

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

140874

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIBRIS TÜRK EDEBİYATINDA
HİKMET AFİF MAPOLAR'IN YERİ

140874

Hazırlayan
Dervişe GÜNEYVELİ
2501000373

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Kâzım YETİŞ

İstanbul – 2003

TEZ ONAYI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Bilim Dalında 2501000373 numaralı DERVİŞE GÜNEYLİ'NİN hazırladığı "KIBRIS TÜRK EDEBİYATINDA HİKMET ARİF MAPOLAR'IN YERİ" konulu YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZİ ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 10. Maddesi uyarınca 23.01.2004 CUMA günü saat..15.30.'de yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin ..*Kabulü*...ne* OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ(*)	İMZA
PROF.DR.MUSTAFA ÖZKAN	<i>Kabulü</i>	<i>M. ÖZKAN</i>
PROF.DR.KAZIM YETİŞ	<i>Kabulü</i>	<i>Kazım Yetiş</i>
DOÇ.DR.M.FATİH ANDI	<i>Kabulü</i>	<i>M. Fatih Andi</i>
DOÇ.DR.MUSTAFA ÇİÇEKLER	<i>Kabulü</i>	<i>Mustafa Çiçekler</i>
YRD.DOÇ.DR.ALİ ŞÜKRÜ ÇORUH	<i>Kabulü</i>	<i>Ali Şükrü Çoruh</i>

ÖZ

Bu çalışmada, Hikmet Afif Mapolar'ın kitap halinde basılmış romanlarından ve hikâyelerinden yola çıkılarak Mapolar'ın Kıbrıs Türk Edebiyatındaki yeri tespit edilmiştir. Çalışmada esas olarak Mapolar'ın kitap halinde basılmış ve elde edebildiğimiz, *Beyaz Gül*, *Kasırga*, *Kök Nal*, *Son Çıldırış* ve *Üçümüz* isimli romanları tahlil edilmiş, bunun dışında, basılmış hikâyelerinden bulabildiğimiz tek hikâye kitabı olan *Kahve Fincanında Aşk* isimli hikâye kitabındaki birbirinden müstakil onbir hikâyenin de -eksik sayfalardan dolayı- bir kısmı incelenmiştir. Romanları ve hikâyeleri yanısıra, Hikmet Afif Mapolar'ın basmış olduğu gazeteler, kendi gazetelerinde ve diğer gazetelerde yayımlanmış makaleleri, tefrika romanları, tiyatro oyunu kitabı ve yazdığı şiirler de araştırılmış ve ulaşılabilenler ölçüsünde bu tezde yer yer kullanılmıştır. Bu tahliller ve tespitler doğrultusunda da Hikmet Afif Mapolar'ın Kıbrıs Türk Edebiyatındaki yeri belirtilmiştir.

Hikmet Afif Mapolar'ın Kıbrıs Türk Edebiyatındaki yeri araştırılırken, yazarın yaşadığı dönemdeki siyasi olaylar ve edebiyat da tezimize konulmuştur. Kıbrıs'taki siyasi olaylar ve edebî faaliyetler de göz önüne alınarak olayların ve faaliyetlerin yazarın eserlerine ne kadar etki ettiği de bu sayede tespit edilmiştir.

ABSTRACT

Within this thesis, Hikmet Afif Mapolar's position in Cyprus Turkish literature has been specified on the basis of his published novels and stories. Mapolar's available published novels *Beyaz Gül*, *Kasırga*, *Kök Nal* and *Üçümüz* became the primary source for the analysis and gathering their similar features. Furthermore, the only published story book that was obtained is *Kahve Fincanında Aşk* and eleven independent stories in it have been analyzed and their place in the Cyprus Turkish literature have been specified. Beside these novels and stories, Hikmet Afif Mapolar's articles that were published both in his own and other journals, his serial novels in newspapers, his theatre play and poems are also surveyed and some of them are used throughout this thesis. In sum up, Hikmet Afif Mapolar's position in Cyprus Turkish literature has been specified as a result of this analysis and detection.

When Hikmet Afif Mapolar's position in Cyprus Turkish Literature was specified, the literature and political events in the writer's time were also added in this thesis. The political events and literal activities in Cyprus have provided a ground for the exploration of the effect on the writer's work.

ÖNSÖZ

Hikmet Afif Mapolar, Kıbrıs Türk Edebiyatına birçok eser kazandırmış ve edebiyat alanında genç nesil için öncülük görevini üstlenmiş bir edebiyatçıdır. Mapolar, gazeteciliğin, makale yazarlığının yanında şiir, hikâye, tiyatro, efsane ve özellikle roman türünde eserler vermiş velût bir sanatçıdır. Biz, bu tez konusunu, Kıbrıs Türk Edebiyatının roman açısından kısırlık yaşadığı bir dönemde bu denli çok yazan ve edebiyatımıza onlarca eser kazandıran Hikmet Afif Mapolar'ın eserlerini inceleyerek Kıbrıs Türk Edebiyatındaki yerini belirtmek istedik. Kıbrıs Türkleri Edebiyatı üzerinde henüz yeterli çalışmalar bulunmamaktadır. Aynı şekilde Mapolar hakkında da bir çalışma yayımlanmış değildir.

Bu doğrultuda başladığımız çalışmalarda Kıbrıs Türk Edebiyatının iyi bir arşive sahip olmamasından kaynaklanan büyük güçlüklerle karşılaştık. Yaşanan siyasi olaylar dolayısıyla kaynakların çoğunun kayıp olması en büyük sıkıntımızdı. Bazı tefrika romanlarının eski gazetelerle birlikte zaman içerisinde yok olması, birçok basılmış kitabının bulunamaması dışında, bazı arşivlerde bulunabilen kaynakları kullanmamızda da bazı sorunlar çıkmıştır. Şöyle ki, gazetelerin eski oluşlarından kaynaklanan yıpranmalar yüzünden bu gazeteler araştırmacılara yarar sağlayamayacak bir duruma gelerek yok olmaya yüz tutmuştur. Zaten yetersiz olan kaynakların yanı sıra bulduğumuz kaynaklardan da faydalanamamız kaynakları elde etme yönünde çok fazla sıkıntı yaşamamıza vesile olmuştur. Bunun dışında, Kıbrıs'ta kaynak kitap ve diğer yayınların arşivlerden çok bazı şahıslarda mevcut olduğu bilinmektedir. Bu yöndeki araştırmalarda da bazı şahısların bilgilerini paylaşmamasından dolayı bazı sıkıntılar yaşanmıştır.

İşte bu noktada saygı değer hocam Harid Fedai, elindeki gazete ve dergileri benimle paylaşmış ve kaynak sıkıntımın büyük ölçüde giderilmesine yardımcı olmuştur. Onun dışında, sayın Özker Yaşın gazete arşivinden yararlanmama izin vermiş, sayın İsmail Bozkurt, elimde mevcut olmayan, ulaşamadığım ve benim için büyük önem taşıyan iki romanın fotokopisini bana vererek büyük bir yardımda bulunmuş, Mustafa Gökçeoğlu ise Hikmet Afif Mapolar'la 1988 yılında yaptığı röportajının bir kısmını benimle paylaşarak tezime katkı sağlamıştır. Bu doğrultuda, Harid Fedai'ye, Özker Yaşın'a, İsmail Bozkurt'a ve Mustafa Gökçeoğlu'na teşekkürü bir borç bilirim. Gönül Gökdemir Hocamın tavsiye ve uyarıları için ona da teşekkürlerimi iletmek isterim. Şu veya bu şekilde malzemeyi kısmen ve belirli bir ölçüde elde ettikten sonra ne yapacağıma karar vermem gerekti. Zira biliyordum ki, elde ettiğim malzemenin daha fazlasına ulaşamamıştım. Türk edebiyatının Tanzimat'tan sonraki devresinde Şinasî, Namık Kemal, Ahmet Midhat ve benzerlerinde görüldüğü gibi Hikmet Afif Mapolar, romancı olduğu kadar gazetecidir. Bu bakımdan biz hem ulaşamadıklarımız, hem de zamanımızın dar olması dolayısıyla tezimizi sınırlandırmaya mecbur olduk. Esasen bu konuyu alırken

Kıbrıs Türkleri Edebiyatında önemli bir yeri olan ve hakkında hemen hiçbir araştırma yapılmayan Hikmet Afif Mapolar'ı bütünüyle ortaya çıkarmaktı. Kıbrıs Türkleri Edebiyatı hakkında yapılan çalışmalar henüz başlangıç halindedir. Antoloji çerçevesini aramayan ve mevzi kalan bazı çalışmalarla bütünü kucaklamak elbette mümkün değildir. Değerli araştırmacı Harid Fedai'nin gayretleriyle bugün bir Müftü Hilmi Efendi'yi, bir Âşık Kenzi'yi tanıyabilmekteyiz. Beynelmilel bir üne sahip olan Osman Türkay, pek çok araştırmacının dikkatini çekmiş olmasına rağmen hakkında henüz dört başı mamur bir monografi ortaya konulamamıştır. Şiirleri ve eserleriyle Kıbrıs'taki siyasî olayları ile bütünleşen, bu olayları destanlaştıran Özker Yaşın hakkında da ciddi çalışmalar henüz yapılmamıştır. Biz bu noktadan hareketle Hikmet Afif Mapolar'ı bütünlük içinde kuşatmak istedik ve şartlar gereği tezimizi Hikmet Afif Mapolar'ın Kıbrıs Türk Edebiyatındaki Yeri olarak belirlemek durumunda kaldık.

İçinde bulunulan, yani Kıbrıs Türk Edebiyatı üzerinde yapılacak çalışmaların kendi şartları, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün şartları, bizim çalışmalarımızı belirledi ve sınırlandırdı. Bu bakımdan biz öncelikle edebiyatla sosyal hayatı ve özellikle Kıbrıs'ta yaşananların edebiyata yansımalarını düşünerek Kıbrıs'ta yaşanan siyasî olayları gözönünde bulundurmanın uygun olacağını düşündük. Sonra araştırma konumuz olan Mapolar'ın yaşadığı 1919-1989 yılları arasındaki Kıbrıs Türkleri Edebiyatının genel çerçevesini vermek istedik. Böylece Mapolar'ın yerini daha açık ve kolay görebilecektik. Metot olarak Mapolar'ın yaşadığı devri ve o devirdeki edebiyatı ana çizgileriyle tespit etmek konuyu kucaklamamız ve kavramamız bakımından önemliydi.

Bu zeminden sonra Hikmet Afif Mapolar'ın hayatını ve yazı hayatını söz konusu ettik. Eserlerini daha iyi anlayabilmek için bu bölümü geniş tutmaya çalıştık.

Nihayet yazarımızın eserlerini tahlile tâbi ettik. Burada zahmetler bizi sınırladı. Zîra kitap hâlinde neşredilmiş kitaplarla iktifa etmek zorundayız. Koleksiyonların tam bulunamaması, bulunanların fotokopisinin yapılmasından koleksiyona zarar vermesi ve güçlüğü, koleksiyonların çok çeşitli ellerde bulunması gibi sebepler dolayısıyla kitaplaşmış olanları ele aldık. Hatta kitaplara bütünüyle ulaştığımızı da söyleyecek durumda değiliz. Çünkü yayın listesini tam oluşturmakta oldukça zorlandık.

Çalışmalarım sırasında çeşitli yardımlarını gördüğüm arkadaşlarım Eylem Avcı ve Zehra Yıldız'a, Mapolar'ın hayatı hakkında bilgi veren oğlu Regü, kızı İmren Mapolar'a teşekkür ederim. Beni hep destekleyen, imkân sağlayan annem Bahire, babam Hüseyin, ablam Hatice Güneyyeli'ye, nişanlım İsmail Kutlu'ya teşekkür etmeden geçemeyeceğim.

Tezin hazırlanmasında, tamamlanmasında yol gösterici olan, zaman ayırıp sabırla rehberlik eden Hocam Prof. Dr. Kâzım Yetiş'e teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ / ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	vii
EKLER LİSTESİ	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. HİKMET AFİF MAPOLAR'IN YAŞADIĞI DÖNEMDE KIBRIS TÜRKLERİNİN SİYASİ, EDEBİ VE SOSYAL HAYATI.....	3
1.1. Kıbrıs'ta Türkler ve XX. Yüzyılda Siyasî Olaylar.....	3
1.2. Hikmet Afif Mapolar'ın Yaşadığı Dönemde Kıbrıs Türk Edebiyatı.....	25
1.3. Hikmet Afif Mapolar'ın Yazın Hayatı ve Yayın Faaliyetleri	36

İKİNCİ BÖLÜM

2. KİTAP HALİNDE BASILMIŞ ROMANLARI	67
2.1. Kasırga.....	67
2.2. Son Çıldırış.....	100
2.3. Kök Nal	127
2.4. Üçümüz	180
2.5. Beyaz Gül	231

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KİTAP HALİNDE BASILMIŞ HİKÂYELERİ.....	291
3.1. Kahve Fincanındaki Aşk	291
3.1.1. Allah'ı Çiğneyen Adam.....	292
3.1.2. Baykuş'un Kalbi.....	300
3.1.3. Değirmendeki Domuz	310
3.1.4. Ahtapot Avı	316

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. KİTAP HALİNDE BASILMIŞ TİYATROSU	322
4.1. Altın Şehir	322

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. KİTAP HALİNDE BASILMIŞ EFSANELERİ	337
5.1. Kıbrıs Efsaneleri.....	337
5.1.1. Karakız	338
5.1.2. Baladi Yokuşu Cinayeti	339
5.1.3. Sarnıç Kızlarının Ölümü	342
5.1.4. Gâvur Kayaların Gözyaşları	343
5.1.5. Akkavuk Dede	343
5.1.6. Öğünç Yenge	345
5.1.7. Beyaz Atlı Süvari	345
5.1.8. Yedi Genç ve Yüzbirinci Oda	346
5.1.9. Kuş Denizinin Kızları	347
5.1.10. Al Kilise'nin Kanları	348
5.1.11. Yılan Adası	349
5.1.12. Püsküllü'ye Ateş Yakmak	350
5.1.13. Kanlı Karanfiller	351
5.1.14. Kırk Merdiven Mahzeni	352
5.1.15. Yedi Mağaranın Yedi Çobanı	353

SONUÇ	360
--------------------	------------

KAYNAKÇA	362
-----------------------	------------

FOTOĞRAFLAR.....	365
-------------------------	------------

EKLER.....	378
-------------------	------------

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1 : Mapolar'ın Gençlik Fotoğrafi

Fotoğraf 2 : Mapolar'ın Eşi Leman Hanım'la Fotoğrafi

Fotoğraf 3 : Mapolar'ın Yaşlılık Fotoğrafi

Fotoğraf 4 : Mapolar'ın Annesi

Fotoğraf 5 : Mapolar'ın Babası

EKLER LİSTESİ

- Ek – 1** : Mapolar’ın Lise Diploması
- Ek – 2** : Ocak dergisinin kapağı, 15 Aralık 1945, Sayı:1
- Ek – 3** : Ocak dergisinin kapağı, 1 Ocak 1946, Sayı:2
- Ek – 4** : Ocak dergisinin kapağı, Haziran 1946, Sayı:7
- Ek – 5** : Ocak dergisinin kapağı, Ekim 1946, Sayı:10
- Ek – 6** : Çardak dergisinin kapağı, Yıl:2, sayı:8
- Ek – 7** : Çardak dergisinin kapağı, Ekim 1954, sayı:12
- Ek – 8** : Memleket gazetesi, 19 Şubat 1951, sayfa:1
- Ek – 9** : İsiklâl gazetesi, “Aşk Vadisi” tefrika romanının reklâmı, 4 Şubat 1950, sayfa:2
- Ek – 10** : İsiklâl gazetesi, “Günah Cenneti” tefrika romanının reklâmı, 7 Temmuz 1950, sayfa:1
- Ek – 11** : “Üçümüz” romanının kapağı
- Ek – 12** : “Beyaz Gül” romanının kapağı
- Ek – 13** : “Kıbrıs Efsaneleri” kitabının kapağı
- Ek – 14** : “Kıbrıs Güncesi 1” anı kitabının kapağı

GİRİŞ

Kıbrıs Türkleri Edebiyatı Azerî, Özbek, Kırgız v.b. edebiyatlar gibi batı Türklerinin, Anadolu ve Balkanlarda meydana getirdiği edebiyattan farklı değildir. Esasen İngiltere'ye kiraya verilmeye karar verinceye kadar Kıbrıs, devletin bir parçası idi. Yalnız 1571'den sonraki dönemde, yani Kıbrıs'ta Türk yerleşimi başladıktan sonra burada büyük şairler yetişmiş değildir. Klâsik dönemde Kıbrıslı şairler vardır, fakat bunların içinde Klâsik şiirin öncülerini göremeyiz. Bu bir bakıma Osmanlı şiirinin, daha doğrusu edebiyatın genel bir kuralıdır. Çünkü büyük şairler büyük kültür merkezlerinde yetişirler. Eğer İstanbul'a gelmemiş olsalardı Nefî ve Nâbi belki o derece büyük şair olamayacaklardı. XIX. yüzyılda baskının, daha doğrusu matbaanın yaygınlaşması ile kültür yaygınlığı giderek artmıştır. Nitekim Hilmi Efendi XIX. yüzyıl şairidir.

Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu siyasî, ekonomik şartların da etkisiyle Kıbrıs 1878'de İngilizlere geçici olarak verilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda İngiltere Kıbrıs'ı bütünüyle ilhak eder. Aslında 1878'den itibaren Kıbrıs Türklerinin edebiyatı temayüz etmeye başlar. Yalnız 1877-78 Türk-Rus Savaşı, 1897 Türk-Yunan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı İstanbul'da ve Türkiye'de büyük sarsıntılar meydana getirir. Kıbrıs Türklerinin bu hâdiselere kayıtsız kalması beklenemez. Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlamak isteyen Rumlar, İngilizlerin idaresinin kendilerine tanıdığı imkânı bu yolda kullanırlar. Böylece Kıbrıs'ta siyasî bir mücadele başlar. Bu mücadele Kıbrıs Türklerinin bir anlamda varlık-yokluk mücadelesidir. Bunun için de bu mücadeleyi görmeden artık temayüz etmeye başlayan ve giderek gelişen Kıbrıs Türkleri edebiyatını anlamak mümkün değildir. Bunun için tezimizin birinci bölümünü Kıbrıs'ta Türkler ve XX. Yüzyıldaki Siyasî Olaylara tahsis ettik. Burada Kıbrıs'ın fethini ve Türklerin yerleşmesini kısaca verdikten sonra, 1878'den sonraki olayları ve Kıbrıs Türkünün mücadelelerinin arttığı İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki siyasî olayları özetlemeye çalıştık. Tabiatıyla buradaki maksadımız edebiyatın sosyal zeminini döşemektir. Huzursuzluk ve sıkıntı yaşayan, devamlı göçlerle süreklilikten ve kalıcılıktan uzak kalan bir toplumun edebiyatının bundan etkilenmemesi beklenemezdi.

Araştırma konumuz olan Hikmet Afif Mapolar, 1919-1989 yılları arasında yaşamıştı. Bu devirde Kıbrıs'ta nasıl bir Türk edebiyatı vardı. Mapolar ne bulmuştu, bulduğuna ne ekleyebilmişti. Tezimizin ikinci bölümünde Hikmet Afif Mapolar'ın Yaşadığı Dönemde Kıbrıs Türk Edebiyatını ele aldık. Burada Mapolar'ın gazeteciliği de gözönünde bulundurularak Kıbrıs'ta çıkan ilk gazetelerden, buralardaki edebî faaliyetten, ayrıca bu dönemde yaşamış önemli şahsiyet ve eserlerinden, şiir-nesir alanlarındaki gelişmelerden söz ettik. Bunu yapmasaydık Mapolar'ın yerini belirleyemezdik.

Üçüncü bölüm, "Hikmet Afif Mapolar'ın Hayatı ve Yayın Faaliyetleri" başlığını taşır. Mapolar hakkında eğer son çıkan "40 Yılın Anıları" olmasaydı bu bölümü yazmak fevkalâde güç olacaktı. Bu konuda bilgisine başvurduğumuzdan da elbette faydalandık. Fakat asıl kaynağımız anıları oldu. Hemen ifade edelim ki, Mapolar'ın anıları kronolojik değildir ve oldukça karışıktır. Biz onları alabildiğine düzene sokarak Mapolar'ın hayatını tesis ettik. Çıkardığı gazete-dergileri ve yayımladığı kitapları kısaca kronolojik bir şekilde tanıttık.

Tezimin dördüncü bölümü, yazarımızın ulaşabildiğimiz roman, hikâye, efsane, tiyatro eserlerinin tahliline hasrettik. Sayı bakımından en fazla roman olduğu için önceliği romanlarına verdik ve burada kronolojik bir sıra takip ettik. Her romanın önce tanımını yaptık, özetini verdik, şekli yapısı, verdiği mesaj, vak'a –ki bunu metin tabakalarına ayırdık-, bakış açısı, zaman, mekân, şahıs kadrosu üzerinde durduk. Daha sonra hikâye, tiyatro, efsane türündeki eserlerini söz konusu ettik.

Sonuç'ta, yaptığımız çalışmanın ulaştığı noktaları ve yazarımızın Kıbrıs Türk Edebiyatındaki yerini belirledik.

Bibliografya iki kısımdır. Mapolar'ın eserlerini öncelikle gösterdik. İkinci kısımda bu hususta faydalandığımız, başvurduğumuz kaynakları kaydettik.

Tezimin sonuna Mapolar ve ailesi ile ilgili bazı fotoğraf ve belgeleri koyduk.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. HİKMET AFİF MAPOLAR'IN YAŞADIĞI DÖNEMDE KIBRIS TÜRKLERİNİN SİYASÎ, EDEBÎ VE SOSYAL HAYATI

1.1.KIBRIS'TA TÜRKLER ve XX. YÜZYILDA SİYASÎ OLAYLAR

Osmanlı İmparatorluğu, 1571 yılında Kıbrıs'ı aldıktan sonra, Kıbrıs'a Anadolu'nun birçok yerinden Türkler getirmiş ve Adaya yerleştirmiştir. Osmanlı Devletinin Kıbrıs'taki hâkimiyeti 1878'e kadar sürmüştür. 1878'de İngilizlerle yapılan bir anlaşma sonucu Kıbrıs İngilizlere kiralanır ve bundan sonra Ada'da hareketlilik başlar. Adalardan ve çevreden Kıbrıs'a pek çok Rum göçer. Osmanlı, yaşadığı olaylar ve verdiği varlık ve yokluk davası sonucu bir daha Kıbrıs'ı hatırlayamaz bile.

İngiliz sömürgesi, adadaki hakimiyetini sürdürebilmeye uygun bir politika takip eder. Bu sırada ve sonraki dönemlerde pek çok Türk ailesi anavatan Türkiye'ye göçer. Ada'daki nüfusunu artıran Rumlar Yunanistan'a bağlanmak, yani Ada'yı Yunanistan ile birleştirmek (Enosis) için faaliyete geçer.

I. Dünya Savaşının başlaması ile İngiltere, 5 Kasım 1914'de Osmanlı Devletinden kiraladığı Kıbrıs Adasını topraklarına kattığını ilân eder. Geçici İngiliz işgalinin kalıcı hâle gelmesiyle Kıbrıs Türkleri bir süre bekleme dönemine girer. 1915-1919 yılları arasında hiçbir Türkçe gazete yayınlanamaz¹.

İngiltere'nin resmen Kıbrıs'ı topraklarına katmasının hemen ardından Kıbrıslı Türk liderler İngiliz Yüksek Komiserini ziyarete giderek Ada'nın statüsündeki değişikliği kabul ettiklerini ve İngiliz Hükümetine sadakatlerinde devam edeceklerini bildirirler. Ada, Kıbrıslı Türklerin elindeyken Yunanistan'a ilhâk olamayacağını

¹ A. An, *Kıbrıs Türk Liderliğinin Oluşması*, s.25

düşünen Kıbrıslı Rumlar ise, Yunanistan'a daha kolay bağlanabilecekleri düşüncesiyle Kıbrıs'ın İngiltere'ye ilhâkını memnunlukla karşılarlar.² İngiltere, I. Dünya Savaşı sürerken Ekim 1915'te Yunanistan'a bir öneri yaparak, Yunanistan'ın Sırbistan'a yardım etmesi halinde, Kıbrıs'ın Yunanistan'a verilmesinden söz eder³. "20 Ekim 1915'de Yunanistan'ın "askerî bir bakış açısından Sırbistan'a yardıma koşmasının felâketle flört etmek olacağı ve verilecek hiçbir şeyin bu tutumu değiştirmeyeceği" şeklindeki yanıtı üzerine, İngiltere de Kıbrısla ilgili önerisinin artık ortadan kalktığını"⁴ bildirir. Yine de Rumlar hiçbir zaman Enosis hayallerinden vazgeçmezler ve her fırsatta dünyaya bu isteklerini kabul ettirmeye çalışırlar.

I. Dünya Savaşının hemen ardından Kıbrıslı Rumlar, 1918-19'da Paris ve Londra'yı ziyaret ederek Enosis talebinde bulunurlar. Buna karşılık bazı milliyetçi Kıbrıslı Türkler de "Türkiye ile Birleşme Partisi"ni kurarlar. Dr. Mehmet Esat, Dr. Hüseyin Behiç ve Hasan Karabardak'tan oluşan bu parti, Mağusa'da tutuklu bulunan Osmanlı savaş esirlerini kurtarmak ve genel bir ayaklanma başlatmak için bir plân yapar. Bu plâna göre, Paskalya haftasında Rum Hristiyanların Türk Müslümanlara saldırmayı plânladıkları söylentisini yayarak karışıklık çıkaracaklar ve bu karışıklıktan yararlanarak amaçlarına ulaşacaklardır. Plânın öğrenilmesi ile adı geçen elebaşları tutuklanır ve herhangi bir olayın çıkması önlenir⁵. 26 Nisan 1919'da Kıbrıs Yüksek Komiser Vekili Stevenson'un Vikont Milner'e gönderdiği gizli bir raporla, Türkiye ile Birleşme Partisi'nin liderlerinin Mehmet Esat ve Dr. Hüseyin Behiç olduğu öğrenilir⁶.

I. Dünya Savaşının bitmesi Rumların Enosis hayallerini söndüremez, aksine Rum tarafı Enosis faaliyetlerini hızlandırır. Bu sırada, 1919 yılları başlarında Paris'te Barış Konferansı yapılacağı yolunda haberler çıkar. Bunun üzerine, Başpiskopos başkanlığında bir Rum heyeti Paris ve Londra'da temaslar yapmak ve konferans delegelerini Enosis için ikna etmek üzere Adadan ayrılır. Kıbrıs Türk tarafında ise

---

² a.g.e., s.26

³ a.g.e., s.41

⁴ a.g.e., s.42

⁵ a.g.e., s.30

⁶ a.g.e., s.43

cemaat adına karar verme yetkisi olan kimse yoktur. Bunun üzerine genç aydınların da ısrarlarıyla 10 Aralık 1918'de Kıbrıs Müftüsü Hacı Hafız Ziyai Efendi'nin başkanlığında bir Millî Meclis toplanır ve bir Kıbrıs Türk Heyeti seçilir. Heyet, önce İstanbul'da temaslarda bulunup oradan Paris'te düzenlenecek olan toplantıya gitme kararı alır, fakat Millî Meclis bir kıvılcımdan öteye geçemez ve Hükûmet, Türk Heyetinin Kıbrıs'tan ayrılmasına izin vermez. Kıbrıs Türk Heyeti, 1919'da Paris'te düzenlenen toplantıya katılarak kendini savunamaz, oraya giden Rumların ise Enosis talepleri reddedilir.

Sömürge Yönetimi, Kıbrıs Türk halkının kendisine sadakatini devamını istediği için uzun yıllar Kıbrıs Türkünün örgütlenmesini engeller, fakat bu tutum 1943 yılında KATAK⁷'in kurulması ile noktalanacaktır.

Kıbrıslı Rumlar, Enosis taleplerini 1920 yılında da dile getirirler. 25 Mart 1920'de İngiliz Paramentosunda konu ile ilgili olarak yapılan bir toplantıda hem Türklerin hem de Rumların görüşleri tartışılır ve Ada halkının çoğunluğunun İngiliz yönetiminden memnun olduğu söylenerek Rumların Enosis talepleri reddedilir. Rum tarafının, taleplerine olumlu yanıt alamaması nedeniyle Kavanin Meclisindeki dokuz üye istifa eder. Bunun üzerine Hükümet Başkanı Fenn, Türk üyelerin yardımıyla gerekli yasama işlerini sürdüreceklerini açıklar⁸. 23 Ekim 1921'de Başpiskopos başkanlığında oluşturulan bir Millî Konsey, Enosis kararlarını kabul ederek Kavanin Meclisine katılmama politikasını onaylar. Kasım 1921'de yapılan Kavanin Meclisi Seçimlerine Rum aday gösterilmez. Kıbrıslı Türkler ise seçim sonucu, Evkaf Murahhası Musa İrfan (Lefkoşa-Girne temsilcisi) ile Mustafa Hami (Mağusa-Larnaka temsilcisi) tekrar seçilirken, Said Efendi'nin yerine Dr. Eyyüb Musa Necmeddin (Leymosun-Baf temsilcisi) seçilir⁹.

Rum Millî Konseyi'nin, seçimleri yine boykot etmesine rağmen, 1923 yılı başındaki Kavanin Meclisi seçimlerinde, 14 Rum, boş olan 7 sandalye için aday olur.

⁷ Kıbrıs Türk Azınlıklar Kurulu

⁸ a.g.e., s.60

⁹ a.g.e., s.62

Böylece seçilen yedi üyenin dördü, Meclis açılış konuşmasında, göreve Enosis için değil, Adanın iyiliği için geldiklerini söyleyerek Enosis talebinin yapılmasını reddederler¹⁰.

Bu seçimlerden sonra, 24 Temmuz 1923'de Türkiye Cumhuriyeti ile müttefikleri arasında Lozan Antlaşması imzalanır ve Kıbrıs resmen İngiltere'ye bağlanır. Kıbrıs Türkleri, 1878'den itibaren İngiliz idarecilerle iyi geçinmeye çalışır. Zîra Kıbrıs Türk halkı, Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhâk yerine İngiliz egemenliğini tercih etmektedir.

1923 Lozan Konferansında Türk delegesi, Kıbrıs Türkleriyle ilgili herhangi bir talepte bulunmaz. Öte yandan o dönemde Kıbrıs Müftüsü olan Hacı Hafız Bey, oğlunun yüzbaşı olabilmesi için "Türkiye'ye bağlanmak istiyorum" başlıklı bir imza kampanyası başlatır ve Kıbrıs Türklerine imza attırır, daha sonra ise imzaların başlığını "İngiltere'ye bağlanmak istiyoruz" diye değiştirip İngiliz Hükûmetine verir, oğlu da kısa süre içinde yüzbaşı olur¹¹.

Lozan Antlaşması, Anadolu'dan kopuş antlaşmasıdır. Bu antlaşmanın ardından Kıbrıs Türkleri arasında bir örgütlenme konusu gündeme gelir. Bu amaçla, nizamnamesi olan ilk siyasi Kıbrıs Türk örgütü 7 Haziran 1924'de kurulur. Nizamname ise 1 Şubat 1925'de delegeler tarafından onaylanıp yürürlüğe girer.

Antlaşmadan sonra, İngiliz Hükümeti Kıbrıslıların İngiliz tabiiyetine geçmelerini zorunlu kılar, bu uygulamayı kabul etmeyenlerin ise Adayı terk etmelerini söyler. Ayrıca Anadolu'dan Kıbrıs'a gelen göçmenlerin de Anadolu'ya geri dönmelerini ister. Bu kararlar doğrultusunda gerek yerli gerekse Anadolu'dan Adaya gelip yerleşmiş birçok aile Türkiye'ye gider. TC Konsolosu Asaf Bey ve onun gibi düşünenler, halkın Türkiye'ye göçünü uygun görür. Asaf Bey, Kıbrıslı Türklerin Türkiye'ye daha kolay ve sorunsuz gitmelerine yardımcı olmak amacıyla Lefkoşa'da bir konsolosluk açar. Diğer yandan, TBMM milletvekili ve Dr. Hafız Cemal gibi

---

¹⁰ a.g.e., s.68

¹¹ a.g.e., s.69

düşünenler göçe karşı çıkarlar. Sırrı Bey'e göre, Adanın Türkiye açısından stratejik bir önemi vardır. Kıbrıslı Türklerin Adadan ayrılmasıyla Adada Türkiye sözünün geçerliliği sona erecektir.

1924-27 yılları arasında beş bine yakın Kıbrıslı Türk, Adayı terkederek Türkiye'ye yerleşir. Fakat göç edenlerin çoğu daha sonraları Türkiye'de zorluklarla karşılaşır ve bir düzen kuramadıkları için geri dönerler. Türkiye'ye gitmeyip Kıbrıs'ta kalan Anadolu göçmenleri ise yeni bir kararla İngiliz tabiiyetine geçirilir¹². Anadolu'ya göçün yanısıra, maddî açıdan daha az para harcandığı için İngiltere ve Avustralya'ya da göç edenler olur. Rum kesimine bakıldığında, bazılarının bu göçe tepkisiz kaldıkları, bazı Rumların ise ekonomik sıkıntılar nedeniyle ve Kıbrıs'ın Yunanistan'a verilmesi hâlinde ekonominin daha da bozulacağı düşüncesi ile İngiltere ve Avustralya'ya göç ettikleri görülür¹³.

Göçün diğer bir nedeni de, ağır ekonomik sıkıntılardır. Kıbrıs'ın İngiltere'ye ilhakından sonra özellikle Kıbrıs Türk toplumunun hayat şartları daha da kötüleşir¹⁴. Göçün yanısıra bir çok kişi toprağını ya da evini satmak durumunda kalır¹⁵. 1931 yılına kadar süren büyük ekonomik bunalım Kıbrıs halkına pek çok sıkıntılar yaşatırken, İngiliz Hükûmetinin duyarsızlığı ve gerekli önlemleri almaması, hem halk hem de yerel basın tarafından eleştirilir¹⁶. Bu zor günlerde, Rum Meclis üyelerinden olan politikacı Yannis Kiryakidis, bunalımdan çıkış yolunun Rum-Türk siyasî işbirliğiyle olabileceğini söyler. Fakat İngiliz Hükûmeti belirli konularda alınan Rum-Türk ortak kararlarını hiçe sayarak "Ferman-ı Krali"si ile koyduğu yasalara zorla uyulmasını sağlar. Zaten hükûmetin bu uygulaması da halk tarafından "halk idaresinin zalimce alaya alınması" olarak kabul edilecektir¹⁷.

Lozan Antlaşmasının ardından "İngiltere Hükûmeti 10 Mart 1925'de Kıbrıs'ı bir Taç Kolonisi (crown colony) olarak ilân eder Adadaki İngiliz temsilciye Yüksek

¹² a.g.e., s.48, s.215

¹³ Özker Yaşın, *Nevzat ve Ben*, s.474

¹⁴ A. An, *Kıbrıs Türk Liderliğinin Oluşması*, s.48

¹⁵ a.g.e., s.97

¹⁶ a.g.e., s.169, s.171

¹⁷ a.g.e., s.178

Komiser yerine, vali denmeye başlanır. 1 Mayıs 1925 tarihli emirnameye göre, Meşveret¹⁸ Meclisi'nde dört yüksek memur (Başsekreter, Başsavcı, Baştahsildar) ile iki Rum ve bir Türk üyeye yer verilir. Sadece danışma görevi olarak Meşveret Meclisi için Kavanin Meclisi'nden seçilmiş üç ek üye almak zorunluluğu kaldırılır. Kavanin Meclisi'ndeki temsiliyette Rumlara bir taviz verilir, üye sayısı dokuza yükseltilerek denge korunur. Öte yandan Kavanin Meclisi'nin yetkilerinde eskiye kıyasla bir artış olmaz. Temsiliyetçi özelliğine sahip olur, fakat anayasayı değiştirecek herhangi bir yasa yapma hakkı olmaz, ayrıca Kraliyet Emirnameleri ile sık sık devre dışı kalır¹⁹.

Bu sırada, 21 Aralık 1903'ten itibaren Evkaf Dairesi'nin Türk Murahhaslığı²⁰ yapan, Mart 1913'ten başlayarak Kavanin Meclisindeki üç üyeden biri seçilen ve İngiliz sömürge yönetimi tarafından Kıbrıs Türk toplumunun lideri olarak kabul edilen Musa İrfan Bey, 9 Ağustos 1925 günü geçirdiği ani bir rahatsızlık sonucu vefat eder. Vali Stevenson, Musa İrfan Bey'in ölümü üzerine, Evkafın Türk Murahhas üyeliği görevine, Hazine Dairesinde muhasebecilik yapmakta olan Avukat Mehmet Münir Bey'i atar. 1923-25 yılları arasında Girne'de hakimlik de yapmış olan Münir Bey, Ekim 1925 tarihinde gerçekleştirilen Kavanin Meclisi seçimlerinde Lefkoşa-Girne bölgesi meclis üyesi seçilir. Larnaka-Mağusa bölgesinden Münir Bey'in akrabası olan tüccar Mahmut Celalettin Efendi seçilirken, Leymosun-Baf bölgesi üyeliğini de yeniden Dr. Eyyüb Musa Bey kazanır²¹.

"1920-26 yılları arasında Kıbrıs'ta valilik yapmış olan Sir Malcolm Stevenson'dan Ada halkının memnun olmaması ve Adanın uzun zamandır ihmal edilmiş olan ekonomik sorunlarının ele alınması zamanının geldiğine inanan İngiltere, 12 Ağustos 1926'dan itibaren Kıbrıs valiliğine Ronald Storrs'u atadı. Kıbrıs'ta göreve başlamazdan önce, Sömürgeler Bakanlığı ile yaptığı görüşmelerde, "Osmanlı Kamu Borçları" adına Kıbrıs'ın ödediği Haraç (Tribute)'ın kaldırılması gerektiğini savunmuştu. Haraçla ilgili maddenin bütçe tasarısından çıkarılmaması

---

¹⁸ Meşveret: Dayanışma

¹⁹ a.g.e., s.79

²⁰ Murahhas: Delege

²¹ a.g.e., s.88

üzerine Rum ve Türk üyelerin red oyu kullanmaları, Storrs'u daha adaya ilk geldiği sırada bütçeyi bir emirname ile yürürlüğe koymaya zorlamıştı. Haraçın kalktığı haberi üzerine Kavanin Meclisi'nin Türk ve Rum üyeleri tarafından birlikte imzalanan ve Larnaka'da yapılan ortak toplantıda Münir Bey'in İngilizce olarak ilk taslağını hazırladığı 5 Eylül 1927 tarihli teşekkür mektubu, 9 Eylül günü Rodos'tan dönen valiye Leymosun'da karaya çıkar çıkmaz, Münir ve Stavrinakis tarafından verilmişti. Böylece 1878'den beri Kıbrıs tarafından İngiltere'ye her yıl ödenen ve Kıbrıs bütçesini sarsan 42.800 sterlin, artık ödenmeyecekti.”²²

“1928 yılı içinde Kıbrıs'taki Türk toplumu açısından önemli sonuçlar yaratan iki önemli olaya tanık olunur. Birinci olay, 14 Aralık 1928 tarihli Kıbrıs Resmî Gazetesi'nde yayımlanan “Emval-i Diniye-i İslamiye İdaresi” (Mohammedan Religious Property Administration) adlı ve 1 Ocak 1929'dan başlayarak yürürlüğe giren yasadır.” “İkinci olay ise, yine 1 Ocak 1929'dan başlayarak yürürlüğe giren ve 19 Kasım 1928 tarihli mektupla Kıbrıs Müftüsü Hürremzade Mehmet Hakkı Efendi'ye duyurulan, Vali'nin Kıbrıs Müftülüğü makamını kaldırma kararıdır.”²³ “1878'den beri İngiliz yönetimi karşısında Türk toplumunun bir temsilcisi olarak resmî bir kimliğe sahip bulunan Kıbrıs Müftülüğü 1928 Kasımında vali tarafından lağvedilerek bu makama son verilir”²⁴.

“Haziran 1929'da İşçi Partisi'nin İngiltere'de iktidara gelmesi ardından cesaretlenen Kavanin Meclisi'nin Rum üyeleri, 20 Temmuz 1929 tarihli uzun bir muhtıra hazırlamışlar ve üç kişilik bir heyetle Londra'ya gitmişlerdi. 18 Ekim'de Sir John Shuckburgh'la yapılan görüşmede sunulan muhtıranın bir özeti de Avam Kamarası üyelerine dağıtılmış, 25 Ekim'de heyet Lord Passfield tarafından kabul edilmişti. Ancak bir ay sonra alınabilen resmî yanıtta, yeni hükûmetin Kıbrıs'ta anayasal değişiklik önerileri ile ilgili olarak son karara henüz varmadığını ve Yunanistan'la birleşme için herhangi bir ümidin verilemeyeceği ifade ediliyordu”²⁵ Kavanin Meclisi'nin Türk üyeleri ise 20 Temmuz 1929 tarihli Rum muhtırasına tepki

²² a.g.e., s.98

²³ a.g.e., s.99, s.100

²⁴ a.g.e., s.107

²⁵ a.g.e., s.109

olarak, Eylül 1929'da Sömürgeler Bakanına hazırladıkları bir muhtırayı sunarlar ve Rum muhtırasını protesto ettiklerini bildirirler. Muhtırayı sunan Türk heyeti, Kıbrıs'ın Yunanistan'la birleşmesi ümidini desteklemediğini belirtir²⁶.

Times gazetesinin bir muhabirinin 1930 yılındaki araştırmalarına bakıldığında, Rum Meclis üyelerinin hazırlayıp sunduğu muhtıranın Rum halkı tarafından desteklenmediği ve Enosis tahrıklarının büyük ölçüde kilise tarafından finanse edildiği görülür. Kıbrıs'taki Rum nüfusunun tamamı tarafından kabul edildiği söylenen kararların nasıl kabul edildiğine ilişkin yapılan bir araştırmada ise ortaya ilginç sonuçlar çıkar. Kararlar, çoğu köylere sorulma gereği bile duyulmadan ve çoğu kişinin de baskı altında imzalaması sonucu çıkarılmıştır. İki önemli köyün muhtarı "Biz Enosis'i desteklemiyoruz" cümlesini kullanmışlar, Nisan 1931'de ise ileri gelen bir muhtar, köylülerinin %80'inin İngiliz yönetimini tercih ettiklerini ve serbest bırakılırsa Enosis'e karşı oy kullanacaklarını belirtmişlerdir²⁷.

1930 yılında, Kıbrıs Türk liderliği açısından en önemli olay, 15 Ekim 1930'da yapılan Kavanin Meclisi seçimleri olur. 15 Ekim 1930 tarihinde yapılan seçimlerde, sadece Leymosun-Baf üyesi Dr. Eyyüb Musa Necmeddin sandalyesini korur. Evkaf murahşası ve daha bir çok görevi Kıbrıs Türklerinin temsilcisi olarak yürüten Münir Bey, Necati Bey karşısında yenilir ve Meclis dışında kalır. Münir'in akrabası olup onun tarafından yönlendirilen Celalettin Bey'in Mağusa-Larnaka üyeliğine de M. Zeka Bey geçer. Kıbrıs valisi Storrs'un 12 Mart 1931 tarihli bir raporuna göre Necati'nin seçildiği gece, büyük bir heyecan yaratır ve "Türk Lisesinde, İngiliz müdürlerinden birinin de saldırıya uğradığı bir başkaldırı olayı" yaşanır. Olayın ardından ise yeni seçilmiş olan Kavanin Meclisi'nin bu Türk üyesi derhal gözetim altına alınır²⁸.

15 Ekim 1930'da yapılan Kavanin Meclisi seçimleri sonunda, İngiliz sömürge yönetimi, 12 Kasım 1931'de Kavanin Meclisini kapatır. Meclisin

---

²⁶ a.g.e., s.110

²⁷ a.g.e., s.111

²⁸ a.g.e., s.122

kapatılmasından sonra seçim dengeleri değişir ve 1941 yılına kadar adadaki bütün siyasî faaliyetler yasaklanır²⁹. Rumlar, 1931 bütçe görüşmeleri esnasında vergilerle ilgili bir kanun teklifini Teşrii (Kavanin) Meclisindeki üyeleri yoluyla reddederler ve esas hedefleri olan ilhâk doğrultusunda bir isyan çıkarırlar. Mecliste kilisenin temsilciğini yapan koyu Enosisçi Papaz Nikodimos'un halka yaptığı bir konuşmasında isyanın ve isyancıların esas hedefleri açıkça ortaya konmuş olur:

“Yürüyeceğimiz tek bir yol vardır. Enosis bayrağını gün ışığına çekerek, millî kurtuluşumuzu Anavatan Yunanistan'la birleştirerek elde etmiş olacağız. Tanrı ve asırlık vatanımız Yunanistan, Megali İdea adına halkın sesi, hakkın sesidir... Bizim her hususta tek kurtuluşumuz millî hürriyetimizdir. Bu da, Yunanistan'la birleşmekle mümkün olacaktır.”³⁰

İsyan, Enosisin resmen istenmesinin 103. yıldönümünde, Yunanistan'ın Kıbrıs Büyükelçisi Kiru'nun da desteğiyle, 18 Ekim 1931'de Faneromeni Kilisesinin başpapazı Diyonisiyos Kikkotis'in Yunan bayrağını öpüp Enosis'i ilân etmesiyle başlatılır. Vali konağına gidilerek oradaki arabalarla konak ateşe verilir ve konağa Yunan bayrağı çekilir. İngiliz Hükûmeti, ertesi gün sıkı yönetim ilân eder ve Meclisi kapatır. Bir hafta içinde bastırılan, yedi ölü, altmış yedi yaralı, dört yüz tutuklu ve otuz kişinin sürgünüyle noktalanın isyan sonunda Hükûmet bazı sıkı önlemler alır. Sürgün edilenler arasında komünist liderlerden olan Vatiliotis ile Skeleas, iki piskopos, Kikkotis, Kavanin Meclisi üyesi iki Rum ve Köktenci Birlik'in üç lideri de bulunur.

Burada şunu kaydetmek gerekir; Rumların eseri olan bu isyan hareketi sonunda alınan önlemler, hiçbir suç olmasına, hatta Rumların ilhâk (Enosis) için yaptıkları bu taşkınlık ve isyan hareketlerini tepkiyle karşılmasına rağmen Kıbrıs Türk toplumuna da aynen uygulanır.

²⁹ a.g.e., s.114

³⁰ Serter, Vehbi Zeki, *Kıbrıs Tarihi*, s.105

1931 yılında başka bir gelişme olur. Necati başkanlığında yüz kırk kişilik bir grup, Kıbrıs Türk Millî Kongresini ilân eder. Hemen ardından dört yüzü aşkın kişinin katılımıyla bir millî kongre düzenlenir. Bu kongrede, İngiliz yönetimindeki Kıbrıs Türk azınlığının dinsel ve eğitimsel kurumlarının yeniden şekillenmesine yönelik kararlar alınır. Fakat Hükûmet, Millî Kongre kararlarını tanımaz³¹. Daha sonraları ise, 1931 isyanı ardından getirilen kısıtlamalar yüzünden, Millî Kongre Merkez Heyetinin çalışmaları aksayacak ve kendi içinde görüş ayrılıkları başlayacaktır³².

1932 yılı baharında Kıbrıs valisi R. Storrs, Kuzey Rodezya Valiliğine atanır ve Haziran 1932’de Kıbrıs’tan ayrılır. Yeni vali ise Sir Reginal Edwards Stubbs olur. Yeni vali her ne kadar yeni geldiği dönemde Kıbrıs Türk Kongresi Merkez Heyetini kabul ederek yüreklere su serpse de Hükûmet siyasetini değiştirmeyecektir. “1931 ayaklanması ardından Kavanin Meclisi’nin kapatılması ile başlayan baskı dönemi, 1941 yılında siyasî faaliyetlere yeniden izin verilmesine kadar sürecek ve Lefkoşa’nın yeni seçilen 4 Türk belediye üyesi M. Necati Özkan, Dr. Fazıl Küçük, Necmi Avkıran ve Şükrü Veysi’nin yaptığı çağrı ile 18 Nisan 1943’de KATAK’ın kurulmasıyla başka bir boyuta yönelecektir.”³³

1931 ayaklanmasının ardından Anayasanın askıya alınması, Kavanin Meclisi’nin kapatılması ve tüm yerel yönetim birimlerinin ortadan kaldırılması sonucu, sadece Vali’nin emirleriyle yönetilen Kıbrıs’ta, anayasal düzen açısından görünürdeki tek olumlu gelişme, Ekim 1933’de dört Rum ve bir Türk’ün yer aldığı “Meşveret (Dayanışma) Meclisi”nin oluşturulması olur. Fakat bu meclise, 1931 ayaklanmasında rol oynayan Rum Ortodoks Kilisesi’nin ileri gelenleri çağrılmazlar. Meclis boykot edilir ve göstermelik, demokratik bir forum olduğu iddia edilir. Meclis’te görev almayı kabul eden Rum üyeler ise, Enosis savunucuları için birer “ulusal hain” kabul edilir³⁴.

³¹ A. An, *Kıbrıs Türk Liderliğinin Oluşması*, s.156, s.162

³² a.g.e., s.165

³³ a.g.e., s.200

³⁴ a.g.e., s.216, 217

Eylül 1939'da II. Dünya Savaşı başlar. Bu nedenle otuz bin kadar Kıbrıslı Rum ve Türk "Kıbrıs Gücü Kuvvetleri"nde görev yapar. İngilizlere yardım etmeleri hâlinde, Rumlar Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanacağını, Türkler ise haklarının korunacağını düşünürler.

İkinci Dünya Savaşı sırasında İngiltere, gerek Türk gerekse Yunan dostluğuna olan gereksinimi nedeniyle Kıbrıs'taki baskıcı rejimi yumuşatır. 1941 yılları içinde İngiliz Hükûmeti Türk ve Rumlara bazı siyasal haklarını geri verir, bunun neticesinde, yerel seçimlerin yapılmasına ve siyasî partilerin kurulmasına müsaade eder.

İkinci Dünya Savaşı'nın sürmekte olduğu 1941 yılında İngiliz sömürge yönetimi bazı siyasal hakları geri vererek yerel seçimlerin yapılması kararını alır. Fakat bu seçimler savaş nedeniyle ancak 1943 yılında yapılabilir. Bu seçimlerle, 12 yıllık aradan sonra Kıbrıs'taki siyasî yaşam yeniden başlamış olur. 21 Mart 1943 yılındaki Belediye Seçimlerine Türk tarafından iki grup katılır. Gruplardan biri, Dr. Fadıl (Fazıl) Küçük, Necmi Avkıran, Hasan Fahri Uzman ve Şükrü Veysi'nin oluşturduğu "Halk Partisi" olarak adlandırılan gruptur; diğer grup ise, M. Necati Özkan, Avukat Fadıl N. Korkut, Dr. Pertev Zühtü ve M. Rüstem'den oluşan gruptur. 1943 Belediye Seçimleri sonucunda Dr. Fadıl Küçük'ün grubu tek bir kişi dışında galip çıkar. Yalnız erkeklerin oy verdiği bu seçimde "Dr. Fadıl Küçük 548, Necmi Avkıran 521, Şükrü Veysi 492 ve M. Necati Özkan 455 oy"³⁵ almıştır. "Seçimi, "Halk Partisi" grubundan Hasan Fahri Uzman beş oy farkla kaybetmiştir. Böylece daha o günlerde Türk seçmenin grup ya da partilere değil kişilere oy verme eğiliminde olduğu belli olmuştu... Rumlarda ise Lefkoşa Belediye Başkanlığını milliyetçilerin adayı Dr. Derviş kazanırken, Leymosun ve Magosa'da da komünist AKEL'in adayları"³⁶ seçilmiştir.

³⁵ A. An, *Kıbrıs Türk Liderliğinin Oluşması*, s.272

³⁶ a.g.e., s.272

Rum tarafı, İngiltere'nin baskıcı tutumunu azaltıp siyasal parti kurma iznini vermesiyle iki parti kurar³⁷. Buna karşın Türk tarafı, siyasî parti kurmak için gerekli birikime sahip olmadığından baskı döneminden sonraki ilk siyasal örgütü (KATAK) ancak 1943'te kurar.

Nisan 1943 tarihinde, evkaf delegesi ve icraat meclisi üyesi M. Münir, Meşveret Meclisi'nin Türk üyeleri Emekli Yargıç Mehmet İzzet ile Dr. M. Rauf, Lefkoşa'nın bütün Türk avukatları, doktorları, eczacıları, tüccarları ve her kulüpten ikişer temsilci ve her mahalleden bir kişi, otuz sekiz kişilik zanaatkâr ve esnafın katıldığı bir toplantı yapılır ve bu toplantıda oluşturulan cemiyete "Kıbrıs Türk Azınlığı Kurumu" adı verilir. Bu kurumun gayesi, Kıbrıs Türk azınlığının haklarını korumak, Kıbrıs Türklerinin ilmî, içtimaî, iktisadî, sınaî seviyelerini yükseltmek olur. Bunun neticesinde Türkler azınlık olduklarını kabul etmiş olurlar. Bunun için de kısa bir süre KATAK'a karşı çıkanlar olur.

"KATAK"ın oy çoğunluğuyla seçilen ve görev bölümü yapan faal heyet üyelerinin adayları, alınan oy sırasına göre şöyle belirtilmişti:

1. Meşveret Meclisi azası Dr. Rauf (Başkan yardımcısı)
2. Meşveret Meclisi azası Hakim İzzet Bey (Başkan)
3. Avukat Fadıl Korkut (Sekreter)
4. Dr. Pertev Zühtü (faal üye)
5. Belediye azası Necmi Avkırın (Veznedar)
6. Belediye azası Fabrikatör M. Necati Özkan (faal üye)
7. Belediye azası Dr. Fadıl (Fazıl) Küçük (faal üye)
8. Belediye azası Tüccar Şükrü Veysi (Tahsildar)
9. Eczacı M. Münir (faal üye)

³⁷ 1) 14 Nisan 1941-AKEL; 2) Kıbrıs Ulusal Partisi- KEK

Ayrıca iki müfettiş olarak İddihak Bankası Müdürü İbrahim Orhan ve Kitapçı Seyfi Akdeniz oy birliğiyle seçilmişlerdi.”³⁸

Eski rakiplerin ve farklı görüşteki insanların bu bölünmeyi bırakıp KATAK çatısında toplanması halkın gözünde bir birlik-beraberlik imajı yaratır. Bu imaj, halkın bu kuruma güvenmesine ve bu kurumdan çok şeyler beklemesine neden olur. Fakat Katak’ın kuruluşunun birinci yılı dolmadan üyelerin bir bölümü bu kurumdan ayrılır. Bu kurumdan istifa edenlerin başında Dr. Fazıl Küçük gelir. Dr. Küçük, KATAK’ın kuruluşundan dokuz ay sonra buradan istifa ederek birkaç arkadaşıyla Kıbrıs Millî Türk Halk Partisi (Millî Parti)’ni kurar³⁹. Millî Partinin adı bir süre sonra “Kıbrıs Türktür” olarak değiştirilir.

Bunun dışında, “1940’lı yıllara kadar Rumlarla birlikte aynı sendikalara üye olan Türk işçileri, üyesi oldukları Rum sendikalarının, Enosis faaliyetlerini yoğun bir şekilde desteklemeleri dolayısı ile, kendi bağımsız sendikalarını kurmaya karar verirler.”⁴⁰ 22 Ağustos 1944’te PEO’dan istifa eden Türk işçileri, “Güneş Türk İşçi Birliği”ni, Ağustos 1945 yılında ise yirmi civarında sendika bir çatıda toplanarak “Kıbrıs Türk İşçi Birliği”ni kurarlar. Daha sonra İşçi Birlikleri’nin çağrısı ile KATAK, Millî Parti, Çiftçiler Birliği ve Kıbrıs İşçi Birliği Kurumu bir araya gelerek 23 Aralık 1945’de “Kıbrıs Türk Kurumlar Birliği”ni kurarlar. Bu birliğin dağılmasından sonra ise, faaliyetler dağınık şekilde sürdürülür. Fakat Enosis faaliyetlerinin artmasıyla dağınık çalışmaların Türk halkını bir sonuca götürmeyeceği anlaşılır ve tüm kurum ve kuruluşlar 1949 yılında “Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu” adı altında toplanır, mevcut partiler ise “Kıbrıs Türk Millî Birliği” adı altında birleşirler. “Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu” ve “Türk Millî Birliği” heyetleri, Kıbrıs Türkünün görüşlerini anlatmak amacıyla Türkiye’ye ve dünyanın belli başlı merkezlerine ziyaretler yapmaya başlarlar⁴¹.

³⁸ A. An, *Kıbrıs Türk Liderliğinin Oluşması*, s.278

³⁹ 23 Nisan 1944

⁴⁰ Avrupa Birliği Kıskaçında Kıbrıs Meselesi (Bugünü ve Yarını); İsmail Bozkurt, *K.K.T.C. ’de Siyasal Partiler*, s.239

⁴¹ a.g.e., s.243

“Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu, Türk halkının tüm sosyal, kültürel, meslekî ve sportif kuruluşlarının 1950 yılında bir araya gelmesiyle oluşturduğu toplumsal boyutlu bir örgütlenmedir. Federasyonun ilk başkanı Faiz Kaymak'tır.”⁴² 1957 yılında Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonunun başkanlığına Rauf R. Denктаş seçilerek ekibiyle birlikte başkanlığı Faiz Kaymak'tan devralır. Kıbrıs Türk toplumunun tarihinde hiçbir sivil örgütlenme bu federasyon kadar başarılı olamaz. Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu'nun etkinlikleri Londra ve Zürih Antlaşmalarının imzalandığı 1959 yılına kadar devam eder. Bu süre içinde, Kıbrıs Rum kesimi, 1950 plebisitini yapar ve Kıbrıs Rum halkının %96'sının Enosis istediği sonucunu dünya kamuoyuna duyurur.

1 Nisan 1955'te kurulan EOKA örgütü, Enosis hayalini gerçekleştirebilmek amacıyla Kıbrıslı Türklere karşı silahlı saldırılar başlatır. EOKA saldırılarının büyük boyutlara ulaşması, Türk halkının kendisini savunmak için teşkilatlanmasına neden olur. Bu yolla, 1957 yılı temmuz ayında Rauf Denктаş, Burhan Nalbantoğlu ve Kemal Tanrısevdi tarafından “Türk Mukavemet Teşkilâtı” (TMT) kurulur. TMT, kısa sürede Türk toplumunu örgütlemeyi başarır. Bu teşkilâtın kurulmasından büyük rahatsızlık duyan Rumlar, TMT üyesi olduğunu tahmin ettikleri kişileri vurur, İngilizler ise TMT üyesi olduğunu tahmin ettikleri kişilerin peşine düşerek göz dağı vermeye çalışır. Bunun en açık örneği, 27-28 Ocak 1958'de Sömürge Yönetimi tarafından Türk halkına yapılan açık saldırılar olur⁴³.

27-28 Ocak 1958 tarihinde Türkler, “Taksim” lehine bir miting düzenlerler. Bunun dışında başka bir art niyet taşımayan bu miting, İngiliz askerinin vahşice saldırısına uğrar. Saldırı sonucu yedi Kıbrıslı Türk şehit edilir⁴⁴. “Aynı şekilde Kıbrıs Rumlarının yaptığı benzer mitinglere ses çıkarmayan Sömürge Yönetiminin, Kıbrıs Türklerine acımasız bir şekilde saldırması, onun Türkler aleyhine takındığı ayrımcı tutumun da kanıtını”⁴⁵ oluşturur.

⁴² Ahmet Tolgay, *Fırtına ve Şafak*, s.20

⁴³ İsmail Sabahattin, *Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Doğuşu-Çöküşü ve Unutulan Yıllar (1964-1974)*, s.13

⁴⁴ Vehbi Zeki Serter, *Kıbrıs Tarihi*, s.93

⁴⁵ İsmail Sabahattin, *Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Doğuşu-Çöküşü ve Unutulan Yıllar (1964-1974)*, s.15

Dört yıl boyunca adayı kan ve teröre boğan EOKA eylemleri, 11 Şubat 1959 Zürih Antlaşması ile görünüşte son bulur. 19 Şubat 1959 Londra Antlaşması ile de Kıbrıs'ta asırlardan beridir var olan iki halk arasında, her iki ulusun eşitliğine ve kurucu ortaklığına dayanan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması için çalışmalara başlanır.

3 Aralık 1959'da Türk halkının lideri Dr. Fazıl Küçük, Cumhurbaşkanı yardımcılığına seçilir. 14 Aralık 1959'da ise Başpiskopos Makarios seçimle Cumhurbaşkanlığına getirilir. Bir yıldan fazla süren çalışmalardan sonra hazırlanan anayasa 6 Nisan 1960 yılında imzalanır. 15 Ağustos gecesi ise, Garanti ve İttifak Antlaşmaları imzalanarak Kıbrıs, bağımsız ve yeni bir cumhuriyet olarak dünyaya ilân edilir.

Makarios, Londra, Zürih ve Garanti Antlaşmalarını istemeyerek imzalar, fakat bu antlaşmaları Enosis'e giden yolda atılmış bir adım olarak görür. Kıbrıslı Rumlar da, Cumhuriyet süresince bu anayasaya karşı olan tepkilerini, Türk halkına yapılan taşkınlık ve saldırılarla dile getirirler. Makarios, Kasım 1963'de Kıbrıs Cumhuriyetini tamamen ele geçirmeye yönelik on üç maddelik bir değişiklik hazırlar ve Dr. Küçük'e sunar. Bu değişiklik ne Kıbrıs Türk halkı ne de Türkiye tarafından kabul edilir. Bunun üzerine Makarios, Enosis emeline yönelik Kıbrıslı Türkleri katletme plânını yürürlüğe koyar.

20 Aralık'ı 21 Aralık'a bağlayan Cuma gecesi, saat 02:30 sıralarında evlerine dönmekte olan ve içinde Türkler bulunan iki otomobile ateş açılmasıyla, on bir yıllık bir savaş maratonunun ilk adımları atılmış olur. 23 Aralık'da meydana gelen çarpışmalarda ise sekiz Türk ölür, yirmi beş kişi ise yaralanır.

Kıbrıs olayları, Kıbrıs Türkleri kadar Türkiye Türklerini de ilgilendiren önemli bir mesele haline gelir. Bu olaylara Türkiye gençliği duyarsız kalmaz ve 23 Aralık 1963 tarihinde yirmi beş bin kadar üniversiteli genç, Kıbrıs olaylarını ve Eokacıların Kıbrıslı Türklere karşı takındıkları hunharca tavrı protesto etmek için bir

miting düzenlerler⁴⁶. Aynı gün, Larnaka'da yeni çarpışmalar neticesinde Mehmet Mahmut, Tatlıcı Hüseyin ve Salahi Zaimoğlu isimli üç kişi şehit düşerler. Bir öğretmen ile arkadaşı ise vurularak yaralanır.

Kıbrıs'ta durumun her geçen gün daha kötüye gitmesi üzerine, başkentte önemli temaslar yapılmaya başlanır. Dışişleri Bakanı Erkin, Amerikan ve İngiliz elçileriyle görüşür. Millet Meclisinde de bu olayları anlatarak Kıbrıs'ta Türklere karşı bir 'yok etme' hareketine girişildiğini bildirir. Diplomatik yollardan yapılan teşebbüslerin bir netice vermemesi üzerine Türkiye üç jet uçağı ile bir ikaz uçuşu yapar. Rumların ateşi kesmemeleri halinde Türk kuvvetlerinin fiilî müdahalede bulunacakları açıklanır⁴⁷.

Bu ikaz neticesi yapılan ateşkes emri ile çarpışmalara bir süre ara verilir, fakat bu uzun sürmez. Çok şiddetli geçen çarpışmalar sonucunda 28 Aralık 1963'de ölü sayısı dört yüze ulaşır, kayıplara dair ise kesin bir rakam verilmez. Dr. Küçük yaptığı bir açıklamada, adanın dört bir tarafındaki iki yüz kırk Türk köyünden haber alınmadığını ve irtibat kurulamadığını söylerken, Makarios idaresi, Türk kasaba ve köyleri ile irtibatlarını maksatlı olarak kestiklerini belirtir.

Türkiye, katliamlar devam ederken İngiltere ve Yunanistan'la bir toplantı yapıp çareler aramak ister, fakat taraflar masadan kaçmanın yollarını ararlar. 27 Aralık tarihli üçlü toplantıda da yine aynı şeyi yapmaya çalışan İngiliz komiseri ile Yunan büyükelçisi, Türkiye büyükelçisinin, Rumların Kıbrıs'taki hunharca katliamlarına dair fotoğraflarını önlerine atmasından sonra müzakerelere devamdan başka çare bulamazlar⁴⁸.

Rumlar, sadece erkekleri değil, kadınları ve çocukları dahi acımadan katlederler.⁴⁹ 21 Aralık olayları sırasında üç çocuk ile annelerinin banyoda

⁴⁶ Hürriyet, 24.12.1963

⁴⁷ a.g.e., 24-25.12.1963

⁴⁸ a.g.e., 28.12.1963

⁴⁹ Hatta, üç çocuğı ve eşi Rumlarca banyoda katledilen Binbaşı Nihat İlhan esir alınan bir kadına yardım edecektir. (Hürriyet, 29.12.1963)

katledilmeleri yerli basında olduğu kadar yabancı basının da tepkisine yol açar. The Times gazetesinde bu olayla ilgili haberi görürken Le Figaro'da da aynı haberle karşılaşırız: "...Bir banyo küvetinde bir anne ve üç çocuğunun cesetlerini gördüm. Tek suçları babalarının bir Türk subayı olmasıydı."⁵⁰ Hürriyet gazetesi de yabancı basından aldığı örneklerle bu katliamı bize yansıtmıştır⁵¹. Rumlar, bir taraftan Türklerle görüşmeler düzenleyerek ateşkes anlaşmaları yaparken diğer taraftan da çarpışmalara devam ederler. Şöyle ki, Güvenlik Konseyi toplantısı sırasında Türkiye ve Rum delegelerinin her ikisi de adadaki ateşkes durumunun idamesini isterler; ertesi gün ise, müzakereler devam ederken Eokacılar evleri basıp bazı Türkleri esir alırlar⁵². Tüm bu olaylar Türk halkına tek bir çıkış yolu gösterir: Taksim. Kıbrıstaki olaylara bir örnek olarak yabancı basından bir yazıda şöyle yazmaktadır: "DEHŞETE DÜŞÜREN BİR MANZARA: ...Türk evlerini gördüğüm zaman, dehşete düşüren bir manzara ile karşılaştım. Duvarlarda başka hiç bir şey yoktu. Bir napalm bombasının daha fazla mahvedebileceğinden şüpheliyim. Kırk tane beton bina iskeleti saydım. Her ev ayrı ayrı benzin dökülerek yakıldı. Tavandan evin içine inmiş olan kiremitlerin altında, yatak sustaları (birbirine karışmış), çocuk yatakları, sandalye, masa ve dolap parçaları buldum. Ayvasıl'dan bir mil uzaklıktaki komşu köyde, on altı tane harap olmuş ve yakılmış ev saydım. Hepsi Türk eviydi. Bu köyde, yüzden fazla Türk yok olmuş. Hiç bir köyde, zerre kadar zarar gören bir Rum evi görmedim..."⁵³ Yine görüşmeler devam ederken Rumlar, 13 Şubat 1964 tarihinde, Limasol'daki Türklere saldırırlar. Aslında Limasol Türklere saldırırlar esas 11 Şubat gecesi başlamış, 13 Şubatta ise en kanlı safhasına ulaşmıştır. Üç gün devam eden bu savaşta Türkler sayıca Rumlar'dan çok daha az olmalarına karşı Rumlara karşı başarılı bir savunma gerçekleştirirler. 4 Mart 1964 tarihinde Rumlar bir Türk köyüne daha saldırırlar. Baf kazasında Türk köyü Aksu, civar Rum köylerinden toplanan çetelerin saldırılarına uğrar. Karşılıklı bir müddet devam eden çatışma daha sonra kesilir. 5 Mart'ta Girne kıyılarında, 8 Mart'ta ise Lefkoşa içinde çarpışmalar başlar. Girne'nin doğusundaki Kazafana'da Rum polisleri tam öğle vakti köyün Türk

---

⁵⁰ Le Figaro, 25-26.01.1964

⁵¹ Hürriyet, 30.12.1963

⁵² a.g.e., 29-30.12.1963

⁵³ Daily Herald, 1.1.1964

evlerine ateş açarlar. Türkler de silahlarıyla savunmaya geçerek dört saatlik bir ateş teatisi yaşanır. Saldırıların sonucu Sami Fahri isimli bir mücahit yaralanır. 9 Mart 1964 tarihinin son yirmi dört saati içerisinde Rumlar, Kazafana, Baf, Larnaka ve Lefkoşa'ya bağlı Dilekkaya ile Beyköy'de Türklere saldırırlar. Çarpışmalarda bir Türk şehit olur, yedi Rum ölür, otuz dört kişi de yaralanır. Türk mücahitleri, çarpışmalar sırasında aldıkları iki yüz Rum rehineyi sonradan serbest bırakırlar. Rumlar ise aynı karşılığı vermezler. Toplam iki yüz yedi rehineden sadece kırk dokuzu içler acısı bir halde geri verilir.

Rumlar, bir haftalık yığınak hazırlığın ardından Temmuz 1964'te Girne bölgesinde ağır toplarla taarruza geçer. Bu taarruz, Kanada Birlikleri'nin derhal müdahale etmesiyle önlenir. Yine Ağustos ayında Rumlar umumî taarruza geçerler. 6 Ağustos'da Dillirga hareketinin başlangıç noktasını teşkil eden ilk olay yer alır. Rumlar o gün, ortada hiç bir neden yokken ağır silahlarla Mansura, Erenköy, Bozdağ ve Alevkaya köylerini ateş yağmuruna tutarlar⁵⁴. Rumların bu umumî taarruzları üzerine jetlerimiz Kıbrıs üzerinde uçarak Rum bölgesine ateş açar⁵⁵. Beş Rum şilebi ile bir hücumbot batırılır. Bu olayı takip eden Papandreu ise Makarios'a acele olarak radyodan hitap ederek adayı derhal ateşkes yapılmasını ister⁵⁶. Papandreu'nun bu isteği ve Türk jet uçaklarının millî müdahalesi neticesinde Makarios, Kıbrıs'ta günlerdir devam eden saldırılardan vazgeçerek, ateşkes teklifinde bulunur⁵⁷.

Rumlar bu saldırılar sırasında Türkleri zayıflatmanın başka ve yeni bir taktiği olarak Türkleri aç bırakma yoluna gider. Tonlarca yardım malzemesinin Kıbrıs'a girmesine engel olur, yardım götürülen şilebi geri çevirir⁵⁸. Aç bırakma taktikleri yanısıra, taarruza devam eden Rumlar, Ağustos 1964'te de bir pilotumuzu şehit ederler. Cengiz Topel isimindeki bir Türk pilotu hava hücumu yaparken uçağı Rum bölgesine düşer ve ölür. Cengiz Topel'in ölümünün Rumların Topel'e özellikle kötü muamelede bulunmuş olmaları hususunda duran yetkililer, Topel'e otopsi yapılması

⁵⁴ Vehbi Zeki Serter, *Kıbrıs Tarihi*, s.118

⁵⁵ Hürriyet, 08.08.1964

⁵⁶ a.g.e., 09.08.1964

⁵⁷ Hürriyet, 10.08.1964

⁵⁸ a.g.e., 19.07.1964

sonucu bu düşüncelerinde haklı çıkarlar. Otopsi sonucunda, henüz otuz yaşındaki Türk pilotunun Rumlar tarafından üç kere vurulmuş, sonra da omzunun kırılmış, vücudunun muhtelif yerlerinin yaralanmış ve işkence edilerek öldürülmüş olduğu anlaşılır⁵⁹.

Bu yoğun çatışmaların ardından belirli bir süre suskunluk oluşur. Bu suskunluk Kasım 1965'te yine bozulur. Rumlar, Kıbrıslı Türklere karşı hücumla geçer, üç ayrı bölgedeki Türk mevzilerine saldırarak bir Türk mücahidini şehit ederler⁶⁰.

Rum kuvvetleri, 2 Kasım 1965 günü Mağusa'nın ileri karakolu Sakarya'da ilk saldırılarına başlarlar. Larnaka caddesi boyunca harekâta girişen Rum çeteleri, Baykal semtini ortadan kesen anayoldan geçip Salamis yoluna saparak Boğaziçi semtine girmeye çalışırlar. Çarpışmalar esnasında Rumlar, Baykal ve Namık Kemal bölgesinin irtibatını keserler. Türkler de Rumların bu saldırılarına karşı gelmeye devam etmesi üzerine saldırılar ertesi güne kadar sürer. Ertesi günü Barış Gücü, iki taraf arasına girdiğini ilân ederse de Rum askerleri mevzi yapmaya ve hazırlanmaya devam ederler. 4 Kasım gecesi ise Rumların ateşiyle çarpışmalar yeniden başlar.

Saldırılar devam ederken yapılan görüşmeler sonucu Türklerin lehine bir karar alınması ve Rum kuvvetlerinin geri çekilmesi ile bu çatışma son bulur⁶¹. 11 Aralık 1965'te Birleşmiş Milletler Birinci Siyasi Komisyonunda Kıbrıs meselesinin müzakereleri başlar. Beş gün boyunca süren Kıbrıs meselesi üzerine çalışmalar sonucu Birleşmiş Milletler Siyasî Komisyonu, çeşitli karar suretlerinin ilkini, Türkiye'nin bugüne kadar takip ettiği politikanın zıddını ifade eden ibarelerle kabul eder. Siyasî komisyon, daha önce sunulan Mısır ve Yemen'in sürüklediği, birçok Arap ve Asya-Afrika ülkelerinin katıldığı "32'ler tasarısı" diye anılan kararı altı aleyhte, elli bir çekimser oya karşı kırk yedi oyla tasvip eder. Birleşmiş Milletler Siyasî Komisyonu'nda, Türkiye'nin hak ve hukukunda, dünya kamu oyu önünde

⁵⁹ a.g.e., 14.08.1964

⁶⁰ a.g.e., 04.11.1965

⁶¹ Vehbi Zeki Serter, *Kıbrıs Tarihi*, s.120-121

aleyhte bir 32'ler karar suretinin farklı olarak kabul edilmesi, başkent siyasi çevrelerinde "bomba" etkisi uyandırır. Bütçe Komisyonu'na gelen ve müzakereleri takip eden Süleyman Demirel, Birleşmiş Milletler'in mevcut anlaşmaları tadil etmesinin, Anayasasına uygun olmadığını ve Birleşmiş Milletler'in kendi mesuliyeti içinde hareket etmesini umduğunu söyler⁶². BM Genel Kurulu'nun Kıbrıs konusunda Makarios ve Mısır Başkanı Nasır'ın küçük Afrika devletlerini kandırıp tezlerini kabul eder mahiyette bir karar vermeleri Türkiye gençlerinin de tepkisine yol açar. Bu şekilde karar verilmiş olmasını protesto amacıyla 20 Aralık günü İstanbul Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti'nin düzenlediği "Kıbrıs Mitingi" haması⁶³ bir hava içinde yapılır⁶⁴.

On bir yıllık zorlu mücadeleleri içinde Türkler kendi yönetimlerini kurma girişimlerinde bulunurlar. Bunlardan ilki, 28 Aralık 1967'de "Türk Yönetimi"nin ilân edilmesidir. Bu tarihte, Türk cemaati ileri gelenleri Cumhurbaşkanlığı Muavinliği dairesinde uzun bir toplantı yaparlar ve geçici bir "Türk Yönetimi" ilân ederler. Yönetimin "Yürütme Kurulu" Başkanlığına Dr. Fazıl Küçük, Başkan Yardımcılığına da Rauf Denktaş getirilir. Alınan karar ise şu olur: "Yeni Türk İdaresi 1960 Anayasasına dönülünceye kadar devam edecek."⁶⁵ Türk İdaresinin kurulması "Federasyon ve Taksim" için ilk adım olarak yorumlanır.

İlerleyen yıllar içinde Rumlar, Kıbrıslı Türklerle eşit şartlarda görüşmeye davet edilirler ve 1968'de Türk-Rum ikili görüşmeleri, 1972 yılında ise Türk-Yunan Beş'li görüşmeleri yapılır. Her iki görüşmede de Rumların Enosis üzerinde ısrarları nedeniyle görüşmeler çıkmaza girer. 1972 yılındaki görüşmeler, 1974'te Rumların masadan tek yönlü kaçmalarıyla son bulur.

Beşli görüşmelerin olumsuz sonuçlanmasının ardından bir süre sonra da Rumlar kendi içlerinde fikir ayrılığına düşerek ikiye bölünürler. Makarios ve Grivas taraftarları arasında "Enosis'i şimdi mi, sonra mı yapalım?" kavgası yapılır. Sonunda

⁶² Hürriyet, 18.12.1965

⁶³ Hamasî: Yiğitlerden ve yiğitliklerden söz eden (destan, şiir)

⁶⁴ a.g.e., 21.12.1965

⁶⁵ Hürriyet, 30.12.1967

Enosis'i hemen gerçekleştirmek isteyen Grivasçılar, Yunan cuntasının emri ile 15 Temmuz 1974'de Yunan subayları yönetiminde bulunan Rum askerleriyle Kıbrıs'ta askerî bir darbe yaparak Makarios'u bertaraf edip Enosis'i gerçekleştirmeye çalışırlar. Enosis için başlatılan darbeyi gören Türkiye, İngiltere'ye başvurarak Kıbrıs'a birlikte müdahale etme teklifinde bulunur. Kendi menfaatlerine ters düştüğü için İngilizler bu teklifi reddederler. Bunun üzerine Türkiye, tek başına bir çıkartma harekâtı kararı alır. 20 Temmuz 1974 tarihli Barış Harekatı başarıyla sonuçlanır ve Kıbrıslı Rumlar ile Yunanistan bir anlaşma yapmayı kabul eder. 30 Temmuz 1974'te Cenevre antlaşması imzalanır. Cenevre Antlaşmasına göre Rumlar, aldıkları Türk bölgelerini hemen terk edeceklerdir. Ayrıca bölgedeki barışın iadesi ile Kıbrıs'taki Anayasal Hükûmetin yeniden kurulması da alınan kararlar arasında olur. Bu amaçla 8 Ağustos 1974'de Türk ve Yunan toplum temsilcilerinin de katılımı ile başlatılan görüşmeler Rum-Yunan ve İngiliz delegelerinin olumsuz tutumları yüzünden başarısızlığa uğrar.

Cenevre görüşmelerinin ikinci safhasının olumsuz sonuçlanması üzerine Türk Silahlı Kuvvetleri 14 Ağustos 1974'te İkinci Barış Harekâtını gerçekleştirir. İkinci Harekâtla, Türk Ordusu, Kıbrıs'ın bugünkü sınırlarını çizer.

İkinci Barış Harekâtının ardından 28 Aralık 1967 yılındaki Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi'nin ilânının ikinci aşaması gerçekleştirilir ve 13 Şubat 1975'de Kıbrıs Türk Federe Devleti (KTFD) ilân edilir. Ardından da Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Meclisi toplanır ve yeni devletin anayasası ve seçim yasasını yapması için Türk toplumunun tüm kurum ve kuruluş temsilcilerinin katılımıyla bir Kurucu Meclis oluşturulması kararlaştırılır. Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Meclisi, çok partili demokratik parlamenter sisteme geçme ve eşitlik temelinde bir federasyon için gerekli olan federe birimlerin Türk kanadını oluşturma amacı ile toplanmıştır.

13 Şubat 1975'de ilân edilen Kıbrıs Türk Federe Devletinin kuruluş bildirisi, Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Meclisi Yönetim Başkanı Rauf Denktaş tarafından okunur. KTFD Anayasası, Kurucu Meclis'in oylaması ile 26 Nisan 1975'te, halk oylaması ile de 9 Haziran 1975'te kabul edilir ve yürürlüğe konur.

Kıbrıs Türk Federe Devletinin kurulması, Kıbrıs Türkünün 20 Temmuz 1974 Barış Harekâtından sonra geçirmiş olduğu en büyük siyasi değişiklik olur. Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, 1975 yılında Kıbrıs Türkünün Kuzey Kıbrıs'ı Cumhuriyet değil de Federe Devleti olarak ilân etmesinin nedenini şöyle açıklar: "1975'te, Makarios'un Ada'ya dönüşü bahis konusu olunca, bunun önlenmesini istedik. Çünkü dünya Makarios'u, Kıbrıs'tan Yunan darbesi ile kovulmuş meşru bir lider olarak görüyordu. O'nun Ada'ya dönüşü meşru idarenin ihyası olarak mütalaa edilecek, Makarios'a, bize 1963'ten 1974'e kadar yaptıklarını devam ettirmesi için yeniden olanak ve yetki verilmiş olacaktı. Makarios'un gelişi önlenemiyordu. O halde kendisine Türkleri de idare eden meşru Başkan olarak bakılmaması için bizim ayrı bağımsızlığımızı ilân etmemiz gerekirdi. Bu konuda TC Hükümeti'nin büyük zorlukları olduğu anlaşılıyordu. Hedef federasyon olduğuna göre federasyonun Türk kanadını kurunuz; Rumlar da kendi federe kanatlarını kurarlar ve böylelikle federasyona gitmek daha kolay olur düşüncesiyle ancak KTFD'nin kurulmasını destekleyebileceklerini duyurdular. Bu da, o günkü statümüze nazaran bir ilerleme ve Makarios'a bağlı olmadığımızı göstermesi bakımından gerekli bir adımdı. KTFD böyle kuruldu. Ondan sonraki TC Hükümetleri de ayrı bağımsızlığın gereğini görmediler."⁶⁶ Rumlar ise, Kıbrıs Federal Cumhuriyetinin oluşturmak için Kıbrıs Rum Federe Devleti'ni kurup barış masasına oturmak yerine, Kıbrıs Türk Federe Devleti'ne siyasal ve ekonomik ambargolarla karşılık verirler.

KTFD'nin kurulması, Adadaki barışı engelleyen bir faktör kabul edilmez. Tam aksine 1963'den beri yapılmayan Türk-Rum görüşmeleri tekrar başlatılır. Sırasıyla 1975, 1977, 1978 ve 1979 yıllarında Türk-Rum siyasî görüşmeleri yapılır. Fakat Rum tarafının her defasında olumsuz tutum sergilemesi nedeniyle bir netice alınamaz. Rumların, son olarak Kıbrıs Türk Halkının ortaklık statüsünü reddederek kendilerini meşru hükümet kabul etmeleri ve 13 Mayıs 1983'te BM Genel Kurulundan tek yanlı bir karar çıkarmaları ise, Kıbrıs Türk kesimi tarafından yirmi yıllık bekleyişten sonra bardağı taşıran son damla olarak kabul edilir ve Bağımsız Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nin ilân edilmesi kararı alınır. Diğer bir

⁶⁶ Mehmet Bahadır, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Doğuşu*, s. 112

deyişle, 1960'da kurulan ortaklık devletinden silâh zoruyla dışlanan ve yirmi yıl bu devletin parçası sayılmayan Kıbrıs Türkü, çareyi kendi devletini kurmakta bulur. 15 Kasım 1983 tarihinde Kıbrıs Türk Federe Meclisi'nde temsil edilen siyasî partiler, oybirliği ile KKTC'nin ilânını ve bağımsızlık kararını kabul ederler. KKTC'nin ilân edilmesinin ardından yetmiş kişilik Kurucu Meclis, 6 Aralık 1983 günü and içer ve göreve başlar. (KKTC'nin ilânı Rum- Yunan ikilisini şaşkına çevirecek ve yıllarca bu yeni Cumhuriyetin tanınmasını engellemeye çalışacaktı.)

Görüldüğü gibi, Kıbrıs Türk siyasî olayları, Osmanlı Devleti'nin Adadan çekilmesi ve Kıbrıs Türklerinin kendi haklarını koruma ihtiyacı duymaları ile başlar. Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs Adasındaki egemenliği süresince kadılar ve müftüler siyasî bir işlev görürken, Kıbrıs'ın İngiliz egemenliğine girmesi ile siyaset başka bir boyut kazanır; özellikle I. Dünya Savaşından sonra Rum kesiminin Enosis taleplerini artırması ve dünyaya bu taleplerini sunmaya başlamasıyla Türk siyasî partileri kurularak Kıbrıs Türkünün hakları aranmaya başlanır.

1.2. HİKMET AFİF MAPOLAR'IN YAŞADIĞI DÖNEMDE KIBRIS TÜRK EDEBİYATI

Kıbrıs Türk Edebiyatını bugüne kadar bir bütün olarak değerlendiren dört yazarımız olmuştur. Bunlardan birincisi Gülgün Serdar'dır. 1986'da yayımlanan *1571'den 1964'e Kıbrıs Türk Edebiyatında Gazavatnâme, Destan, Efsane, Kahramanlık Şiiri* adlı kitabında Gülgün Serdar, Kıbrıs Türkleri edebiyatını şu devirlere ayırır:

1. I. Dönem (1571-1878) Kıbrıs'ın Osmanlı İmparatorluğuna bağlı olduğu dönem.
2. II. Dönem (1878-1923) Adanın geçici olarak İngilizlere devredildiği dönem.
3. III. Dönem (1923-1955) İngiliz sömürge idaresinin ilk dönemi.
4. IV. Dönem (1955-1964) İngiliz sömürge idaresinin ikinci döneminden 1964-Erenköy çarpışmalarına kadar geçen süre. Rum yer altı tedhiş örgütü Eoka'nın harekete geçtiği 1 Nisan 1955'ten Ada'yı Yunanistan'a bağlamak amacıyla

hazırlanan Akritas Plânının uygulanmaya başladığı 21 Aralık 1964 (Arada 1960-1963 Kıbrıs Cumhuriyeti dönemi var) de dahil 1964 yılına kadar.

5. V. Dönem (1964-1974): Erenköy çarpışmalarından 20 Temmuz 1974 Türk Barış Harekâtına kadar olan dönem.

6. VI. Dönem (1974-1983) 1974'ten günümüze kadar gelen ve hâlen devam etmekte olan son dönem. Türk Barış Harekâtından 15 Kasım 1983, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar olan dönem ve sonrası.

Kıbrıs Türkleri Edebiyatını altı devreye ayıran Gülgün Serdar, politik gelişmeleri esas alarak bu ayrımları yapmıştır. Fakat Gülgün Serdar'ın, elindeki malzemelerin ve kaynakların yetersizliği nedeniyle Kıbrıs Türklerinin Edebiyatını anlatmak için ayırdığı devirler, edebiyat tarihi kriterleri ile edebiyat oluşum ve gelişimine göre gösterilmemiştir.

Kıbrıs Türk kültürü ve edebiyatı üzerinde çeşitli çalışmaları olan Harid Fedai ise Kıbrıs Türklerinin meydana getirdiği edebiyatı şu devrelere ayırarak inceler:

“Siyasî, toplumsal ve edebî etkenler ışığında, Kıbrıs Türkleri edebiyatını altı dönem içinde incelemek mümkündür:

- I. Osmanlı Dönemi (571-1878)
- II. Geçici Dönem (1878-1925)
- III. Uyum Dönemi (1925-1939)⁶⁷
- IV. Hareketlenme Dönemi (1939-1955)
- V. Ulusal Direniş Dönemi (1955-1974)
- VI. Yeni Arayışlar Dönemi (1974-)

⁶⁷ Harid Fedai bu ayrımı Kültür Bakanlığının çıkardığı *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi 9, Batı Trakya ve Kıbrıs Türk Edebiyatı* (Ankara, 1977) cildindeki Kıbrıs Türk Edebiyatı bölümünde yapar. Yalnız 186. Sayfadaki 2. sütun 4. paragrafın başına III. bölümü yazarın uyarısı ile biz koyduk. Dolayısıyla kitaptaki 3. bölüm 4. bölüm olmuş ve sonrakiler buna göre kaymıştır.

Gülgün Serdar gibi Harid Fedai de Kıbrıs Türkleri Edebiyatını altı devreye ayırır. Fakat Gülgün Serdar'dan ayrı olarak, bu altı bölümün sadece ilk dönemi siyasîdir, ikinci ve üçüncü bölümleri ise tam olarak izah edemez. Aynı şekilde “Geçici Dönem”de de tam bir izah verilmez, fakat burada bir geçiş söz konusu olur. O dönemin süreli yayınları tarandığı zaman savaş yıllarının psikolojisi kendisini gösterir. Bu dönemde Kıbrıs Türkleri, kendilerini Türkiye’den ayrı tutmadıkları için hem kendi içlerindeki olaylardan hem de Türkiye’de meydana gelen olaylardan etkilenirler. Bu da “Geçici Dönem” olarak adlandırılan bu devrenin “Osmanlı Dönemi” denen devreden ayrı düşünölemeyeceğini gösterir. Buna örnek olarak 1897 Türk-Yunan savaşı için yazılmış uzun bir manzumeden bazı parçaları verebiliriz:

.....

Bize Osmanlılar derler
Naramızdan yer gök titrer
Düşmeni görsek biz eğer
Saldırırız arslan gibi
Mahvederiz Yunan gibi

.....

Baktı gördü Yunanlılar
Durmak bilmez Osmanlılar
Bu kılınçları kanlılar
Atina’ya girecekler
Hakkımızı verecekler

Alınca korkuyu Yunan
Devletlere dedi aman
Kurtarınız beni heman
Kırıldı kolum kanadım
Ortadan kalkıyor adım

Vasita olunuz bana
Nasıl verdinizse iğvâ
Neye beklersiniz daha
Hep gitti memleketim
Boşa çıktı gayretlerim

(*Kokonoz*, nr.13, 14.05.1313)

“Uyum Dönemi”nde de bir durgunluk söz konusudur. Bu dönemde edebiyat açısından bir durgunluk yaşanır. Kıbrıslı Türkler bir yandan maddî sıkıntı içindeyken, diğer yandan Lozan antlaşması gereğince pek çok Kıbrıslı Türk Türkiye’ye göç etmektedir.

“Hareketlenme Dönemi”nde, durgunluk döneminin ardından başlayan bir canlanma görülmektedir. “Rumlar Kıbrıs’ı Yunanistan’a bağlama konusunda büyük bir faaliyet içindedirler. Türkiye henüz Kıbrıs’ın farkına varmak istememektedir. Kıbrıslı Türkler çeşitli şekillerde Türkiyeli kardeşlerine kendilerinin varlığını hatırlatmanın mücadelesi içindedir. Bu çeşitli şekillerde edebî eserlere de akseder. Kıbrıslı şairler Türkiye’deki süreli yayınlara eserlerini gönderirken, Türkiye’den öğretmenlik için giden şairler Kıbrıslı gençlere rehber olurlar. Kıbrıs’ın büyük şair ve edebî şahsiyetleri eserlerini bu devrede verirler. Hepsinden önemlisi Kıbrıslı kardeşlerimizin öğrenim için Türkiye’ye gelmeleri aradaki bağı daha kuvvetli hâle getirir. Türkiye’deki akımlar veya temayüller, şahsiyetler izlenir. Bunun için bu devrenin, yani “hareketlenme dönemi” ile “ulusal direniş dönemi”nin ayrılması da pek uygun görünmemektedir. Belki daha kısa tutulan bir “canlanma dönemi”nden sonra “ulusal direniş dönemi” gelebilir. Yalnız Kıbrıslı Türklerin 1878’den beri millî bir direniş içerisinde oldukları ve bunun edebiyat ve sosyal olaylara aksi gerçeği bu adlandırmayı da sağlıklı bulmamaktadır.”⁶⁸

Son “Yeni Arayışlar Dönemi” de 1974’ten başlatılmıştır. Türkiye’nin gerçekleştirdiği 1974 Barış Harekatı ile Türkler Kuzey Kıbrıs’a, Rumlar ise Güney Kıbrıs’a geçer ve Kıbrıs ikiye bölünür. Harid Fedai, Barış Harekâtını esas alarak bu dönemi 1974’te başlatır, fakat bu dönemde Millî Mücadele hâlen devam etmektedir.

Kıbrıs Türk Edebiyatını dönemlere ayıran bir diğer isim de Mehmet Yaşın’dır. Kendisi de bir şair ve Kıbrıs’ın önemli şairlerinden birinin oğlu olan Mehmet Yaşın, Türkiye’de Yapı Kredi tarafından yayımlanan *KıbrıslıTürk Şiiri*

⁶⁸ Prof. Dr. Kâzım Yetiş, *Kıbrıs Türkleri Edebiyatı*, Prof. Dr. Sadık Tural Armağanı, s.117-127

Antolojisi'nin baş kısmındaki değerlendirmede yapılan bu tasnif, gruplandırma Gülgün Serdar ve Harid Fedai'ninkinden büyük ölçüde ayrılmaktadır.

Mehmet Yaşın, Kıbrıs Türklerinin şiirini üç ana grupta inceler:

I. Geleneksel Kıbrıslı Türk Şiiri

- a) Halk Şiiri
- b) Tasavvuf Şiiri
- c) Divan Şiiri

II. 1914 Kuşağı: İslâm kimliği ve Osmanlı vatani
Yenilenme Şiiri

III. Çağdaş Kıbrıslı Türk Şiiri

1. 1943 Kuşağı: Türk kimliği ve Anavatan Türkiye

- a) Hececi-Romantik Şiir
- b) Serbest Şiir
- c) Milliyetçi Şiir
- d) Soyut Şiir
- e) Toplumcu Şiir

2. 1974 Kuşağı ve İzleyicileri

- Kıbrıslı Kimlik-Ortak Vatan Kıbrıs
Kıbrıslı Red Şiiri

Mehmet Yaşın'ın bu tasnifini inceleyen Prof. Dr. Kâzım Yetiş bu kitapta daha isminden itibaren pek çok yanlışın bulunduğundan söz eder. Mehmet Yaşın'ın kitabını incelerken onun bu değerlendirmesi dikkate şayandır:

“İlk başlık Geleneksel Kıbrıslı Türk Şiiri. Bunun altında kaydedilen Halk Şiiri, Tasavvuf Şiiri, Divan Şiiri. Mehmet Yaşın, 1914 öncesi şiirini Geleneksel Kıbrıslı Türk Şiiri olarak adlandırıyor. Burada daha sonraki 1914 kuşağının, çağdaş şiirin gelenekten tam ayrılıp ayrılmadığına ilişmeyelim. Halk şiiri ve Divan şiirine hemen hiç itiraz etmeyelim. Yalnız Kıbrıs'ta Tasavvuf ve Tekke şiirinin olup olmadığı tartışılacak bir konudur. Klâsik veya Divan şiirindeki tasavvufî mısralardan

ona tasavvuf şiiri diyemeyeceğimizi ve bazı şairlerin Mevlevî olmaları dolayısıyla Kıbrıs'ta bir tasavvuf şiirinin varlığından söz edemeyeceğimizi belirtelim.

İkinci başlığı anlamak daha da zor görünüyor. 1914 Kuşağı: İslâm Kimliği ve Osmanlı Vatanı.

Önce sormak gerekir, niçin 1914 kuşağı? Belli ki Yaşın, 1914'te İngilizlerin tek taraflı Kıbrıs'ı ilhak etmelerinden hareketle 1914'ü esas alıyor. Ama burada söz konusu ettiği şahısların başında anılan Kaytazzade Nazım 1857'de doğmuş. 1914'te 57 yaşında oluyor. Bunun için Kaytazzade'yi 1914 kuşağından saymak mümkün değildir. 1880 doğumlu Osman Cemal'i, İstanbul'dan giden Ahmet Tevfik'i keza 1914 kuşağına değerlendirmek mümkün olmasa gerek. Ayrıca 1914 kuşağı Çağdaş Kıbrıslı Türk Şiirinden ne kadar ayrılıyor? Ayrıca çağdaş Türk şiiri niçin 1943'ten başlatılıyor anlamak mümkün değil.

Çağdaş KıbrıslıTürk Şiiri'nin hececi-romantik şiir, serbest şiir, milliyetçi şiir, soyut şiir, toplumcu şiir alt başlıklarını şiirlerin şekil ve muhtevalarına göre yapılmış bir gruplandırma olarak almak ama bunun gerçek bir gruplandırma olamayacağını belirtmek gerekir. Zîra aynı şair bu gurupların hepsinde eser verebilir. Kaldı ki milliyetçilik hemen hepsinin ortak özelliği olarak da algılanabilir. 1974 Kuşağı: Kıbrıslı Kimlik ve Ortak-Vatan Kıbrıs, Kıbrıslı Red Şiiri, Mehmet Yaşın ve arkadaşlarının temsil ettiği dar bir grubu ifade eder. Kıbrıs Türkleri Edebiyatının asla bütününe ifade etmez.

Esasen görüldüğü gibi Mehmet Yaşın, 1914 Kuşağı, 1943 Kuşağı, 1974 Kuşağı diyerek belli tarihî olayları başlangıç için esas almakla beraber bunlardan hele ilk ikisi kültür bakımından sarsıcı olmaktan çok uzaktır. Hele 1914 Kuşağı diye bir kuşaktan asla söz edilemez.

Ayrıca Yaşın'da kuşak-nesil kavramı gelişmiş değildir.

Edebiyatta kuşak-nesil, aynı yıllarda doğan, aynı eğitim şartlarında yetişen, aynı sosyal, kültürel ve siyasî olaylardan etkilenen nesilleri ifade eder. Bunların meydana getirdiği edebiyatın pek çok ortak özellikleri vardır. 1914'te doğan nesil ancak 1935'li yıllarda eser verir veya eserler vermeye başlar. Halbuki Yaşın'ın 1914 kuşağı diye gösterdikleri genellikle çok önceleri doğmuştur. 1943 çok tartışılan, çoğu zaman karşı çıkılan, benimsenmeyen ama Mehmet Yaşın zihniyetindekilerin kesinlikle benimsedikleri Kıbrıs Türk Azınlığı Kurumu KATAK'ın kuruluş tarihidir. Daha o zaman bu "azınlık" ifadelerine karşı çıkmıştır. Üstelik 1943'te doğanlar ancak 1960'larda 1965'lerde eser vermeye başlayacaklardır.

Görülüyor ki Mehmet Yaşın'ın kuşak-nesil anlayışı başından sakat ve yanlıştır."⁶⁹

Kıbrıs Türkleri Edebiyatı ile ilgili yapılan son sınıflandırma ise Prof. Dr. Kâzım Yetiş'e aittir. Prof. Dr. Kâzım Yetiş, Kıbrıs Türkleri Edebiyatını, Gülgün Serdar, Harid Fedai ve Mehmet Yaşın'dan farklı şekilde gruplandırır.

Kâzım Yetiş, Kıbrıs Türkleri Edebiyatını üç gruba ayırır:

- a) Klâsik Edebiyat
- b) Halk Edebiyatı
- c) Modern Türk Edebiyatı

Kıbrıs Türkleri Edebiyatında örnekleri bulunan klâsik edebiyat ve halk edebiyatı birbirinden farklı türler oldukları için Kâzım Yetiş bu edebiyat türlerini iki ayrı döneme yerleştirmiştir. Her iki dönem de XIX. yüzyılda başlar. klâsik edebiyatın ilk örneklerini Müftü Hilmi Efendi'de, halk edebiyatının ilk örneklerini ise Âşık Kenzi'de Kıbrıs'taki gerek klâsik gerek halk edebiyatı için en büyük güçlük malzemenin olmayışıdır. 1878 yılından itibaren adada göçler yaşanmış, İngilizler özellikle Mevlevîhanenin kütüphanesine el koyup onu taşımışlardır. Bu

⁶⁹ a.g.e. (Prof. Dr. Kâzım Yetiş, *Kıbrıs Türkleri Edebiyatı*,)

kütüphanenin taşınması ile Kıbrıs Türkleri edebiyatı hakkında bilgi alabileceğimiz tüm bilgiler de gitmiş oldu.

Prof. Dr. Kâzım Yetiş, Kıbrıs'taki klâsik Türk edebiyatı ile halk edebiyatının canlı ve belirgin örneklerinin XIX. yüzyılda çıkmasını kabul etmez. Fakat elimizde herhangi bir bilgi olmadığı için klâsik Türk edebiyatı ile halk edebiyatını XIX. yüzyılda başlatır.

Üçüncü bölüm olan Modern Kıbrıs Türk Edebiyatını ise Kaytazzade Nazım'dan itibaren başlatan Kâzım Yetiş, Kaytazzade Nazım'ın, İstanbul seyahatinde tanıştığı Recaiade Mahmut Ekrem'den etkilendiğini ve bu etki ile Türkiye edebiyatını Kıbrıs'a taşıdığını düşünür. Şiir dışında roman ve tiyatro eserleri de yazan Kaytazzade Nazım, Kıbrıs'taki modern şiirin ilk önemli temsilcisidir. Modern Kıbrıs Türk Edebiyatı günümüze kadar gelmektedir.

Kıbrıs Türkleri Edebiyatı ile ilgili yazılan bu dört ayrı yazıya baktığımızda özetle Kıbrıs Türk Edebiyatı için şunları söyleyebiliriz:

Kıbrıs Türk Edebiyatı Türkiye'deki edebiyatın bir uzantısı gibidir. Bu yönüyle, Kazak, Kırgız, Özbek ve Azerî edebiyatlarından ayrılmaktadır. Zira bu saydığımız edebiyatlar Türkiye edebiyatından da farklıdır. 1571'den 1878 yılına kadar Osmanlı egemenliğinde kalan Kıbrıs Osmanlı'nın hem yaşamından hem de edebiyatından etkilenmiştir. 1878 yılından sonra adanın İngiliz egemenliğine geçmesine karşın Kıbrıslı Türkler, Türkiye ile bağlarını koparmamış, edebiyat alanında Türkiye'yi örnek almıştır.

Kıbrıs'ta Osmanlı döneminde meydana gelen edebiyat, Türkiye'deki edebiyattan pek farklı değildir. Yalnız, Ada, İngiliz idaresine geçtikten ve özellikle XIX. yüzyılın sonlarında süreli yayınlar başladıktan sonra Kıbrıs'taki Türkler'in edebiyatlarında bir canlanma görülür. Ancak onaltı sayı süren ve sayılardan bir teki bile elimizde bulunmayan ilk gazete *Saded* (1888) bir yana bırakılırsa, onu izleyen *Zaman* (1891), *Yeni Zaman* (1892), *Kıbrıs* (1893), *Kokonoz* (1896), *Akbaba* (1897),

Mir'at-ı Zaman (1901), *Sünihat* (1906), *İslam* (1907), *Vatan* (1911), *Seyf* (1912), *Kıbrıs* (1913) gibi gazete/dergi sayfalarından edebiyat etkinliklerini izlemek mümkündür. Bu çalışmalar daha ziyade şiir ağırlıklı olup hikâye, roman, tiyatro eseri tefrikalarının yanı sıra aralarında edebî düzyazı örneklerine de rastlanmaktadır. Zaman zaman Türkiye'den gönderilen şiirler de gazete/dergi sayfalarına renk katar.⁷⁰

Anadolu Kurtuluş Savaşının başladığı 1919 sonbaharında Kıbrıs'ta *Doğru Yol* gazetesi yayınlanır. Bir yıl sonra çıkan *Söz* gazetesi yanında, *İrşad* (1920), *Davul* (1922), *Ankebut* (1920) ve *Vatan* (1920) gibi dergi/gazeteler de çıkar. Anadolu Kurtuluş Savaşı'na destek vermek amacıyla çıkan bu dergi/gazeteler halkı bilinçlendirmeye çalışır. Bu yayınlarda çıkan şiirler ise manzume düzeyini aşacak nitelikte olamamışlardır. Sanat etkinliği olarak da 1925 yılında mûsiki cemiyeti *Darü'l-Elhan* kurulur.

1930'lu yılların *Masum Millet* (1931), *Haber* (1934), *Ses* (1935) ve *Vakit* (1938) gibi gazetelerinde de bir önceki on yılın yayın organlarına oranla şiir açısından herhangi bir değişiklik söz konusu olmaz.

1920'li yılların sonlarından itibaren hikâye, oyun, roman gibi düzyazı alanında baş gösteren ufak tefek kıvılcıklar; 1939'daki savaşın ardından 1943'te TC Lefkoşa Konsolosluğunda görevlendirilen Bursa doğumlu, genç bir edebiyat tutkunu Hikmet Taşkent, hevesli gençleri de etrafına toplayarak "Çığ Hareketi"ni başlatır. 1940'lı yılların şiiri, Türkiye'deki 1920'lerin hececileri uzantısında görünür. Tabii, hece ölçüsü dışında başka ölçüler kullananlar da olur. Sözgelimi, Nevzat Yalçın zaman zaman aruz ölçüsüne özenirken; Pembe Marmara, Macit Selen, Hikmet Afif Mapolar imzalı serbest şiirler de dikkati çeker.

Çağdaş Kıbrıs Türk şiirinde bir dönemeç olan 1943 yılı, aynı zamanda Kıbrıs Türk toplumunun ekonomik, siyasal, kültürel yönde yeniden örgütlendiği bir tarihtir. 1942 yılına gelindiğinde savaşın kazanılacağına kanaat getiren İngilizler o günlere kadar sıkı yönetim uyguladıkları Kıbrıs Türk halkını ayakta durabilecek hâle

⁷⁰ Harid Fedai, *Kıbrıs Türk Edebiyatı*, Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi 9, s.185

getirmek için el altından İngiliz yanlıları eliyle Kıbrıs Türk Azınlığı Kurumu'nu kurarlar. Diğer yandan ise Hikmet Taşkent, Çığ Hareketi ile, 1931 Rum isyanının ardından gelen sıkı yönetimin de etkisiyle oluşan suskunluk dönemini bir nebze olsun bozmayı başarır. Çığ Hareketi olarak adlandırılan etkinlikte savaş yılları süresinde yazılan eserlerin bir bölümü toplanmıştır. Güldestede; Hikmet Taşkent,

Urkiye Mine Balman, Nazif Süleyman Ebeoğlu, Emine Otan (Engin Gönül), Celâlettin Yermen ve İsmail Hakkı Yeşilada'nın şiirleri; *Hikmet Afif Mapolar*, Semih Sait Umar ve Reşat Kâzım Işınay'ın düzyazıları vardır. Düzyazılardan *Mapolar* ve Umar'a ait olan ikişer hikâye, Işınay'ınkiler ise, “nesir halinde şiir”lerdir. Çığ güldestesinde hikâyeleri bulunan Hikmet Afif Mapolar ile Semih Sait Umar'ın şiir dalında da etkinlikleri olmuştur. Çığcılarının güttükleri bir tek hedef olmuştur: Seslerini Türkiye'ye duyurmak. Bu dilekleri Güldestenin sunu yazısında şöyle belirtilir:

“Kıbrıs Türkleri arasında doğan bu edebî varlık bizim dar muhitimizi aşacak ve anavatan ufuklarına kadar yayılacaktır. Oradan duyacağımız yankılar bizse daha iyi, daha güzel ve daha güçlü eserler yaratmak imkânını hazırlıyacaktır.”⁷¹

28 Ekim 1949'da *İstiklâl* gazetesi yayım yaşamına atılır. Bu gazete, edebiyatçılara geniş yazım imkânı sunar. Böylece yerli ve Türkiyeli imzalar sayısında bir kabarma olur. Öbür gazetelerden *Hürsöz* ve *Halkın Sesi*'nin de sayfaları edebiyatçılara açıktır.

Kırkılı yıllara kadar belirli bir şiir düzeyini aşamayan edebiyatımız bu yıllarda üç kişi ile tanışacaktır. Yalnız bunlardan ikisi şiir ağırlıklı çalışmalar yapacak, diğeri ise roman türünde yazmaya başlayacaktır. Kıbrıs Türk Edebiyatı'na baktığımızda karşımıza esaslı eserler vermiş bu üç kişi Osman Türkay, Özker Yaşın ve Hikmet Afif Mapolar'dır.

⁷¹ Hikmet Taşkent, Urkiye Mine, Nazif Süleyman, Emine Otan, Celâlettin Yermen, İ.H. Yeşilada, Hikmet Afif Mapolar, Semih Sait Umar, Reşat Kâzım Işınay, *Çığ*, (önsöz)

Osman Türkay, 1946'ların yaralarına doğru Hececiler ortamında boy gösterenlerden biridir. Ancak, çok geçmeden o havadan çıkıp serbest şiire geçer; Nazım Hikmet'in etkisinde şiirler yazar. 1950'lerin başında birkaç yıl Türkiye'de çalıştıktan sonra İngiltere'ye göç eder. Türkay, Kıbrıs'tan sonra göç ettiği Londra'da hayranlık duyduğu İngiliz edebiyatının etkisiyle kendi şiirlerinin ufuklarını açar; ardarda yayımlanan *Uyurgezer* (1969), *Beethoven'de Aydınlığa Uyanmak* (1970), *Evrenin Düşünde Gezin* (1972) ve *Kıyamet Günü Gözlemcileri* (1975) kitaplarındaki şiirleriyle evrenimizin boyutlarını aşip uzaya uzanır ve "ultra-modernist" iddiasını sürdürür. Osman Türkay yaşamı boyunca iki kez Nobel Edebiyat ödülüne aday gösterilir, fakat kazanamaz.

Kıbrıs Türk Edebiyatına adını kazıyan bir diğer isim de Özker Yaşın'dır. Liseyi İstanbul'da, Eflatun Cem Güney ve Reşad Ekrem Koçu gibi öğretmenler tarafından okutulan Özker Yaşın, 1950'de Kıbrıs'a döndüğünde, en azından, zamanın önde gelen şairlerini, Nazım Hikmet'i, Garip akımını bilir. Kısa bir süre sonra, 1952 yılında, Kıbrıs Edebiyatına "*Ol Âlem*" isimli ilk şiir kitapçığıyla merhaba der. Özker Yaşın, çok genç yaşta olmasına rağmen halkını bilinçlendirmek, ona köklerini hatırlatmak, Türkiye ve Atatürk sevgisini dile getirmek misyonunu yüklenir. *Bayraktar Destanı* (1953), *Kıbrıs'tan Atatürk'e* (1953), *Limanda Bir Gemi* (1956), *Namık Kemal Kıbrıs'ta* (1957), *Kıbrıs Mektubu* (1958), *Mehmetçik Kıbrıs'ta* (1960), *Babil Daha Uzakta* (1963), *Atatürk'e Saygı Duruşu* (1963), *Kanlı Kıbrıs* (1964), *Oğlum Savaş'a Mektuplar* (1965), *Kıbrıs'ta Bayrak* (1973), hep bu temaları işleyen, o günlere dek görülmemiş sağlam örgülü dizelerle doludur. Bu şiir kitapları dışında 1986'da *Kıbrıs Benim Vatanım* (Tüm Şiirleri I-1986) ve *Önce Kuşlar Uyanır* (Tüm Şiirleri II-1986) adlı tüm şiirlerinin bulunduğu iki ciltlik bir şiir serisi çıkarır. Şiirleri yanısıra Özker Yaşın roman ve tiyatro oyunları da yazmıştır. Ellili yıllarda gazete sayfalarında Özker Yaşın'ın roman denemeleri⁷² yanısıra kitap haline getirilmiş dört kitabı gözümüze çarpar: *Bütün Kapılar Kapandı* (1955), *Mücahitler* (Kıbrıs'ta Vuruşanlar-1971), *Girne'den Yol Bağladık* (1976), *Kıbrıslı Kazım* (1978). Oyunları ise, *Bayraktar Türküsü* (1959) ile *Zafer ve Bağış* (1988)'tir.

⁷² 1950'li yıllarda Devrim Gazetesi'nde tefrika halinde romanları çıkmıştır.

Tez konumuz olan Hikmet Afif Mapolar ise Kıbrıs Türk Edebiyatına adını kazınmış üçüncü isimdir. Hikmet Afif Mapolar, serbest ölçülü şiirleri, romanları, öyküleri ve tiyatro oyunları ile Kıbrıs Türk Edebiyatında hakettiği yerini alır. Hikmet Afif Mapolar'ın yazın hayatı ve yayın faaliyetleri ile ilgili bilgileri üçüncü bölümde vereceğimiz için burada ayrıntılı olarak değinmeyeceğiz. Yalnız Hikmet Afif Mapolar için şunu söylemek mümkündür: Hikmet Afif Mapolar, Kıbrıs Türk Edebiyatının en velüd yazarıdır. Her dalda kalem oynatmakla kalmayan Mapolar, edebiyatımıza da birçok eser katmıştır. Ancak, bu eserlerin sadece küçük bir kısmını kitap haline getirmeye muvaffak olmuş, birçok romanı ve hiç yayımlanmamış şiirlerinin gazete sayfaları arasında bırakmıştır. Bunun nedeni ise sadece maddî yetersizlik olmuştur.

1.3. HİKMET AFİF MAPOLAR'IN YAZIN HAYATI VE YAYIN FAALİYETLERİ

Hikmet Afif Mapolar'ın hayatı hakkında hemen tek kaynak birinci ve ikinci cildi çıkan "40 Yılın Anıları" isimli kendi kitabıdır. Biz de ondan hareket edeceğiz.

Hikmet Afif Mapolar, 19 Eylül 1919 yılında Girne'de doğdu. Annesinin adı, Fatma Mulla, babasının adı ise Halil'dir. Esas ismi Muzaffer Halil olan Mapolar, önce Gökmen soyadını alarak Muzaffer Gökmen olur, daha sonra ise hem adını hem de soyadını değiştirerek Hikmet Afif Mapolar isim ve soyadını alır.

Fatma ile Halil'in tek evlâdı olan Mapolar, anne ve babasının evliliğinden ancak dokuz yıl sonra dünyaya gellir. Bu durum, Fatma Hanım'ın, küçük Hikmet'in üzerine çok daha fazla düşmesine ve onu kısıtlamasına neden olur. Bu kısıtlanmaya rağmen, annesinin yoğun ilgisi ile güzel bir çocukluk geçirir. Hikmet'in çocukluğu, anne ve babasıyla birlikte, Girne'nin girişinde bir evde geçer.

Hikmet Afif Mapolar, sırasıyla Necmi Terakki Rüştiyesi, Mr. Russel Özel Okulu ve Şekspir Özel Okulunda eğitim görür. Amerikan Akademi'den mezun olur. Hikmet Afif, hayatı boyunca düzenli bir eğitim görmez. Fakat bu, onun kendisini

geliştirerek yetmiş yıllık ömrünün elli yılını basın ve yazınla geçirmesine engel olamaz. “Sarı Odanın Esrarı”⁷³ polisiye romanı ile hayatındaki roman sayfasını açmış olan Mapolar bunu şöyle dile getirmektedir:

“İnsan yaşamında gençlik yılları fırtınalı yaşam yıllarıdır. İnsan, bu yıllarında ne özlediğini yapabilir ne de kurduğu hayalleri gerçekleştirebilir. Çünkü her bakımdan fakirdir. Düşüncede, fikirde fakirdir. Birikimsizdir. Birikim olmadıkça da ne yaratabilir ve ne de ürün verebilir. İnsan insanı tanımak zorundadır. İnsan insanı tanımadan hiçbir şey veremez.

Özellikle çevre ister. Kültür ister. Biz kısıtlı şartlar içerisinde yaşamışızdır. Bu devrede ise, az okumak imkânını bulmuşuzdur. Çevemizi aşamamışızdır. Kitapsız bir devir içinde yetişmenin mahkûm ettiği insanlarız biz. O zamanlar elimize geçebilen birçok kitabı okurken etkilenmediğimizi söylersem, yalan söylemiş olurum.

Ben, yirmi yaşına kadar ne bir Standhal, ne bir Gorki ve ne de bir Puskin ve Steinbeck ile Gabriel D’nintzo’yu tanıyordum. Bunlar daha sonraki yaşam yıllarımızda bizim takvimimize girebildi ve bunlarla diğerlerini ancak o zaman öğrenebildik.”⁷⁴

“Beni etkileyen doğadır. Zaten benim üniversitem de doğadır. Gerçi kitaplara sonraları dalmışlığım vardır ama üniversitesiz üniversiteye kavuşmak için üniversiteyi bu kitaplar arasında buldum. Söylediğim gibi ben kitaba Leyla ile Mecnunlara, Tahir ile Zührelerle başladım. Daha derinlere, daha enginlere inmeyi bilmiyordum. Ve tanıyıordum. Büyük büyük kitaplar ve öyküler sonraları geldi.”⁷⁵

1890’lı yılların gazetelerinde öykü, oyun ve roman tefrikalarına rastlanır. Kıbrıs’ta kitap halinde basılan ilk oyun Ahmet Tevfik Efendi’nin yazdığı Hicran-ı Ebedî, ilk roman ise 1896’da Kaytaz-zâde Nazım Efendi’nin yazdığı Yedigâr-ı

⁷³ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Güncesi 1*, s.255

⁷⁴ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Efsaneleri*, s.14

⁷⁵ Mustafa Gökçeoğlu’nun Hikmet Afif Mapolar’la yaptığı röportaj, 1988

Muhabbet'tir. Az sayıda ve dağınık dahi olsa öykücülüğümüz de 1939'a kadar (II. Dünya Savaşı) sürer. Bu eserlerin devamı gelmemiştir. İşte bu noktada Hikmet Afif Mapolar karşımıza çıkar. Şiir, öykü, oyun ve özellikle roman dallarında eserler verir. Yazmaya erken başlayan Mapolar'ın ilk romanı olan Kahraman Kaplan'ı 1936'da yayımlar. Bunu gazete ilânlarından öğreniriz. Yalnız bu ilk romanı değildir. İlk yazdığı kitapları bulunmamıştır. Öyle ki Mapolar bir romanında (Beyaz Gül,1962) eserlerini sıralarken bunlara yer vermemiştir. Zîra Mapolar'ın gazete sayfaları arasında kalmış (bir bölümü bitirilmedi) romanlarının sayısını, hatta adlarını bile unuttuğu bilinmektedir. (Fedai, Harid, Kıbrıs Efsaneleri)

Yazı hayatına ortaokul yıllarında dergilerle başlar. Yazılarını yayımladığı ilk gazete, Masum Millet, dergi ise Embros dergisidir. Mapolar, yazın hayatına nasıl başladığını şöyle anlatmaktadır:

“Eskiden gazeteler, şimdi olduğu gibi, elden satılmıyordu. Gazeteye abone olmak şarttı. Babam Girne muhtarı Halil Efendi “Masum Millet” gazetesine abone idi. Gazete bize posta ile gelirdi. Annem Fatma Hanım Kur'an okur, mevlit okurdu ama, gazete okuyamazdı. Sökemezdi gazete harflerini, Hele gazeteler Lâtin harfleriyle çıkmaya başladığı zaman, kör kalmıştı anacığım. İlle de gazete dinlemek, haber öğrenmek isterdi. Ben de gazeteyi ona baştan sona kadar okur ve bir kuruş bahşiş alırdım. O zamanlar bir kuruş iyi paraydı. Bir gün Cengizzade Mehmet Rifat Beyin çıkardığı “Masum Millet” gazetesini postadan alarak eve dönerken, Rifat Beyle karşılaştım. Rifat Bey elimde “Masum Millet”i görünce sevinmişti. ‘Sen gazete meraklısı mısın?’ diye sormuştu bana. ‘Biz yalnız Masum Millet’i okuruz’ diye yanıt vermiştim ona. Ardından hemen sormuştu: ‘Sen yazı yazmıyor musun?’ ‘Yazıyorum’ demiştim. ‘Gazetecilik zevkli bir meslek, sen de yaz’ demişti bana. Yazacaktım, fakat neyi yazacaktım. Yerel haberlerle işe başladım. Mahkeme, polis haberleri derken, mizah yazıları yazdım. Bir keresinde “Hacı Kurrak, Hacı Kurrak, ne ötersin kırrak kırrak” diye bir mizah yazısı yazmıştım. Adımı gazetede görünce kendimden geçtim ama, sonu iyi gelmedi. Yazıdan alınanlar çıktı ve beni davaya

kalkıştılar. Rifat Bey önledi bu davayı. O gündür, bu gündür yazıyorum. İyi, kötü bir şeyler karalıyorum. Karınca, kaderince bir şeyler vermeğe çalışıyorum.”⁷⁶

Mapolar’ın ilk yazılarının yayımlandığı dergi ise, 1930’lu yıllarda G. Blunt Pusey adlı bir İngilizin İngilizce-Türkçe-Rumca karışık çıkardığı, *Embros* isimli bir dergidir. Bu yıllarda, Türk yazarlarının eserlerini yayımlayabildikleri tek dergi olan Embros, Hikmet Afif Mapolar’ın da yazın hayatına başlamasında ve gelişerek devam etmesinde önemli bir kilometre taşı olur. Zîra her hafta bu dergide bir hikâyesinin yayımlanması onun yazına olan ilgisinin artmasına ve daha hevesle yazmasına neden olur.

Mapolar’ın Embros gazetesi ile ilgili bir anısı şöyledir:

“On dört veya on beş yaşlarındaydım. Mr. G. Pusey adında bir İngiliz “Embros” adlı Türkçe, İngilizce ve Rumca olmak üzere üç dilde yayın yapan bir dergi çıkarıyordu. Ressam arkadaşım Sabri eliyle bu dergiye bir hikâye gönderdim. Hikâye derginin ön sayfasında yayımlandı. Sonra devam ettik. Ben yazıyor, Sabri de çiziyordu. Bir gün G. Pusey’den bir mektup aldık. Bizi Lefkoşa’ya çağırıyordu. Sabri ile birlikte onu ziyarete gittik. Bizi odasına aldı. Hayret içinde bana bakarak mırıldandı:

-“Çok çocuk değil misiniz? Demek bize hikâyeleri yazan sizsiniz?”⁷⁷

Hikmet Afif Mapolar’ın Embros dergisinde yayımladığı hikâyelerden biri olan “*Ayrı Yol*” daha sonra Kostas Kalisperas isimli bir şahıs tarafından Rumca’ya tercüme edilerek “*Kipriani Grammada*” isimli bir dergide çıkar. Kostas Kalisperas, Hikmet Afif’in “*Köpek Avcıları*” isimli bir başka hikâyesini de tercüme eder, Mapolar’a da bu hikâyeyi Atina’da çıkan edebiyat dergilerinden birinde

⁷⁶ Mustafa Gökçeoğlu’nun Hikmet Afif Mapolar’la yaptığı röportaj, 1988

⁷⁷ Kıbrıs Gazetesi, 06.03.2002

yayımlayacağını söyler, fakat Mapolar bu hikâyesinin yayımlanıp yayımlanmadığını öğrenemez.⁷⁸

Hikmet Afif Mapolar'ın hikâyelerinin en belirgin özelliği, arı bir Türkçe ile yazılmış olmasıdır. Öyle ki, bu hikâyeler okunduğunda günümüzde yazıldığı izlenimini vermektedir. Mapolar'ın bu yazı stili ile devam ettirdiği çizgi daha sonraki yıllarda da devam eder.

Mapolar'ın gençlik yılları daha çok sanat ve tiyatro ağırlıklı olarak geçer. Mapolar, bu yıllarda tiyatro yazar, yönetir ve oynar. Mapolar ve arkadaşları için sahne bir tutku olur. O dönemler arkadaşları ile sahneye taşıyacakları bir oyunun olmaması Hikmet Afif'in tiyatro oyunu yazmasına vesile olmuştur. Ziya Şakir'in "Avaroğlu"⁷⁹ isimli bir tefrika romanı, Müçteba Salâhattin Beyin "Süpürgeden Tüccar" adlı komedi oyunu, "Kaatil" isimli bir dram derken, Mapolar tiyatrodaki oynamak hevesinin getirdiği bu ilhamla yazdığı ilk oyun ortaya çıkar. Duman oyunu, konusunu Türk tarihinden almış olan, üç perdelik bir oyundur. Yirmi-yimi beş kişilik kadronun içinde Duman isimli karakter, bu oyunda bir Türk kahramanıdır. Oyunun konusunun Orta Asya ile ilgili olduğunu Mapolar'dan öğreniriz, fakat kendisi de bu oyunu tam hatırlayamaz⁸⁰.

Duman, Mapolar'ın geceli gündüzlü çalışarak yazdığı bir oyundur. Mapolar, oyunda tamamlanmadan arkadaşlarına bundan hiç söz etmez. "Avaroğlu" türünde olan Duman, konusu bakımından bu oyundan farklıdır. Oyun izleyiciler tarafından beğeni ile karşılanır, hatta Rumlar bile bu oyunu izlemek isterler ve Girne'deki liman gazinolarından birisi ayarlanarak burada Girne Akademi Tiyatrosu'nun sahnesi kurulur ve oyun Rumlara da izletilir. Fakat bu oyun son olur, Girne Akademi Tiyatrosu'nda oynayan oyuncular başka başka ülkelere gittikleri için tiyatro dağılır ve bir kez daha açılmaz⁸¹.

⁷⁸ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Güncesi I*, s.20,21

⁷⁹ Bu oyun o dönem dört kez oynanmıştır. (Mapolar, Hikmet Afif, *Kıbrıs Güncesi*, s.27)

⁸⁰ Mustafa Gökçeoğlu'nun Hikmet Afif Mapolar'la yaptığı röportaj, 1988

⁸¹ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Güncesi I*, s.30

Hikmet Afif Mapolar'ın, Duman'dan sonra yazdığı diğer oyunun adı *Meş'ale*'dir. Meş'ale de ulusal bir oyundur. Bu oyun yazıldığı dönemde Halk Kulübü tarafından sahneye konulmak istenir. Meş'ale'nin ilk kez Kurban Bayramının ikinci gününde sahneye konulmasına karar verilir. Yerli tiyatrocuların oyunlarına pek rağbet edilmediği için oyun gecesine kadar bu oyunun Mapolar tarafından yazıldığı söylenmez. Kendi ismi yerine *Necip Orhan Akıncı* takma adını kullanır⁸².

Meş'ale oyunu, Lefkoşa'dan sonra Larnaka'da oynanır. Başrolü Refet Lûtfi, en önemli rollerden birisi olan binbaşı rolünü Ahmet Refik Saydam, diğer bir önemli rol olan Tahir'i de Mehmet Ali adında, orta yaşlı birisi üstlenir. Meş'ale Lefkoşa'da oynanırken başrolü üstlenen Hikmet Afif Mapolar, anılarında şu itirafta bulunur: "Diyebilirim ki, Mehmet Ali benden de başarılı idi"⁸³ Hikmet Afif Mapolar Meş'ale isimli oyunuyla ilgili bir anısını şöyle anlatır:

"Kemal Hıfzıoğlu ile Halit Hıfzıoğlu kardeşlerin de rolleri vardı "Meş'ale"de. Burada, anımsadığım bir olayı gün ışığına getirmek isterim. Halit Hafzıoğlu rolünün üzerinde duruyor gibiydi. Beğenmemiştim onu hiç. Hem de durmadan gülüyordu. Rejide Mustafa Amerikalı, suflörse Mıstık Biçer'di. Her ikisini de yanıma çağırdım ve Halit Hıfzıoğlu'nu göstererek:

- Bu genci oyundan atınız, çıkarınız, dedim.

Hayretle yüzüme bakıyorlardı. Anlıyordum ki, benden nedenini öğrenmek istiyorlardı. Bense görüşümde ısrar ediyordum:

- Çıkarınız bu adamı. Yapamıyor bu rolü.

- Çalıştırınız onu, diyorlardı.

- Görmüyor musunuz? Ciddi bir rolde herif durmadan gülüyor ve kahkaha atar gibi konuşuyor. Böyle oyunculuk olmaz.

---

⁸² a.g.e., s.77

⁸³ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Günceci 1*, s.186

Israrlarıma karşın, Halit Hıfzıoğlu'nu rolünden atamadım. “Meş’ale”de oynadı. Hem de beni utandıracak bir başarıyla.”⁸⁴

Larnakalı gençler, Hikmet Afif Mapolar'ın Meş’ale oyunundan sonra, *Mucize* isimli oyununu da sahneye koymak isterler; koyarlar da. *Mucize*, Lefkoşalı gençler tarafından KATAK yararına oynanır. Bu oyun daha sonra Mağusa Lisesi öğrencileri tarafından da oynanır.

Mapolar'ın tiyatroları Lefkoşa'da, İskele'de, Baf'ta, Mağusa'da, Leymosun'da ve büyük köylerde oynanır⁸⁵. Sırasıyla yazıp oynattığı tiyatro eserleri şunlardır: *Duman*⁸⁶, *Meş’ale*⁸⁷, *Mucize*⁸⁸. Sırasıyla 1942, 1943 ve 1945 yıllarında yayımlanmış, büyük saygı duyduğu Anadolu Kurtuluş Savaşı ve genç Türkiye Cumhuriyetini konu edinen Meş’ale, *Mucize* ve Altın Şehir isimli üç oyunu dışındaki eserlerinde Mapolar'ın yerellik konusuna hep öncelik verdiği gözlemlenir. Bu oyunlar yalnızca kasabaların değil, köylerin de sahnelerini yıllarca süsler. Bu oyunlar Kıbrıs Türkünün Anadolu'ya olan sevgisini dile getirmesine bir nebze olsun yardımcı olur.

Mapolar, sanatçılarımızın öncelikle yerel temalar işlemelerinden yana olmuştur. Bu düşüncesini 1950'li yıllarda şöyle dile getirir:

“Şair var şiir yok. Hikâyeci var hikâye yok. Şiir yazıyorlar. Fakat bizi, bizim toplumumuzu, bizim hayatımızı, bizim havamızı, renklerimizi bulamıyoruz o şairlerin şiirlerinde. Aştan bahsedener, denizi dile getirenler, apaçla konuşanlar, ıstıraplarını yaşayanlar var ama ‘bizi’ yazan yok. Sanatçı özgür olmalı, dilediğini yazmalı; fakat bizi, bizim insanlarımızı da dile getirerek bir yerli sanat yaratma yolunu tutmalı.”⁸⁹

---

⁸⁴ a.g.e., s.187

⁸⁵ Mustafa Gökçeoğlu'nun Hikmet Afif Mapolar'la yaptığı röportaj, 1988

⁸⁶ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Güncesi 1*, s.28

⁸⁷ a.g.e., s.56

⁸⁸ a.g.e., s.187

⁸⁹ Çardak Dergisi, Ekim 1955

Edebiyat hocalarından söz etmeyen Mapolar, edebiyatla ilgilenen arkadaşlarından çok söz eder. Lisedeki edebiyat hocasından ve elçilikte olup edebiyata meraklı bir elçiden çok bahseder. Elçi ile iyi ilişkileri olur.

1940'lı yılların şiiri, Türkiye'deki 1920'lerin hececileri uzantısında görünür. Bu yıllarda Hikmet Afif Mapolar imzalı serbest şiirler dikkati çeker. Mapolar'ın bir efsaneyi konu edinen "*Sibel-Antis*" şiiri ise o günler için, üzerinde durulmaya değer niteliktedir.

Mapolar'ın bir efsane olarak nitelendirdiği bu şiir şöyledir:

SİBEL-ATİS

"Sibel" uzandı dalgaların eteğine
Rüyasında taç kurdu
Bulutların ötesinde
Ve başını sulara vurdu
Dinledi Firiçyalı çoban "Atis"ın
"Filavta" çalmasını
Dokuz burçlu tacı kırık
Yeşil entarisinin önü mavi
Beli yırtık
Sibel... Sibel Sakaryanın genç kızı
Altın saçları kumlar gibi yanık
Dudakları alev rengi
Titrediler yaprak gibi:
"Atis, Atis"
Firiçyalı çoban Atis
Sibelin kalbinde taht kurdu
Sakaryanın genç Tanrısı
Beşeri zâfın arısı
Çoban Atis'e vuruldu
Bu bir Tanrının ilk aşkı.
Ve bir çobanın bahtı

Karataşın beyazlaşması gibi
Aydınlandı.
Bir yaprak halinde çırpındı Sibel
Aşk şarabından yudum yudum içti Sibel
Ve rüzgâr gibi titrerken dudakları
İçine ilk “şeytan”ı koydu
Kadınlık zâfını bugün duydu
Ve sulara koştı Sibel
Yanan vücudunu
Suyun tül gibi yüzüne bıraktı
Altın saçları, sulara aktı
Ve yine rüyasında gördü:
“Atis”in dudakları
“Filavta” çalıyorlar
Lâkin “Olemp”de toplantı var
Kumlarda uyudu Sibel
Yapraktan bir el
Dudaklarını
Bol kipriklerini kapadılar
II
Uyanmasın diye Sibel
Sarayın bahçesinde Tanrılar bayram kurdu
Alevden melekler toplandılar
Mermer havuzlar körpe vücutlarla doldu.
Işıktan düşen sulara
Çırpındı ateşböcekleri
Ve mavi bacaklar beneklendi
Çırpına çırpına sular
Beyaz beyaz lekelendi
Sarayın bahçesinde
Beyaz perilerin içinde
Serinledi.
Sibelin bahçesinde periler bayram kurdu
Kurulan bayram Sibe bir uğurdu
Atis de davetli geldi bayrama

Sularda çırpınan kızlar
Çayırlarda kuşak kurdular
Çoban yanık bir hava çaldı
Kızlar oynadılar.
Sibel bu havayı baygın baygın dinledi
Ve mermer taşlara kapanıp inledi
Mavi ışıklardan çıktı bir kız
Gözleri sarılmış alevden tüllere
“Aşil”in koynunda ısındı bu kız
Bulutlara sarılmış
“İda” dağına çıkıyorlar
Karla karışık fırtına da var.

* *

*

Yarı İlâh “Aşil”, yarı çıplak
Şaraplı dudakları yarı aç
“Aşil” arabasındaki
Beyaz ata
Şakladı bir kırbaç
Bulutlarla öpüşen
Meleklerle gül, şen
Kokular saçarak
Uçuştı hayvanlar
Dudaklarında birer damla kan
Koklaştı hayvanlar
Sibel geldi havuzun başına
Altın saçlı başını dayadı
Havuzun mermer taşına.
Sibelin uçları yırtık mavi entarisi
Sarhoş etti Atis’i
Ve havuzun çırpınan sularında
Dalgalarla öpüştü Sibel
Yırtık entarisine dokundu bir el
Kızlar, ince tüllerle sarılmış kızlar
Koynunda gece ve yıldızlar

Atis'i alevlere sararak
Çırpınan sulara attılar
Sarayda taht kurdu Firiçyalı çoban Atis
Uçuşan perileri
Gecelik kadınları
Ateşten vurdu Atis
Yeşil gözlü yorganlar çevrilince
Sarıldı tüllere gece
Atis koynunda uyudu başka bir kızın
Sarayda çırpındı bu haber
Atis'i "Eyza"ya iğne batırırken
Yakaladı Sibel
Güneşli sabahlardan erken
Atis'e batırdı zehirli iğnesini
"İğde" ağacına çıkararak
Saldırdı Ebremle Batisi
Bir kılınç darbesile
Kanlardan tüllere sardı Atis'i
Sakarya tepelerinde gezmeğe çıktı Sibel
Yanında dokuz boynuzlu geyiği
Çıplak ayaklarında nalınlar
Ormanları
Suları dolaştı Sibel
Atis'in rüyası
Gittikçe siliniyordu
Bir tülünü bir suya
Bir elini bir suya
Saçının bir telini
İnce belini
Bir suya bırakarak öldü Sibel.

(Ocak, Nisan 1946, sayı 5)

Mapolar'ın gerek takma adlarla gerekse kendi adıyla dergilerde şiirler yazdığını görürüz, fakat Mapolar bu şiirlerini hiçbir zaman ön plâna çıkarmaz. Harid Fedai'ye göre bunun sebebi, ya Hikmet Afif Mapolar'ın şiirlerini ciddiye almasını ya da onları ikinci plâna atmasıdır⁹⁰. Hikmet Afif Mapolar, şiirle uğraştığı dönemde şiirlerini *Akdenizli Ozan*⁹¹ ve *Hulki Seza*⁹² takma adlarıyla yayımlar. Bu şiirlerinin bir kısmını, kendi çıkardığı Ocak dergisinde görmemiz mümkündür. Hikmet Afif Mapolar bu takma adlar dışında gerek romanlarında gerekse bazı yazılarında *Muzaffer Gökmen*⁹³ ve *Necip Orhan Akıncı*⁹⁴ isimlerini kullanmış, tabii ilk eserlerinde takma ad kullanan Mapolar, bir süre sonra kendi ismiyle eserlerini yayımlamıştır.

Mapolar'ın hikâyelere ve efsanelere olan ilgisi ise, çocukluktan çıkıp gençlik yıllarına girdiği dönemlerde başlar. Bir takım yaşlı insanlardan dinlediği efsane ve hikâyeleri kendi hayal gücüyle yoğurup yazıya döken Mapolar, bu sayede birçok efsanenin de hayatta kalmasına yardımcı olur.

Hikmet Afif Mapolar'ın kitap haline getirdiği iki hikâye kitabı vardır. Bunun dışında efsaneleri, ölümünden sekiz yıl sonra 1997'de Harid Fedai tarafından *Kıbrıs Efsaneleri* adıyla basılmıştır.

Mapolar'ın ilk hikâye kitabı *Toprak Aşkı*'dir. *Toprak Aşkı* ile ilgili elimizde herhangi bir bilgi mevcut değildir. Tek bildiğimiz 1943 yılında basılmış bir hikâye kitabı olduğudur. Bunun dışında yayımladığı ikinci öykü kitabı *Kahve Fincanındaki Aşk* adını taşır. Bu hikâye kitabı 1943 yılında basılmıştır. Bu kitapta birbirinden müstakil on bir hikâyeden oluşmaktadır. Bu on bir hikâyeden biri kitabın adını taşımaktadır. Kitaptaki hikâyelerin isimleri şöyledir:

⁹⁰ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Efsaneleri*, s.7

⁹¹ a.g.e., s.7

⁹² Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Günceci 1*, s.128

⁹³ Mustafa Gökçeoğlu'nun Hikmet Afif Mapolar'la yaptığı röportaj, 1988

⁹⁴ a.g.e., 1988

1. Allah'ı Çiğneyen Adam
2. Baykuşun Kalbi
3. Değirmendeki Domuz
4. Ahtapot Avı
5. Konaklı Kız
6. Kuşun Aldığı Çocuk
7. Potuğun Pembesi
8. Parmaklar, Heykel, Heykelcik
9. Ağacın Düğünü
10. Beyaz Yelkenlide Dinlediklerim
11. Kahve Fincanındaki Aşk

Hikmet Afif Mapolar'ın bu hikâye kitabı dışında bir de efsane kitabı bulunmaktadır. Bu kitabın diğer kitaplardan farkı, içinde bulunan efsanelerin tefrika halinde yayınlanmış olmalarıdır. Mapolar'ın ölümünden sonra, oğlu Regü Mapolar, bu efsanelerin bir kısmını dosya halinde Harid Fedai'ye verir. Harid Fedai, dosyada bulunan on iki taneye, Halkın Sesi (1-7 Ekim, 1961) gazetesi ile tek sayı çıkan Yasemin (Nisan 1986) ve Kültür (Temmuz-Ağustos 1986) dergilerindekileri de ekleyince efsanelerin sayısı on beşe yükselir.

“Mapolar, küçük yaşlardan bu yana çevresinde işittiği bu efsaneleri düş gücünü katarak öyküleştirmiştir. Bir yazısına kendi efsanelerini konu edinir:

“ ‘Baladi Yokuşu Cinayeti’yle efsane türü kapandı mı bizim için? Hayır. Gerilerde daha çok efsaneler var. Günü geldiğinde bunları da yayımlarız herhalde. Şimdi konu üzerinde durmak ve meraklı okuyucularına bu konuda yanıt vermek istiyorum. Buna zorunlu değilim ama, madem ki okuyucularım arzuluyorlar, onları da kırmak ve yanıtı bırakmak istemiyorum.”

“Önce belirteyim ki bir ‘Mitologya Sözlüğü’ hazırlamış ve yayımlamış değiliz. Biz efsane-öykü türünden bir şeyler verdik. Başarısı başarısızlığı bize kalır. Efsane, söylencedir ve ağızdan ağıza dolaşır. Yöre belirlidir. Fakat belirli bir tarihe

sahip değildir. Söylence, belki bin belki beşyüz yıl önceden kalmış ve ağızdan ağıza bize kadar gelmiştir. Biz de buna hayal gücümüzü katarak, bir öykü türüyle karşılaşmış ve edebiyatımızda söylenceye yeni bir tür getirmişizdir. Ya tutar, yahut da tutmaz. Şimdilik kesin birşey söyleyemeyiz.” (Sonra çevresindeki efsanelerin adlarını sayıp döker – Göz Ana, Akkavuk Dede, Kraliçe Penceresi, 101.oda -)”⁹⁵

Hikmet Afif Mapolar, bu çalışmalarını yanı sıra, ortak bir de çalışmaya imza atar. Bu çalışma, edebiyatımızda “Çığcılar” olarak yer alır. 1939-1945 İkinci Dünya Savaşı yıllarında edebiyat dalında çalışmalar yapmış bazı sanatçılar savaş günleri süresince ortaya koydukları bazı çalışmalarını Çığ adı verilen bir güldestede toplarlar (1943). “Güldestede; Hikmet Taşkent, Urkiye Mine (Balman), Nazif Süleyman Ebeoğlu, Emine Otan (Engin Gönül), Celaleddin Yermen ve İsmail Hakkı Yeşilada’nın şiirleri; Hikmet Afif Mapolar, Semih Sait Umar ve Reşat Kazım (Işınay)’ın düzyazıları vardır. Düzyazılarında Mapolar ve Umar’a ait olanlar ikişer hikâye, Işınay’kiler ise “nesir hâlinde şiir”lerdir. Çığcıların güttükleri bir tek hedef vardı: Seslerini Türkiye’ye duyurmak. Bu dilekleri Güldestenin sunu yazısında şöyle belirtir: “Kıbrıs Türkleri arasında doğan bu edebi varlık bizim dar muhitimizi aşacak ve anavatan ufuklarına kadar yayılacaktır. Oradan duyacağımız yankılar bize daha iyi, daha güzel ve güçlü eserler yaratmak imkânını hazırlayacaktır.”⁹⁶

Gerek sanat gerekse gazetecilik olarak bu işlerin içinde olan Mapolar, hayatı boyunca geçimini gazetecilikten ve açtığı Çardak Kitabevi isimli bir kitabevinden kazanacaktır. Çardak Kitabevi daha sonraları bir Kitap Sarayına dönüştürülmüştür. Hikmet Afif Mapolar, Kitap Sarayında birçok gence edebiyat yolunda ışık tutmuş, cesaret vermiş ve bu yönde çok uğraşlar vermiştir. Bu amaçla, “1954 yılında 3-4 arkadaşı ile birlikte Kıbrıs Türk Edebiyatçıları Derneği’ni kurmuş, kitap basımlarında önyak olmuş, destek vermiştir.”⁹⁷

⁹⁵ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Efsaneleri*, (Harid Fedai’nin yazısı), s.12

⁹⁶ Harid Fedai, *Kıbrıs Türk Edebiyatı*, Türk Edebiyatları Ansiklopedisi, cilt:9

⁹⁷ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Efsaneleri*, s.8

Gençlik yıllarında, hem açtığı ilk kitabeviyle aynı mahallede kaldığı için hem de tiyatro faaliyetleri sayesinde tanıştığı Leman Hanım'a⁹⁸ karşı duyduğu hisler, Leman Hanım'a evlenme teklifi etmesini ve onunla hayatını birleştirmesini sağlayacaktır. Leman Hanım'la 1944'de evlenir. Hikmet-Leman Mapolar çiftinin, biri kız, üçü erkek olmak üzere dört çocuğu olur. 1944'de San, 1945'de Romans, 1947'de Regü ve 1949'da da İmren isimli çocukları dünyaya gelir. Bir edebiyatçı olan Mapolar'ın çocukları edebiyatın içinde büyürler, çocuklukları kitapların arasında ve babalarının anlattığı hikâyelerle geçer.

Evliliği Hikmet Afif'i hiçbir surette edebiyattan uzaklaştırmaz. Daha evliliğinin ilk yıllarında; 1942 yılında "*Ocak*"⁹⁹ dergisini, 1946 yılında ise "*Çardak*"¹⁰⁰ isimli kültür-sanat dergisini çıkaran Mapolar, her iki derginin basımına yine maddî sıkıntılardan ve okuyucu azlığından dolayı son vermek durumunda kalır. *Ocak* dergisi, Kıbrıs'ta çıkan ilk sanat ve edebiyat dergisidir. Denilebilir ki, *Ocak* dergisi sanat ve edebiyatçıları için ilk kez atılan sanatsal bir adımdır. Her iki dergi de genç şair ve yazarlara yer vererek onları teşvik eden Mapolar, bu teşvikiyle Kıbrıs Türk kültür ve sanatına önemli bir katkıda bulunmuş olur. Bugünün isim yapmışları, aşağı yukarı *Ocak* ve *Çardak* dergilerinden gelmektedirler. Mapolar, *Çardak* dergisinin ikinci sayısında şunları yazar:

"Kıbrıs'taki sanat çalışmalarına hız vermek gayesiyle yayınlanmakta olan "*Çardak*" bu sayısı ile ikinci cildine başlıyor. İlk sayımızı çıkarırken verdiğimiz sözü tutabilmenin bahtiyarlığı içindeyiz. *Çardak*'ı gerçek sanatçıların dili, fikri ve görüşü yapacağımızı ilk sayımızda müjdeliyorduk. *Çardak*, kendi çizdiği yoldan yürümüş ve Kıbrıs'taki sanat çalışmalarına kararınca kaderince hizmet edebilmişse, ne mutlu."

Çardak dergisi *Ocak* dergisi kapandıktan sonra çıkarılır. *Ocak* Mapolar'ın istediği gibi bir dergi olmaz. Dergiyi daha çok İngiliz edebiyatı klâsiklerinden yapılan çeviriler doldurmuş olduğu için Hikmet Afif, bu dergiyle, Türk dilini işleyip

⁹⁸ O dönem Leman Hanım Hikmet Afif Mapolar'ın oyunlarında görev almaktaydı. Tanışmaları da bu vesile ile olmuştur.

⁹⁹ 1945-47 yılları arasında toplam on beş sayı çıkmıştır.

¹⁰⁰ *Çardak*, 1952 yılında on yedi sayı yayımlanan kültür-sanat dergisidir.

Türk sanatçısını tanıtmak arzusunu yerine gerçekleştiremediği için yeni bir dergi çıkarmaya karar verir; *Çardak*'ı. Mapolar, “Çardak”ın daha değişik ve yalnızca Türk sanat ve edebiyatına yönelik olmasını ister, böyle de olur. Yerli şairler ve yazarlar eserlerini bu dergide yayımlarlar. Kıbrıs'ta ilk öyküler ve ilk söyleşiler de bu dergi tarafından yapılır. Dergi okuyucuların azalması ile bir yılı aşkın bir süre sonra *Çardak* yayından kaldırılır.¹⁰¹

Hikmet Afif Mapolar'ın gazeteciliğine geldiğimizde, Mapolar'ın küçük oğlu Regü Mapolar'la yaptığımız röportajda, babasının en büyük hayalinin bir gazete çıkarmak olduğunu öğreniriz. Mapolar, 1962 yılında çıkardığı “*Devrim*” gazetesi¹⁰² ile bu hayalini gerçekleştirmeye muvaffak olmuştur. Hikmet Afif Mapolar, *Devrim* gazetesinden önce, 1951 yılında *Memleket* isimli gazeteyi çıkarmış, fakat bu gazete uzun ömürlü olamamıştır.

Memleket gazetesi o yıllarda büyük boy ve tek yaprak olarak yayımlanır. Mapolar, tek başına yaklaşık bir buçuk yıl boyunca yayınladığı *Memleket*'i bazı prensiplere ayırmak mümkündür:

- “1. Komünizme karşı olmak.
2. İlhak girişimlerine karşı savaşımlar vermek.
3. İlhak tehlikesine karşı toplumu bilgilendirme ve uyaık kılmak, onu bilinçlendirmek.
4. İlhak faaliyetlerine karşı gazetelerin siyasî partilerin didişmeyi bırakarak birlik olmaları için çalışmak.
5. Türkiye ile ilgili haberleri geniş biçimde duyurarak toplum içinde yayılması ve benimsenmesi için çalışmak.
6. İngiliz yönetiminin gasbettiği toplumsal hakların yeniden elde edilmesi için savaşımlar vermek.

¹⁰¹ O dönemlerde yeni çıkan dergi ve gazeteler her zaman ilgiyle karşılanır, fakat daha sonra bu ilgi kaybolur ve ilgisizlik dergi ya da gazetenin yayımdan kaldırılmasına kadar varır. (Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Güncesi 1*, s.226)

¹⁰² Hikmet Afif Mapolar, *Devrim* gazetesini çıkaracağında uzun süre yazılar yazdığı *Halkın Sesi* gazetesinden ayrılır. (Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Güncesi 1*, s.252)

7. Türkiye'nin Kıbrıs'a ilgisini sağlamak ve Rumların Enosis girişimlerine karşı açık, kesin ve sert tavır ortaya koymasını sağlamak.

Yayın yaşamı boyunca bu ilke ve görüşlerden ayrılmayan Memleket, objektif, tarafsız ve yurtsever her türlü hırstan uzak, akılcı gazeteciliğin en güzel örneklerinden birini vermiştir.”¹⁰³

Bu gazete ve dergiler dışında, Hikmet Afif Mapolar, 1949'da Ahmet Esat'la *İnkılâp* gazetesini ve 1960'da Özker Yaşın'la *Çevre* dergisini çıkarmıştır. Yine Regü Mapolar'dan aldığımız bilgiler ışığında Mapolar'ın, döneminde kurşun eritme yöntemiyle bastıkları gazeteleri, ilk çıktıkları zaman günde ortalama ikibinbeşyüz-üçbin tane, sonraları yediyüz-sekizyüz adet dolayında bastığını öğreniriz. Mapolar, gazetecilik yaptığı dönemde bu işe karşı titizliğinden dolayı gazetelerini basmak için Almanya'dan döneminin en modern basım aletlerini bile getirtmiştir.

Hikmet Afif Mapolar, kendi bastığı gazetelerin yanında, çalıştığı kitabevine Türkiye'deki gazeteleri de getirir. Türkiye'den Kıbrıs'a ilk gazeteleri getiren kişi Mapolar'dır. Mapolar'ın Türkiye ile ilişkisi bu noktada kalmaz, ayrıca Türkiye'de bulunan *Ajans Türk*¹⁰⁴ isimli derginin, *Tan*¹⁰⁵ ve *Hürriyet*¹⁰⁶ isimli gazetelerin de Kıbrıs muhabirliği görevini üstlenir. Ajans Türk'de yazılar yazar, bunların yanısıra yine Türkiye'de çıkan *Yeni Mecmua*¹⁰⁷ isimli dergide de iki öyküsü ve bir şiiri yayımlanır. Mapolar, sadece Türkiye'deki Ajans Türk'te değil, Kıbrıs'ta basılan *Bozkurt*¹⁰⁸, *Emekçi*¹⁰⁹, *Halkın Sesi*¹¹⁰, *Hürsöz*¹¹¹, *İstiklâl*¹¹², *Kıbrıs Postası*¹¹³, *Masum Millet*, *Milli Birlik*¹¹⁴, *Söz ve Vakit*¹¹⁵ isimli gazetelerde ve *Mecmua*¹¹⁶,

¹⁰³ Sabahattin İsmail, *Kıbrıs Türk Basımında İz Birakanlar*, s. 270

¹⁰⁴ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Güncesi 1*, s.220

¹⁰⁵ a.g.e., s.15

¹⁰⁶ a.g.e., s.16

¹⁰⁷ a.g.e., s.16

¹⁰⁸ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Güncesi 1*, s.236

¹⁰⁹ a.g.e., s.164

¹¹⁰ a.g.e., s.58

¹¹¹ a.g.e., s.62

¹¹² a.g.e., s.263

¹¹³ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Efsaneleri*, s.8

¹¹⁴ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Güncesi 1*, s.256

¹¹⁵ a.g.e., s.33

¹¹⁶ a.g.e., s.105

*Yedigün*¹¹⁷ dergileri ile *Zırlıtı*¹¹⁸ isimli bir mizah dergisinde de yazılar yazmıştır. Şiir, makale, hikâye ve efsane dışında, Hikmet Afif Mapolar'ı Kıbrıs Türk Edebiyatına esas kazandıran romanlarıdır. Kıbrıs Türk Edebiyatının roman açısından kısır kalışı, Mapolar'ın romana yönelmesine ve buna ağırlık vermesine neden olur. İsmi bir roman yazarı olarak edebiyata duyuran Mapolar, döneminde bir-iki roman yazıp bırakan yazarlara karşın edebiyatımıza onyeddi adet¹¹⁹ roman kazandırmıştır. Hikmet Afif Mapolar'ın bilinen ilk romanı *Kahraman Kaplan*¹²⁰, yazarın küçükler için yazdığı küçük bir çocuk öyküsüdür. Bu öykü M. Fikri Kitabevi'nde 1935 yılında basılmış fakat ikinci baskısını yapma olasılığı bulunamamıştır. (Mustafa Gökçeoğlu'nun Hikmet Afif Mapolar'la yaptığı röportaj, 1988)

Mapolar'ın 1935'den sonra yazdığı *Kasırğa*¹²¹, Seint Hilarion (Yüzbir Evler) adlı Mapolar'ın “kalenin burçları dışından başlayıp burçları içerisine kadar giren ilk efsanevi Türk romanı” olarak nitelendirdiği romandır.

Hikmet Afif, 1939 yılında “Vakit” gazetesinde yazarken burada öykü ve roman denemeleri de yapar. Bunlardan birisi *Son Çıldırış*, diğeri ise *Son Damla*'dır. *Son Çıldırış*, önce tefrika olarak yayımlanmış, daha sonra da Birlik Matbaasının baş dizgicisi Ahmet Nidai Ozan'ın yarımıyla kitap olarak basılmıştır. “*Son Damla*” romanı ise önce fasiküller halinde çıkmaya başlar, fakat beş-altı fasikül sürdükten sonra eksik bırakılmıştır.

Son Damla romanını yarım bıraktıktan sonra Mapolar, 1938 yılında *Diken Çiçeği* isimli yeni bir romana başlar. *Diken Çiçeği* *Son Çıldırış*'tan sonra yazılmış, biraz daha uzun ve roman niteliğinde bir öyküdür. Mapolar, yaklaşık on fasikül olan *Diken Çiçeği*'ni, *Son Damla* gibi fasiküller halinde yayımlamaya karar verir ve beş-altı fasikül de yayımlar, fakat bu fasiküllerin devamı gelmez. Mapolar, yarım

¹¹⁷ a.g.e., s.105

¹¹⁸ a.g.e., s.58

¹¹⁹ Mapolar'ın 1939 yılında bastığı *Kasırğa* isimli romanın kapağında Annemin Ninnisi isimli bir romandan da söz edilir, fakat bu roman hakkında herhangi bir bilgi ya da ipucu bulunmamaktadır. Bu romanla birlikte Mapolar'ın yazdığı roman sayısı on sekize yükselir.

¹²⁰ Bu kitap basıldığı günden itibaren iki yıl içerisinde tükenmiştir. Piyasada da kalmaması nedeniyle bu kitabı incelememize ekleyemedik.

¹²¹ Bu kitap basıldığı günden itibaren üç ay içerisinde tükenmiştir.

bıraktığı her iki eserinin de orjinalini kaybeder, fasikülleri dahi elinde kalmaz. Mapolar bu durumunu şöyle ifade eder:

“Orjinallerini de kaybettim. Fasiküller bile elimde mevcut değil. Her işim yarım kalıyordu. Bunun sorumluluğu bir bakıma bana aitti. Çünkü ihmalkâr ve tembeldim.”¹²²

Bu roman, kadın üzerine yazılmıştır. Mustafa Gökçeoğlu'nun 1988 yılındaki röportajında Mapolar, bu romanı için şunları söylemektedir:

“Tarihi araştırdığımız zaman çoğu kadınların savaşa katıldığını, at üzerinde kılıç oynattığını, döğüş meydanlarında can verdiğini, muzaffer olduğunu, görür, öğrenir ve tanıtmaya da çalışırız. 1938 yılında yazdığım “Diken Gülü” adlı romanımda bu konuyu özellikle işlediğimi sanıyorum. O günlerde seçtiğim konu belki ilgi görmemiş ve heyecan uyandırmamıştır. Yıllar sonra Antifeminist yazılarıyla karşılaştım ki bu tamamen yanlış bütünüyle uydurmaca görüş ve düşüncedir. Anlaşıyor ki, beni 1938 yıllarından sonra yetişen kişiler belleyememiş, inceleyememiş, tanıyamamış kişiler, toplum, kültür, sanat edebiyatını derinlemesine incelemek uğraşını vermemiş kişiler karşıma dikilmişler, böyle üzücü beyanlarda bulunarak, toplumdaki fazla benim üzerimde etki yaparak bir takım savlar ileri sürmüştür. Halbuki benim 1938’de kadın haklarını savunan olayları romanıma konu ettikten yıllarca sonra, Birleşmiş Milletler bu konuyu ele almışlar, Kadın Haklarının derinliklerine inerek, bu konuda bir takım olumlu sonuçlar ve kuralla koymuşlardır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nde kadınlar hakları bölümü için bir iftihar vesilesi oldu. Çünkü Birleşmiş Milletlerden çok daha önce ben bu konuyu aynı nitelikte aynı kıymet ve ölçüde, hatta daha üst düzeyde incelemiş, araştırmış ve topluma mal etmeye çalışmışımdır.

Birleşmiş Milletlerin ortaya koyduğu İnsan Hakları Evrensel Beyannamesindeki kadın haklarını belirleyen bölümünü, kadını bulunduğu yerden

¹²² Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Güncesi 1*, s.256

çok daha üst düzeye çıkarmış ve ona gerçekçi eşitlik hakkını kazandırmıştır. Örneğin, günümüzde kadınlar kamu görevlisidir. Kadınlar özel kurum ve kuruluşlarda çalışmakta ve çalıştırmaktadırlar. Kadınlar çeşit çeşit araç gereci kullanmaktadırlar. Kadınlar milletvekili olmaktadır, hatta başbakan, bazı ülkelerde de cumhurbaşkanı olmaktadır.

Bu açık olarak gösteriyor ki, benim 1938’de özlemine duyduğum eşitliğe dayanan beklentilerini başka bir deyişle kadının gerçek yeri ortaya çıkmış, kurallaştırılmıştır.”¹²³

Hikmet Afif Mapolar’ın yazdığı ve kitap olarak bastığı bir diğer romanı da *Kendime Dönüyorum*’dur. Bu kitabın 1943 yılında basıldığını biliyoruz. Fakat bu kitap hakkında elimizde başka herhangi bir bilgi mevcut değildir. Bu kitabın ardından basılan üç kitap daha vardır. Bunlar *Kök Nal* (1952), *Üçümüz* (1954) ve *Beyaz Gül* (1962) isimli romanlardır.¹²⁴ Kök Nal romanı, Çardak yayınlarının çıkardığı ilk kitap olma özelliğini taşır. Mapolar ve arkadaşları bu kitabı çıkardıklarında halkın yerli romana karşı tavrının ne olacağını bilmezler, fakat umdukları gibi kötü bir sonuç elde etmezler. Satışların iyi olması Çardak yayınlarının hızlanarak devam etmesini sağlar. Mapolar, daha sonra “Üçümüz” isimli romanını da bu yayından çıkaracaktır. Fakat Üçümüz isimli romanın çıkmasının ardından Çardak yayınlarında bir duraksama olacak ve bir süre sonra Çardak yayınları kapanacaktır.

Hikmet Afif Mapolar’ın gazete sayfalarında kalmış romanları da en az bastığı romanların sayısı kadardır. Tefrika halindeki bu romanlar şunlardır:

Mermer Kadın	(İstiklâl Gazetesi, 28.10.1949-03.02.1950)
Aşk Vadisi	(İstiklâl Gazetesi, 14.02.1950-20.05.1950)
Günah Cenneti	(İstiklâl Gazetesi, 09.07.1950-28.10.1950)
İngiliz Kemal Kıbrıs’ta	(Devrim Gazetesi, 1963)

¹²³ Mustafa Gökçeoğlu’nun Hikmet Afif Mapolar’la yaptığı röportaj, 1988

¹²⁴ Bu romanlar tezimizde romanlar kısmında incelenmiştir.

Şeytan Taşları	(Devrim Gazetesi, 29.07.1963-...) (09.12.1963'te tefrikalar hâlâ yayımlanmaktadır.)
Şantöz	(Kıbrıs Postası Gazetesi, 25.10.1982-12.03.1983)
Potuğun Pembesi	(Kıbrıs Postası Gazetesi, 04.07.1984-...)
Asu'nun Dönüşü	(Kıbrıs Postası Gazetesi, 13.02.1986-04.03.1987)
Özgürlük Savaşçıları	(Kıbrıs Postası Gazetesi, 04.01.1988-21.07.1988)

Hikmet Afif'in İstiklâl gazetesinde *Mermer Kadın*, *Aşk Vadisi* ve *Günah Cenneti* isimli üç romanı mevcuttur. Her üç roman da 1949 ve 1950 yıllarında yazılıp bu gazetede yayımlanmışlardır. Konularına baktığımızda her üç romanın da aşk, tutku ve heyecanla dolu olduğunu görürüz. Gazetede bu romanların reklâmı yapılırken, "Büyük bir alâka ile takip edildiğine inandığımız "Mermer Kadın" isimli romanımızdan sonra; şimdi de "Mermer Kadın" kadar cazip, alâkalı yeni bir Aşk ve Heyecan romanı takdim edeceğiz. "Aşk Vadisi" adlı romanımız da sizi "Mermer Kadın" kadar saracaktır. Hikmet Afif Mapolar'ın büyük bir itina ile hazırladığı yeni romanımız, kadın ruhunda aşkın yarattığı korkunç fırtınaları tasvir eden nefis bir eserdir. İnce, duygulu, hassas bir kızın, kalp buhranları içindeki hayat mücadelesini, aşkını, duygulu macerasını yudum yudum içeceksiniz"¹²⁵ ve "Güzel olmanın yarattığı tehlikeli, bitmez tükenmez ıstırap sahnelerinin heyecanını, aşkın temizliğini ve sonsuzluğunu Hikmet Afif Mapolar'ın selis bir ifade ile manzume ettirdiği yeni romanında okumaya hazırlanınız. Günah Cenneti, Afrodit'in adasında doğan büyük bir aşkın hikâyesidir. "Modern Venüs" diye ün salan Türk kızının aşk ve heyecan dolu romanıdır. Gözyaşlarınız arasında onu okumaya hazırlanınız."¹²⁶ yazılarını görürüz.

Mermer Kadın, Mapolar'ın anılarında, filme uyarlandığını da öğreniriz. Fakat bu filmin gösterilip gösterilmediği hakkında elimizde herhangi bir bilgi yoktur. Hikmet Aydın isimli Şark Film sahibi ve Rejisör, Mapolar'ın izni ile "Mermer Kadın" romanını Kıbrıs'ta bulduğu oyuncular ve saptadığı mekânlarda çeker. Fakat

¹²⁵ İstiklâl gazetesi, 04.02.1950

¹²⁶ a.g.e., 07.07.1950

Aydın, İstanbul'a gittikten sonra izini kaybettirir. Mapolar, ne ona bir daha ulaşabilir ne de bu çekilen filmin oynanıp oynanmadığını öğrenebilir¹²⁷.

Mapolar'ın gazeteler arasında yarım kalan bir başka eserinin ismi de *İngiliz Kemal Kıbrıs'ta*'dır. Bu roman, 1963 yılında Devrim gazetesinde tefrikalar halinde yayımlanmaya başlar. Fakat Son Damla ve Diken Çiçeği gibi bu da yarım kalır. Yarım kaldıktan sonra ise Mapolar onu tekrar eline alıp ne tamamlayabilir ne de yeniden yazabilir¹²⁸.

Mapolar'ın bir diğer romanı olan "Potuğun Pembesi", önceleri küçük bir hikâye olarak kaleme alınır. Bu hikâyede, bir incir ağacından geçimini sağlayan yaşlı Potuğun Pembesi vardır. Ev ev, kapı kapı, çarşı pazar bu incirleri satarak, bir kış mevsiminin yiyeceklerini evine alır ve yaşamını bu biçimde sürdürür. Ama bu Potuğun Pembesinin bir geçmişi var ve Mapolar bunu romanında anlatır. Mapolar, bir röportajda bu roman hakkında şunları söyler:

"Öykü bence bir yüzün, bir çehrenin aynaya yansıması kadar kısa ve özür. Öykü bir yaşamın küçük bir parçasıdır ama roman kadar ağırlığı olan konuyu içerdiği zaman aradan yıllar geçtikten sonra küçücük bir öykünün de roman oluşturduğunu görmüşlüğünüz vardır. Örneğin Orhan Kemal'in "Murtaza"sı başlangıçta uzun bir hikâye olarak yazıldı. Daha sonraları büyük bir cilt halinde büyük bir roman oldu. Öyküyle roman arasında kıyaslama yaptığımızda roman büyük bir cilt haline gelmiş olmasına karşın değerinden bir şey kaybetmiş olmadı. Bunu ben de yaptım. "Potuğun Pembesi" küçücük bir hikâyeydi. Başlangıçta hikâye olarak kaleme alınmıştır."¹²⁹ Hikâyede Potuğun Pembesi ile ilgili bir kısım konuları elen alan Mapolar, romanında Potuğun Pembesi'ni her yönüyle inceler:

¹²⁷ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Güncesi 1*, s.135-140

¹²⁸ a.g.e., s.153

¹²⁹ Mustafa Gökçeoğlu'nun Hikmet Afif Mapolar'la yaptığı röportaj, 1988

“Ben romanımda Potuğun Pembesi’ni a’dan alarak z’ye kadar geldim. Ve incir ağacının altında ve incirin gövdesinde son inciri keserek gözlerini yaşama kapayışını öyküledim.”¹³⁰

Bu romanları dışında Mapolar’ın ömrü yetmediği için edebiyatımıza kazandıramadığı, yazdığı, fakat bizim ulaşamadığımız birçok romanı vardır. Yaşar Karadoğan’ın Mapolar’la yaptığı bir röportajda Mapolar ileriye dönük çalışmalarından şöyle bahseder:

“İnsan yaşamı kısadır. Gene de insan, bu kısıtlı yaşam içerisinde çok şeyler yapmak ister. Fakat her istediğini de yapamaz ve çoğu düşünceleri yarıda kalır. Bir bitmemişlik içerisinde tükenir, yahut da silinir, gider.

Ben, şimdilerde bir “Roman” üzerinde çalışıyorum. Buna nasıl bir ad vereceğimi ben de bilemiyorum, kestiremiyorum. Gerçekten, üzerinde çalıştığım yapıt bir roman mıdır, bir anı veya belgesel midir? Galiba bunların hepsi de var bu yapıtımda.

Bu yapıt “Necati’nin Romanı” olabilir. “Yaşadığı Devre Adını Vuranlar” olabilir. Hatta “Bir Politikacının Romanı” adını taşıyabilir. Fakat gene de hiçbirisini beğenemiyorum. Galiba, roman yazmaktan ziyade romana ad vermek daha zor bir iş.

1930 yılındayız. Sömüğe devrinin baskı yılları. İngiliz nimetlerinden yararlananlar Rumlar. Yokluk içerisinde, tükenişe bırakılanlar da Türkler. Bir avuç Türk savaşım vermek zorunda. Bir taraftan İngilizler, diğer taraftan da, gene İngilizlerin irsat ve teşvikiyle Vakıflar İdaresi Türklere karşı. Vakıflar, İngilizlerin “Obedient Servant”ı, yani saygılı hizmetkârı. Vakıflar, Türk Toplumunun başında bir “Kabile Reisliği” durumuna ve tam anlamıyla otoriter. Kestiği kestik, biçtiği biçtik.

Göstermelik bir “Kavanin Meclisi” var. Seçimler yapılacak. İngilizlerin adayları hazır. Lefkoşa ve Girne Kazaları için Mehmet Münür Bey.

---

¹³⁰ a.g.e., 1988

Bir avuç Türk de aday peşinde. Başta Yargıç Raif Efendi –Denktaş’ın Babası-Ulusal gücün başını çeken “Görünmeyen Lider”. Söz Gazetesi Sahibi M. Remzi Okan. Tüccardan Necmi Avkıran, Gazeteci –Avukat Ahmet Raşit, Dr. Pertev Zühtü ve Avukat Cengizzade Mehmet Rifat Bey. Türk toplumu için “Ulusal Aday” peşinde. Yargıç Raif Efendi, “İşte, bizim adayımız da Necati,” diyor.

“İdadi”de öğretim üyesidir M. Necati. Genç yaşta emekli olmuştur. Yorgundur, fakat fırtınalar içerisinde dalgalanmaktadır. Teklifi kabul eder.

Seçimlere hızla girilir. “Mersin Dalı”, yani Ulusal Güçler, Mehmet Münür Beyi yenilgiye uğratırlar ve M. Necati “Kavanin Meclisi”ne Lefkoşa-Girne Milletvekili seçilir.

Leymosun-Baf Kazaları Kavanin Meclisi üyeliğini Dr. Eyyüb Necmi’ye karşı on iki oyla kaybeden Avukat Hoca Said Efendi’nin “Halk Kongresi” kararıyla Kıbrıs Ceziresi Türk Cemaati Müftülüğü’ne seçilmesi.

1931 Rum İsyanıyla Kavanin Meclisi’nin fesi, Müftülük Makamı’nın kaldırılması ve Kıbrıs Komünist Partisi’nin kapatılması, bayrak yasağı, okullardan Atatürk fotoğraflarının indirilmesi, kitaplardan Atatürk şiirleriyle, ulusal yazıların çıkarılması, verilen savaşım.

Yargıç Raif Efendi’nin Müstemlekeler Bakanlığı nezdinde şikâyet edilmesi, hakkında giden raporlar, yapılan baskılar. Bir İngiliz yargıçtan gelen destek.

1943 yılında KATAK’ın kuruluşu, 28 Kasım Mitingi, Hamidiye Zırhlısı’nın Magosa Limanı’nı ziyareti. Federasyonun oluşu, İstiklâl Partisi’nin kuruluşu. Kıbrıs Millî Türk Halk Partisi’nin ortaya çıkışı ve 1954 yılına kadar halka halka zincirlenen olaylar bu yapıtta yer almaktadır.

Bunun dışında, bir de EOKA devrinin romanını yazmaktayım: “*Sağır Sürücüler*”. Evet, bu bir roman. Bu romanda kişiler var ama, adlar yok. Bu da yeni

bir tür denemesi. İdealist bir genç, bir diplomatın karısı. Şairler, öykücüler ve karmaşa içinde bir yığın insanlar. Savaş var, aşk var. Olay var, günlerin getirdikleri, göttürdükleri var. Umut var. Umuda karışan hayal var. Hepsi yaşam özlemi içinde.

Büyük türde, tıgla bir romana başlıyoruz ama, yıllar alabilir. Belki bir cilt olur. Belki birkaç cilt. Halkaların eklenmesine, zincirin gelişmesine bağlı her şey.

Şimdiki halde, belgesel bir de romanım var. Bu roman tamamlanmış ve “son” damgasını yemiştir. “Özgürlük Savaşçıları”. Kumsal faciasıyla başlayan bu roman, Ayvasıl faciasıyla bitiyor.”¹³¹

Mapolar’ın hikâye ve romanlarının hemen hemen tümü gerçektir. Bu romanlar, yaşanmış olayların halkalanmasından zincirlenmiştir. Bunların içerisinde hem yaşanmış insanlar hem de Mapolar’ın kendisi vardır; yaşanmış olaylar vardır. Tabii Hikmet Afif, bu hikâye ve romanları yazarken yaşanmışlıkların üzerine renkler de katar. Bunu yapmaktaki amacı, şiirselliği korumak olmuştur. Ona göre, romanda şiirsel yazın, yapıtı kuruluştan kurtarmakta, renklendirmekte ve okutmaktadır¹³².

Mapolar’ın hikâye ve romanlarında romantizmden çok yaşanmışlığın verdiği bir realizm vardır. “Kök Nal” ve “Üçümüz” adlı romanda romantizmden eser yoktur. “Şantöz”, “Potuğun Pembesi” ve “Asu’nun Dönüşü”nde romantizm değil mekânın doğa zenginliğine sahip Girne olmasından kaynaklanan bir renk cümbüşü vardır. Mapolar eserlerindeki realizm için şunları söyler:

“Bu romanlarda renk cümbüşü vardır, gerçekçilik kesindir ve vardır. Fehim Bey yaşamıştır. Potuğun Pembesi¹³³ yaşamıştır. Asu yaşamıştır ve vardır. Özellikle “Asu’nun Dönüşü”¹³⁴, Girne’dir, yöresidir, insanlarıdır, olaylarıdır.”¹³⁵

¹³¹ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Güncesi 1*, s.18,19,20

¹³² Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Efsaneleri*, s.17

¹³³ Potuğun Pembesi isimli roman 1984 yılında Kıbrıs Postasında tefrika halinde yayımlanmıştır.

¹³⁴ 1986-87 yıllarında Kıbrıs Postasında tefrika halinde yayımlanmıştır.

¹³⁵ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Güncesi 1*, s.17,18

Hikmet Afif Mapolar'ın eserlerinin büyük bir çoğunluğu Kıbrıs'la ilgilidir, mekân Girne ve çevresidir. Hikmet Afif'in mekân olarak Girne ve çevresini seçmesinin nedeni kendi sözleriyle şunlardır:

“Neden mi Girne’yi ve yöresini yazıyorum hep? Cennette doğan Cenneti yazar. Ben Girne’de doğdum. Gençlik yıllarımı orada yaşadım. Orada gördüm herşeyi. Denizi, çevreyi ve bir takım insanları, yaşam öyküleriyle orada tanıdım ve bunlara sahip çıktım.

Masallariyle, söylenceleriyle, öykü öykü ve dedikodularıyla bir masal diyarıdır Girne. Bir sanatçı için de, bitmez tükenmez bir hazinedir. İçine doldurabildiğin güçte, Girne’yi yazmakla, yazabilmekle ciltler doldurabilir, kendine güvenen bir sanatçı. Fırtınaları bile bir tokat gibi şaklayan Girne denizinin dalgalarında, yosunluklarında, kumluk ve kayalıklarında öyle efsaneleri vardır ki, insan bunların yakasını açmağa bile cesaret edemiyor. Yakayı bir açtı mıydın? Uzayıp gider romanıyla, öyküsüyle, söylencesiyle ve binbir şantözlüğüyle Girne.”¹³⁶

“Dört yaşında veya beş yaşında elimi denizin ılıklığına götürdüğümde gıdıklandım. Dalgaların önce hafiften bana kadar gelişleri beni heyecanlandırdı. Daha sonraları denize girdim. Dalgaların önceleri yumuşak, sonralarıysa sert vuruşları beni canlandırdı. Ve denize karşı duyduğum duygu ve heyecanlar beni denize tutsak etti. İlkokul sıralarında bir kamışım, bir misinam, bir de oltam vardı. İkindileri mutlaka bir kayalığın üzerine oturur, balık avlamaya çalışır ve denizin dalgalarını, köpüklerini zevkle, heyecanla seyrederdim. Deniz bende kitap gibidir. Kitap gibi içime yavaş, yavaş, yavaş, yavaş, doldu, doldu. Ve ondan sonradır ki Ahtapot Avları ve denizle ilgili öykülerö kendilerinden doğuverdi. Belki ben daha o zamanlar denizin ne getirdiğini, ne götürdüğünü öğrendim. Ve başlangıçta kendimi tümüyle denize verdim.

Son romanlarımda da deniz var. Bu özellikler bugünkü romanlarımda da yer yer oluşmaktadır. Ben denizden sonra, bağa, bahçeye, tepeye açıldım. Buralardaki

¹³⁶ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Efsanesi*, s.20

eski yapıları teker teker inceledim. Bazı yaşlı kişileri buralara kadar taşıdım. Bunlar hakkında geniş bilgiler topladım. Notlar aldım. Ve işte o zamandır ki çeşitli efsaneler ortaya çıktı.”¹³⁷

Her zaman “Sanatçı sahnede ölmesini bilen sanatçıdır” görüşünü savunan Hikmet Afif Mapolar, son anına kadar yazmaktan vazgeçmemiştir. 1970’li yılların sonlarına doğru şeker hastalığına tutulan Hikmet Afif, gerekli önlemleri almamasından dolayı gözlerini yavaş yavaş kaybetmeye başlar. Mapolar, Avustralya’ya, büyük oğlu Romans Mapolar’ın yanına gider ve orada 5 Mart 1987’de sol gözünden ameliyat olur, fakat gözleri eski sağlığına kavuşamaz ve sonunda kör olur. Mapolar, gözleri kör olduktan sonra bile makalelerini kızına dikte ettirmeye, yazdırmaya devam eder, bu surette kendini yazıdan koparmaz. Hatta o dönemlerde dairede çalışan kızı İmren’in eve gelmesini bekler ve kızı eve gelir gelmez daktiloyu önüne verir, söylediklerini yazmasını ister. Gözlerini kaybettikten sonra, ölümüne son iki yıl kala hikâye ve roman yazımına girmez. Avustralya’ya gidip geldiğinde “Güneşi Büyük Ülke” adı altında Avustralya ile ilgili bir roman yazmanın hayalini kurmuş, fakat buna muvaffak olamamıştır. Bu romanı dışında, beslediği bir köpeğinin hayatını dahi yazmak ister, fakat bu hayalini gerçekleştiremediği için köpeği ile ilgili nasıl bir roman yazacağını öğrenemeyiz.

İki yıl boyunca kızı sayesinde yazıdan uzak kalmayan Mapolar, yakalandığı sarılık hastalığından kısa bir süre sonra, pankreas ve iç kanama sorunu ile hastahaneye kaldırılır ve hastahaneye kaldırıldıktan iki gün sonra, 5 Mart 1989 tarihinde, sabaha karşı saat 02:30 sularında hayata veda eder. Mezarı şu an Lefkoşa kabristanlığında bulunmaktadır.

Mapolar, ölümünde dahi romanları gibi farklı olmayı başarmıştır. Hastahanedeki son saatlerinde, ölmeden hemen önce karısından son bir şey ister. Karısı, onun çok sevdiği ve “Mezarımın üstüne enfiye kutusu koyun” diyecek kadar sevdiği enfiyeden isteyeceğini sanır fakat, Mapolar, karısından ömrü boyunca hiç

---

¹³⁷ Mustafa Gökçeoğlu’nun Hikmet Afif Mapolar’la yaptığı röportaj, 1988

yemediği ve sevmediği bir yiyecek ister; maydanoz. Bu sözünün hemen ardından da hayata gözlerini kapar.

Hikmet Afif Mapolar, yıllarını verdiği yazın faaliyetleri hakkında kısaca bir özeleştiri yapmıştır. Bu özeleştiri şöyledir:

“ “Meş’ale”, “Mucize” ve “Altın Şehir” gibi oyunlar yazarak içimdeki birikimi tüketmeğe çalıştım, bundan sonra da şiire geçtim, başarısız oldum, öyküye geçtim, aradığımı bulamadım. Romanda ise hâlâ daha, bu yaşa geldiğim halde, bocalayıp duruyorum.”¹³⁸

Yarım yüzyılı aşkın süren yazarlık ve gazetecilik çalışmalarının karşısında Hikmet Afif Mapolar’a bazı plaketler¹³⁹ de verilmiştir:

- 25 Aralık 1983, KKTC’nin ilan edilmesiyle temel hak ve özgürlüklerin kornup yaşatılmasında göstermiş olduğu uğraşlar için Kıbrıs Türk Gazeteciler Cemiyeti Basın Ödülü
- 1985, Kıbrıs Türk Gazeteciler Cemiyeti Basın Özel Hizmet Ödülü
- 1985, Kıbrıs Postası, Yazın Yaşamının Ellinci Yılı Ödülü
- 1985, KKTC Turizm ve Kültür Bakanlığı, Kültür-Sanat Hizmet Ödülü
- 1989, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, 27 Mart Dünya Tiyatrolar Günü dolayısıyla Hizmet Ödülü (Mapolar’ın ölümünden sonra)¹⁴⁰

Hikmet Afif Mapolar, Kıbrıs Türk Edebiyatına gazeteciliği ve romancılığı ile adını kazımayı başarmış bir yazardır. Yetmiş yıllık hayatının elli yılını yazmakla geçirmiş ve edebiyatımıza iki dergi, dört gazete, onsekiz roman, üç tiyatro oyunu, iki öykü kitabı ve bir efsane kitabı kazandırmıştır.

¹³⁸ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Güncesi 1*, s.223

¹³⁹ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Efsaneleri*, s.12

¹⁴⁰ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Güncesi 1*, s.12

Hikmet Afif Mapolar'ın ölümünden üç yıl önce kendisiyle yapılan bir röportajda, elli yıllık yazın yaşamı ile ilgili şunları söyler:

“50 yıllık yazın yaşamını değerlendirmek hiç de kolay olmasa gerek. Bu değerlendirmeyi ben değil basın kuruluşlarının, kültür örgütlerinin yapması çok da uygun ve yerinde bir hareket olur sanırım. Yalnız şu kadarını vurgulamadan geçemeyeceğim: Basında 50 yıl ter dökmek, karınca kaderince bir şeyler yazmak, bir şeyler getirmek kolay bir iş değildir. Fakat kesinlikle söyleyeyim ki, 50 yılda ben hep başkalarını yazdım, başkalarını tanıttım, başkalarına değer verdim ama bunun ödülünü hâlâ alamadım.

50. yılda “Kıbrıs Postası” özel bir gece düzenledi. Bu geceye çağrılı oldukları halde ne Cumhurbaşkanı Sayın Denktaş ne de günün Başbakanı Konuk geldi. TC Basın Ateşeliği bile bu olay karşısında ilgisiz kaldı.

Gazetelerin durumu da aynıydı. Benim için Özker Yaşın, Doğan Harman ve Kâmil Özay içtenlikle birer yazı yazdılar. “Yenidüzen” ve “Bozkurt” gazeteleri adımı bile anmadılar. Emek verdiğimiz “Halkın Sesi”nde bile, Fikret Demirağ'ın idare ettiği sanat ve edebiyat sayfasında birkaç satırla bir söyleşim yayınlandı

“Yeni Düzen” gazetesi yazarlarından ve Ana Muhalefet Partisi Başkanı Özker Özgür'ün iki kitabı hakkında “Olay” dergisinde yalnız ben yazdığım halde, o başkaları için destanvari övgüler düzerken, benim için nokta bile koymadı. 50 yıllık yazın yaşamımda beni en çok üzen de bu olmuştur.

Gene bizde iki basın örgütü vardır: Kıbrıs Türk Gazeteciler Cemiyeti –bu benim kurduğum örgüttü- ve Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği. Bu iki örgüt de hiç, ama hiç benimle ilgilenmemiştir.

50 yıllık yazın yaşamımda unutamayacağım bir olay da BRT'nin bana karşı çirkin tutumudur. Radyoda 50 yazın yılım hakkında haber yayımlanırken, T sökülüp atılmış ve ekrana benimle ilgi haber konmamıştır. Bence en acısı da bu olmuştur.

50 yılın yazın yaşamını değerlendirmeyeceğim ve bu değerlendirmeyi Tarihe bırakacağım.”¹⁴¹

Görüldüğü gibi Mapolar, o dönemlerde basının ilgisizliğinden söz ederek elli yıllık yazın yaşamının değerlendirmesini tarihe bırakır.

Hikmet Afif Mapolar’ın Eserleri:

Roman:

Kahraman Kaplan	(1935) ¹⁴²
Son Damla	(1937)
Diken Çiçeği (Diken Gülü)	(1938/39)
Kasırğa	(1939)
Son Çıldırış	(1939)
Kendime Dönüyorum	(1943)
Kök Nal	(1952)
Üçümüz	(1954)
Beyaz Gül	(1962)

Hikmet Afif Mapolar’ın Gazetelerde Tefrika Halinde Basılmış Romanları:

Mermer Kadın (1949-50)	(İstiklâl Gazetesi)
Aşk Vadisi (1950)	(İstiklâl Gazetesi)
Günah Cenneti (1950)	(İstiklâl Gazetesi)
Şeytan Taşları (1963)	(Devrim Gazetesi)
İngiliz Kemal Kıbrıs’ta (1963)	(Devrim Gazetesi)
Şantöz (1982-83)	(Kıbrıs Postası Gazetesi)
Potuğun Pembesi (1984)	(Kıbrıs Postası Gazetesi)
Asu’nun Dönüşü (1986-87)	(Kıbrıs Postası Gazetesi)
Özgürlük Savaşçıları (1988)	(Kıbrıs Postası Gazetesi)

¹⁴¹ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Efsaneleri*, s.21 (Yaşar Karadoğan’ın Mapolar’la 12.6.1986’da yaptığı röportajdan alıntıdır.)

¹⁴² Harid Fedai, *Kıbrıs Efsaneleri* kitabının önsözünden bu romanın 1936 yılında yazıldığını söyler.

Oyun:

Duman	(1935)
Meş'ale	(1942)
Mucize	(1943)
Altın Şehir	(1945)

Öykü:

Toprak Aşkı	(1943)
Kahve Fincanındaki Aşk	(1943)
Kıbrıs Efsaneleri	(1997)

Hikmet Afif Mapolar'ın Çıkardığı Dergiler:

Ocak	(1942)
Çardak	(1946)

Hikmet Afif Mapolar'ın Çıkardığı Gazeteler:

İnkılâp (Ahmet Esat'la çıkarmıştır.)	(1949)
Memleket	(1951)
Çevre (Özker Yaşın'la çıkarmıştır.)	(1960)
Devrim	(1962)

Anı:

“40 Yılın Anıları I; Kıbrıs Güncesi”	(2002)
“40 Yılın Anıları II; Kıbrıs Güncesi”	(2002)

İKİNCİ BÖLÜM

2. KİTAP HALİNDE YAYIMLANMIŞ ROMANLARI

2.1. KASIRGA (Lefkoşa, 1939, 50 sayfa)

ROMANIN TANITIMI:

Hikmet Afif Mapolar'ın ilk roman ve aynı zamanda tarihî roman denemelerinden olan *Kasırğa*¹ iki kere basılmıştır. İlk baskısı 1939 yılında, ikinci baskısı ise 1944 yılında yapılmıştır. Bu roman, Hikmet Afif Mapolar'ın sağlığında iken yayınladığı ilk romanıdır. Bu roman herhangi bir gazetede yayınlanmamıştır.

Lefkoşa'da M. Fikri Matbaasında basılan roman, Ergenekon Kitap Kulübü tarafından yayımlanmıştır.

İlk romanlarını, ilk ismi olan Muzaffer Gökmen adıyla yayınlayan Mapolar, *Kasırğa* romanını da Muzaffer Gökmen adıyla yayınlamıştır.

ÖZET:

Anadolu'dan gelen Türk askerleri Beşparmak Dağlarını aşarak Yüzbir Evler Kalesi'ne² çıkarma yapacaklardır. Yüzbir Evler Kalesi'ne gelen Türk askerleri Venedik askerleri ile çarpışmaya başlarlar, gece olduğuna ise Türk ordusunun kumandanı Kudret, sabahı beklemek üzere orduyu geri çeker. Kudret gün doğmadan büyük bir görevi tek başına başarma kararı ile Yüzbirevler Kalesi'ne tek başına gideceğini açıklar. Bu kararın hemen ardından, arkadaşları kendisiyle gelmek isterlerse de Kudret tek başına kaleye gider. Askerler, Kudret'in bu ani kararının sebebini anlayamazlar. Aslında gerçek sebep, Kartal Paşa'nın Kudret'i Yüzbir Evler Kalesi'ndeki tehlikeli bir görev için görevlendirmesidir.

¹ Kasırğa, Mapolar'ın "kalenin burçları dışından başlayıp burçları içerisine kadar giren ilk efsanevi Türk romanı" olarak nitelendirdiği bir romanıdır.

² Bu kale, "Yüzbirevler Kalesi" olarak da yazılmaktadır.

Kudret, bu görevini yerine getirmek üzere kaleye tırmanırken kalenin prensesi Tamara onu görür ve genç kumandanı okla yaralar. Kudret, yaralanarak esir düşer. Kudret'in esareti altı ay sürer. Bu süre zarfında hem prenses Tamara hem de kraliçe Lüvenya Kudret'e âşık olurlar. Kudret ise Tamara'ya karşı sevgi duyduğu hâlde bu sevgisini kendisine dahi itiraf edemez ve Tamara'ya bazı zamanlarda yakınlaşırsa da hemen kendini tutup genç kıza ters davranır. Tamara ise bu reddediliş yüzünden ıstırap çeker ve Kudret'i onu tanıdığı için pişmanlık duyar. Tamara, bir gün sevgisinin gücü karşısında zayıflayarak Kudret'in dizlerine kapanır ve Kudret'ten onu öldürmesini ya da ona acımasını ister. Tam bu sırada Tamara'nın annesi kraliçe Lüvenya odaya girer ve Tamara'yı Kudret'in dizlerine kapanmış bir halde görür. Tamara bu manzara üzerine hemen kalkarak annesinin yanına koşar ve Kudret'in zorla ona sahip olmaya çalıştığını iddia eder. Annesinin emri ile genç kız dışarı çıkar. Biraz önce dizlerine çöküp aşk dilenen kızının yerini annesi alacaktır. Lüvenya da Kudret'i sevmekte ve onu elde etme arzusuyla tutuşmaktadır, fakat Kudret Lüvenya'yı da reddeder ve ona ağır sözler söyler. Bunun üzerine hiddetlenen Lüvenya, Kudret'i dehlize attırır ve onu orada ölüme mahkûm eder. Tamara, Kudret dehlize atıldığında onu ziyarete gitmeye çalışır, fakat Mardamna isimli bir adam tarafından engellenir. Gerek Mardamna, gerekse Kardinal ve diğer din adamları, Hristiyan bir kızın Müslüman Türk bir erkeğe olan aşkına hor bakarlar. Kardinal, Tamara'yı görmek ister. Mardamna, genç kıızı Kudret'in yanına değil, Kardinal'in huzuruna götürür. Kardinal, Tamavra'nın Kudret'i sevmekten vazgeçmesini ister. Genç kız, Kardinal'dan kendisini öldürmelerini, çünkü onu sevmeye devam edeceğini söyler. Lüvenya, kızının dehlizlerden birine atılmasını ister, Kardinal ise genç kıza ceza vermek amacıyla onu büyük mabede³ hapseder ve genç kıza ağlayıp Meryem'den af dilemesini, çünkü burada aç ve susuz kalarak öleceğini söyler. Genç kız burada ağlar, Meryem'e Kudret'le kalplerini ayırmaması için dua eder, fakat bir süre sonra Meryem'in aslında gerçek değil de bir heykel olduğunu, hiçbir şeyin değişmediğini görerek hırçınlaşır ve buhran içerisinde heykeli kırar. Heykeli

³ Sayfa 27'de Tamara'nın büyük mabede atıldığı söylenir, sayfa 28'de ise genç kız dehlizlerden birinde mahkûmdur. Burada genç kızın esasen nerede mahkûm olarak kaldığı belirsizdir.

parçalarken genç kız da başından yaralanır, aldığı bu yara ve yorgunluk yüzünden ise bir süre sonra derin bir uykuya dalar.

Baygın halde olan Tamara'yı kanlar içinde bulacak olan askerler kızın öldüğünü sanarak Kardinal'e haber vereceklerdir. Kardinal, haberi alır almaz kızın bulunduğu yere gider, gördüğü manzara karşısında titrerken, diğer yandan da gizliden gizliye mağrur bir şekilde hoşnutluk duyar. Kardinal, Tamavra'nın bir Türk gencini sevmesinin bedelini ölümle ödemesini gayet adil bulur.

Kardinal, tasvip edilmeyen bu aşkın ülkelerine uğursuzluk getireceğini ve Meryem tarafından lanetleneceklerini söyleyerek genç kızın affedilmesi için gözlerinin çıkarılması ve vücudunun (etleri ve kemiklerinin) yakılarak denize atılması emrini verir. Mabedde gerçekleştirilecek bu törende Kudret de bulunur. Genç kızın gözlerinin çıkarılacağını öğrenen genç buna karşı çıkmaya çalışır ama başarılı olamaz. Ateşle ısıtılan iki demir alınarak genç kızın gözleri yakılır. Tam bu sırada bir haykırış duyulur, üç saatten beri ölü zannedilen Tamara ölü değil, sadece kendinden geçmiş bir haldeyken kızgın demir parçaları sayesinde uyanır. Artık çok geçtir, genç kız kör olur. Bu olaya tanık olan papazlar işledikleri bu suç karşısında titrerler, Kardinal ise bu sahneye dayanamaz ve kalenin burçlarından atlayarak intihar eder.

Tamara kendine geldiğinde, Kudret'in yanına getirilmesini ister. Kudret oradadır, fakat şahit olduğu görüntüye dayanamayarak bayılmıştır. Orada bulunan genç kızlar baygın haldeki Kudret'i ayıltırlar ve Tamara'nın onu istediğini söylerler. Genç adam, Tamara'nın yanına gider ve ellerine sarılarak ellerini öper, genç kıza teselli vermeye çalışır. Tamara'nın aşkına inanmayan Kudret, bu gördüklerinden sonra hem kızın aşkının samimiyetini anlar hem de kendi yüreğinde Tamara'ya karşı duyduğu gizli sevginin varlığını kabul eder ve bunu genç kıza söyler.

Bu manzaradan sonra herkes mabetten çekilir. Kudret ile Tamara başbaşa kalırlar. Bu vuslat maalesef uzun sürmez, birbirlerine kavuştuklarını zanneden iki

genç, Lüvenya'nın korkunç sesiyle sarsılırlar. Lüvenya, ikinci kez Tamara ile Kudret'i ayırtır ve Kudret'i yine dehlize attırır.

Kudret, dehlizde iken bir rüya görür. Rüyasında, Tamara, görmeyen gözlerine rağmen dehlize gelerek Kudret'i bulur, oradan kaçmaya karar verirler. Kudret ile Tamara kaleden kaçmaya çalışırlarsa da kaledeki tüm kapılar kapalı olduğu için çaresizlikle geri dönmek zorunda kalırlar. Dehlize döndüklerinde genç kız hıçkırıqlarla ağlamaktadır, Kudret onu teselli etmeye çalışırsa da buna muvaffak olamaz. Bunu üzerine hiddetlenen Kudret, yumruklarını sıkarak dişlerini gıcırdatır ve genç kızın üzerine atılarak ona bir yumruk atar. Kudret, boğuşma içindeyken gördüğü bu korkunç rüyadan uyanır.

Bu rüyanın ardından altı ay geçer, fakat su ve kuru ekmek getiren ihtiyar nöbetçiden başka kimse Kudret'in ziyaretine gelmez. Kudret, geçen altı aydan sonra manen ölü bir adama benzemektedir. Kendini yitirme durumundayken ziyaretine ihtiyar nöbetçi değil bir başkası gelecektir. Tamara altı aydan sonra Kudret'in yanına gelir. Kudret, altı ay boyunca unutulmanın ve burada ölüme mahkûm edilmenin hırsı ile tıpkı aylar önce rüyasında gördüğü gibi Tamara'ya vurur. Tamara alnından yaralanır, Kudret hiddetinden genç kıza onu öldürmek istediğini söyler. Tamara, aldığı yaraya bakmaz ve altı ay boyunca neden genç adamın yanına gelememesinin nedenini ona söyler. Altı ay boyunca Tamara'nın Kudret'e gelmesi engellenmiş, hatta kaleden uzaklaştırılarak Mısır'a dayısının yanına gönderilmiştir. Bunu duyan Kudret, ağlayarak Tamara'ya sarılır.

Genç kızla adam o an kaçmaya karar verirler. Mehtaplı olan bu gecede Girne sahilerine inerler ve rıhtımda duran bir balıkçı sandalını alarak denize açılırlar. Bu sırada Yüzbir Evler Kalesi'nin burçlarından birinde bir kadın onları seyretmektedir. Lüvenya, bu görüntünün ardından elinde tuttuğu hançerini kalbine saplayarak intihar eder ve kalenin burçlarından kayalara düşer. İki genç ise bu olaydan habersiz balıkçı sandalıyla Anadolu sahillerine doğru yol alırlar. Dün, onlar için biten bir kasırğa olur.

ŞEKLÎ YAPI:

Kasırğa romanı elli sayfadan müteşekkil bir romandır. Eser, numaralandırılmış iki kısımdan ve numaralandırılmamış altı kısımdan ibarettir. Numaralandırılmış kısımlar ve hacimleri şöyledir:

I. Kısım : s. 3-44

II. Kısım: s. 44-50

Romandaki numaralandırılmamış kısımlar ve hacimleri ise şöyledir:

1. s. 12-22

2. s. 22-32

3. s. 32-40

4. s. 40-44

5. s. 49-50

6. s. 50

MESAJ:

Kasırğa romanı, Hikmet Afif Mapolar'ın ilk romanıdır.

Bu tarihî romanda, vatan aşkı ile dolu bir Türk gencinin vatanı için tehlikeli bir görevi yalnız başına başarmaya çalışması ve genç bir kızın elinden çıkan ok ile yaralanarak esir düşmesi anlatılır. Daha sonra Kudret isimli gencin esir olmasına neden olan Tamara o gence âşık olur ve açık yüreklilikle aşkını dile getirir. Aşkı zayıflık olarak gören Türk askeri ise bu genç kızın aşkını reddeder ve kendi yüreğinde de oluşan sevgi tohumlarını görmezden gelir. Genç kızın, Kudret yüzünden gözlerinin kör edilmesi ile Kudret, Tamara'nın sevgisinden emin olacak, ayrıca kendi içinde sakladığı sevgi de dışa çıkacaktır. Bundan sonra genç kız ile genç adam kavuşmaya çalışacaklar, adam aylarca dehlizlerde kalacak ve sonunda Tamara'nın ona ulaşmayı başarması ile birlikte Yüzbir Evler Kalesi'nden kaçarak Girne sahilindeki bir balıkçı sandalı ile Kıbrıs'tan ayrılacaklar.

Bu romanda birden fazla mesaj karşımıza çıkar.

Romanda;

1. Erkek yaradılışında olan sevgiye karşı yabancılık ve korku hissi ve
2. Din adamlarının daha doğrusu papazların din adına yaptıkları uygulamanın yanlışlığı vurgulanmıştır.

Kasırğa isimli romanda Kudret, yüreğinde taşıdığı sevgiyi kabul etmek istemez ve genç kızın sevgisine de inanmaz. Genç kız ise yüreğinde taşıdığı sevgiyi açıkça dile getirir. Romandaki ilk mesaj, insanların -farklı dinde olsalar bile- sevgiye karşı kayıtsız kalmamaları ve ne olursa olsun sevgi için savaşılması gerektiğidir.

Kudret'in, yüreğindeki sevgiyi kabul etmesi ile sevgi iki genç insan için bir dayanak haline gelir. Sonunda aşkın gücü onları özgürlüğe taşır ve iki yürek, umutları ile birlikte Anadolu'ya doğru kürek çekerler. Bu romandan alacağımız ikinci mesaj aşka ve aşkın gücüne inanmamız gerektiğidir.

Romanın üçüncü mesajını, yazarın Kudret'in ağzından din adamları hakkında söylediklerinde bulabiliriz. Romanda, Tamara'nın farklı dinden birisini sevmesi günah olarak kabul edilir ve genç kızın dini olarak affedilmesi için gözlerinin kör edilmesi ve bedeninin yakılarak denize atılması emredilir. Kudret ise, bu kararı dinî değil bir batıl inanç mahsulü olarak görür. Buradan alacağımız mesaj, bazı din adamlarının din adı altında mantıklı olmayan, gerçek dine uymayan şeyler yaptıkları ve bu yalan yanlış kararların yapılmasına izin verilmemesi gerektiğidir.

VAK'A:

Giriş:

- I. Metin Tabakası: Türk ordularının Yüzbir Evler Kalesine gidişi. Kudret'in Kartal Paşa'nın emri ile tek başına kaleye gitmesi. (s.3-5)
- II. Metin Tabakası: Kudret'in yaralanması ve esir düşmesi. (s.5-6)

Gelişme:

III. Metin Tabakası: Tamara (s.5-50)

IV. Metin Tabakası: Lüvenya. (s.17-50)

V. Metin Tabakası: Tamara'nın Kudret'e gidişinin engellenmesi. (s.23-25)
(s.47) VI. Metin Tabakası: Tamara'nın dehlize kapatılması, baygınlığı,
ölü sanılarak gözlerinin çıkarılması. (s.25-36)

VII. Metin Tabakası: Kardinal, Kardinal'in intiharı (s.25-36)

VIII. Metin Tabakası: Kudret'in ikinci kez dehlize atıldığında gördüğü rüya.
(s.40-44)

Sonuç:

IX. Metin Tabakası: Kudret ile Tamara'nın kavuşması. İki gencin kaleden
kaçması. (s.44-50)

I. Metin Tabakası: Birinci metin tabakası, romanın birinci bölümün üçüncü, dördüncü ve beşinci sayfalarıdır.

Anadolu'dan gelen Türk askerleri, Beşparmak Dağları'nı aşarak Yüzbir Evler Kalesi'ne çıkarma yaparlar. Yüzbir Evler Kalesi'ne gelen Türk askerleri Venedik askerleri ile çarpışmaya başlarlar, gece olduğuna ise Türk ordusunun kumandanı Kudret, sabahı beklemek üzere orduyu geri çeker. Kudret gün doğmadan büyük bir görevi tek başına başarma kararı ile Yüzbirevler Kalesi'ne tek başına gideceğini açıklar. Bu kararın hemen ardından, arkadaşları kendisiyle gelmek isterlerse de Kudret tek başına kaleye gider. Askerler, Kudret'in bu ani kararının sebebini anlayamazlar, aslında gerçek sebep, Kartal Paşa'nın Kudret'i Yüzbir Evler Kalesi'ndeki tehlikeli bir görev için görevlendirmesidir. Ama bu görev açıklanmaz.

II. Metin Tabakası: İkinci metin tabakası, beşinci ve altıncı sayfalarıdır.

Kudret, kalenin sol burcundan kaleye girerken prenses Tamara tarafından görülür. Prens, Kudret'i okla yaralar, ikinci oku ise genç adamın bayılmasına ve esir düşmesine neden olur.

III. Metin Tabakası: Üçüncü metin tabakası, beşinci sayfadan ellinci sayfaya kadar olan kısımdır. Tamara, romanın hemen hemen tüm sayfalarında karşımıza çıkar. Bazı sayfalarda Kudret ile ilgili olayların anlatılması nedeniyle Tamara'yı görmeyiz, fakat bu sayfalar çok azdır. Tamara'nın adını, sadece on dokuzuncu sayfa ile yirmi ikinci sayfalar arasında ve kırk beşinci sayfada görmeyiz. Tamara'nın olmadığı ikinci bölümün başında ise, onu sadece Kudret'in rüyasında görürüz. Kırkıncı sayfadan kırk dördüncü sayfaya kadar olan kısımda Tamara, Kudret'in gördüğü rüyadadır.

Tamara, kalenin burçlarına çıkmaya çalışan bir genci okla yaralayarak gencin esir düşmesine neden olur. Tamara, bir Müslüman Türk askeri olan bu gence âşık olur. Kudret isimli genç ise Tamara'nın aşkına karşılık vermez. Tamara, onu yaraladığına ve onu tanıdığına pişman olur. Kudret'in dizlerine kapanarak ya onu öldürmesini ya da acıyarak sevgisine karşılık vermesini ister. Bu sırada odaya annesi kraliçe Lüvenya girer ve genç kızı Kudret'in ayaklarına kapanmış vaziyette bulur. Tamara kendini kurtarmak için Kudret'in kendisine sahip olmaya çalıştığı yalanını söyler. Tamara'nın bu tavrı şaşırtıcıdır. Çünkü seven bir insan bunu yapmaz. Annesi onu odadan çıkarır. Diğer taraftan, Lüvenya da Kudret'i sevmektedir ve ona aşkını sunar, Kudret ise onu reddeder. Bunun üzerine kraliçe, genç adamı dehlize attırır. Tamara, Kudret'e gitmeye çalışırken Mardamna isimli bir görevli tarafından durdurulur. Mardamna Kardinal'in emri üzerine genç kızı onun huzuruna götürür. Kardinal, Tamara'dan Kudret'i unutmasını ister, Tamara ise bunu reddeder. Bunun üzerine daha önce Lüvenya'nın da istediği gibi genç kız, orada aç ve susuz ölüme mahkûm olur ve dehlize (büyük mabede) hapsedilir. Hapsediği yerde buhran geçiren genç kız oradaki Meryem heykelini yıkar, kendisi de başından aldığı yara ve yorgun düşmesi neticesinde baygınlık geçirir. Genç kız, askerler tarafından kanlar içinde bulunur. Onu bu halde gören askerler, genç kızın öldüğünü sanarak Kardinal'e

haber verirler. Kardinal, genç kız için bir tören hazırlar ve bu törende ruhunun bağışlanması için gözlerinin çıkarılarak bedeninin yakılmasına karar verir. Tamara, gözleri yakılırken acı içinde haykırarak uyanır. Daha sonra Kudret'i ister. Genç kızlar ona Kudret'i götürürler. İki genç bu anda kavuştuklarını sanırlarsa da kraliçe yine onları ayırır. Kudret'i tekrar dehlize attıran kraliçe Tamara'yı da Mısır'daki dayısının yanına gönderir. Tamara, Mısır'dan döndükten sonra bir gece Kudret'in yanına gitmeyi başarır. İki genç kaleden kaçarlar ve Girne sahillerindeki balıkçı teknelerinden birisiyle denize açılarak Anadolu sahillerine doğru yol alırlar.

Roman, iki gencin düne dair yaşadıklarına kasırga ismini koyup yeni bir güne ve yeni bir hayata doğru yol almaları ile son bulur.

IV. Metin Tabakası: Bu metin tabakasındaki kahraman, romanın on yedinci sayfasından, romanın son sayfası olan ellinci sayfaya kadardır.

Lüvenya, romanda, on yedi ile yirmi ikinci sayfalar arasında, yirmi dördüncü ve yirmi beşinci sayfalarda, otuz ikinci sayfada, otuz dokuncu ve kırkıncı sayfalar ile ellinci sayfada karşımıza çıkar.

Yüzbir Evler Kalesi'nin kraliçesi olan Lüvenya, kaleye esir düşen Kudret'e âşık olur. Kraliçenin kızı Tamara da genç adama âşık olmuştur. Lüvenya gerek kızını ondan kıskandığı için gerekse Kudret tarafından reddedildiği için genç adamı dehlize attırır, Kardinal'den de kızının mahkum edilmesini ister.

Kraliçenin kızının, dehlize (büyük mabede) atıldığında buhran geçirip bayılması kaledekilerin kızı öldü sanmalarına neden olur. Genç kız için bir tören düzenlenir ve orada ruhunun affedilmesi için gözleri çıkarılır. Bu sırada genç kız haykırarak uyanır. Bunları Kudret de izlemektedir. Bu manzaradan sonra Kardinal intihar eder, Kudret bayılır, halk ise şaşkınlığa düşer. Tamara uyandığında Kudret'i ister, insanlar genç kız ile Kudret'i başbaşa bırakarak mabeden çekilirler. Kraliçe Lüvenya ise geç kız ve oğlanı sarmaş dolaş bir vaziyette görünce kıskanarak onları

ikinci kez ayırır. Kudret'i tekrar dehlize attırır, Tamara'yı ise Mısır'a dayısının yanına gönderir.

Romanın sonunda, Tamara'ın Mısır'dan gelince tekrar Kudret'e gitmesi ile iki gencin kaçması anlatılır. Burada dikkatimizi çeken, iki genç, kaleden Girne sahillerine doğru kaçarken Lüvenya'nın onları görmesine rağmen gençleri tekrar yakalatmamasıdır. Lüvenya, gençlerin Girne sahillerinden bir balıkçı sandalı ile denize açıldıklarını izledikten sonra, elinde tuttuğu bıçağını göğsüne saplayarak intihar eder. Bedeni burçlardan kayalıkların üzerine düşen Lüvenya ölür.

V. Metin Tabakası: Beşinci metin tabakası, yirmi üç, yirmi dört, yirmi beş ve kırk yedinci sayfada olan kısımdır.

Kudret dehlize atıldığında Tamara ona gitmeye çalışır, fakat Mardamna isimli bir kale görevlisi genç kızın adamın yanına gitmesine engel olur. Genç kızın tüm yalvarmaları ve sevgiyi anlatmaya çalışmaları, Mardamna'yı kızdırmaktan ve onun genç kıza vurmasından başka bir şeye neden olmaz. Genç kız daha sonra Kudret'i göremeden Kardinal'in huzuruna götürülür.

Tamara'nın ikinci kez Kudret'i ziyaret etmesinin engellenmesi romanın sonlarına doğru olur. Genç zabite gitmesinin engellenmesi için genç kız Mısır'daki dayısının yanına gönderilir. Ne Kudret ne de Tamara altı ay boyunca birbirlerinden haber alabilirler.

VI. Metin Tabakası: Altıncı metin tabakası, yirmi beşinci ile otuz altıncı sayfalar arasındaki kısımdır.

Kudret, ilk kez dehlize atıldığında Tamara ona gitmeye çalışır, fakat buna müsaade edilmez. Kraliçe Lüvenya, genç kızın bir Müslüman genci severek işlediği günahın cezası olarak Kardinal'den kızın mahkûm edilmesini ister. Kardinal genç kıza huzuruna çağırır ve Kudret'i unutmamasını söyler. Genç kızın bu isteği reddetmesi üzerine Kardinal onu ceza çekmesi için dehlize (büyük mabede) kapatır. Genç kız

burada bulunan Meryem heykeline dualar eder, Kudret'in sevgisine karşılık vermesi için yalvarır. Daha sonra karşısındaki Meryem'i anlamsız bir heykel parçası olarak görür ve buhran geçirerek heykeli yıkar. Heykeli yıkarken başından yaralanan genç kız gerek yara gerekse yorgunluğu nedeniyle bayılır. Tamara'nın bulunduğu yere gelen askerler onu alnındaki kanlara bulanmış vaziyette görünce genç kızın öldüğünü zannederek Kardinal'e haber verirler.

Kardinal da genç kızı gördüğünde onun öldüğünü sanarak genç kız için bir tören düzenlerler. Törende genç kızın Meryem tarafından affedilmesi için Tamara'nın gözleri çıkarılarak bedeni yakılacak ve denize atılacaktır. Tören sırasında Kudret de oradadır, bu karara karşı çıkmak ister, fakat muvaffak olamaz. Sonunda Tamara'nın gözleri, ateşle ısıtılmış iki demir parçası ile yakılır. Bu sırada, baygın halde olan kız acı içinde haykırarak uyanır. Herkes bu görüntü karşısında dehşete düşer. Papazlar titrer, Kudret bayılır, Kardinal ise intihar eder.

VII. Metin Tabakası: Bu metin tabakası, yirmi beşinci sayfadan otuz altıncı sayfaya kadar olan kısımdır.

Bu metin tabakasında, Kardinal'in Tamara'ya karşı tavrını görürüz. Kraliçe Lüvenya, Kudret tarafından reddedildiğinde genç adamı dehlize attırır. Kudret'le kızın Tamara arasında da birşeyler olduğunu hisseder ve genç kızla Kudret'i ayırmak için Kardinal'den kızının mahkûm edilmesini ister. Müslüman bir gence âşık olmasını doğru bulmayan Kardinal, genç kızı huzuruna çağırır ve ondan Kudret'i unutmasını ister. Genç kızın kesin reddi karşısında ise genç kızı kolundan tutup büyük mabede hapseder. Kardinal, genç kıza, dua ederek günahlarından arınmasını, çünkü aç ve susuz bir şekilde ölüme mahkûm edildiğini söyler. Dehlize hapsedilen genç kız, burada buhran geçirerek Meryem heykelini parçalar ve kanlar içinde bayılır. Bu, askerlerin, genç kızın öldüğünü zannetmelerine sebep olur. Hemen Kardinal'e haber verilir. Kardinal, gördüğü bu manzara karşısında genç kızın günahının cezasını ölümlerle ödediğini düşünerek sonuçtan hoşnut bir şekilde bir tören düzenler. Tamara'nın ruhunun Meryem tarafından lânetlendiğini ve genç kızın ancak gözlerinin çıkarılıp bedeninin yakılması ile Meryem tarafından bağışlanabileceğini

söyleyen Kardinal'in emri üzerine genç kızın gözleri, ateş ile ısıtılan demirlerle yakılır. Gerçekte ölmemiş olan kız, acı içinde haykırarak ayılır. Bu manzara karşısında Kardinal çok şaşırır. Tamara'nın işlediği günah yüzünden, affının ancak gözlerinin çıkarılıp bedeninin yakılarak sağlanabileceğini düşünen Kardinal, genç kızın ölmediğini, yani cezalandırılmadığını görünce dehşete düşer. Tamara'nın Meryem tarafından lânetlendiğini düşünen Kardinal, gördüğü manzara karşısında Tamara'da olduğunu sandığı lâneti üzerinde hisseder ve Meryem'i yanlış anladığı için, Meryem adına kendi kendini ölümle cezalandırır.

VIII. Metin Tabakası: Sekizinci metin tabakası, romanın ikinci bölümünün başladığı kırkıncı ile kırk dördüncü sayfalar arasında olan kısımdır.

Bu metin tabakası, Kudret'in ikinci kez dehlize atıldığında gördüğü bir rüyadır. Kudret, rüyasında Tamara'nın görmemesine rağmen tek başına dehlize gelip kendisini bulduğunu ve birlikte kaçmaya karar verdiklerini görür. Dehlizden dışarı çıktıklarında ise kalenin bütün kapılarının o gece kapalı olduğunu farkederler ve geri dönmek zorunda kalırlar. Genç kız hıçkırarak ağlamaya başlar, Kudret ise onu bir türlü yatıştırmayı başaramaz. Sonunda sinirlenen genç adam, kıza vurmaya başlar. Kudret bu boğuşma ile uyanır. Nitekim altı aylık bir süreden sonra Tamara'yı gören Kudret, unutulmanın acısı ile tıpkı rüyasında olduğu gibi genç kıza vuracaktır ve genç kızın alnının rüyadaki gibi kanamasına neden olacaktır.

IX. Metin Tabakası: Dokuzuncu metin tabakası, romanın sonuç bölümü olup, kırk dördüncü sayfadan son sayfa olan ellinci sayfaya kadar olan kısımdır.

Kudret, gördüğü rüyadan ancak altı ay sonra Tamara'yı görebilir. Altı ayını, unutulduğunu düşünerek geçirmesi genç adamın, tek dayanağı olan sevgiyi yitirmesine ve manen ölmesine neden olur. Altı aydan sonra Tamara çıkıp gelir, Kudret altı ay boyunca unutulmanın kızgınlığı içinde tıpkı rüyasındaki gibi, genç kıza yumruk vurur ve kızın alnından kanlar akmaya başlar. Tamara, altı ay boyunca Kudret'le görüşmesine izin verilmediğini, sırf ondan uzak olması için Mısır'daki amcasının yanına gönderildiğini anlatınca Kudret sevinçle Tamara'ya sarılır.

Kaçmaya karar veren iki genç, dehlizden çıkarak, kaleden Girne sahillerine kaçarlar, sahilde buldukları bir balıkçı teknesiyle de denize açılırlar. Kasırğa gibi geçen yaşananları dünde bırakarak Anadolu'ya doğru yol alırlar.

BAKIŞ AÇISI- ANLATICI PROBLEMİ:

Kasırğa romanı, Kudret isimli kahramanın bakış açısı ve birinci tekil şahıs ağzından tahkiye edilmiş bir romandır. Birinci tekil şahıs olan anlatıcı, genç bir erkektir. Hikâye daha ziyade anlatıcı olan Kudret ile Tamara etrafında şekillenir. Eser boyunca, anlatma ve özetleme tekniklerinin kullanımında vak'a ile sıkı bir bağ söz konusudur. Vak'adan kopuş, bir geriye dönüş ve Kudret'in gördüğü bir rüya dışında yapılmaz.

Eser, romanın giriş kısmında verilen bilgilerden de anlaşılacağı gibi, Kıbrıs'ın fetih yılları olan 1571'li yıllarda geçmekte olup, Venediklilerin elinde olan Yüzbir Evler Kalesi'ni almak için Anadolu'dan askerlerin gelmeleri ve burada bir kumandan olan Kudret'in başından geçenler anlatılır.

Yazar bir Türk olarak, romanın içinde Türk ulusunu övmek için bazı tabirler kullanır. Bu, yazarın bakış açısı bakımından önemlidir. Yalnız bu tabirlerin çoğunu Kudret'in kullanması bir zaaf olarak kabul edilebilirse de Türk'ün kendisini, ırkını değerlendirmesi ve bir üstünlük psikolojisi taşıması bakımından dikkati çeker. Bu bakımdan onlara burada yer vermek ihtiyacını duyuyoruz. Çünkü bu roman aynı zamanda bir tarihî romandır.

“Sefil ve alçak bir kadın elinin akıttığı, bir Türk kanı, hiçbir zaman cezasız kalmıyacaktır.”⁴

“Of Tamara bir Türk esir olmıya alışkın değildir.”⁵

⁴ Hikmet Afif Mapolar, *Kasırğa*, s.6

⁵ a.g.e., s.7

“Hızını asırlardan almış bir Türk, coşkun kanını tarihin menkıbeleri ile yıkadıktan sonra, onun boynuna geçirilecek herhangi bir gemi, hırsının şahlanacak kırbağı ile göklere yükselirken, Allah’a değen başı bütün demirleri çürük bir ip parçası gibi kopararak muzaffer olmayı gözlerinde görmüş ve kafasında işitmiştir. Kükremiş bir deniz onun coşkunu, onun yükselen başını durduramaz.”⁶

“Sorsunlar.. En eski tarihten en yeni tarihe kadar yaşayan kahramanlıkları. Türkün Atillâsı, Türkün büyük Metesi tarihinin bütün kızıl kanlarını dudakları ile içmişler, her biri birer volkan yaratmışlar. Birer ok gibi, birer karayel fırtınası gibi, zaferden zafere koşmuşlar. Orta Asya’da, bozkırlarda coşkun birer sel gibi akmışlar. Daha yakın tarih.. Yavuzlar, Timurular titretmişler...”⁷

Kudret dışında, Lüvenya’nın ve yazarın da ağzından Türk insanı hakkında birer cümle işitiriz. Lüvenya’ya göre Kudret, asil ruhlu Türk milletinin⁸ yüksek bir askeridir. Yazar ise, Lüvenya ve Tamara’nın tüm çabalarına rağmen Kudret’e sahip olamamalarının nedeninin genç adamın Türklüğünden kaynaklandığını yazar:

“Her fert böyle korkunç bir manzara karşısında her türlü fenalığı yapabilirdi.

Fakat tarihte Türk kadar, medeniyette Türk kadar, insanlıkta Türk kadar yüksek yaratılmış bir millet var mıydı?

Kudret, bu yüksek, bu temiz, bu mağrur, ve bu asil milletin bir parçası değil mi idi?”⁹

Bunların dışında, olayların çoğunun Kudret’in bakış açısı ile anlatılması ve Kudret’in ağzından bazı yanlış inançların eleştirilmesi de romanda dikkatimizi çeken bir başka konudur. Tamara’nın öldükten sonra affedilmesi için Kardinal tarafından genç kızın gözlerinin kör edilmesi ve bedeninin yakılarak denize atılması emredilir. Kudret bu karara karşı çıkar ve tepki gösterir:

⁶ a.g.e., s.7

⁷ a.g.e., s.7

⁸ a.g.e., s.17

⁹ a.g.e., s.19

“— Büyük Türk!. Hepimiz anlıyoruz, Tamara’yı en çok seven insan sizdiniz. Fakat şimdi niçin onun affı için yapılacak olan bu dinî kanunu menetmiye çalışıyorsunuz?

Kudret dehşetli bir sesle bağırdı:

— Kopsun, yıkılsın, bu batıl itikatlarınız. Medenî bir nesil diye kendinize süs verirken, ölü bir insana bu kadar alçaklık yapılır mı? Susmayınız siz papazlar, alçak ruhlu hissiz Kardinallar, bu uydurduğunuz oyunlara sizde inanıyor musunuz? Hepiniz insan düşmanı, alçak ruhlu şeref budalası alçaklırsınız. Alçakçasına yapmığa tenezzül ettiğiniz bu cinayeti hangi medeniyet tarihinin bir köşesine sığdıracaksınız?”¹⁰

Bunların yanı sıra, romanın içinde bir destandan bahsedildiğini görürüz. Fakat bu destanın hangi destan olduğu hakkında bir bilgimiz yoktur:

“— Sinyora Lüvenya dinleyiniz.. Bütün çanlarınız derinden derine matemle inlerken, semalardan işitilen bir feryat vardır...

Lüvenya kahkahalarla gülüyordu:

— Masal mı anlatıyorsunuz?

— Sana bahadır bir Türk ruhu ile işlenmiş, bir destan ve bir şiir okuyorum...

— Peki bu feryat neymiş?

“— Türkün yumruğu ve atının nalları şerefine bir dünya, onun önünde bir çocuk kadar hiçtir.” diyen bu destan tarihlerin kahramanı, tarihlerin sesi ve tarihleri yükselten Türklüğün işlediği bir destan ve asırlardan Türklüğe kalan bir zevk ve bir hızdır.”¹¹

---

¹⁰ a.g.e , s.35

¹¹ a.g.e. , s.21

ZAMAN:

Kasırğa romanında vak'a, Kıbrıs'ın işgali yıllarında meydana gelmiştir; yani eser tarihî bir romandır. Roman bu yıllarda geçmiş olmakla beraber -1571'li yıllarını olayın geçtiği zaman olarak düşünebiliriz- vak'anın sığdırıldığı zaman dilimi, yani vak'a zamanı dar değildir. Roman, yaklaşık bir ile iki yılı içine alan bir zaman diliminden oluşmaktadır. Zamanın ilerleyişi kronolojik bir sırayı takip etmekle beraber, bir yerde geriye dönüş yapılır, başka bir yerde de, bir rüya ile zamanın dışına çıkılır.

Romanın vak'asının, Kıbrıs'ın işgali senelerinde geçtiğini, hem Türk ordularının Venediklilerin bulunduğu Yüzbir Evler Kalesi'ne gitmelerinden hem de romanın ilk sayfasında roman hakkında yazılan yazıdan anlarız:

“ “Kasırğa,, bir Venedik dilberi ile bir Türk zabiti arasında geçen çok içli bir aşkın hikâyesini anlatmaktadır. Kıbrıs'ın işgali senelerinde YÜZBİR EVLER Kalesinin mahzenlerinde geçen bu aşk hikâyesi nefis bir sanat eseridir.”¹²

Romanda, Yüzbir Evler Kalesi'nin alınmaya çalışılması anlatılır. Fakat burada önemli olan, bu tarihî olay değil kalenin alınmasında görevli olan Kudret isimli bir kumandanın başından geçenlerdir. Romanın kesin zamanı okuyucuya hiç bir şekilde bildirilmez.

Romanın konusunun geçtiği zaman diliminin dar olmadığını söylemiştik. Roman, yaklaşık bir ile iki yıl arasında bir sürede geçer:

“Kar, bütün hırçınlığı ile tipiliyordu.”, “Hava sakinleşmişti. Güneş yavaş yavaş guruba doğru giderken, Kudret yarının fecrini beklemek için ordusunu geri çekiyordu.”, “Tam altı aydır; gökten ışık saçan mehtabın nurundan başka, tesellisi yoktu.”, “... gemi, iki saat sonra Gerine “Girne” sahillerinde korkunç homurdanışlarla, köpük savurarak demir attı.”, “... üç saatten beri öldü zannedilen

---

¹² a.g.e. , s.2

Tamara yaşıyordu..”, “Aradan tam altı ay geçti. / Sayılı günler.. Altı ay. / Topraklar üzerinde: Kışın soğuşunu, fırtınasını, yağmurunu, karını dinleyen bu adam, tam altı aydır unutulmuş bir insan gibi yaşıyordu.”, “Tamara Kudrete soruyor: / — Dünkü hayatımıza bir isim ver Kudret. / Genç adam ateşten yanan dudaklarını, Tamaranın dudaklarına tokunduruyor ve onun kalbine mırıldanıyordu: / — K a s ı r g a ! . .”¹³

Yukarıdaki ipuçlarındaki tarihleri saydığımızda; on iki ay, iki gün ve beş saat çıkar. Bunun dışında mevsimlere baktığımızda, birinci altı ayda kar ve fırtına ile ikinci altı aylık dönemde yine kar ve fırtına karşımıza çıkar. Bu ipuçlarından yararlanarak romanın iki yıl içinde geçtiğini söyleyebiliriz.

Kudret dehlize atıldıktan sonra Tamara onun yanına gitmeye çalışır, fakat buna müsaade edilmez. Tamara, bundan sonra Kardinal’in huzuruna çıkarılır. Kardinal genç kızdan Kudret’i unutmasını ister, genç kız ise bunu kabul etmez. Bunun üzerine Kardinal, Tamara’yı dehlizlerden birine (büyük mabede) hapsederek ölüme terkeder. Genç kız hapsediği bu yerde bir bunalım geçirir ve Meryem heykelini kırar. Bundan hemen sonra da, gerek heykeli yıkarken aldığı yaradan gerekse yorgunluktan dolayı bayılır. Askerler onun öldüğünü zannederek Kardinal’e haber verirler. Kardinal ise genç kızın Meryem tarafından lanetlendiğini ve ancak gözlerinin çıkarılıp bedeninin yakılması ile ruhunun bağışlanabileceğini söyler. Genç kız, gözleri çıkarılırken haykırarak ayılır. Kör olmuştur. Bu olaydan hemen sonra Kardinal intihar eder. Genç kız Kudret’i ister, Kudret yanına götürülür ve Kudret’le Tamara yalnız bırakılır. Bu kavuşmaları yine kraliçe Lüvenya tarafından engellenir. Kudret ikinci kez dehlize atılır, genç kız ise Mısır’a dayısının yanına gönderilir. Kudret’in ilk dehlize atıldığı günden, ikinci sefer dehlize atılmasına kadar olan süre hiçbir surette bize verilmez. Sadece Tamara’nın öldüğü sanıldığı zamandan genç kızın gözlerinin çıkarıldığı ana kadar üç saat geçer.

Kudret, ikinci kez dehlize atıldığında bir rüya görecektir. Bu rüyadan ancak altı ay sonra Tamara genç adama ulaşmayı başarır. Ve altı ay sonra Tamara’yı gören

¹³ a.g.e. , : s.3: ‘kar’; s.4: ‘gurub, yarım’; s.6: ‘altı ay’; s.11: ‘iki saat sonra’; s.36: ‘üç saattan beri’; s.44: ‘altı ay’; s.50: ‘dün’.

Kudret, unutulduğunu sandığı için büyük bir hiddetle genç kıza -tıpkı rüyasındaki gibi- vurur ve genç kızın alını kanamaya başlar. Burada önemli olan, Kudret'in ikinci kez dehlize atıldığında gördüğü rüya değil; Kudret'in dehlize atıldıktan altı ay sonra tıpkı rüyasındaki gibi Tamara'ya vurması ve genç kızın alınından kan akmasıdır. Burada "Kuvvetli bir yumruk.. Ve genç kızın yerlere yuvarlanması.. Tamara'nın başı karanlık dehlizdeki taş yığınlarından birine vuruyor ve Kudret'in bundan altı ay evvel tıpkı rüyasında gördüğü gibi, koyu siyah saçları kırmızı bir renkle boyanıyordu."¹⁴ sözü ile küçük de olsa bir geriye dönüş söz konusudur.

Yukardaki kısa geriye dönüş örneği dışında, romanda bir geriye dönüşle daha karşılaşırız. Kudret, ilk esir düştüğü zamanlarda daha önceki başarıları, Kartal Paşa'nın kendisine verdiği gizli görevi ve bu görevi yerine getirmek için gösterdiği çabalar aklına gelir:

"Şimdi hatırlıyordu:

Bir akşam başlangıcı idi... Akdenizin sonsuz ufuklarında, engin kıyılara doğru bir Afrodit çırpınışı ile, lâcivert dalgalar üzerinde akan gemi; iki saat sonra "Girne" sahillerinde korkunç homurdanışlarla, köpük savurarak demir attı.

Kartal Paşa kumandasında, bir bahriye kıt'ası, geminin iplerine dayanmışlar, sarp ve yalçın kayaların eteğinde uzanan Girne'yi korkunç nazarlarla seyrediyorlardı.

Bu, damarlarda vatan aşkı, vatan ihtirası ile çırpınan büyük kıt'anın içinde Kudret de vardı. O, yüksek bahriye kumandanı Kartal Paşanın, en çok sevdiği zabitlerden birisi idi." ... "İşte böyle ateşli ve zafer kaynakları ile dolu olan, Anadolu'nun bu hakikî evlâdını, Kartal Paşa Yüzbir Evler kalesine en büyük ve en tehlikeli bir vazifeyi başarmığa gönderiyordu."¹⁵

Bunun dışında kronoljik bir zaman vardır. Yukarıda işaret edilen kozmik zamanın dışında romanın seyrinde kozmik zaman ile ilgili unsurlara rastlamıyoruz.

¹⁴ Hikmet Afif Mapolar, *Kasırga*, s.46

¹⁵ a.g.e., s.11, 12

MEKÂN:

Kasırğa isimli roman, açık mekânda başlar, kapalı mekânda devam eder ve yine açık mekânda sona erer. Vak'a genellikle kapalı mekânda geçer. Roman, Kıbrıs'ın işgali senelerinde, Yüzbir Evler Kalesi'nin mahzenlerinde geçer. Mekânın romana ayrıca kattığı büyük bir katkısı yoktur. Yalnız, Kudret ile Tamara'nın dehlizlerde tutsak oldukları zamanlarda bu mekânlar, onların psikolojilerine olumsuz etki eder. Romanın içinde, mekânla ilgili belirgin anlatımlar ve tasvirler yoktur.

Roman, Yüzbir Evler Kalesi'ne yakın bir açık mekânda başlar. Olaylar, Kudret isimli genç zabitanın tek başına aldığı görevle kaleye girmesiyle kapalı mekânda geçmeye başlar. Kudret iki kere, Tamara da bir kere dehlize atılır. Buralar da kapalı mekânlardır, fakat bu mekânlardan açık mekâna çıkışlar vardır. Bazı geceler Kudret, dehlizden çıkarak kayaların üzerinde uyur. Tamara'nın Kudret'e ulaşması ve iki gencin kaleden kaçışları ile roman açık mekâna kayar ve gençlerin Girne sahilindeki bir sandalla denize açılmaları tasviri ile, açık mekânda başlayan roman yine açık mekânda sona erer.

Genellikle vak'anın geçtiği kapalı mekân, Kudret'in kaleye girmeye çalışması sırasında Tamara'nın onu yaralaması ile başlar. Yaralanan genç kalenin içine alınır ve tedavi edilir. Kudret, Tamara yüzünden esir düşmüştür. Daha sonra Tamara Kudret'e âşık olur ve ona sevgisini ispatlamaya çalışır. Kudret de Tamara'ya karşı bir şeyler hissederse de genç kıza karşılık vermez. Genç kız Kudret'in odasına gider ve ondan aşkına karşılık vermesi için yalvarır, ayaklarına kapanır.

Kraliçe Lüvenya da Kudret'i sevmektedir. Fakat o da Kudret'ten karşılık göremeyecek ve reddedildiği için genç adamı dehlize attıracaktır. Bu mekân romanın büyük bir kısmında yer almaktadır, çünkü Kudret iki defa dehlize atılır ve her ikisinde de altışar ay dehlizlerde hapis kalır. Daha sonra Kudret'i sevdiği için Tamara da cezalandırılarak dehlizlerden¹⁶ birisine atılacaktır. Tamara, orada bunalım

¹⁶ Tamara'nın atıldığı mekânın, hem "büyük mabed" hem de "dehliz" olduğu yazılır, fakat esasen genç kızın hangisinde hapsediğini öğrenemeyiz. Yazarın burada mekâna dikkat etmediğini görürüz.

geçirerek Meryem heykelini yıkar ve kendisi de gerek aldığı yara gerekse yorgun düşmesi yüzünden bayılır. Kardinal, Tamara'nın öldüğünün sanılması üzerine genç kızı mabede alır ve orada bir tören gerçekleştirir. Genç kızın gözleri yakılır. Gözleri yakılan kız, acı içinde ayılır. Bu sırada orada bulunan Kudret, Tamara'nın arzusu ile yanına getirilir ve herkesin mabedden çıkması ile iki genç mabedde yalnız kalır. Kraliçe Lüvenya'nın bir süre sonra mabede gelmesi ile iki genç yine ayrılacak, Kudret dehlize atılacak, Tamara ise Kudret'ten uzaklaştırılmak maksadı ile Mısır'daki dayısının yanına gönderilecektir. Romanda Mısır ile ilgili hiç bir bilgi yoktur. Tamara, Mısır'dan döndükten sonra bir gece Kudret'in yanına gider ve iki genç dehlizden çıkıp kaleden Girne sahillerine kaçarlar. Sahilde bulunan bir balıkçı sandalına binen gençler, denize açılarak Anadolu sahillerine doğru yol alırlar. Roman bu şekilde sona erer. İki genç için Anadolu sahilleri, bir kurtuluşun başlangıcıdır.

Görüldüğü gibi, mekânın vak'aya katkısı sınırlıdır. Her iki genç de dehlize atıldıklarında mekândan psikolojik olarak etkilenirler. Bir yanda kapalı ve pis bir mekânda hapsolmanın yarattığı olumsuz psikoloji, diğer yanda ise sevgiliye kavuşamama her iki genci de manen öldürür. Romana baktığımızda mekânlarla ilgili belirgin anlatım ve tasvirlerle de rastlamayız. Ancak dehliz ile zindan ayrılığı¹⁷, mabet ise huzuru değil -çünkü mekân kiliseye aittir – eziyeti, zulmü ifade eder.

ŞAHIS KADROSU:

KUDRET:

Kıbrıs'ın işgali yıllarında Anadolu'dan gelen Türk ordularından birinin kumandanı olan genç Türk zabiti Kudret, vatan aşkı ile yanıp tutuşan, Atilla'ya, Mete'yi, Yavuzları, Timurları örnek alan bir kumandandır. Kudret, daima ideali yüksek, hisleri coşkun, zaferlerin kanlarla karıştığı sahillerde, çok defalar arkadaşlarıyla karaya sıçramış, yumruk yumruğa düşmanları ezmiş ve hiç bir zaman

---

¹⁷ Yani, iki sevgilinin ayrılmasını.

mağlûp olmamış bir askerdir. Onun idealinde, vatana ve nesline karşı ölmek, en büyük vazife ve ölümlerin en zevklisidir.¹⁸

İri yapılı bir genç olan Kudret'in vatan aşkı ile yanışı yüksek bahriye kumandanı Kartal Paşa'nın da dikkatini çeker ve tarafından Kudret'e Yüzbir Evler Kalesi ile ilgili gizli bir görev verilir. Kudret'in kumandanlığında soğuk bir kış günü Yüzbir Evler Kalesi'ne gelen Türk ordusu, Venedik askerleri ile çarpışmaya başlar, gece olduğuna ise Kudret, sabahı beklemek üzere orduyu geri çeker. Kudret, gün doğmadan Kartal Paşa'nın kendisine verdiği gizli ve büyük görevi yerine getirmek üzere kaleye gitmezden önce, asker arkadaşlarına kaleye tek başına gideceğini açıklar. Arkadaşları bu kararın nedenini bilmezler ve Kudret'le gelmek isterler. Fakat Kudret buna izin vermez ve tek başına kaleye gider. Genç zabıt, kaleye ulaşır ve kalenin sol burcundan yukarıya tırmanmaya başlar. Bu sırada sarayın prensesi Tamara onu görür, elindeki yaya ok koyarak genç adama fırlatır. Ok, Kudret'in koluna saplanır, ardından Tamara bir ok daha fırlatır. Bu ikinci ok genç adamı yere düşürür. Kudret, oklardan aldığı yaraların etkisiyle bayılır. Genç kızın attığı iki ok Kudret'in görevini yerine getirememesine ve kalede esir düşmesine neden olur.

Kudret, altı ay geçmesine rağmen hâlâ kalede esirdir, ordusu ise perişan bir halde geri çekilmeye mecbur olur. Esir olarak kaldığı bu süre içinde Tamara ona âşık olur. Kudret de Tamara'yı sevmektedir, fakat vatan aşkı ve Tamara'nın düşman kızını oluşu ona genç kızını sevdiğini söylemekten alıkoymaz. Kudret, bir yandan duyguları ile savaşırken diğer yandan da içindeki Türklük gururunu inciten esirliği taşımaya çalışır. Kudret'in aşkı ile yanan Tamara ise genç adamın kendisine karşı bir şeyler hissettiğini anlar ama, genç adamın bunu reddetmesinin ve kendisine karşılık vermemesinin acısını yaşar. Bu aşkın yoğunluğunu yüreğinde yaşayan Kudret ise, bir an gelir ve bu aşkın ona vatanını unutturduğu düşüncesi ile genç kıza vurur. Genç kız, bu olayın ardından Kudret'ten kendisini öldürmesini ister. Kudret gizliden gizliye sevdiği genç kızını öldüremez, fakat aşkını da itiraf etmez. Diğer taraftan Kudret, Tamara'nın yüzünden yaralanarak kalede esir düştüğü için bu olayı gururuna

¹⁸ Hikmet Afif Mapolar, *Kasırğa*, s.12

yediremez ve onu yaraladığı için Tamara'nın aşkından da şüphe eder. Tamara, Kudret'e, onu ilk gördüğü andan itibaren sevdiğini, bu yüzden genç adamı öldüremediğini söyler. Tamara daha pek çok kelime sarfederek aşkının gerçekliğini ıspatlamaya çalışırsa da Kudret'i buna inandıramaz, sonunda genç adamın ayaklarına kapanarak ağlamaya başlar ve Kudret'in ona acımasını ister. Tam bu sırada Tamara'nın annesi kraliçe Lüvenya odaya girer, genç kızı Kudret'in ayaklarına kapanmış vaziyette bulur. Genç kız, hemen annesinin yanına koşarak, Kudret'in kendisinden faydalanmak istediğini söyler. Annesi Kudret'i uyarır, genç kızı ise odadan gönderir. Yalnız kaldıklarında ise Kudret'e yaklaşmaya çalışır. Aslında Tamara gibi annesi Lüvenya da Kudret'i sevmektedir. Kudret, bu yaklaşma çabasına tokatla karşılık verir. Lüvenya sinirlenir ve genç adamı dehlize atırır. Genç adam taşıdığı asil Türk ruhu sayesinde iki kadını reddetmiş, bunun karşılığında da dehlize atılmıştır.

Genç adam karanlık, toprak ve rutubet kokan dehlizlerde yaşamaya başlar. Tamara bir gün onu ziyarete gitmeye çalışır, fakat bu engellenir. Daha sonra genç kız Kardinal'in istediği üzerine huzuruna getirilir. Kardinal, Tamara'dan Kudret'i sevmekten vazgeçmesini ister, genç kız ise onu her zaman sevmeye devam edeceğini söyler. Bunun üzerine Kardinal, kraliçe Lüvenya'nın da arzusu üzerine Tamara'yı dehlizlerden birine (ya da büyük madebe) günahlarının bağışlanması ve Meryem'den af dilemesi için hapseder. Genç kız dehlizde bir buhran geçirir, oradaki Meryem heykelini kırar ve bayılır. Tamara'nın bulunduğu yere giden askerler onu o vaziyette görünce öldüğünü zannederek Kardinal'e haber verirler. Kardinal, genç kızın ruhunun bağışlanması için gözlerinin çıkarılarak bedeninin yakılmasını emreder. Bu tören yapılacağında Kudret de ordadır. Genç adam, Tamara'nın gözlerinin yakılmasına müsaade etmek istemez, fakat kimse bu karara karşı çıkmadığı için kendisi de papazların din adına yapmak istediklerini -Kudret'in deyimiyle batıl inancı- durduramaz. Genç kız, gözleri kızgın demirlerle çıkarılırken acıdan haykıarak kendine gelir. Kudret bu görüntü karşısında dehşete düşerek baygınlık geçirir. Herkes şok olur, papazlar titrer, Kardinal ise kendini kalenin burçlarından atarak intihar eder.

Tamara, kızgın demir parçaları yüzünden kör olur. Genç kız uyanır uyanmaz Kudret'i sayıklar. Orada bulunan kızlar Kudret'i ayıtlar ve Tamara'nın onu istediğini söylerler. Kudret, kendine gelir gelmez Tamara'nın yanına gider, ellerini tutar, ona teselli verir. Genç adam bu olaydan sonra artık Tamara'nın sevgisinden emin olmuştur. Diğer taraftan da bu olay, genç adamın içinde sakladığı ve kendine dahi itiraf etmekten kaçındığı sevgisinin ortaya çıkmasına neden olur.

Mabedde bulunan herkes oradan ayrılır. Tamara ile Kudret başbaşa kalırlar. Fakat bu yalnızlıkları bir müddet sonra kraliçe Lüvenya tarafından bozulacaktır. Lüvenya kıskançlık içinde genç adamı kızından ayırır ve Kudret'i yeniden dehlize attırır. Genç kız ise Mısır'daki dayısının yanına gönderilir. Kudret dehlize atıldığı dönemde bir rüya görür. Rüyasında Tamara kör gözlerine rağmen Kudret'in hapsediği dehlize gelmeyi başarır, genç kızla adam kaleden kaçmaya karar verirler. Dehlizden çıkarlar, fakat kalenin kapısına gittiklerinde kalenin tüm kapılarının o gece kapalı olduğunu görürler ve umutsuzluk içinde geri dönerler, Tamara hıçkırarak ağlamaya başlar, Kudret ise onu susturmaya çalışır. Buna muvaffak olamayan genç adam sonunda sinirlenerek Tamara'ya yumruk vurur. Kudret bu boğuşma içerisinde gördüğü rüyadan uyanır.

Tamara, dehlize atıldıktan ancak altı ay sonra Kudret'in ziyaretine gelir. O ana kadar, kuru ekmek ve su getiren ihtiyar askerden başka kimse Kudret'in ziyaretine gelmez. Genç adam, Tamara'nın kendisiyle görüşmesine izin verilmediğinden, hatta bu yüzden Mısır'a gönderildiğinden haberdar olmadığı için Tamara'ya karşı büyük bir öfke duymaktadır. Genç adam altı aylık bu mahpuslukta, aşka olan inancını kaybetmenin yanı sıra manen de ölmüş bir duruma gelir, erimeye yüz tutmuş bir insan gibi öksürür. Hem bedenlen hem de ruhen çöken bu insan, altı ay sonra gelen Tamara'nın sesi ile irkilir, aylarca onu beklediği halde genç kız hiç ziyaretine gelmemiş, Kudret'i en zor günlerinde yalnız bırakmıştır. Kudret, içinde altı ay boyunca taşıdığı ve büyüttüğü unutulmanın verdiği derin acı ve öfke ile, altı ay önce rüyasında gördüğü gibi Tamara'ya vurur. Genç adam içinde taşıdığı kızgınlık yüzünden genç kızını öldürmek ister. Genç kız ise yediği yumruğun etkisiyle

yere düşer, alnından kanlar akmaya başlar. Kudret, az sonra Tamara'nın altı ay boyunca ziyaretine neden gelemediğini öğrenir; Tamara'ya aylarca Kudret'le görüştürülmemiş, hatta sırf Kudret'ten uzak olması için Mısır'daki dayısına gönderilmiştir. Bunu öğrenen Kudret, hayatında ilk defa hıçkırarak ağlar ve Tamara'ya sarılır. Genç kızın, Kudret'in vuruşu ile aldığı yara kanamaktadır. Kudret, elbisesinden bir parça keserek Tamara'nın alnından sızan kanları siler, yarasını sarar.

Bu kavuşmanın ardından genç kız ve genç adam Yüzbir Evler Kalesinden kaçarak deniz yoluyla Anadolu'ya geçmeye karar verirler. O gece mehtabın aydınlığı sayesinde yollarını görerek kaleden kaçmayı ve kayalıkları tırmanarak Girne sahiline ulaşmayı başarırlar. Ardından Kudret, sahilde bulunan bir balıkçı sandalına atlar ve Tamara'yı da sandala aldıktan sonra sandalın iplerini kopararak limandan çıkar.

Kudret, vatan aşkı ile yanıp tutuşan ve vatanî bir görevi tek başına göğüslemekten bir an bile tereddüt etmeyen cesur ve kahraman bir Türk askeridir. Fakat bu genç asker, bir genç kız olan Tamara'nın oku ile yaralanarak esir düşer. Genç asker genç bir kız yüzünden yaralanarak esir düşmenin burukluğunu yaşarken zaman içinde bu burukluk sevgiye dönüşür. Genç kızın gözlerinin kör olması iki genç arasındaki sevgi için bir dönüm noktası olur. Bu noktadan sonra ise genç adamın dehlize atılması ile güç alacağı tek bir şey kalacaktır; Tamara'nın sevgisi. Fakat Tamara'nın, Kudret'in hapisliği süresince ona ziyarete gitmesi engellenir. Aylarca yalnızlık ve perişanlık içinde nefes alan Kudret manen çöker; yazarın tabiriyle manen ölür. Kudret'in manen yıkılmasının sebebi, aylarca su ve kuru ekmelele perişan bir halde yaşatılmak değil, Tamara'nın altı ay boyunca ziyaretine gelmemesi olur. Romanın sonunda Kudret kaçma şansı olmasına rağmen kaçmak için sanki Tamara'yı beklemektedir. Tamara gelir gelmez, hiçbir zorlukla karşılaşmayan gençler, kolaylıkla kaleden çıkarak Girne sahiline inerler ve oradaki balıkçı teknelerinden birisi ile denize açılarak kaçarlar.

TAMARA:

Bir Venedik dilberi olan Tamara, Kudret'in gözünde Venedik'in en ateşli, en ihtiraslı ve en güzel kızıdır. Tamara'nın, omuzlarına kadar dökülen koyu siyah saçları vardır.

Tamara, bir gece Yüzbir Evler Kalesi'nin burçlarında dolaşırken kalenin burçlarından kaleye tırmanan bir asker görür ve onu okuyla yaralar. Birinci okla yaralanan genç, ikinci okla yere düşer. Tamara, aldığı yaraların etkisiyle bayılan genç adamı kaleye alır ve yaralarını sarar. Tamara'nın oku, Kudret isimli Türk zabitanın kalede esir düşmesine neden olur.

Genç kız ilk gördüğü anda Türk zabitanine âşık olur. Türk zabiti de ona karşı bir şeyler hisseder, fakat duygularını inkâr eder ve genç kızın sevgisini reddeder. Kudret'in de kendisine karşı bir şeyler hissettiğine inansa da, Tamara, sevgisinin reddedilişine tahammül edemeyecek hale gelir, Kudret'i vurarak kaleye esir ettiği ve onu tanıdığı için pişmanlık duyar. Tamara genç adamın taşıdığı yoğun vatan sevgisinin farkındadır. Ona göre, Kudret vatan aşkı ile sarhoştur. Genç kız bir an gelir ve duygularının yoğunluğu içinde dayanamayarak Kudret'in ayaklarına kapanır, ondan ya kendisini öldürmesini ya da acıması ve sevgisine karşılık göstermesi için yalvarır. Bu sırada kızın annesi kraliçe Lüvenya içeriye girer. Kudret'in ayaklarına kapanmış bir halde annesine yakalanması Tamara'yı yalan söylemeye iter ve genç kız annesine, Kudret'in kendisine sahip olmaya çalıştığını söyler. Kraliçe Kudret'i uyarır ve kızından uzak durmasını söyler. Daha sonra Lüvenya da Kudret'e yaklaşmaya çalışacak ve karşılık görmediği için Kudret'i dehlize attıracaktır. Tamara, Kudret dehlize atıldığında onun ziyaretine gitmek ister, fakat Mardamna isimli bir kale görevlisi tarafından engellenir. Tamara, görevliye, Kudret'e gidebilmek için yalvarır, ona olan aşkını anlatır. Mardamna ise bir Hristiyan kızın Müslüman bir Türke âşık olmasından hoşnutsuz olduğu için bu duydukları karşısında hiddetlenerek genç kıza vurur. Mardamna, Kardinal'in emri üzerine genç kıza onun huzuruna götürür. Kardinal da genç kıza Kudret'i unutmamasını ister. Genç kız, Kardinal'den onu öldürmesini, çünkü her zaman Kudret'i seveceğini söyler. Bunun

üzerine Kardinal, kraliçe Lüvenya'nın da arzusu gereği genç kızı alır ve büyük mabede hapseder. Genç kız, orada aç ve susuz, günahlarından arınması ve Meryem'den af dilemesi için büyük mabede (dehlize) hapsedilmiştir.

Tamara, uzun bir müddet hapsediği dehlizde korkudan titrer. Daha sonra kalker, orada bulunan Meryem heykelinin önüne gider ve ağlayarak, hıçkırarak dua eder.

“Yalvarıyorum sana; beni affet!.. Kudret gibi asıl bir milletin, güzel, fakat korkunç ruhlu bir gencinin, hissiz aşkına tutuldum. Karanlık bir sevda ile yanıyorum.

İstersen beni affetme!.. Tarih de ismimi lânetle kaydetsin, bu âlem beni ebediyete kadar korkunç zindanlar içinde böyle aç ve bitab bir halde süründürsün, yaşattırsın. Fakat kalbimi ateşliyen, beni her gün bir derece daha mahfeden bu hırçın ve sihirli kalp sahibi, gözlerini hayata yumarken olsun kalplerimizi bir birinden ayırma.”¹⁹

Saatlerce gözyaşı dökerek Meryem heykeline yalvaran Tamara, içindeki ıstırabını bir türlü dindiremez. Saatlerce yalvarmasına karşın yüreğinin huzura ulaşamaması genç kızın sinirlenmesine ve bunalım geçirmesine neden olur. Ruhunun huzura ulaşamamasının verdiği hiddetle Meryem heykelini yıkan Tamara yaralanarak bayılır. Askerler Tamara'yı kanlar içinde görürler ve onun öldüğünü sanarak derhal Kardinal'e haber verirler. Kardinal de genç kızın öldüğünü sanır ve bundan gizli bir hoşnutluk duyar. Ona göre, bir Müslüman Türk gencini severek günah işleyen genç kız ölümle cezalandırılmıştır. Kardinal, genç kızın öldüğünü, fakat günahlarının affedilmediğini söyleyerek, Meryem'in lânetinden kurtulmak için, genç kızın gözlerinin çıkarılmasını ve etleri ile kemiklerinin yakılarak denizlere atılmasını emreder.

Tamara'nın sözde ölümüne en çok genç kızlar ağlar. Kardinal'in ağır sözleri karşısında genç kızın adına onun affını isterler. Kardinal da bunun üzerine

---

¹⁹ a.g.e. , s.27

Tamara'nın affedilmesi için gereken töreni başlatır. Bu tören sırasında Kudret de oradadır. Tamara'ya yapılacaklara engel olmaya çalışır, fakat sonunda Kardinal'a karşı çıkamaz. Ateşle ısıtılan iki demir iki çıplak adam tarafından alınır ve genç kızın gözleri kör edilir. Tam bu sırada acı haykırışlarla öldü sanılan Tamara uyanır. Herkes şok olur. Papazlar titrer, Kudret baygınlık geçirir, Tamara'nın gözlerinin kör olmasına neden olan Kardinal ise kalenin burçlarından atlayarak intihar eder.

Tamara uyandıktan sonra, Kudret'i sayıklar, onun yanına getirilmesini ister. Genç kızlar baygın halde olan Kudret'i ayıltarak Tamara'nın yanına götürürler. Kudret, genç kızın ellerini tutar, öper, ona teselli verir. Gördükleri karşısında hislerine inanmadığı Tamara'nın sevgisinden emin olan Kudret, bu olay sayesinde kendi sevgisinin de farkına varır. Mabeddeki insanlar oradan ayrılarak Kudret'le Tamara'yı yalnız bırakırlar. İki genç, kavuşmanın saadeti içinde birbirlerine sarılırlarken kraliçe Lüvenya çıkagelir ve bu saadetlerine son verir. Kudret kraliçe tarafından yine dehlize atılır.

Tamara, Kudret ikinci kez dehlize atıldıktan sonra, genç adama gidememesi için Mısır'daki dayısının yanına gönderilir. Genç kız, Kıbrıs'a döndükten sonra Kudret'in yanına gitmeyi başarır, fakat Tamara tarafından unutulduğunu sanan Kudret hiddetle Tamara'ya vurur. Tamara'nın alnı kanamaya başlar. Daha sonra Tamara, Kudret'e, ona gitmesine izin verilmediğini ve sırf ondan uzaklaması için Mısır'daki dayısının yanına gönderildiğini anlatır. Genç adam duydukları karşısında sevinçle Tamara'ya sarılır. Bu kavuşmanın ardından kaçmaya karar verirler ve mehtapla aydınlanan gecede, kaleden Girne sahillerine kaçarak oradan aldıkları bir balıkçı teknesi ile Anadolu sahillerine doğru yola çıkarlar.

LÜVENYA:

Lüvenya, Tamara'nın annesi ve Yüzbir Evler Kalesi'nin kraliçesidir. Lüvenya, kızı Tamara gibi Kudret'i sevmektedir. Kudret'le kızı arasındaki yakınlığın farkındadır ve Kudret'i kendi kızından kıskanır. Reddedildiğinde çok hain ve tehlikeli biri haline gelir. Öyle ki, romanın ilerleyen sayfalarında Kudret dehlizde

iken Tamara'nın onu ziyarete gitmesini engellemek için kızının mahkûm olmasını isteyecektir.

Kudret'in kalede esir olduğu ilk zamanlarda kalede genç zabıt ile Tamara hakkında dedikodu çıkar. Lüvenya bir gün Kudret'in odasına gider, orada kızını genç adamın ayaklarına çökmüş ve ağlar halde bulur. Tamara annesini görür görmez ona sarılır ve Kudret'in kendisinden faydalanmaya çalıştığını söyler. Kraliçe, kızının önünde Kudret'i uyarır, yaptığının Türklüğe yaraşır bir hareket olmadığını söyler ve kızını odadan çıkarır. Lüvenya, Tamara'nın söylediği gibi bir şey olmadığını farkındadır. Bu kadın da genç adama sevdalıdır. Kızı odadayken dahi genç adama en ateşli en içli nazarla bakmaktan çekinmeyen kadın, odada Kudret'le yalnız kaldığında Kudret'e iltifatlarda bulunur ve göğsünü örten beyaz tülleri kaldırarak ona yaklaşmaya çalışır. Kudret kadını reddetmekle kalmaz, alçak olarak nitelendirdiği bu kadına yumruk atar. Lüvenya, reddedilmeyi kabul edemez ve dışarıdaki askerlerini çağırır. Biraz önce Kudret'e sahip olmak için tutuşan kadın askerlerinin önünde Kudret için "ırz ve namus hırsızı" sıfatlarını kullanır. Kudret bu sözler karşısında dayanamaz ve kraliçe hakkında ağır, fakat gerçek olan sözler söyler. Lüvenya, askerlerin işitmelerinden daha çok hiddetlenir, derhal genç adamı dehlize atırıp onu aç ve susuz bir şekilde ölüme mahkûm etmek ister.

Kudret dehlizde iken Tamara ona gitmeye çalışır, fakat buna izin verilmez. Lüvenya, Kudret'i Tamara'dan kıskanarak onları ayırmak için kızının mahkûm olmasını ister. Kardinal, Tamara ile konuşur, Kudret ile aralarındaki aşk oyununa son vermesini ister, Tamara'nın bunu reddetmesi üzerine, genç kız da dehlize atılarak aç ve susuz ölüme mahkûm edilir. Tamara da annesinin kıskançlıktan dolayı böyle alçakça davrandığının farkındadır, fakat bu farkındalık ne Kudret'i ne de kendini kurtarmasına yardımcı olabilir. Genç kız dehlize atıldığında bunalım geçirir ve bayılır. Herkes onun öldüğünü sanarak cenaze hazırlarlar. Halk, kral, kardinaller, ordu, hatta kraliçe Lüvenya bile Tamara'nın ölümüne ağlarlar. Kardinal, Tamara'nın ruhunun Meryem tarafından affedilmesi için gözlerinin çıkarılmasına, bedeninin ise yakılarak denize atılmasına karar verir. Ne Lüvenya ne de bir başkası bu karara

hiçbir şey söylemez. Genç kızın, gözleri çıkarılırken aniden haykırarak uyanması herkesi şaşırtır. Tamara uyanır uyanmaz Kudret'i sayıklar, Kudret yanına gelir ve genç kıza teselli vermeye çalışır. Bu sırada, kıskanç kraliçe Lüvenya, onları öpüşürken yakalar ve kutsal bir yerde dini hiçe sayarak birbirleri ile seviştikleri iddiasıyla Kudret'i yeninden dehlize attırır. Genç kadın, Kudret'in dehlize atılmasına sebep olarak dine saygısızlığı öne sürer:

“— Alçaklar!.. Bu yaptıklarınız yetmiyormuş gibi; mukaddes yerlerde de din ve ilâhları unudarak sevişiyorsunuz. Sefil insanlar, şu altında yaşadığımız kubbeler başlarınıza yıkılacak, mermer heykeller taş yağdıracak ve bu halk, din melaikelerinin kılıçları altında inim inim inleyecektir.”²⁰

Oysa kraliçenin Kudret'i dehlize tekrar attırmasının esas nedeni bu değil, Tamara'yı kıskanması ve Kudret'in kendisini reddetmesini bir türlü kabullenememesidir.

Kudret ile Tamara aylar sonra kavuşmayı başardıklarında kaleden kaçarlar. Bu sırada, onların kaleden kaçıp Girne limanına girdiklerini gören ve onları izleyen birisi vardır: Lüvenya. Lüvenya, onların Girne sahiline gidip bir balıkçı sandalına binmelerini ve denize açılmalarını izler. Bu olayın hemen ardından da, avuçları içinde tuttuğu hançerini büyük bir soğukkanlılıkla kalbine saplayarak intihar eder ve bedeni kalenin burçlarından kayaların üzerine düşer.

Lüvenya, roman boyunca iki gencin kavuşmaması için her şeyi yapar, fakat sonunda onların gitmelerine göz yumar, kendisi de intihar eder.

KARDİNAL :

Bu kahraman, Tamara ve diğer insanların “haşmetmeap” olarak çağırdıkları kardinallerden birisidir. Romanda diğer kardinaller ya da papazlar hakkında bireysel bilgiler ya da olaylar anlatılmaz.

---

²⁰ a.g.e., s.39

Kardinal'in fiziği ya da kişiliğiyle ilgili çok bilgi yoktur. Kardinal'in kıyafet olarak on bir etekli bir ceket giydiği ve uzun bir asası olduğu söylenir. Kardinal kişilik olarak ise, mağrur ve asabî bir insandır.

Kraliçe Lüvenya ve diğer papazlar gibi Kardinal da Tamara'nın bir Türk gencine duyduğu aşkı onaylamaz. Romanda Kardinal ile ilgili kısım bu olay etrafında şekillenir. Kardinal'in romandaki rolü, Tamara'nın gözlerinin kör olmasına ve Kudret ile aralarındaki sevginin bu olayla bambaşka bir boyuta geçmesine neden olmasıdır. Diğer taraftan romanda dikkatimizi çeken husus, bu karakterin bir din adamı olmasına rağmen intihar etmesidir. Aslında Kardinal'in intihar etmesinin nedeni psikolojik olmakla beraber dinseldir. Tamara'nın, Meryem tarafından ölümle cezalandırıldığına inanan Kardinal, ruhunun bağışlanması için genç kızın gözlerinin çıkarılmasına ve bedeninin yakılarak denize atılmasına karar verir. Genç kızın, gözleri yakılırken acı içinde uyanması, Kardinal'in düştüğü yanlış farketmesine ve kendi kendini ölümle cezalandırmasına neden olur. Tamara'yı Meryem adına cezalandıran Kardinal, genç kızın ölmediğini, yani Meryem tarafından lânetlenerek cezalandırılmadığını görür ve Tamara'da olduğuna inandığı lâneti bir anda kendi üzerinde hisseder. Bunun ağırlığına dayanamayan Kardinal, Meryem'i yanlış anlamının ve günah işlemenin ağırlığı içinde Meryem adına kendi kendini ölümle cezalandırır.

Kraliçe Lüvenya, Kardinal'dan, genç kızı mahkûm etmesini ister. Kardinal, kızı uyarmak için huzuruna çağırır. Mardamna, Kudret'e gitmeye çalışan kızı alır ve emir üzerine Kardinal'in huzuruna götürür. Kardinal, uzun bir duadan sonra Tamara'dan suçunu affetmesini talep eder. Tamara'nın suçu Müslüman bir Türk gencini sevmektir. Kardinal, Tamara'dan tek bir şey yapmasını ister; aşk oyununa son vermesini, gerek annesinin, halkın ve din adamlarının, gerekse Meryem'in bir Hristiyanın bir Müslüman Türke aşkını doğru bulmayacağını söyler. Tamara ise bu istek üzerine Kardinal'den kendisini öldürmesini, çünkü genç adamı sevmeye devam edeceğini söyler. Kardinal, genç kıza cevap vermeden yerinden kalkar ve kızı kolundan tutup büyük mabede götürür ve kızı oraya hapseder. Daha sonra da

Tamara'ya, Meryem'e yalvararak dua etmesini ve Meryem'den af dilenmesini, hapsedildiği bu yerde aç ve susuz ölüp gideceğini söyler. Tamara hapsedildiği bu mekânda çıldırır ve Meryem heykelini yıkar, sonra da aldığı yaranın ve yorgunluğunun da etkisiyle bayılır. Askerler genç kızı kanlar içinde bulduklarında kızın öldüğünü sanırlar ve hemen Kardinal'a haber verirler. Kardinal hemen kızın bulunduğu yere gelir, gördüğü manzara karşısında ilk defa titrer. Diğer yandan da, Tamara'nın bir Türk gencini sevmesinin bedelini ölümle ödemesini gizli bir hoşnutluk içinde adil bir son olarak görür. Fakat Tamara'nın ölüm cezasını az bulan Kardinal, İsa'nın ve Meryem'in, Tamara'nın yaşattığı olaydan dolayı kendilerine uzak olduğunu ve onları barıştırmanın tek yolunun onun gözlerini çıkarıp bedenini yakmak olduğunu söyler:

“Meryem ve İsa bugün aramızdan uzaktır. Fakat bu tehlike onların aramızdan ayrılmasile kalmıyacaktır. İlahlar yıldırımlar yağdıracak, ülkeler birbirine karışacak, ülkelerden birine büyük bir karanlık çökecek, yabancı bir ırk, topraklarımızı ellerimizden alacaklar, kanlar!.. götürecekler kaynatacaklar bu yurdu, ben bir Kardinal isem de anlayamıyorum nedir bu?

Ufuklar gitgide kanlara boyanacak.. Kısrak yelesine benzeyen bir baş yerlerde can verecek, bir baş!.. aynı ırktan bir baş. Kadın!.. bir ülke ayaklar altında ezilirken, bir kavmin Güneşi de karacak..

Bir kalp.. Kalp.. Bir ülke çarpışacak, bir ülke kanlara boyanacak, coşkun kan selleri arasında...

Daha fazla söyleyemeyeceğim.. Çünkü halâskâr Meryem'in büyük kuvveti hepimizi mahvedecektir. Onun intikamından kurtulmak için; önce Tamara'nın gözlerini çıkarınız, sonra da etleriyle kemiklerini yakarak, rüzgârlarla büyük denizlere yollayınız.

Kardinal, Tamara'nın ölümüne değil, Meryem'in aralarından ayrılmasına üzülür. Bunun için, genç kızın gözlerinin kör edilecek olmasından ya da bedeninin yakılacak olmasından hiçbir huzursuzluk duymaz:

“— Hepimiz bugün teessür ve ızdırab içinde çırpınmaktayız, dedi. Fakat ne yazık ki, bugünkü ızdırabımız²¹ güzel Tamara'nın ölümüyle değildir!...” “— Bizim bu günkü acımız: Halâskâr Meryem'in aramızdan ayrılmasıdır. İşte görüyorsunuz ki, Halâskârımız nefret dolu bir kin ile Tamara'yı öldürdü.”²²

Bu sözler karşısında orada bulunan genç kızlar ağlayarak Tamara'nın affını isterler. Kardinal de Tamara'nın affedileceğini, fakat bu affın ancak genç kızın gözlerinin çıkarılması ve bedeninin yakılarak denize atılması ile gerçekleşebileceğini söyler.

Bu sırada Kudret de bu sözleri işitmektedir. Kudret, Tamara'ya yapılacaklara karşı çıkar. Kardinal'in asasını yere vurması ile iki çıplak adam gelir ve Kudret'in üzerine saldırırlar. Kudret onları döver, din adamları için bazı ağır sözler sarfeder, fakat yine de Kardinal'in Tamara hakkındaki emrine karşı çıkamaz, çünkü orada Kudret'i destekleyecek kimse yoktur. Kudret, susarak yerine geçer ve oturur. Kardinal'in asasını sert ve kuvvetli bir şekilde yere vurması ile iki çıplak adam daha önce ateşle kızdırılmış iki demir parçasını alarak Tamara'nın gözlerinin yakarlar. Fakat bu anda korkunç bir şey olur; üç saattir öldüğü sanılan Tamara ölü değil sadece bayılmış bir vaziyettedir. Kızgın demirlerin gözlerine konulması ile acı bir haykırıyla uyanan Tamara kör olur. Papazlar bu manzara karşısında titrerler, Kardinal ise kalenin burçlarından kendini atarak intihar eder; ölür. Kardinal'in romandaki görevi böylece sona erer.

---

²¹ İstirabımız

²² a.g.e. , s.31, 32, 33

MARDAMNA:

Mardamna, roman içinde aslî bir göreve sahip değildir. Bu karakter, yirmi üçüncü sayfadan yirmi beşinci sayfaya kadar romanda yer alır. Mardamna hakkında bilgi verilmese de onun kraliyet görevlilerinden birisi olduğunu anlarız. Mardamna'nın roman içinde tali kahraman sayılabilecek rolü, Tamara'nın Kudret'e gitmesine engel olmasıdır. Bunun yanında, Tamara'nın annesi kraliçe Lüvenya'nın genç kızın mahkûm edilmesini istediğini Mardamna'nın ağzından duyarız.

Tamara'nın tüm yalvarmalarına ve yakarmalarına karşın, hissiz biri olan Mardamna hiç bir surette yumuşamaz ve onun Kudret'in yanına gitmesine izin vermez. Genç kızın, Kudret'e olan sevgisine ve günlerce aç susuz kalan Türk gencini kurtarma arzusuna Mardamna, asık suratı ve kuvvetli yumrukları ile cevap verir. Papazlar ve Kardinal gibi Mardamna da bir Hristiyan genç kızın bir Türk gencine aşkını doğru bulmaz.

Tamara'yı Kudret'e gitmekten alıkoyan Mardamna, Kardinal'in emri üzerine genç kızı Kardinal'in huzuruna götürür.

KARTAL PAŞA:

Romanın sadece on bir ve on ikinci sayfalarında karşımıza çıkan Kartal Paşanın romanda hemen hemen hiç bir rolü yoktur. Tek rolü, Kudret'i bir iş için tek başına görevlendirmesidir. Bu gizli görevin ne olduğunu okuyucu da öğrenemez, fakat Kartal Paşa tarafından verilen bu görev yüzünden genç asker kalede esir düşecek ve roman bu yönde şekillenecektir.

Türk Ordusu, Kartal Paşa kumandasında Kıbrıs'a gider. Kartal Paşa'nın en çok sevdiği zabıtlardan birisi Kudret'tir. Kartal Paşa, Kudret'i ateşli ve zafer kaynakları ile dolu, Anadolu'nun gerçek evlâtlarından biri olarak görür. Bu düşüncesi doğrultusunda Paşa, Yüzbir Evler'deki çok gizli ve tehlikeli bir görev için Kudret'i görevlendirir. Kudret, bu gizli görevi derhal kabul eder ve asker

arkadaşlarına da hiçbir bilgi vermeden tek başına Yüzbir Evler Kalesi'ne gider. Kudret, bu gidişinde Tamara tarafından yaralanacak ve kalede esir düşecektir.

Bundan sonra romanda Kartal Paşa hakkında hiçbir şey bulmayız. Sadece Kudret, esir düştüğü ilk aylarda Kartal Paşa'nın kendisine verdiği gizli görevi hatırlayacak ve bunu yerine getirememenin burukluğunu ve kızgınlığını duyacaktır.

2.2. SON ÇILDIRIŞ (Lefkoşa, 1939, 32 s.)

ROMANIN TANITIMI:

1939'da neşredilen bu roman, Hikmet Afif Mapolar'ın sağlığında yayımlanmış olduğu ikinci kitabıdır. Bu roman herhangi bir gazetede tefrika halinde yayımlanmamıştır.

Son Çıldırış romanı, Lefkoşa'da, "Birlik" basımevinde basılmıştır. Bu basımevinin yanı sıra kitabın kapağında H.Cahit Kitabevinin de adını götürür.

Mapolar, bu romanın kapağına, esas ismi olan Muzaffer Gökmen adını yazmıştır.

Hikmet Afif Mapolar, bu romanı Kerime Nadir, Cahit Uçuk ve Sadallah Naci gibi yazarların romanlarının etkisinde kalarak yazar. Özellikle Naci Sadullah'ın "Günah Gönüllüleri" isimli romanı Mapolar'ı çok etkiler.

ÖZET:

Şekip, bir akşam Agâhların köşkünden dönerken çalgılı bir bahçeye girer. Orada genç denecek kadar güzel bir kadın görür. Bu kadın onda anlaşılmaz ve farklı bir etki bırakır. Onu dansa kaldırır ve bir süre aynı masada oturarak sohbet ederler. Bu kadın bir hayat kadını olmasına rağmen diğer kadınlardan farklıdır. Sohbet sonunda Şekip, Bedi isimindeki bu kadını, arzusu üzerine evine bırakır. Şekip bir hafta sonra Bedi'nin evine gider, kapıyı bir kız çocuğu açar. Bu çocuk Şekip'i babası

sanarak ona sarılır ve ağlar. Şekip de bu sıcaklık ve samimiyet karşısında kendine hâkim olamayarak ağlar. Daha sonra küçük kız onu Bedi'nin yatak odasının önünde bırakır ve ona sarıldıktan sonra yanından ayrılır. Bedi bu esnada odasında uyumaktadır. Şekip odaya girince kadın uyanır, birlikte aşağı odaya giderek akşam yemeğini yerler, içki içerler. Şekip, bir güler bir ağlar; derin bir acı ile kıvrılır halde olan Bedi'yi yemekten sonra odasına götürür ve yatağına yatırır. Bedi uyurken yatağının kenarında uzanmış olan Şekip de uyuyakalır.

Bir süre mutlu bir beraberlik yaşayan Şekip ile Bedi, Bedi'nin toplum karşısında kendini alçak görme nedeni yüzünden ayrılırlar. Bedi onu kovar. Aradan bir yıl geçer. Şekip soğuk bir kış gecesi Bedi'nin evine gider, evin kapısını çalar. Bedi pencereden bakıp Şekip'i gördüğünde haykırarak perdeyi kapar. Bunun üzerine Şekip kapıyı kırarak zorla içeriye girer.

O gece Şekip, Bedi'den bir çocuğu olduğunu öğrenir ve ilk defa onu görür. Bunun şaşkınlığı içindeyken daha korkunç bir haberle sarsılır. Bedi, eskiden evli olduğu ve yitirdiği kocasına çok benzediği için Şekip'le birlikte olmuştur. Bu konuşmanın sonunda Bedi'nin koynundan çıkardığı küçük bir fotoğraf sayesinde Bedi'nin kocasının, Şekip'in yıllar önce hastalanıp ölen ağabeyi olduğu ortaya çıkar. Bu durum Şekip'in allak bullak olmasına, Bedi'nin eski kocasının ağabeyi olduğunu kabullenememenin verdiği sinir ve hışımla hareket etmesine ve bağırp çağırmasına neden olur. Evden hiddetle çıkıp gider. Şekip o geceden bir süre sonra Bedi'nin bir buhran geçirdiğini ve bu buhran sonucu bebeğini öldürüp akıl hastahanesine kaldırıldığını duyar. Yürüyüş yaptığı bir gün ise, akıl hastahanesinin önünden geçerken bir kadını ona benzeter. Bu, Şekip'e göre Bedi'nin son çıldırışıdır.

ŞEKLÎ YAPI:

Son Çıldırış romanı, otuz iki sayfadan ibarettir. Eser, numaralandırılmış, fakat adlandırılmamış iki bölümden oluşur. Bölümleri ve hacimleri şöyledir:

1. bölüm: s. 3 - 21

2. bölüm: s. 21 – 32

MESAJ:

Bu romanda farklı bakış açılarının izlerini görürüz.

Romanda, bir hayat kadını ile bir adamın arasında geçen aşk anlatılır. Bu aşkın başlangıcından sonuna kadar değişik mesajlar karşımıza çıkar. Bu mesajlar bazen zıt fikirleri de taşır.

Şekip isimli kahraman bir hayat kadınına âşık olur ve sonra bataklığa düşen bu kadının dramını öğrenir.

“Gözlerinde titreşen yaşlı damlalarını görmek istemiyordum. Fakat bu kadın niçin ağlıyordu? Bataklığa düşenler ağlar mı idi?....”²³

Bu kadın bir hayat kadını olmasına rağmen Şekip’e, hayat kadınlığını değil, kendi iç dünyasını yansıtır. Bedi, bir hayat kadını olmasına rağmen namuslu bir kadın gibi kendini korumaya çalışır, yapmak zorunda olduğu o mesleği kendi iç dünyasına yansıtmamaya gayret gösterir:

“Küçük bir kapunun önünde durduk. O, çantasından bir anahtar çıkardı, kapuyu açtı, uzun kirpikli gözlerini bana çevirdi ve:

— Gidiniz!. Dedi.

Kapuyu yüzüme karşı kapadı!..

— Niçin? Diye bağırdım.

O, kapunun ardından seslendi, sesi hıçkırıklarile boğuluyordu:

— Odama, misafir almaktan korkuyorum. Çünkü bu akşam sarhoşum!..

---

²³ Hikmet Afif Mapolar, *Son Çıldırış*, s.6

Hıçkırırım ve ona kalbimdeki son temenniye söyledim:

— Bedi bu senin son günahının, son gecesi olsun!...

Kapunun önünden sessiz, bir gölge gibi uzaklaşıp gittim.”²⁴

Bedi bir hayat kadını olmasına karşın, Şekip’in önünde soyunmaz. Onun odadan çıkmasını bekler, öyle giyinir:

“— Masamız hazır, dedi.. Bu akşam içmiyecek miyiz? Haydi siz buyurunuz da, ben de çamaşırlarımı değiştirerek geleyim.”²⁵

Hayat kadınlarının yürekleri temiz kalsa da meslekleri onları çıkamayacakları bir bataklığa sürükler ve bu batağa saplanmış olanlar, insan olarak ne kadar iyi olurlarsa olsunlar bu bataklıktan çıkamazlar. Bunun en büyük nedeni de toplum ve toplumun bu kadınlara bakış açılarıdır:

“— Sonu, pek genç yaşta, ölümün eşiğine çıkan bu yolu beyeniyor musunuz Bedi?

Gözlerine dolan yaşlarla galiba hıçkıracaktı. Yutkundu. Dudaklarına götürdüğü kadehi son damlasına kadar yudumladı. Gözleri alev alev yanıyordu.

—Beyefendi, içi bu gün, tamamen temiz âleme kapanmış bulunan, kalbi yaralı bir kadına, böyle ıstırap verici bir soru sormazsınız? Mühit ona en ağır tokatını vurmuştur. Bu kâfidir değil mi?”²⁶

Yaptıkları iş kadınların ruhlarını ne derece temiz bırakabilir bilinmez. Yapmak zorunda oldukları şey bedenlerini satmaktır ve bunu yaparken bu kadınlar bedenleri yanında ruhlarını da kaybederler:

---

²⁴ a.g.e., s.11, 12

²⁵ a.g.e., s.15, 16

²⁶ a.g.e. , s.9

“– Ben içi tamamen, dünün en büyük acısını taşıyan bir mahkûmuyum. Bugün sefil ve perişan bir hayatın sahibi bulunuyorum. İç ağrılarım, dış yaralarımı, tamir edemiyor.”²⁷

“İçindeki namus perdesi yırtılan bir kadın, evinin kapularını²⁸, herkese açabilirdi. Ve ben senin bu kadar güçülmeni²⁹ ve bu kadar üzülmeni istemeyordum³⁰. Ve pekiyi biliyordum ki, sen, alçalışa bütün kuvvetinle müdahale edecek ve bana “dön,, diyecektin. Bu mümkün değildi Şekip. Bunu yapamazdım. Çünkü fakirdik!..”

31

Bir müddet mutlu bir beraberlik yaşamalarına rağmen Bedi, Şekip’i evden kovar. Bunun nedeni yukarıda da alıntısı yapıldığı üzere, Bedi’nin düştüğü bataklıkta kirlenmesi ve düzelme imkânı olmamasıdır. Şekip, bu ruh hali içerisinde temiz bir dünyaya kavuşturmak istediği kadını bataklıktan çekip alamamanın ıstırabı ve hayal kırıklığı içinde Bedi’yi –aslında hayat kadınlarını- suçlar.

Yazar, doğru yola dönmeyen hayat kadınlarını suçlar, aslında suçladığı toplumdur. Toplumun alnına kazıdığı lekeyi bir kadın ne denli temizleyebilir ki? Kötü yola düşmek bir daha dönülemeyecek bir yola girmektir. Bu yolu dönülmez yapan da toplumdur. Bu dünyanın içindeki kadınlar, yüreklerindeki derin acılara rağmen o bataklıktan çıkamazlar:

“Bir gün böyle bir kadın tanırırsanız, onu oruspuluk maskesinden çıkararak medenî insanların, cemiyet mensublarının arasına sokmayınız. Yazıktır!.. Acımayınız, böyle eti parça parça olmuş, binbir çıban kalbinin üzerinde, ruhunun içine kâşane kurmuş kadınlara acımayınız. Çünkü çekeceğiniz ızdıraba yazıktır. Bırakınız yüzü, gözü kararmış, karnı aç, sefil ve perişan bir halde düşsün..

---

²⁷ a.g.e. , s.9

²⁸ Kapılarını

²⁹ Küçülmeni

³⁰ İstemiyordum

³¹ a.g.e., s.29

Hepsi böyledir. O kadınlar zümresinin hepsi de aynı yolun, aynı akibetin koçlaşmış kurbanlarıdır.”³²

Bu kadınlar bir süre sonra bu perişanlığa alışır, aslında alışmazlar, sadece alışır gibi yaparlar:

“— Çok acı çekenler ve yüzlerindeki maskeyi yırtarak, cemiyetin önce kirliliği bir insan olarak atılanların yüzlerindeki renk, zamanın vurduğu sun’î bir firçanın rengidir. İstirap mahkûmlarının hakikî rengi yüzlerinde değil, içlerinde taşıdıkları yarada gizlidir.”³³

Bu romanla verilmek istenen mesaj, toplum tarafından karalanan bir hayat kadınının doğru yola dönemeyeceğidir. Fakat bu onların ruhlarının da kötü yolda olduğu mânâsına gelmez. Onların da güzel yürekleri vardır, fakat şartlar içte saklanan güzelliklerin ve ruhun yitmesine neden olur. Aslında o ruh, her gün öldürülse de ölmez. Hayat kadınlarının gözyaşı dökmelerinin nedeni yaşadıklarının ağırlığını o derinlerde kalan temiz ruhlarının taşıyamamasıdır. Onlara verilen kötü sıfat dolayısıyla yara alan ve yıkılan, sakladıkları benlikleridir.

VAK’A:

Giriş:

- I. Metin Tabakası: Şekip’in bir akşam çalgılı bir bahçeye gitmesi ve orada Bedi’yi görmesi. (s.3-5)
- II. Metin Tabakası: Şekip’in Bedi ile tanışması, dans ve sohbetleri (s.6-10)
- III. Metin Tabakası: Şekip’in Bedi’yi evine bırakması. (s.10-12)
- IV. Metin Tabakası: Bedi (s.4-32)

Gelişme:

- V. Metin Tabakası: Şekip’in ilk kez Bedi’nin evine gitmesi ve Bedi’nin kızı (s.12-14)
- VI. Metin Tabakası: Bedi ile Şekip’in yemek odasında içki içişleri ve konuşmaları. Şekip’in Bedi’ye evlenme teklifi etmesi, Bedi’nin bunu reddetmesi. (s.15-19) Ayrılık sebepleri (s.19; s.29)

³² a.g.e. , s.23

³³ a.g.e. , s.27

VII. Metin Tabakası: Ayrılıktan bir yıl sonra Şekip'in Bedi'nin evine gitmesi. (s.21-25)

VIII. Metin Tabakası: Şekip'in, bir çocuğu olduğunu öğrenmesi. (s.25-28)

IX. Metin Tabakası: Bedi'nin Şekip'in gerçek kimliğini öğrenmesi (s.29)

X. Metin Tabakası: Necip (s.30-31)

Sonuç:

XI. Metin Tabakası: Bedi'nin çıldırarak çocuğunu öldürmesi ve akıl hastahanesine kaldırılması. (s.31-32)

I. Metin Tabakası: Birinci metin tabakası, romanın birinci bölümün üçüncü, dördüncü ve beşinci sayfalarıdır.

Roman, Şekip'in bir akşam düşünceli bir şekilde gezerken bir çay bahçesine girmesi ile başlar. Şekip burada bir hayat kadını olan Bedi'yi tanıyacak ve ondan çok etkilenecektir. Şekip bu çay bahçesine dalgınlıkla girmeseydi roman bu şekilde oluşmayacaktı, hatta roman olmayacaktı.

II. Metin Tabakası: İkinci metin tabakası, altıncı sayfadan onuncu sayfaya kadar olan kısımdır.

Şekip, Bedi'yi gördüğünde ondan etkilenir, kendini ona çok yakın hisseder. Bir süre onu izledikten sonra Bedi'yi dansa kaldırır. Bedi ağlamaktadır. Şekip onunla konuşur, neden ağladığını sorar. Bedi de Şekip'e karşı bir yakınlık duyar. Şekip'le Bedi'nin birbirlerine ısındıkları kısım bu metin tabakasıdır.

III Metin Tabakası: Bu metin tabakası, onuncu sayfadan on ikinci sayfaya kadar olan kısımdır.

Bedi, uzun süre çay bahçesinde kalamaz. Bir süre danseder, masada biraz oturup içtikten sonra Şekip'ten onu eve götürmesini ister. Şekip de bunu yapar. Çay bahçesinde iken bu iki insanın sadece sohbetleri dikkatimizi çeker, fakat çay bahçesinden çıktuktan sonra eve gidene kadar aralarında şefkatli bir yakınlaşmanın başladığı görülür. Şekip, Bedi'nin şefkate ihtiyacı olduğunu hissederek ona sarılır,

saçlarını okşar. Bedi ise Şekip'in göğsüne kapanarak ağlar. Şekip, Bedi'yi evine bıraktığında içeriye girmek ister, Bedi ise içkili olduğunu söyleyerek buna izin vermez.

Bu metin tabakasında dikkatimizi çeken, bir hayat kadınının içkili iken bir erkekten çekinmesi ve onu evine almamasıdır. Burada Bedi'nin kirli bir hayata sahip olmasına rağmen temiz bir ruha sahip olduğunu görürüz.

IV. Metin Tabakası: Bu metin tabakasındaki kahraman, romanın esas kahramanıdır. Bu kahraman romanın dördüncü sayfasından son sayfası olan otuz ikinci sayfaya kadar ağırlıklı olarak karşımıza çıkar.

Bedi isimli bu kahraman, Şekip'in karşısında bir çay bahçesinde çıkacak ve aralarındaki tanımlanamayan sıcaklık ve tanımlanmışlık yerini aşka ve daha sonra da ayrılığa bırakacaktır. Bedi, bir hayat kadınıdır, bu sıfatın altında ezilmektedir. Şekip onu bu sıfattan kurtarmak isterse de Bedi, toplumun kendisine bakışını değiştirmeyeceği düşüncesi içinde Şekip'in teklifini reddeder. Toplumun ona yüklediği ağır yükün psikolojik baskısı ile Bedi Şekip'ten ayrılır, fakat birlikteliklerinden bir bebek dünyaya getirir.

Şekip bir yıl aradan sonra tekrar Bedi'nin evine gittiğinde bir çocukları olduğunu öğrenir. Bunun şaşkınlığı kısa bir süre sonra yerini büyük bir şaşkınlığa ve kızgınlığa bırakır. Bedi, daha önce birisiyle evlenmiştir ve evlendiği bu şahıs Şekip'e çok benzediği için Bedi ona yakınlık duymuştur. Şekip, Bedi'nin eski kocasının aslında ağabeyisi Necip olduğunu öğrenir ve bu şok içinde evden kaçıp gider. Ardından ise Bedi çıldırarak bebeğini öldürür ve akıl hastahanesine yatırılır. Roman böylece sona erer.

V. Metin Tabakası: Bu metin tabakası, on ikinci sayfadan on dördüncü sayfaya kadar olan kısımdır. Bu kısımda Şekip, Bedi'yi evine bıraktıktan bir hafta sonra Bedi'nin evine gider. Bedi'nin evine ilk kez giren Şekip'e kapıyı bir kız çocuğu açar. Bu kız çocuğu, Şekip'i görünce çok şaşırır, onu babası zannederek ona

sarılr, ağlar. Şekip, buna bir anlam veremezse de kk kızınr sıcaklığı karşısında kendini kıza karşı çok yakın hisseder, hatta kıyla birlikte ağlar.

Bu metin tabakası, romanın sonuna doğru öğrenilecek bir gerçeği bize daha iyi açıklar mahiyettedir. Kk kız, Şekip'i babasına benzetir, çünkü Şekip aslında kk kızınr gerçek babası Necip'in erkek kardeşidir.

VI. Metin Tabakası: Bu metin tabakası, on beşinci sayfadan, birinci bölümün sonu olan on dokuzuncu sayfaya kadar olan kısım ile on dokuzuncu ve yirmi dokuzuncu sayfaları da içine alan kısımır.

Bu kısımda Şekip, Bedi ile yemek yer, yine konuşurlar. Romanın önemli noktalarından biri de olaylar dışında Bedi ile Şekip arasında geçen konuşmaların psikoloji açısından önemli oluşudur. Bir hayat kadınınr ruh hali bu konuŐmalar sayesinde bize anlatılır.

Konuşmaları sırasında Şekip, Bedi'yi hayat kadınlığından temiz bir dünyaya almak istediğini dile getirir. Bedi ise girdiği bataklıkta kirlenmesi ve temizlenemeyeceği fikri içinde Şekip'in bu teklifini reddeder. Zaten hiçbir zaman temiz güzel bir hayata dönemeyeceği düşüncesi Bedi'nin, Şekip'ten ayrılmasına neden olacaktır.

VII. Metin Tabakası: Yedinci metin tabakası, romanın yirmi birinci sayfasından yirmi beşinci sayfasına kadar olan kısımır. Şekip, bu kısımda bir yıl aradan sonra Bedi'nin evine gitmeye karar verir. Bedi'nin evine giderken aklından geçenler, Bedi'nin evine gidişi, Bedi'nin onu gördüğünde bulunduğu tepki bu metin tabakasında anlatılır.

Şekip, Bedi ile ayrıldıktan bir yıl sonra Bedi'nin evine gider. Bedi onu gördüğünde Şaşırır, kapıyı açmaz. Şekip ise kapıyı kırarak içeriye girer. İçeriye girdiğinde Bedi hiçbir Şey olmamış gibi Şekip'in koluna girer. Şekip ona mukavemet edemez.

VIII. Metin Tabakası: Bu metin tabakası yirmi beşinci sayfadan yirmi sekizinci sayfaya kadar olan kısımdır. Yedinci metin tabakasından sonra bu metin tabakasinda da Şekip ile Bedi yine konuşmaya başlayacak ve bu konuşmada Şekip'i şaşırtacak şeyler ortaya çıkacaktır. Bunlardan ilki, Bedi'nin Şekip'ten bir bebek dünyaya getirmesidir. Şekip, Bedi ile ayrıldığında Bedi'nin hamile olduğunu bilmez. Bedi, bir müddet Şekip'le konuştuğundan sonra Şekip'in evinden gitmesini ve onu bebeğiyle başbaşa bırakmasını söyler. Bedi, Şekip'in bir çocuğu olduğunu öğrenmesi için Şekip'e gitmesini söylerken bilinçli olarak "Hayde burada fazla durmayın. Benim ve masum bir çocuğun.." ³⁴ cümlesini sarfeder. Bu sayede, Şekip bir çocuğu olduğunu öğrenir.

IX. Metin Tabakası: Bu metin tabakası, yirmi dokuzuncu sayfadır. Bedi bir çocukları olduğunu söyledikten sonra Şekip'e, ondan neden ayrıldığının sebebini de söyleyecek ve Şekip hakkında bilmediği bir şey öğrenecektir.

Bedi, Şekip'in fakir olduğunu sanır. Bedi ileride temiz bir hayata dönmek istese de fakirliklerinden dolayı Bedi'nin hayat kadınlığına devam edeceğini, Şekip'in ise bunu engellemek için savaş vereceğini ama fakir oldukları için buna muvaffak olamayacağını düşündüğü için Şekip'ten ayrılır. Oysa Bedi, Şekip'in gerçek kimliğini bilmemektedir. Konuşmaları esnasında Bedi, Şekip'in bir san'atkâr ve Portakal Bahçeleri müellifi Şekip Tunç olduğunu öğrenecektir.

X. Metin Tabakası: Onuncu metin tabakası, otuzuncu ve otuz birinci sayfalardır. Şekip'in Bedi'yi ziyaretinde öğrendiği ikinci ve en vurucu gerçek bu metin tabakasındadır. Şekip, Bedi'nin daha önce evlendiğini, bir kocası olduğunu öğrenir. Ama öğrendiği sadece bu değil, Bedi'nin Şekip'e kocasına benzediği için yakınlık duyduğudur. Esas vurucu gerçek ise, Bedi'nin gerçekte Şekip'in ağabeyisi Necip'in karısı olmasıdır.

---

³⁴ a.g.e. , s.27

XI. Metin Tabakası: Bu metin tabakası, otuz birinci ve otuz ikinci sayfaların bulunduğu, ikinci bölümün ve romanın son iki sayfası olan son kısımdır.

Şekip, yıllar önce ölen ağabeyisi Necip'in Bedi'nin kocası olduğunu öğrenmesi ile büyük bir şoka girer ve bu şok ile evden kaçıp gider. Bedi, arkasından bağırır, hatta polislere onu tutması için haykırır.

Bu olayın ardından Bedi çıldırarak bebeğini öldürür ve akıl hastahanesine yatırılır. Roman, Bedi'nin akıl hastahanesine yatırılmasının ardından sona erer.

BAKIŞ AÇISI- ANLATICI PROBLEMİ:

Roman, birinci tekil şahıs ağzından ve Şekip isimli bir erkek kahramanın bakış açısı ile anlatılmış bir romandır. Hikâyeyi anlatan bu karakter olmasına karşın, hikâye kendi üzerinde değil, daha ziyade anlattığı şahıs olan Bedi üzerinde şekillenmektedir.

Vak'a, bakış açısı ve anlatıcı üzerinde yönlendirici bir etkiye sahiptir. Roman, hem vak'a hem de durum romanıdır. Anlatıcı, romanı olaylar etrafında ve olaylara bağlı kendi bakış açısı ile anlatır. Eser boyunca anlatma, gösterme ve özetleme tekniklerinin kullanımında da vak'a ile sıkı bir ilişki söz konusudur.

Roman, Şekip'in Bedi'ye olan yakınlığı ile başlar, aralarındaki aşkla gelişir, ilişkilerinin sona ermesi ve Bedi'nin çocuğunu öldürüp akıl hastahanesine yatması ile sona erer. Roman, bu vak'a zincirine bağlıdır.

Romanda Bedi ile Şekip'in konuşmaları da geniş olarak yer alır. Bedi'nin ve Şekip'in duygularını ve hayata bakışlarını bu konuşmalarla öğreniriz. Bedi'nin yaptığı işte mutsuz ve perişan olmasını, Bedi'nin sözlerinden ve gözyaşlarından anlarız. Şekip'in kendi iç konuşmaları ile başlayan Son Çıldırış, olay örgüsü itibarıyla bir vak'a romanı oluşu yanısıra bir durum romanıdır:

“Düşüncelerimde çizgisiz ve hududu belli olmıyan bir ıztırap var.

Gözlerimde dünün hatıraları, içimde dünün acısı yanıyor.

Sanki beni en kuytu bir köşeye kapamışlar da ciğerlerimin üzerine bir yığın kar dökmüşler gibiyim.

İztırap ölümle kolkola yürürmüş...

Ve ölümle kolkola yürüten ıztırabı yaşayanların bambaşka insan olmaları lâzımmış.

Ve insanlar ıztırap karşısında ya kendilerini içki sofralarına kadar sürüklerler ve yahut da iç âlemlerini dış âlemlerine kapayarak hayatta daima küskün yaşarlarmış.

Acaba seven ve sevilenler?

Ben, aşka ihtiras diyeceğim..

Ve:

“İhtiras, ruh açlığı; İnsanın kafa tasının içine gizlenmiş durmadan, dinlenmeden beynini tırmalıyan hain bir kediye, hezeyanları hastayı delirten, öldüren beyin hummasına benzer.,,

Diyen adama hak vereceğim.”³⁵

Bu yönüyle bir durum romanı olan Son Çıldırış, tasvirlerle de zenginleştirilen bir romandır.

Romanın başında, Şekip’in gittiği çay bahçesi kısaca tasvir edilir. Daha sonra dikkatini çeken bir kadın (Bedi) anlatılır. Daha sonra Şekip’in Bedi’yi dansa kaldırışı, Bedi’nin kötü ruh hâli aktarılır. Bu ruh hâli, Bedi ile Şekip’in sohbetlerine de akseder. Bedi’nin evinin düzeninden de kısaca bahsedilir.

Romanda hem vak’a hem durum hem de tasvirlerin yer aldığını görürüz. Fakat ağırlık, durum; yani duygular ve düşünceler üzerinedir. Bu yüzden romanın

---

³⁵ a.g.e., s.3

daha çok bir durum romanı olduğunu söyleyebiliriz. Vak'a, durumdan sonra gelir. Tasvirlerle de roman zenginleştirilir.

ZAMAN:

Olayın hangi zamanda geçtiği belli değildir. Romanda herhangi bir ipucuna, tarihî ya da sosyal bir olaya da rastlanmaz. Eserde, sadece vak'anın içine sığdırıldığı zamanla ilgili ipucu vardır. Bunun yanı sıra, bu romanda zamanın ilerleyişi kronolojik bir sıraya göre yapılmıştır. Fakat romanı ve olayları şekillendiren geçmişte yaşanandır.

Şekip, Bedi'yi serin bir akşamı tanır. (Asmaların dalları yeşildir, bu ipucundan ve romanın gidişatından Son Çıldıırış'ın sonbaharda başladığı söylenebilir. Çünkü asma yaprakları, asma ağaçları ilkbahar aylarında yeşillenmeye başlar ve sonbahar dönemi de dahil kışa kadar yeşil kalır.

Tanıştıktan bir hafta sonra Şekip, Bedi'nin evine gider. Bir süre mutlu bir beraberlik yaşarlar (Kaç gün olduğu söylenmez, sadece "Günlerce mesut yaşadık ve yaşıyacaktık."³⁶ denir) ("Günlerce mesut yaşadık ve yaşıyacaktık." cümlesi ile, Şekip ve Bedi'nin birlikte mutlu oldukları zaman diliminin kısa olduğu izlenimi verdiği için, Şekip'le Bedi'nin şubat ayında ayrıldıklarını gözönünde bulundurarak ve asma dallarının yeşil oluşu ipucundan yola çıkarak romanın sonbaharda; eylül, ekim ya da kasım aylarında başladığını söyleyebiliriz). Bu mesut günlerin ardından bir gün Bedi, Şekip'i kapı dışarı eder, yani ayrılırlar. Bu ayrılık bir yıl sürer. Bir yıl sonra Şekip Bedi'ye gider, konuşurlar. Orada bazı gerçekler ortaya çıkar. Şekip öğrendiği gerçeklerin şoku içinde Bedi'nin evinden kaçıp gider, Bedi ise çocuğunu öldürür ve akıl hastahanesine yatırılır. Bedi, Şekip'in ziyaretinden sonra bebeğini öldürür, fakat Şekip'in ziyaretinden kaç gün ya da kaç hafta sonra bunu yaptığı söylenmez. Bedi akıl hastahanesine yatırıldıktan üç ay sonra Şekip güneşli bir ilkbahar³⁷ günü akıl hastahanesinde gördüğü bir kadını Bedi'ye benzeter.

---

³⁶ a.g.e., s.22

³⁷ Yine tahminimizce şubat, mart aylarında

Bu ipuçlarına baktığımızda roman serin bir akşamda başlar, Bedi ve Şekip'in ilişkisi bir müddet devam eder ve biter. Bir yıl sonra, yine bir soğuk şubat akşamı Şekip Bedi'nin evine gider. Oradaki konuşmanın ardından Şekip evden çıkıp gider, Bedi çocuğunu öldürür. Bedi'nin çocuğunu Şekip'in ziyaretinden ne kadar süre sonra öldürdüğü ve tutuklanıp hakkındaki mahkemenin ne kadar sürdüğü hakkında hiçbir bilgi verilmez. Mahkeme safhasından üç ay sonra Şekip akıl hastahanesinde dolaşan bir kadını Bedi'ye benzetir. Bu ipuçlarına bakarak söyleyebiliriz ki, roman bir sonbahar akşamı başlar, aradan bir buçuk yıla yakın bir süre geçtikten sonra roman biter.

Romanda bu zamanı bulurken bazı ipuçlarının çelişkili olduğu dikkatimizi çeker. Meselâ, soğuk bir şubat gecesinden bahseden yazar, şubat ayından sonbahar diye bahseder. Yazar bu romanı yazarken zamana pek dikkat etmez.

Yaklaşık bir buçuk yıl içine sığdırılan bu romanda, zamanın ilerleyişi kronolojik bir sıraya göre yapılır. Romandaki kronolojik zaman; Şekip'in düşünceler içerisinde bir çay bahçesine gitmesi, orada Bedi isimli bir kadınla tanışması, kadını evine götürmesi, kısa bir süre sonra ona ziyarete gitmesi, aralarında bir aşk doğması, birlikte olmaya başlamaları, kısa bir müddet sonra bu ilişkinin bitmesi ve bir yıl boyunca hiç görüşmemeleri, bir yıl sonra da Şekip'in Bedi'ye gitmesi, orada yapılan bazı konuşmalardan sonra Şekip'in evden çıkıp gitmesi, bunun ardından da Bedi'nin çocuğunu öldürüp akıl hastahanesine yatırılması olarak sıralanabilir.

Bu sıra yanında, anekdot şeklinde, küçük bir geriye dönüş de romanın sonuna doğru karşımıza çıkar. Bedi'nin Şekip'le birlikte olmasının, onu sevmesinin nedeni, kocasına benzemesidir. Tabii böylece romanı geliştiren geçmiştir. Şekip bunu, Bedi'yle ayrıldıktan bir yıl sonra yine Bedi'nin ağzından duyacaktır. Şekip, bu benzerliğinin nedenini çok acı bir şekilde öğrenir; benzerliklerinin nedeni kardeş olmalarıdır. Şekip, İstanbul'da tahsilde olduğu dönemde, ağabeyisi Necip, kendisinden habersiz bu kadınla evlenmiş ve bir hastalığa tutularak genç denecek bir yaşta ölmüştür. Romanda böyle bir geriye dönüş yapılır; Şekip ağabeyisi Necip'le ilgili bir anekdot anlatır:

“Demek ki, ben İstanbul’da tahsilde iken; kardeşim Necip, bu kadınla evlenmiş ve bu talihsiz insan, kötü bir kadının elinde ıstırap çeke çeke; sonra İsviçre’nin karlı dağlarının eteklerindeki sanatoryumlardan birisinde erimiye yüz tutmuş ciğerlerinin acılarını dinliye dinliye, genç denecek bir yaşta gözlerini hayata kapamış.”³⁸

Bunun dönüşün dışında bir geriye dönüş daha vardır. Bu geriye dönüş aslında Şekip’in şüphelenmesine olanak sağlayacak bir şeydir. Romanın ortalarına doğru Bedi’nin kızı Şekip’i görür ve onu babasına benzetir. Bu benzetme Şekip’te duyguların dalgalanması yaratırsa da bu benzerliği hiçbir zaman Bedi’ye sormaz, bu benzerlik karşısında kayıtsız kalır. Romanın bu kısmındaki küçük geriye dönüş ise şöyledir:

“— Yani baban demek istiyorsun, değil mi yavrum?

— Evet büyükanne. Bundan dört yıl evvel, annemle uzun bir kavgadan sonra; onun yüzüne bir tokat vurarak, evimizden uzaklaşıp giden babam, babam tıpkı.”³⁹

Romanda dikkati çeken başka bir nokta da yazarın bir yıllık ayrılıktan sonra Bedi’nin evine giderken karamsarlığını ve hırçınlığını havanın sertliği ile daha da belirginleştirmesidir. Yazar, öğreneceği acı gerçekleri ve hissedeceği kızgınlığı sanki hissetmiş ve bunu bize havanın durumu ile dile getirmiştir:

“Bir yıl sonra; fırtınalı soğuk bir gece idi.. Yaz bir rüya gibi geçmiş. Sonbaharın ortalarındaydık. Kocakarının çığırğını fırına sokan Şubat ayının en soğuk ve en keskin bir gecesi. Karanlık sisli bir gece, rüzgarlar keskin ıslıklarla geceyi korkunçlaştırıyordu. Göz gözü görmeyecek kadar karanlık bir akşam.”⁴⁰

---

³⁸ a.g.e. , s.31

³⁹ a.g.e. , s.12

⁴⁰ a.g.e. , s.21

MEKÂN:

Roman, ağırlıklı olarak kapalı bir mekânda geçer. Romanda, açık mekândan kapalı mekâna bir gidiş söz konusudur. Roman içinde mekânın önemi çok yoktur. Mekân okuyucuya çok belirgin verilmemiştir. Gerek açık mekânın gerekse kapalı mekânın romana tasvirî olarak ayrıca bir katkısı yoktur. Mekân, yazarın duygularını anlatması için bir araç gibidir.

Vak'a genellikle kapalı mekânda geçer. Romanın özellikle cereyan ettiği mekân, Bedi'nin evidir.

Bedi'nin evi: Bedi'nin evi olayların geçtiği yer olması nedeniyle önemlidir. Bunun dışında, Bedi'nin evi tasvir edilmemiş, eşyalar ya da ayrıntılar bize anlatılmamıştır.

Evin ne dışarıdan ne de içeriden görünüşü ile ilgili çok fazla bilgi verilmemiştir. Sadece romanda geçen bir cümle sayesinde, evin eski olduğu, bir bodrumu andırdığı, fakat lüks bir şekilde süslendiği ve düzenli bir ev olduğunu anlarız.

“Tahta kapu hafif bir ses çıkararak açıldı. Gözlerim bir anda ışıktı. Bir bodrumu andıran bu eski ve küçük evin bu kadar lüks bir şekilde süslenmesine inanmıyordum.”⁴¹

Bunun yanında, romandaki başka bir cümleden de evin iki katlı olduğunu ve Bedi'nin yatak odasının ikinci katta bulunduğunu anlarız:

“Merdivenin ilk basamağına kadar yürüdüm. Çıkıp gitmek istiyordum.”⁴²

“Üst kattan bir pencere açıldı. Saçları dışarı doğru sarkmış, başını bana meyletmiş bir surette Bedi göründü;...”⁴³

---

⁴¹ a.g.e. , s.14

⁴² a.g.e. , s.17

“Koşarak deli gibi merdivenleri çıktım. Ve aynı çılgınlık içinde onun yatak odasına girdim.”⁴⁴ Bedi’yi odasında bulamayan Şekip odadan dışarıya çıkar: “Yürüdüm, sessiz ve sakin adımlarla, yaşayan ve yaşamıyan arasında çok büyük bir fark taşıyan bir insan gibi yürüdüm.”⁴⁵ Şekip yürür, gidip merdivenin yanbaşımda durur: “Arkamı geriye vermiş, merdivenin yanbaşımda, taşlara bir adım atmadan duruyorum.”⁴⁶ Daha sonra Bedi gelir, Şekip’le konuşurlar. Şekip bir çocuğu olduğunu öğrenir. Bedi, onu çocuğun odasına götürür. Burada da dikkatimizi çeken çocuğun bulunduğu odadan (mekândan) çok, ruh hallerinin odaya ve kahramanlara kazandırdığı yansımalar ve benzetmelerdir. Çocuğun odasına giriş, çocuğun anne ve babası olan Bedi ile Şekip’e farklı anlamlar kazandırır. Bir hayat kadını olan Bedi bir rahibeye benzetilir, mekân ise bir mabede dönüşür:

“O, mabede giren bir rahibe gibi; sessiz bir halde odanın içinde bir adım attı, karyolanın karşısına kadar yürüdü ve orada diz çöktü. Gözlerini karyolasında uyuyan küçük yavruya çevirdi..... Taş bir heykel gibi, mermer bir sütunu gölgeliğinde hıçkırarak bir insan gibi ağladı...”⁴⁷

Baba ise kendini rahibe karşısındaki bir papaza benzetir:

“Ben rahib karşısındaki küçük bir papaz gibi titreyerek piçimin karyolasının önünde, onun yanında diz çöktüm. Beraber, başbaşa, gözgöze ağladık.”⁴⁸

Görüldüğü gibi, çocuğun odası hakkında bize hiç bir bilgi verilmez. Odada sadece bir karyola olduğunu öğreniriz. Ne karyola hakkında ne de karyolanın içindeki bebek hakkında bilgi verilmez. Çünkü burada önemli olan, kahramanların ruh halleri ve ruh hallerinin mekân karşısındaki önemidir.

---

⁴³ a.g.e. , s.24

⁴⁴ a.g.e., s.24

⁴⁵ a.g.e , s.24

⁴⁶ a.g.e , s.25

⁴⁷ a.g.e , s.28

⁴⁸ a.g.e , s.28

Kapalı mekânda bir mekân olarak dikkate çarpan romanda sadece bir yer vardır. Orada bile mekân, bizde tasvir olarak değil de bir araç hissi uyandırır. Bedi gerçek hayatta sağlayamadığı düzeni sanki evinde uygulamıştır. Bu düzen, yatak odasında ve yemek odasında yazarın dikkatini çeker:

“Odaya girdik. Yatak odasındaki aynı tertip zevki, bu odada da ilk anda nazara çarpıyordu.”⁴⁹

Çay bahçesi: Şekip, çalgılı bir bahçe olan çay bahçesine girdiğinde ağaç dallarının gölgeleştirdiği bir masaya oturur. Orada Bedi’yi görür ve ondan etkilenir. Bedi’yi dansa kaldırır, bir müddet konuştuktan ve dansettikten sonra Bedi, bahçenin en tenha köşesindeki masalardan birinde oturmak ister, öyle yaparlar. Yine o oturdukları yer ağaç dallarının gölgeleştirdiği bir yerdir. Bedi eve gitmek istediğinde Şekip ile Bedi ağaç dallarının gölgesi arasından geçerek bahçenin arka kapısından çıkarlar. Yazarın anlatışından anlarız ki, çay bahçesi asma ağaçlarıyla kaplı ve gölgeli bir yerdir. Yazarın sürekli “ağaç dallarının gölgesi” tabirini kullanması, ya o yerin çok gölgeli bir yer olmasındandır ya da yazarın bu romanı yazarken tekrarlara pek dikkat etmemesindedir.

Bedi eve gitmek istediğinde bahçeden sokağa çıkarlar. Sokakla ilgili herhangi bir tasvir yoktur. Dış mekân olan cadde ve sokaklar için sadece birkaç cümle kullanılır:

“Başını göğsüme kapadı ve kimsesiz caddenin, sessizliği içinde ağladı.”⁵⁰

“Uzun ve kimsesiz yollardan geçerken hep saçlarını okşuyordum.”⁵¹

“Adımlarımı sertleştirdim. Sessiz caddenin kara bir yılan gibi kıvrılarak uzayan asfaltı üzerinde yürüdükçe yürüyorum. Fakat yürümekten korkar gibi. Yolum uzadıkça uzadı. Sanki sonu gelmiyen bir yol.”⁵²

---

⁴⁹ a.g.e , s.16

⁵⁰ a.g.e , s.10

⁵¹ a.g.e , s.11

Yukarıdaki alıntılara baktığımızda yazarın açık mekân olan sokak ve caddeyi tasvir amacıyla değil de ruh halini dile getirmek için bir araç olarak kullandığını görürüz. Bedi, caddenin kimsesizliği içinde ağlar; uzun ve kimsesiz yollardan geçerken Şekip Bedi'nin saçlarını okşar, Bedi'nin kimsesizliğini şefkatli okşayışlarıyla unutturmaya çalışır. Şekip, Bedi'nin evine giderken yollar uzar, çünkü Şekip bir an önce Bedi'nin yanına gitmek ister.

Görüldüğü gibi, yazar için mekân bir araç olarak önemlidir. Yazar duygularını ve düşüncelerini, mekânları kullanarak yaptığı benzetmelerle zenginleştirmiştir.

ŞAHIS KADROSU:

ŞEKİP:

Şekip, İstanbul'da eğitim almış, uzun boylu, yakışıklı ve endamlı bir görünüşe sahip, ruhen duygu yüklü bir erkektir.

Şekip, geçmişin hatıraları ve acıları ile dolu olduğu bir gece dalgın bir halde caddelerden geçerken –o dalgınlık içinde- çalgılı bir bahçeye girer. Bu bahçede bir kadın görür. İlk bakışta etkilendiği bu kadını kendi ruhuna çok yakın hisseder. Yanındaki kadınlardan farklı olan bu hayat kadını Şekip dansa kaldırır. Dans esnasında kadın ağlar. Şekip her ne kadar kadının gözyaşlarını görmezlikten gelmeye çalışırsa da gözyaşlarından bir damlanın göğsüne düşmesi ile titrer ve bu gözyaşı damlalarına kayıtsız kalamayarak kadına neden ağladığını sorar. Kadın bahçenin en tenha köşelerinden birine oturmak ister; gidip otururlar. Orada dakikalarca susarlar.

Şekip gördüğü muhitten farklı bulduğu kadına bu düşüncesini söyler. Hayat kadını olmanın utancı içinde olan kadın Şekip'in "Afedersiniz, sizi buranın yabancısı gibi görüyorum."⁵³ Sözüdeki gibi, diğer kadınlardan farklı olmanın hiçbir şeyi değiştirememesinin verdiği acıyı yaşarken Şekip'e, "Hayat bu, akışına uyup

⁵² a.g.e , s.22

⁵³ a.g.e , s.7

gideceğiz.”⁵⁴ cevabını verir. İsmi Bedi olan bu kadın bir müddet sonra bahçeden ayrılmak ister. Şekip kadının bu aruzusu üzerine onu alır ve evine bırakır. Eve doğru yürüdükleri esnada kadının okşanma ve sevilme ihtiyacı içinde olduğunu hisseden Şekip, Bedi'nin saçlarını okşar. Bedi eve geldiğinde Şekip'e gitmesini söyleyerek kapıyı yüzüne kapatır. Şekip içeri girmek ister ama kadın buna izin vermez. Aradan bir hafta geçer, Şekip Bedi'nin evine gider. Evin kapısını çaldığında, kapıyı bir kız çocuğu açar. Bu kız çocuğu, Şekip'i yıllar önce annesiyle kavga edip evden çıkıp giden ve bir daha dönmeyen babasına benzetir. Ona sımsıkı sarılır, ağlar. Şekip ise bu sevgi ve sıcaklık karşısında kayıtsız kalamaz, küçük kızın yüreğindeki sıcaklığı kendi yüreğinde de bulur, küçük kıza sarılır, hatta ağlar. Bir süre sonra kız, babası sandığı Şekip'i annesinin odasının önünde bırakır ve yanından ayrılır. Şekip, gözlerindeki yaşları kuruladıktan sonra Bedi'nin odasına girer. Uyumakta olan Bedi uyanır, uyandığında ise Şekip'in sıcak elinin altında dolaştığını görür. Bedi, Şekip'e yemeğin hazır olduğunu söyler ve yemek odasına gitmesini söyler. Şekip odadan çıkar, fakat yemek odasının nerede olduğunu bilmemekle beraber çok dalgındır. Bedi'ye kendini kaptırılmış ve ne yapacağını bilmez bir haldedir. Bir an evden çıkıp gitmeyi düşünür, kapıya doğru yürür. Tam o sırada Bedi gelir ve Şekip çıkıp gidemez. Salona giderler ve birlikte yemek yerler, içki içerler. Şekip, yemekte Bedi'ye karşı olan hislerini açar, onunla yuva kurma ve ona doğru yolu öğretme arzusunu dile getirir. Bedi ise bu konuyu kapatır. Yemekten sonra yüreğindeki derin acıların alevleriyle yanmakta olan Bedi'yi yatak odasına götürür ve onu yatağına yatırır. Şekip de Bedi'nin yatağının kenarına uzanır ve orada uyuyakalır.

Günlece mutlu yaşamış olan Bedi ile Şekip'in bu mutlulukları uzun sürmez, Bedi toplumun sırtına vurduğu ağır yükten kurtulamayarak Şekip'ten ayrılır. Bedi'yi kötü bir hayattan kurtarma çabalarının boşa gitmesi Şekip'i derinden sarsar. Sevdiği kadını çirkin bir hayattan çıkaramamanın kızgınlığı içinde hayat kadınlarını suçlar. Başka insanların da kendisi gibi bu kadınları kurtarmaya çalışmamalarını, başarılı olamayacaklarını ve böyle kadınların doğuştan günaha gönüllü olduklarını söyler. Bu ayrılıktan bir yıl sonra Şekip, yüreğindeki hırçın, fakat derin sevgisine yenik düşerek

---

⁵⁴ a.g.e , s.7

soğuk bir kış gecesinde Bedi'nin evinin kapısını çalar. Bedi, onu gördüğünde haykırarak penceresini kapatır. Şekip ise kapıyı kırarak eve girer. Hızla yukarıya çıkar, önce yatak odasına bakar, Bedi'yi orada bulamaz. Merdivenin yanbaşında durur, bu sırada arkadan birisi koluna girer. Bunu yapan Bedi'dir. Şekip'in biraz önceki hışmından hiçbir şey kalmaz. Bedi karşısında gücünü yitirir ve mukavemet edemez bir halde ona itaat eder. Aralarında geçen kısa bir konuşmadan sonra Bedi, Şekip'in gitmesini ister. Bu sırada Şekip, Bedi'nin bir bebeği olduğunu öğrenir. Bu bebek Şekip'tendir. Şekip bebeğini gördüğünde dayanamaz, cemiyete evilik dışı olan bir çocuk kazandırmanın verdiği hislerle ağlar. Şekip o gece sadece bir bebeği olduğunu öğrenmez, korkunç bir şey daha öğrenir: Bedi'nin Şekip'i sevme nedeni, eski kocasına çok benziyor olmasıdır. Şekip Bedi'nin eskiden kocası olduğunu öğrenmenin şaşkınlığı içindeyken daha büyük bir yıkım yaşar, çünkü Bedi'nin eski kocası Şekip'in yıllar önce hastalanıp ölen ağabeyisi Necip'tir. Şekip öğrendiklerinin şaşkınlığı ve ağırlığı ile oradan kaçır gibi uzaklaşır.

Bedi ardından bağırır, çağırır, hatta polisler'e çağırarak bir adamın çocuğunu öldürdüğünü ve onu bırakmamaları için haykırır. Bunları duyan Şekip diğer taraftan, "zavallı deli"⁵⁵ diye mırıldanır.

Daha sonra gazetelerde Bedi'nin çocuğunu öldürdüğü haberi çıkar. Gazeteler, bunun bir aşk meselesi olabileceğini yazar. Şekip, gazetenin bu satırlarında gözlerini kapar.

Aradan üç ay geçer. Şekip, bir ilkbahar gününde akıl hastahanesinin tozlu yollarında dolaşan bir kadın görür, bu gördüğü kadın ona çok tanıdık gelir; bu kadını mahkeme safhasından sonra hiç görmediği Bedi'ye benzettir. Bedi, çıldırmış ve akıl hastahanesine yatırılmıştır.

Roman boyunca Şekip'in kim olduğundan ve mesleğinden bahsedilmez. Biz, onun Portakal Bahçeleri müellifi Şekip Tunç olduğunu romanın sonunda, Bedi ile birlikte öğreniriz.

---

⁵⁵ a.g.e , s.32

BEDİ:

Bedi, romanın anlatıcısı olan Şekip'in ağzından; onun gözleri ve gözlemleri ile anlatılır. Biz, Bedi'yi Şekip'in bakış açısı ile tanırız.

Şekip'e göre Bedi, genç ve güzel bir kadındır. Koyu siyah saçlı, koyu siyah gözlü ve uzun kirpikli olan bu kadın, yanındaki boyalı kadınlara taş çıkaracak doğal güzelliğe sahip bir kadındır. Bu kadının görünüşü Şekip'in ruhuna da tesir eder:

“Bu kadını seyrederken içimde dünün acısını ve dünün ıztıraplarını duydum.”⁵⁶

“Yeşil asma yapraklarının arasında titreşen renk renk ışıklar altında, bir taş heykel gibi, sessizce oturan bu kadının bakışları ilk görüşte, ciğerlerimin üzerine sanki soğuk bir kar tabakası indirmişti.”⁵⁷

Şekip, ayrıca kadının ruh halini görünüşü yoluyla bize anlatır:

“O, aynı masa başında oturan kadınlara benzemiyordu. Onda uydurma renk, boya, ışık, neşe yoktu.

Gözlerinde aldatmamış, fakat aldanmış bir masumiyetin ışıkları titreşiyordu.”⁵⁸

Romanın kahramanı bir hayat kadınıdır. İsmi Bedi olan bu kadın, ruhu yaralanmış, mutsuz bir kadındır. Şekip onu ilk farkettiği andan romanın sonuna kadar Bedi'nin yüreğindeki derin acılar gözyaşı olarak dışa vurulacaktır hep. Şekip, Bedi'yi farkettiği anda Bedi suskun bir şekilde ağlamaktadır:

“Koyu siyah saçlarında bir demet yasemin ve gözlerinde sanki engin ufukları içine almış bir kıpırdayış, bazan da uzun kirpiklerinde beyaz göz bebeklerinden sızan bir damla yaş vardı.”⁵⁹

---

⁵⁶ a.g.e , s.4

⁵⁷ a.g.e , s.4

⁵⁸ a.g.e , s.5

Bedi'nin ağlayışı Şekip'te soru işaretleri oluşturur (Zaten diğer kadınlardan farklı olduğunu anlayan Şekip ona âşık olacaktır.) :

“Fakat bu kadın niçin ağlıyordu? Bataklığa düşenler ağlar mı idi?...”⁶⁰

Bedi, bir bahçede görevi gereği insanlarla bir masada oturur, fakat o an çok mutsuz ve gözyaşlarına taşan bir acı ile doludur. Şekip onu dansa kaldırır, kabul eder. Fakat dans ederken dahi ağlamaktan kendini alamaz. Şekip ona niçin ağladığını sorduğunda ise cevap vermez ve bahçenin en تنها köşesindeki masalardan birine oturmak ister. Gidip otururlar. Dakikalar boyunca süren suskunluğu Şekip bozar. Şekip, ismi Bedi olan bu kadına, gözlerindeki ışıklara ve yüzündeki renge baktığında onun bir ızdırıp mahkumu olduğunu görür. Bedi'yi, içinde bulunduğu hayata karşı yabancı görür, bunu ona söyler. Bedi, “Hayat bu, akışına uyup gideceğiz.”⁶¹ sözü ile bu soruyu geçiştirir. Bir süre daha sohbet ettikten sonra Bedi kalkmak ister ve Şekip'e onu eve götürmesini söyler. Eve giderlerken Şekip Bedi'nin saçlarını okşadı, kadın ise başını Şekip'in göğsüne kapadı ve hıçkırarak ağlar. Eve vardıklarında Bedi evin kapısını Şekip'in yüzüne kapar. Bir hayat kadını ile adam arasında şu ilginç konuşma geçer:

“— Gidiniz!. Dedi.

Kapuyu yüzüme karşı kapadı!..

— Niçin? Diye bağırdım.

O, kapunun ardından seslendi, sesi hıçkırırlarla boğuluyordu:

— Odama, misafir almaktan korkuyorum. Çünkü bu akşam sarhoşum!..

Hıçkırdım ve ona kalbimdeki son temenniye söyledim:

— Bedi bu senin son günahının, son gecesi olsun!..

Kapunun önünden sessiz, bir gölge gibi uzaklaşıp gittim.”⁶²

---

⁵⁹ a.g.e , s.5

⁶⁰ a.g.e , s.6

⁶¹ a.g.e , s.7

⁶² a.g.e , s.11, 12

Bir hafta sonra Şekip eve gittiğinde kadın saatin dokuz, henüz erken olmasına rağmen uyumaktadır. Şekip gelince Bedi uyanır, uyanır uyanmaz da Şekip'e masanın hazır olduğunu söyler, içki içip içmeyeceklerini sorar. Bir hayat kadını olmasına karşın, giyinmek için Şekip'ten izin alır ve o odadan çıktıktan sonra giyinir; önünde değil.

Bol mezeler ve türlü cinste içkilerle hazırlanmış bir masada karşılıklı oturarak içerler. Saatlerce içerler ve hiç konuşmazlar. Bedi, ruhundaki acının, sınırlarına tesiriyle bir güler bir ağlar. Aslında ona acı veren nedenlerden biri de Şekip'in sesidir. Bunuun nedeni romanın sonunda anlaşılacaktır.

Bu içki sofrasında Şekip, Bedi'ye yolunu değiştirmesini ve birlikte yuva kurmalarını önerir. Bedi ise, bir yandan bataklıkta düşmenin acısı ile, diğer yandan da bu bataklıktan ışıklara çıkamamanın etkisi ile bu teklifi reddeder ve konuyu kapatır. Bedi, gece yine hıçkırarak ağlar. İçkiler içildikten sonra Şekip onu odasına götürür. Bedi, çok kötü bir durumdadır. Şekip'in kelimeleri ile Bedi'nin hali şöyledir:

“Onun adımları öyle kesik ki.. bir külçe gibi tamamen üzerime asılmış. Bir kelime bile konuşmuyor. Yalnız gözleri içi gibi yanıyor.. İztrab yanırları.

Yatak odasına giriyoruz.

Onu karyolasına yatırıyorum. İçi gibi alev alev yanan gözlerini seyrediyorum. Bu akşam, rengi o kadar uçuk ki, o, âdeta dehşetli bir buhran içinde yanıyor. Elimi yavaş yavaş anlına götürüyorum. Ellerim titreyerek anlında dolaşırken, gözlerini açıyor.. Beyaz gözbebekleri bile rengini kaybetmiştir.”⁶³

Şekip, Bedi'yi yatırdıktan sonra onun yatağının kenarına uzanır ve uyuyakalır.

---

⁶³ a.g.e , s.20, 21

Günlerce mutlu yaşamalarına rağmen Bedi, toplumun ona yüklediği ağır yükten kurtulamayarak Şekip'ten ayrılır. Bir yıl boyunca görüşmezler. Bir yıl sonra, soğuk bir kış gecesi Şekip Bedi'nin evine gider ve evinin kapısını çalar. Bedi, kapı sesini duyunca üst kattaki penceresinden aşağıya bakar, Şekip'i görünce haykırır, penceresini kapatır. Şekip, Bedi'nin bu hareketine kızar ve kapıyı kırarak içeri girer. Odasına bakar, onu bulmaz, merdivenin yanında dururken Bedi arkasından gelir ve koluna girer. Şekip ona mukavemet edemez. Aralarında derin bir konuşma geçer, Bedi içinde duyduğu sızıları ve çıldırmak üzere olduğunu dile getirir. Şekip ona yardım teklifinde bulunur, Bedi ise bu zor yolu tek başına geçmek istediğini söyler:

“— Cehennemde yokuşunda, hatta sıratın kıldan ince, kılıçtan keskin geçitinde sizden yardım istemeyeceğim. Ve hiç bir zaman sizden yardım dilenmeyeceğim.”⁶⁴

Bu konuşmanın ardından Şekip, Bedi'den bir bebeği olduğunu öğrenir. Cemiyetin dışında kalacak ve dışlanacak bir çocuğun annesi olan Bedi, Şekip'in deyimleriyle bir rahibe gibi bebeğin yanına gider. Şekip ise, idama giden bir adam gibidir. Şekip bebeği gördükten sonra, bir yıl önce Şekip'i evinden kovmasının sebebini anlatır:

“— Senin ince ve asil ruhunu ıztıraptan kurtarmak için.

— Bu da ne demek?

— İçindeki namus perdesi yıkılan bir kadın, evinin kapularını herkese açabilirdi. Ve ben senin bu kadar güçülmeni ve bu kadar üzülmene istemeyordum. Ve pekiyi biliyordum ki, sen, alçalışa bütün kuvvetinle müdahale edecek ve buna “dön,, diyecektin. Bu mümkün değildi Şekip. Bunu yapamazdım. Çünkü fakirdik!..”⁶⁵

Bedi, Şekip'i korumak için onu kendinden uzaklaştırır, fakat öğrenir ki Şekip, Bedi'nin evinden ayrıldıktan sonra hastalanarak senatoryumda tedavi görür. Ve

---

⁶⁴ a.g.e , s.27

⁶⁵ a.g.e , s.28, 29

aslında Şekip fakir değil, hem bir san'atkâr hem de Portakal Bahçeleri müellifi Şekip Tunç'tur.

Bedi, duyduklarından sonra Şekip'e son, fakat en derin itirafını yapar. Onu severek ya da isteyerek değil de utanarak sevdiğini söyler. Şekip bu sözlere bir anlam veremez ve nedenini sorar. Bedi ise, onun kocasına çok benzediğini söyler:

“— Çok benzeyordunuz Şekip, her tarafınızla tıpkı o idiniz. Hatta konuşmanızda bile fark bulamıyordum. Sesiniz aynı tonu, gözleriniz aynı rengi taşıyordu..”⁶⁶

Göğsünden kocasının fotoğrafını çıkarır ve Şekip'e uzatır. Şekip gördüğü fotoğraf karşısında dehşete düşer, çünkü fotoğraftaki adam Şekip'in yıllar önce hastalanıp ölen ağabeyisi Necip'in resmidir. Şekip, kızgın bir şekilde evden çıkıp gider.

Bu olaydan kısa bir süre sonraki gazetelerde Bedi'nin çocuğunu öldürdüğü haberi çıkar. Gazeteler, bunun bir aşk meselesi olabileceğini yazarlar.

Aradan üç ay geçer. Şekip, bir ilkbahar gününde akıl hastahanesinin tozlu yollarında dolaşan bir kadın görür, bu gördüğü kadın ona çok tanıdık gelir; bu kadını mahkeme safhasından sonra hiç görmediği Bedi'ye benzetir. Bedi çıldırmış ve akıl hastahanesine yatırılmıştır.

NECİP:

Necip, hakkında hemen hemen hiç bir bilgi olmamasına karşın romanda çok önemli bir yere sahiptir. Necip olmasaydı bu roman da olmayacaktı.

Necip'in bir mihenk taşı olmasının nedeni, Şekip'in ağabeyi ve Bedi'nin de kocası olmasıdır. Bedi, Şekip'i ilk gördüğü gece gözyaşlarına boğulur. Şekip'in sıcak yakınlığına, saçlarını okşamasına müsaade eder ve onun göğsüne sarılıp ağlar.

---

⁶⁶ a.g.e , s.30

Aralarındaki aşk da Şekip'in ağabeyisine çok benzemesi nedeniyle başlar. Hatta diyebiliriz ki, Bedi onu ilk gördüğünde Necip sanmış, daha sonra o olmadığını öğrenince kendini Şekip'in Necip olduğuna dahi inandırmış olabilir.

“Sesin yıllar geçtiği halde aynı zevkini taşıyor.”⁶⁷

“— Çok benziyordunuz Şekip, her tarafınızla tıpkı o idiniz. Hatta konuşmanızda bile fark bulamıyordum. Sesiniz aynı tonu, gözleriniz aynı rengi taşıyordu.”⁶⁸

Bedi, belki de sırf bu nedenle Şekip'e kendi hakkında hiçbir şey sormamış, hatta onun bir san'atkar ve Portakal Bahçeleri müellifi olduğunu öğrenmemiştir:

Bedi'nin Necip'ten olan kızı da Şekip'i gördüğünde babası zannederek ona sarılır ve ağlar. Hatta Şekip bu samimi duygu yoğunluğuna karşılık verir, kendini tutamayarak ağlar:

“— Odur, diyor, vallahi odur büyük anne.

— Belki benzettin yavrum?

— Fakat bana niçin inanmıyorsun? Gözlerine, uzun boyuna, yakışıklı endamına dik dik baktım. Hep O.. O... O....

— Yani baban demek istiyorsun, değil mi yavrum?

— Evet büyük anne.”...⁶⁹

Roman boyunca Necip hakkında söylenenler şunlardır:

---

⁶⁷ a.g.e , s.19

⁶⁸ a.g.e , s.30

⁶⁹ a.g.e , s.12

“Gözlerine, uzun boyuna, yakışıklı endamına dik dik baktım. Hep O.. O... O....”⁷⁰ (Aslında fizikî görünüşü anlatılan Şekip’tir, fakat Şekip, ağabeyisi Necip sanılarak bu özellikler anlatılmıştır. Bu yüzden Necip’in uzun boylu, endamlı ve yakışıklı olduğunu söyleyebiliriz.)

“— Demek ki ben İstanbul’da tahsilde iken; kardeşim Necip bu talihsiz, kötü bir kadının elinde ızdırap çeke çeke; sonra İsviçre’nin karlı dağlarının eteklerindeki sanatoryumlardan birisinde erimiye yüz tutmuş ciğerlerinin acılarını dinliye dinliye, genç denecek bir yaşta gözlerini hayata kapamış.”⁷¹

Agâh, Bedi’nin kızı ve kızın anneanesi kahramanları ise roman içinde sadece birer yerde geçer ve hiçbiri hakkında da bilgi verilmez. Romanın akışı içinde sadece bahsi geçen konudaki rolleri dolayısıyla isimleri geçer.

2.3. KÖK NAL (Lefkoşa, 1953, 143 s.)

ROMANIN TANITIMI:

Roman, 1953 yılı ağustos ayında, Kıbrıs’ta, Lefkoşa’daki Bozkurt Basımevinde basılmıştır. Bu kitap Çardak yayını olarak basılmıştır. Kapak kompozisyonu Mehmet Münir tarafından yapılmıştır.

Kök Nal romanı, Hikmet Afif Mapolar’ın sekizinci romanı ve sağlığında yayınlamış olduğu beşinci kitabıdır. Kitap olarak basılan bu roman, daha önce herhangi bir gazetede tefrika halinde yayınlanmamıştır.

Mapolar, bu romanını Afif Mapolar adıyla yayınlamıştır.

Mustafa Gökçeoğlu’nun Mapolar ile yaptığı bir röportajda Mapolar, Kök Nal romanının, kendisi için “ilk romanım diyebileceğim bir roman”⁷² olduğunu söyler.

⁷⁰ a.g.e , s.12

⁷¹ a.g.e., s.31

⁷² Mustafa Gökçeoğlu’nun Hikmet Afif Mapolar ile 1988’de yaptığı röportajdan alıntıdır.

Yine aynı röportajda, Hikmet Afif Mapolar Mustafa Gökçeoğlu'nun röportajında Kök Nal hakkında söyledikleri şunlardır:

“Sayın Gökçeoğlu bizim dönemimizde bir yapıt için ne yazık ki basımda tek bir satır dahi yayımlanmazdı. Hatta bu durum 1950 ve sonrası yıllarını da kapsamaktadır. Ben 1952’de Kök Nal’ı yayıladığım zaman, Kök Nal’ın ilgi toplayacağını, değeri olup olmadığını kendim bile vurgulayamıyordum.”⁷³

Yine bu röportajda, Kök Nal’ın doğuşu ile ilgili Mapolar şu kelimeleri sarfeder:

“O günlerde John Steinbeck’i ve William Faulkner’i okuyordum. Dikkatle okuyordum. Özellikle o dönemde okuduklarım arasındakilerden “İhtiyar Balıkçı”yı çok ilginç bulmuştum. Bu Amerikan yazarlarının romanlarındaki bir özellik dikkatimi çekiyordu. Kupkuru konular yemyeşil bahar gibi okuyucunun önüne seriliyor ve kafalardan silinmeyerek belgeler halinde insan düşüncesinde yaşıyordu. Kendi çevremizi arayıp taradım. Gerçekten bizim çevremizde de, belki benzeri değilse bile onların kişi ve karakterlerine uyan insan tipleri bizde de vardı. Çoğu da yaşıyordu. Kök Nal gerçekten de benim koyduğum ad değildi. Kök Nal’ı romanın kahramanı İdris’in, yani o günlerde aramızda yaşayan bir tek gözü olmayan dizlikli, küçücük boylu, çukurca yanaklı, Mustafa Ali adında bir faizcinin takdığı addır. İdris’in Kök Nal dediği o dönemde sömürge yönetiminin Kıbrıs’ta bastıracağı gümüş beş şilinlikler vardı. Bu paraları İngiliz adaya ayak basmasının ellinci yılı olan 1928’de piyasaya sürmüştü. İdris’in, yani Mustafa Ali Çavuşun -ki kendisine kör çavuş da diyorlardı halk arasında- Kök Nal dediği bu beş şilinleri toplayıp istiflemeyi özlem haline getirmişti. Kök Nal’ın adı da İdris’in bu özelliğinden kaynaklanmaktadır. Kök Nal nedir? Kök Nal yaşanmış gerçek bir olayın öyküsüdür. Kör Çavuş, kitaptaki adıyla İdris, yaşamdaki adıyla Mustafa Ali, Türkiye’den gelen ve Adada yerleşen Murat adında bir kalpazanla işbirliği içindedir. Murat para döküyor, İdris de Lefkoşa dışında, Leymosun, Baf, İskele ve Magusa gibi yerlerde

⁷³ Mustafa Gökçeoğlu'nun Hikmet Afif Mapolar ile 1988’de yaptığı röportajdan alıntıdır.

değiştiriyordu. Nasıl değiştiriyordu biliyor musunuz? Kendisinin çift atlı bir arabası vardı. O zamanlar Lefkoşa'dan aldığı eşyaları Leymosun'a, Baf'a taşıyordu. Baf'tan Leymosun ve diğer köylerden aldıklarını da Lefkoşa'ya getiriyordu. Bu alış-veriş sırasında gerçek paraları cepliyor, sahte paraları da mal aldığı yerlere dağıtıyordu.”⁷⁴

Yine 26 Mayıs 2003 tarihinde, Hikmet Afif Mapolar'ın küçük oğlu Regü Mapolar'la yaptığımız bir röportajda Regü Mapolar, babasının en sevdiği romanının Kök Nal olduğunu söyler:

“-En çok hangi romanını seviyordu? Romanları, gazeteleri ya da eserleri hakkında size herhangi bir şey söyledi mi?

En çok Kök Nal'ını severdi. Kök Nal'ını söylerdi.

- Neyini severdi?

Bilmiyorum yani, yazılış şeklini, yazılışını, konusunu... Yani o Kök Nal'dan sürekli bahsederdi, çok severdi. Yani en çok sevdiği romanlarından biri.”⁷⁵

Diyebiliriz ki, Mapolar için Kök Nal romanı diğer romanlara nazaran daha önemli ve daha dikkat çekicidir.

ÖZETİ:

İdris, işlediği çeşitli suçlardan dolayı sürekli hapse giren bir gençtir. Yine bir suçtan dolayı bir yıl hapse mahkûm edilir. Hapse girdiğinin ilk haftası rahat geçerse de, ikinci hafta eline bir demir tokuç verilerek çakıl tarlasına çalıştırılmaya gönderilir. Hücrede yalnız kalan İdris'in, ikinci hafta yanına birisi daha verilir. Gardiyanın; “Her ikimiz de onun yüzünden ekmek yiyeceğiz. Altın bir diştir herif.” sözleriyle zaten adamın kim olduğunu ve neden hapse girdiğini merak eden İdris'in merakı bir o kadar daha artarsa da önceleri adamın ağzından tek bir lâf dahi alamaz,

⁷⁴ Mustafa Gökçeoğlu'nun Hikmet Afif Mapolar ile yaptığı röportaj, 1988

⁷⁵ Dervişe Güneyyeli'nin Regü Mapolar ile yaptığı röportaj, 26 Mayıs 2003

bir haftanın sonunda ise senli benli olurlar. Elmas, sahte para basmaktan iki yıl hapse mahkûm edilmiştir. Elmas'ın amacı, hapisneden çıktıktan sonra para basma işine devam etmektir. Elmas yakalandığı sırada, sevgilisi Şayeste tarafından para değirmeni saklanmış ve polisler tarafından bulunamamıştır. Bunu öğrenen İdris, hapisneden çıktıktan sonra gidip Şayeste'yi bulacağına ve değirmen hakkında bilgi alacağına dair Elmas'a söz verir. İdris, gidecek yeri ve yiyecek yemeği dahi olmayacağını düşünerek önceleri hapisneden çıkmak istemezse de serbest bırakılacağı gün gelince Elmas'ın ısrarı sonucu sesini çıkarmaz ve Elmas'a Şayeste'yi bulacağını söyleyerek çıkar.

İdris, hapisneden çıktıktan sonra bir handa kalmaya başlar. Bir süre sonra da arkadaşı Çolak Hasan'ın yardımı ile Selimoğullarının çiftelerinden⁷⁶ birisinde çalışmaya başlar (İşi, Selimoğulları'na ait öküz çifteleri ile tüccarlardan mal taşımaktır). İşe girmesinin ardından da bir bankada hesap açtırarak paralarını oraya yatırır. İdris'in iş bulmuş olması onu hırsızlık yapmaktan vazgeçiremez. Bir gece İdris'le, aynı handa kaldığı Nazlı isimli bir kadının kocası, yeni ölen ve gömülen zengin bir Rum'un mezarını açarak altınlarını çalarlar. Bir süre sonra ise İdris çiftelerle yük taşıırken geçtiği bir deniz kenarından kıyıya bırakılan kasaları, içinde ne olduğuna dahi bakmadan çalarak handaki odasına götürür.

İdris, hapisneden çıkalı sekiz ay olmuştur. Elmas'a verdiği söz aklında olduğundan handaki komşusu Nazlı yoluyla Elmas'a bir mektup yazar ve gidip Şayeste'yi bulacağını söyler. Nazlı'nın İdris'te gözü olduğu için Şayeste'yi kıskanır. Zaten İdris'in de Nazlı'da gözü vardır. İdris her ne kadar Nazlı'nın para gözlü olduğunu bilirse de kadını reddedemez. Maktubu Elmas'a gönderdikten sonra Selimoğullarından bir haftalığına izin alan İdris, Karadağ Köyüne Şayeste'yi bulmaya gider. Köye ilk girdiğinde kimse ona Şayeste'nin nerede olduğunu söylemez, çünkü Şayeste bir genelev çalıştırmaktadır. İdris sonunda ona ulaşır, Elmas'ın selâmını iletir. Kadın önceleri Elmas'ı tanıdığını inkâr ederse de sonra Elmas'ı sorar. Bu

---

⁷⁶ Öküzlerin taşıdığı araba

sırada Şayeste'nin genç sevgilisi çıkagelir ve kargaşa çıkarır. İdris para makinesinin yerini öğrenmeden oradan ayrılır.

İdris, kaldığı kasabaya geri döndüğünde yine hırsızlık yapmaya devam eder. Bu kez yanına birisini de alarak kasabanın kilisesine girer. Amacı yardım paralarını çalmaktır, fakat para kutusunu bulamaz, bunun üzerine yanındaki kişiye farketmeden bir şamdan çalar. Bir başka gece de, İdris tek başına Hayriye Teyze isimli bir kadının evine girer. Kadın uyurken boyunda takılı olan Altın Yüreği (Kök Nal'ı) çalar. (İdris, Altın Yürek için Kök Nal ismini de kullanır. Altın Yürek bu açıdan önem taşımakla beraber, roman boyunca Kök Nal isminden daha sık kullanılmıştır).

Bir süre daha geçtikten sonra, Elmas'ın hapishaneden çıkacağı gün gelir. İdris, handaki odasında küçük bir yemek ve içki sofrası kurar, gidip Elmas'ı alır ve hana getirir. Orada yeyip içtikten sonra Şayeste'yi bulmaya giderler, onu bulurlar ve para değirmenin gömülü olduğu tarlaya giderek, değirmeni gömülü olduğu yerden çıkarırlar. Para çıkarma işini nerede yapacaklarına önce karar veremezler, sonra ise bu işi denizde yapmaya karar verirler. Şayeste ve Elmas bir kayık bulup yanlarına da değirmeni alarak denize açılırlar, İdris ise onları kıyıda beklemeye koyulur. Fakat epey vakit geçmesine rağmen gelen olmaz. İdris, aldatıldığını düşünerek hana döner. Bu sırada Nazlı ile kocası kavga etmektedirler. İdris neler olduğunu duymaya çalışırsa da bunu başaramaz. Kısa bir süre sonra Nazlı, İdris'in odasına gelir ve kendisini kurtarmasını söyler. İdris, bankadaki paralarını düşünerek bunu kabul etmez. Geceyi beraber geçirirler, ertesi gün ise Nazlı, kocası ve çocuklarıyla bir daha dönmek üzere handan ayrılır. Birkaç gün sonra Elmas ile Şayeste ellerinde bir küçük torba parayla hana, İdris'in yanına dönerler. Denizde fırtına çıktığını ve fırtınadan kurtulup ancak gelebildiklerini söylerler.

İdris, paraları yekün mal alırken verip yenileriyle değiştirecek, böylece kimse farketmeden sahte paraları ellerinden çıkarmış olacaklardır.

İdris, çarşıda pazarda kalpleri (sahte paraları) değiştirmeye başlar. Bir süre sonra Elmas onun eline yekün bir para verir, İdris ise aniden ortadan kaybolur. Bir hafta sonra da geri döner, fakat niyeti değiştirdiği paraları getirmek değil işten vazgeçip parayı cebe atmaktır. Elmas, İdris'in amacını anlayınca sinirlenir. Sonunda kavga ederler ve İdris çok kötü yaralanır. Şayeste ve İdris kendine geldiğinde bir hastane odasında yatmaktadır. Sağ gözü kör olmuştur. Orada genç bir hemşire kızla yakınlık kurmaya çalışır, Kök Nal'dan ve paralarından bahseder, sonra ise başının derde gireceğini düşünerek anlattıklarının yalan olduğunu söyler.

İdris, garip bir düşünce ile Elmas'la Şayeste'yi ele vermez. Niyeti tek gözünün intikamını bire karşı dört gözle almaktır.

Elmas, İdris'in öldüğünü sanarak oradan kaçarlar.

İdris hastaneden çıkınca ilk iş olarak bir avukat yazıhanesine girer ve bankada gün geçtikçe artmakta olan paralarını işletmek amacıyla faiz işine girmek istediğini söyler. Arzuhalci İsmail Efendi ona yardım eder ve paralarıyla faiz işletmeye başlar. İdris, faiz işinden epey karlı çıkar, faizler su gibi dökülmeye başlar, Arzuhalci İsmail Efendi ile de senli benli olur. İdris, bir yandan faizlerle para kazanırken diğer yandan da Selimoğullarındaki işine devam eder. İdris, bir süre sonra büyük faiz işinin yanında küçük faiz işine de girer, ondan da kârlı çıkar. İsmail Efendi, bir gün ona birlikte eve çıkmayı teklif eder, İdris de bu teklifi kabul eder. Dört odalı, bahçeli ve havuzlu bir ev tutulur. Ev tutulduktan hemen sonra evde İsmail Efendi'nin arkadaşlarıyla içki âlemleri başlar. İdris keseye el atmadan yiyip içer, meclisteki kızlarla da gönül eğlendirir. İdris her ateşlendiğinde (fazla içki için içi yandığında) soluğu evin bahçesindeki kuyuda⁷⁷ ya da havuzda⁷⁸ alır, kendine gelene kadar yıkanır.

Parası gün geçtikçe artan İdris, paralarını beşlikler hâlinde tutar. Diğer yandan da, beşliklerini nerede saklayacağını düşünür. İsmail Efendi, ona bir kasa

⁷⁷ Hikmet Afif Mapolar, *Kök Nal*, s.108

⁷⁸ a.g.e. , s.112

almasını söyler. İdris bunu uygun bulur ve bir kasa satın alır, anahtarını da belinde taşır. Kasa eve gelince İdris rahat eder. İdris'in altınlarda gözü yoktur, aklı hep beşliklerdedir. Beşlikleri kasada bırakır, altınları da bankaya yatırır. İdris geceleri arada bir uyanır, şamdanı yakarak kasayı açar ve nal gibi şilinleri okşar, yüzüne sürer. Beşliklerin yanında Hayriye Teyze'nin yüreği de kasadadır.

Arzuhacı İsmail Efendi bir gün evin anahtarını ister, İdris'e de bir beşlik vererek bir geceliğine onu evden gönderir. O gece İsmail Efendi, İdris'in hiç tahmin edemeyeceği bir kızı ağırlar; Kulumri'nin kızı Tasulla'yı. İdris, o gece eve erken döner ve onu görür. İdris'in Peruz ve Leyla'dan sonra Tasulla'ya da göz koyar. Evin anahtarı İsmail Efendi'ye verildikten sonra evdeki içki âlemleri azalır; haftada bire, ikiye düşer.

İdris, bu işler arasında intikamını unuttur. Fakat sırası gelince intikamını almakta kararlıdır. İntikam günü geldiğinde, iki polis memurunu da yanına alarak mağaraya gider. Polisleri dışarıda tetikte bırakır ve mağaranın içine girer. Elmas'la Şayeste oradadır, İdris'i görünce ikisi de önce şaşırır sonra da sevinirler. Elmas, İdris'e onları ele vermediği için teşekkür eder, hemen ona bir kese altın verir. İdris keseyi aldığı gibi şalvarına atar. Kısa bir süre sonra ise, daha önceden tasarladığı gibi boğuluyor numarası yaparak kendini mağaradan dışarı atar, polisler hemen mağaraya girerler ve Şayeste ile Elmas'ı kısıklırak yakalarlar, İdris ise polislere verdiği sözü tutarak hemen oradan kaçar.

Eve döndüğünde soluğu kasasının önünde alır. Her zamanki gibi kasayı açarak beşlikleri ve altın yüreği seyre dalar. O gece evde yine içki meclisi kurulur. O gece İdris Tasulla'ya sokulur, ona altın yürekten bahseder ve onu odasına götürmek ister. Tasulla onunla gider, fakat İsmail Efendi onları görür ve arkalarından odaya gelerek Tasulla'ya kızar, onu yukarıya içki meclisine gönderir.

İdris, ertesi günü bir kasaba gider ve et alır, niyeti gece tek başına kafayı çekmektir. Diğer yandan ise İsmail Efendiden çarşıda gümüşün eksildiğini öğrenir. Bunun üzerine elindeki gümüş beşlikleri pahalıdan satmaya başlar.

Bir gün İdris, İsmail Efendinin dairesine oturmaya gider, bu sırada daireden içeri elinde bir çocukla bir kadın girer ve İdris'i sorar. Kadın yanındaki çocuğun İdris'ten olduğunu ve çocuğa yardım etmesini ister. İdris kadını tanımaz ve ona kötü laflar eder. Sonunda kadının Nazlı olduğu anlaşılır, fakat İdris, Nazlı'nın birçok kişiyle birlikte olduğunu ve çocuğun da kendisine ait olmadığını söyleyerek daireden çıkıp gider.

İdris, günlerden bir gün kümesindeki tavuklardan yumurtlamayan kırmızı tavuğu satmaya karar verir ve onu gidip Arzuhalci İsmail Efendiye on beş şiline satıp akşama da ona yemeğe gider. Orada konyak içerler ve İdris yine içi yanık bir halde eve dönerek soluğu havuzda alır. Tam o sırada komşusu ve yeni gözdesi olan Eleni, su almak için İdris'in evinin bahçesindeki kuyuya iner. Eleni ile İdris göz göze gelir. İdris, Eleni'yi zorla odasına çıkarır, önce bağırmaya yeltenen Eleni, İdris'in kasasını açmasıyla susar. Beşliklerin yanı sıra altın yürek Eleni'nin dikkatini çeker. İdris, altın yüreği Eleni'nin gerdanına (boynuna) takar, paraları ise ona vereceğini söyler. Amacı birkaç saatliğine gönül eğlendirmektir. Fakat İdris aniden bağırmaya başlar, içerisinin yandığını söyler ve acı içinde kıvranmaya başlar. Eleni, İdris'in üzerine su atarsa da içindeki ateşi söndüremez. İdris, Eleni'ye bir hekim getirmesini söyler. Eleni koşarak odadan çıkar. İdris, altın yüreği hatırlar, Eleni'nin peşine düşmek ister ama yerden kalkamaz. O andan itibaren gözünün önüne geçmişte öldürdüğü ve malını çaldığı kişiler gelmeye başlar. Önce, ilk kanına girdiği Onluk Memet gelir, ardından boğup öldürdüğü genç karısı Benli Fatma, kötü yola düşen kızı Ayşecik, öldürdüğü Mıstık, yine öldürdüğü insanlardan olan Bulgar Sofia'nın kızı Ester karşısına geçip ondan hesap sorarlar. Mezarıcı Beşir'le Zühtü ise İdris'in duvarına balta vurup kürekle toprak atarlar. Çeşitli insanlar, içinde şekillenerek onunla konuşmak ister, sonunda İdris dayanamaz masanın üzerine çöker, bıçağını alır ve kalbinin üzerine saplar. Tam o sırada da altın yüreğini çaldığı Hayriye Teyze sarı dişleriyle İdris'e güler.

Eleni geldiğinde İdris ölmüştür. Bir dua fısıldar ve ıstavroz çıkararak geri çekilir. Altın yürek gerdanında kalır.

ŞEKLÎ YAPI:

Kök Nal romanı, yüz kırk üç sayfadan ibarettir. Eser, numaralandırılmış, fakat adlandırılmamış on iki bölümden oluşur. Esasen on iki bölüm olan bu roman, yazarın yanlış numaralama yapmasından dolayı on beş bölümden oluştuğu sanılır. Romandaki sıralama ve hacimler şöyledir:

- I. bölüm: s/ 3-12
- II. bölüm: s/ 12-22
- III. bölüm: s/ 22-26
- IV. bölüm: s/ 26-33
- V. bölüm: s/ 33-39
- VI. bölüm: s/ 39-47
- VII. bölüm: s/ 47-50
- VIII. bölüm:s/50-58
- IX. bölüm: s/ 58-69
- X. bölüm: s/ 69-76
- XI. bölüm: s/ 76-80
- XII. bölüm: s/ 80-89
- XIII. bölüm: s/ 89-94
- XIV. bölüm: s/ 94-100
- XV. bölüm: s/ 100-110
- XVI. bölüm: s/110-114
- XVII. bölüm: s/ 114-120
- XVIII. bölüm: s/120-?
- (XIX. bölüm yok)
- XX. bölüm: s/ 130-143

Romandaki yanlış sıralamayı düzeltecek olursak, romanın bu bölümünü ve hacmini şöyle gösterebiliriz:

- XV. bölüm: s/ 100-110
- XVI. bölüm: s/110-114
- XVII. bölüm: s/114-120
- XVIII. bölüm: s/120-130
- XIX. bölüm: s/130-143

Numaralandırılmış bölümler dışında numaralandırılmayıp tek yıldızla (*) ayrılan sayfalar da mevcuttur. Bu sayfalar şunlardır:

- I. s/14
- II. s/20
- III. s/24
- IV. s/30
- V. s/44
- VI. s/49
- VII. s/61
- VIII. s/67
- IX. s/78
- X. s/82
- XI. s/103
- XII. s/108
- XIII. s/112
- XIV. s/116
- XV. s/122
- XVI. s/126
- XVII. s/128

MESAJ:

Bu romanda, çeşitli suçlarla hapisaneye girmiş bir kişinin hapisaneden çıktıktan sonra da suç işlemeye devam etmesi, sonunda ise ömrü boyunca işlediği suçlarla yüzleşmesi ve bu vicdan muhasebesine dayanamayarak intihar etmesi anlatılır.

Romanın bir yerinde her ne kadar “Namusuyla çalışmış olsaydı; şimdi bir o kadar daha parası olacaktı”⁷⁹ denirse de İdris şeytana uymaktan hiçbir zaman vazgeçmez. Sonunda, vicdanıyla başbaşa kaldığı zaman ise vicdan aynasının gösterdiklerine dayanamaz ve kurtuluşu ölümden arar. Kendini savunmak için sürekli yanında taşıdığı bıçağını bu kez bir başkasına değil kendi yüreğine saplar.

Namusuyla çalışıp aile ve ev-bark sahibi olacak olan İdris, hayatını hırsızlık ve yalnızlıkla geçiren, sonunda ise kendini öldüren bir İdris olur. Bazen şeytanın oyunlarını görmek ileri bir adım olsa da, şeytana uyulunca, bu, geriye iki adım olur. Kazanılacak bir nefis savaşı, kayıpla son bulur. İdris, bu savaşın kurbanı oldu; olmayabilirdi...

VAK'A:

Giriş:

- I. Metin Tabakası: İdris'in hapse girmesi. (s.3-26)
- II. Metin Tabakası: İdris ile Elmas'ın tanışmaları ve ahbap olmaları (s.7-26)
- III. Metin Tabakası: Şayeste (s.12-26; s.33; s.44; s.69; s.76-80; s.82-94; s.100; s.114-116; s.122)

Gelişme:

- IV. Metin Tabakası: İdris'in yeni bir hayata başlaması, han. (s.26-33)
- V. Metin Tabakası: Panayi (s.30-33; s.37; s.45; s.50; s.68)

---

⁷⁹ a.g.e. , s.110

- VI. Metin Tabakası: İdris'in işe başlaması (Sallakoğulları) (s.34-35; s.47-49; s.69; s.100; s.111)
- VII. Metin Tabakası: Nazlı (s.26-33; s.37; s.45-47; s.50; s.65; s.73-76; s.80-83; s.128-130)
- VIII. Metin Tabakası: Nazlı'nın kocası (s.26 ;s.38; s.62-65; s.80-82)
- IX. Metin Tabakası: İdris'in hırsızlıkları (s.38-44 ;s.47-49 ;s.58-61; s.65-67)
- X. Metin Tabakası: İdris'in Şayeste'ye gitmesi (s.50-58)
- XI. Metin Tabakası: Elmas'ın hapisten çıkması (s.69-76)
- XII. Metin Tabakası: Şayeste ile para değirmeninin bulunması, para değirmeninin işlemeye başlaması ve paraların değiştirilmesi. (s.76-80; s.89-90)
- XIII. Metin Tabakası: İdris'in kaybolması, İdris ile Elmas'ın kavga etmeleri ve İdris'in yaralanması (s.89-94)
- XIV. Metin Tabakası: Hastahane günleri (s.94-100)
- XV. Metin Tabakası: Tekrar yeni bir başlangıç ve faiz işleri (s.100-103; s.108-109; s.112-114; s.123-127)
- XVI. Metin Tabakası: Arzuhalci İsmail Efendi (s.100-109; s.112-114; s.116-120; s.122-133)
- XVII. Metin Tabakası: Handan eve taşınma ve evde düzenlenen meclisler (s.106-108; s.109-110; s.116-120)
- XVIII. Metin Tabakası: İntikamın alınması (s.114-116)
- XIX. Metin Tabakası: Eleni (s.120-122; s.134-136; s.143)
- XX. Metin Tabakası: Nazlı'nın elinde bir çocukla İdris'e gidişi (s.128-130)
- Sonuç:**
- XXI. Metin Tabakası: Hayaller ve halüsilasyonlar (s.46; s.49; s.54; s.76; s.84; s.96; s.97; s.133; s.136-143)
- XXII. Metin Tabakası: İdris'in ölümü (s.143)

I. Metin Tabakası: Birinci metin tabakası, romanın birinci bölümün beşinci sayfasından yirmi ikinci sayfasına kadar olan kısımdır.

Roman, İdris'in hırsızlık teşebbüsünden mahkemeye çıkarılması ve bir yıl hapse mahkûm edilmesiyle başlar.

II. Metin Tabakası: İkinci metin tabakası, romanın birinci bölümün yedinci sayfasından yirmi ikinci sayfasına kadar olan kısımdır.

Bu kısımda İdris, hapse girişinin ikinci haftası hüccesine verilen Elmas isimli birisiyle tanışacak ve roman yavaş yavaş şekillenmeye başlayacaktır. Elmas'la ahbablık kurmayı başaran İdris, ondan para öğüten değirmeni öğrenecek ve ileriki bölümlerde bu değirmen etrafında bir çok olay cereyan edecektir.

III. Metin Tabakası: Üçüncü metin tabakası, romanın tali kahramanlarından olan Şayeste'dir. Bu kahraman, romanın ikinci bölümü olan on ikinci sayfada romana girer. Şayeste, roman boyunca, on iki ile yirmi altıncı, otuz üçüncü, kırk dördüncü, altmış dokuzuncu, yetmiş altı ile sekseninci, seksen iki ile doksan dördüncü, yüzüncü, yüz on dört ile yüz on altıncı ve yüz yirmi ikinci sayfalarda karşımıza çıkar.

Şayeste isimli kahraman Elmas'ın sevgilisidir. Elmas'ın hapse atılmasına dolaylı olarak o neden olmuş ve böylece İdris Elmas'la tanışıp ahbab olabilmıştır. Bu yönde Şayeste romanda önemli bir yerdedir.

Elmas dışında başka bir gençle de gönül eğlendiren Şayeste, bir gün bu gençle kavga eder ve Osman isimli genç polise gidip Elmas'ın sahte para bastığını ihbar eder. Elmas bu yüzden iki yıl hapse mahkûm edilir ve bu vesileyle hapishanede İdris'le tanışıp arkadaş olur.

Daha sonraki bölümlerde de İdris'e güvenmeyerek Elmas'ı İdris'e karşı kışkırtacak ve bu yüzden iki arkadaşın kavga etmesine neden olacak olan kişi

Şayeste'dir. Sonunda ise İdris intikam amacıyla hem Elmas'ın hem de Şayeste'nin polis tarafından tutuklanmasını sağlayacaktır.

IV. Metin Tabakası: Dördüncü metin tabakası, romanın dördüncü bölümü olan yirmi altıncı sayfadan otuz üçüncü sayfaya kadar olan kısımdır.

İdris hapishaneden çıktıktan sonra yeni bir hayata başlar. Önce bir hana yerleşir, daha sonra ise bir iş bulur ve çalışmaya başlar. Bu kısım, İdris'in yeni bir hayata atılmasını anlatır.

V. Metin Tabakası: Beşinci metin tabakası, romanın kahramanlarından olan Panayi'dir. Bu kahraman, romanın dördüncü bölümü içinde olan otuzuncu sayfada romana girer. Panayi, roman boyunca, otuz ile otuz üçüncü, otuz yedinci, kırk beşinci, ellinci ve altmış sekizinci sayfalarda karşımıza çıkar.

Bu kısımda İdris'in handaki komşularından olan Panayi'yi görürüz. Romana çok fazla bir katkısı olmamasına rağmen İdris'in iş buluncaya kadar Panayi'den yemek ve içki alması bakımından metin tabakası olarak sayılabilir.

İdris, hapishaneden çıkıp bir hana yerleştiğinde bir hafta boyunca Panayi'nin sırtından yeyip içer. İş bulduğunda da Panayi ile içki alemlerine devam eder. İdris'in kiralık bir eve çıkmasından sonra ise bir daha Panayi'den bahsedilmez.

VI. Metin Tabakası: Altıncı metin tabakası, romanın beşinci bölümünün içinde olan otuz dördüncü sayfada başlar.

Bu kısımda, İdris'in hapishaneden çıktıktan sonra hayatında yeni bir başlangıç yaparken bir de işe girmesi anlatılır. Lefkoşa ile Limasol arası bir çiftede çalışmaya başlayan İdris, bu işte kazandığı parasını bankada biriktirmeye başlar, hırsızlıklarının da gelirini ekleyince ileriki sayfalarda işlemeye muhtaç olmayacak duruma gelir, zaten işe gitmediği için işten de atılacaktır. Fakat roman içinde

kendisinin de dediği gibi, hırsızlık yapmasaydı ve sadece bu işte çalışsaydı yine paraya muhtaç olmayacak ve geçinecekti.

VII. Metin Tabakası: Yedinci metin tabakası, romanın kahramanlarından olan Nazlı'dır. Bu kahraman, romanın dördüncü bölümü olan yirmi altıncı sayfada romana girer. Nazlı, roman boyunca, yirmi altı ile otuz üçüncü, otuz yedinci, kırk beş ile kırk yedinci, ellinci, altmış beşinci, yetmiş üç ile yetmiş altıncı, seksen ile seksen üçüncü ve yüz yirmi sekiz ile yüz otuzuncu sayfalarda karşımıza çıkar.

VIII. Metin Tabakası: Sekizinci metin tabakası, romanın kahramanlarından olan Nazlı'nın kocasıdır. Bu kahraman, romanın dördüncü bölümü olan yirmialtıncı sayfada romana girer. Nazlı'nın kocası, roman boyunca, yirmialtıncı, otuzsekizinci, altmışiki ile altmışbeşinci ve seksen ile seksenikinci sayfalarda karşımıza çıkar.

Bu kısımda, İdris Nazlı'nın kocasıyla tanışır ve birlikte hırsızlık yapmaya başlarlar. İdris, ilk hırsızlık işini Nazlı'nın kocasıyla yapacaktır. Bu açıdan önemlidir.

IX. Metin Tabakası: Dokuzuncu metin tabakası, romanın beşinci bölümünün içinde olan otuz sekizinci sayfada başlar, aralıklı olarak altmış yedinci sayfaya kadar devam eder. (Aslında bu kısma romanın girişindeki hırsızlık girişimi de eklenebilir. İdris bu girişimi yüzünden bir yıl hapse mahkûm edilir.)

Bu kısımda, İdris'in roman boyunca yaptığı hırsızlıklar vardır. İdris roman boyunca dört farklı hırsızlık yapar, fakat yaptığı bu hırsızlıklar paraya ihtiyacı olduğu için değil, hem para gözlü olup çok parası olmasını istediği için hem de geçmişten kendisinde bir alışkanlık kaldığı içindir. Hırsızlığa alışmış olan İdris hırsızlık yapmakta bir sakınca görmez, hatta hırsızlık adına ölü bir insanın parmaklarını dahi kesmekten⁸⁰ çekinmez.

İdris'in ilk hırsızlığı mezarlıkta olur, İdris ve başka bir kişi tarafından gömülü olan bir Rum'un mezarı kazılır ve cesedin üzerindeki eşyalar çalınır. İdris ikinci

---

⁸⁰ a.g.e., s.42

hırsızlığını çifte sürerken yapar, sahilde bir sandalın bıraktığı kasaları çalar ve handaki odasına götürür. Üçüncü hırsızlık olarak İdris, yanında bir kişiyle kiliseye giderek oradaki bağış paralarını çalmayı amaçlar, fakat paralar bulunmaz, İdris eli boş dönmek istemediği için de yanındaki kişiden habersiz bir şamdan alır ve kiliseden öyle çıkar. İdris'in dördüncü ve son hırsızlığı, romanın ismini aldığı Kök Nal'ı çalmak olur. İdris, Hayriye Teyzenin kırk yıllık altın yüreğini çalar, hırsızlığı yapacağında kadını da öldürmek amacıyla olan İdris kadının derin bir uykuda olduğunu görür ve tehlike arzetmediğini düşünerek kadını öldürmekten vazgeçer. Diğer taraftan, altını çaldıktan sonra dikkatini çeken başka bir şeyi; Hayriye Teyzenin gül işlemeli yorganını almayı düşünürse de, kadını uyandırmaktan çekindiği için bunu yapmaz, altın yüreği çaldıktan sonra oradan sessizce kaçar.

X. Metin Tabakası: Onuncu metin tabakası, romanın sekizinci bölümü olan ellinci sayfadan elli sekizinci sayfaya kadar olan kısımdır. İdris, bu kısımda Elmas'a verdiği söz üzerine Şayeste'yi bulmaya ve para değirmeni hakkında bilgi almaya gider. Fakat kadından bir şey öğrenmeden geri dönmek zorunda kalır.

XI. Metin Tabakası: On birinci metin tabakası, romanın onuncu bölümü olan altmış dokuzuncu sayfadan yetmiş altıncı sayfaya kadar olan kısımdır.

Bu kısımda, Elmas'ın hapisten çıkması ile Şayeste bulunur ve değirmende para basma işleri başlar. Elmas ile Şayeste sahte parayı basarlar, İdris ise bu paraları çarşıda-pazarda gerçekleri ile değiştirir. Artık İdris'in, Elmas'ın ve Şayeste'nin tek ve ortak bir amaçları vardır; para.

XII. Metin Tabakası: Onikinci metin tabakası, romanın onbirinci bölümü olan yetmişaltı ile sekseninci ve seksendokuz ile doksanıncı sayfalar arasındaki kısımdır.

Bu kısımda, Elmas hapisneden çıktıktan sonra İdris ile gidip Şayeste'yi bulurlar. Hemen ardından da para değirmeni gömülü olduğu yerden çıkarılır ve para basma işlerine aşlanır. Elmas ile Şayeste paraları basarken İdris ve bu sahte paraları

çarşıda-pazarda değiştirir. Daha sonraları bu para meseleri yüznden Elmas ile İdris arasında bir kavga yaşanacak ve İdris bu kavga sonunda bir gözünü kaybedecektir. Elmas ile Şayeste ise bunun bedeli olarak İdris'in bir oyunu sayesinde polis tarafından para değirmeni ile birlikte yakalanacaklardır.

XIII. Metin Tabakası: On üçüncü metin tabakası, romanın on üçüncü bölümü olan seksen dokuzuncu sayfadan doksan dördüncü sayfaya kadar olan kısımdır.

Bu kısımda, İdris'in eline geçen yekün para yüzünden İdris'in bir hafta ortadan kaybolması ve o paraları alarak işi bırakmak istemesi anlatılır. Burada, İdris paraları gerçekleriyle değiştirmesine rağmen Elmas'a değiştirme işini yapamadığını söyler, Elmas ise onun yalan söylediğini anlar ve İdris'le kavga eder. Kavga sonunda Elmas demir bir çubukla İdris'in gözünü yaralar ve İdris'in öldüğünü sanarak Şayeste ile mağaradan kaçarlar.

XIV. Metin Tabakası: On dördüncü metin tabakası, romanın on dördüncü bölümü olan doksan dördüncü sayfadan yüzüncü sayfaya kadar olan kısımdır.

Bu kısımda İdris, Elmas'ın onu ağır yaralaması yüzünde hastahanelik olur. Ayıldığında kendini hastahane bulan İdris'in dağ gözü kör olmuştur. İdris burada genç bir hemşireyi kandırmaya çalışacak, bu esnada ona paralarından ve altın yürekten bahsedecektir. Daha sonra ise bunları anlattığına pişman olan İdris sözünü geri alacak ve hemşireye basit bir işçi olduğunu söyleyecektir.

XV. Metin Tabakası: On beşinci metin tabakası, romanın on beşinci bölümünün başı olan yüzüncü sayfasından onsekizinci bölümün yüz yirmi yedinci sayfasına kadar olan kısımdır. Bu kısımla ilgili konular romanın, yüz ile yüz üçüncü, yüz sekiz ile yüz dokuzuncu, yüz on iki ile yüz on dördüncü ve yüz yirmi üç ile yüz yirmi yedinci sayfalarında karşımıza çıkar.

Bu kısımda İdris, hastahanedan çıktıktan sonra bankasındaki paralarını alarak faize koyar. Faiz işleri sayesinde çok kazanç elde eder, hatta kaldığı han odasından ayrılıp İsmail Efendi ile birlikte bir ev kiralar. Faiz işleri sayesinde İdris hayalinde kurduğu paralara kavuşur.

XVI. Metin Tabakası: Onaltıncı metin tabakası, romanın kahramanlarından olan Arzuhalci İsmail Efendi'dir. Bu kahraman, romanın onsekizinci bölümü olan yüzüncü sayfada romana girer. Arzuhalci İsmail Efendi, roman boyunca, yüz ile yüzdokuzuncu, yüzoniki ile yüzondördüncü, yüzonaltı ile yüzyirminci ve yüzyirmiiki ile yüzotuzüçüncü sayfalarda karşımıza çıkar.

Bu kısımdaki Arzuhalci İsmail Efendi, İdris'in paralarını faizle işleten kişidir. İdris, İsmail Efendi'nin işlettiği faizler sayesinde daha çok para kazanacak, yine bu adamın teklifi ile İsmail Efendi ile birlikte bir ev kiralayacak, burada meclisler düzenleyerek birçok insanla tanışacaktır. İsmail Efendi'nin İdris'e en büyük katkısı, İdris'in daha çok para kazanmasına yardım etmesidir. Diğer taraftan İsmail Efendi'nin teklifiyle çıktıkları evde İdris Eleni'yi tanıyacak ve Nazlı'nın boynunda hayal ettiği altın yüreği Eleni'nin boynuna takacaktır. Romanın bittiği sayfada da altın yürek -romana ismi verilen "Kök Nal"- Eleni'nin boynunda kalacaktır. Bu son, bir bakıma Arzuhalci İsmail Efendi'nin teklifi üzerine eve çıkılmasını sağlaması sayesinde olacaktır.

XVII. Metin Tabakası: On yedinci metin tabakası, romanın on beşinci bölümünün yüz altıncı sayfasından on yedinci bölümün yüz yirminci sayfasına kadar olan kısımdır. Bu kısım ile ilgili konular romanın, yüz altı ile yüz sekizinci, yüz dokuz ile yüz onuncu ve yüz on altıncı ile yüz yirminci sayfalarında karşımıza çıkar.

Bu kısımda İdris, Arzuhalci İsmail Efendi'nin önerisi üzerine handan çıkarak İsmail Efendi ile birlikte bir eve taşınır. Taşındığı haftadan itibaren uzun bir zaman sürecek içki alemleri de başlamış olur. İsmail Efendi'nin düzenlediği içki meclisleri sayesinde İdris birçok kişi ile tanışma fırsatı bulur. Bu meclis alemleri, İdris'in İsmail Efendi'nin hoşlandığı kıza yakınlaşmaya çalışması olayı ile son bulacaktır.

XVIII. Metin Tabakası: Onsekizinci metin tabakası, romanın onyedinci bölümü olan yüzondördüncü sayfadan yüzonaltıncı sayfaya kadar olan kısımdır.

Bu kısımda, işlerini yoluna koyan İdris'in alacağı intikamı hatırlaması ve hazırladığı bir oyunla Şayeste ile Elmas'ı polis tarafından para değirmeni ile yakalatması anlatılır. İdris, bu iki kişinin yakalanması ile kendisine yapılanların intikamını almış olur.

XIX. Metin Tabakası: On dokuzuncu metin tabakası, romanın kahramanlarından olan Eleni'dir. Bu kahraman, romanın on sekizinci bölümü olan yüzüncü sayfada romana girer. Eleni, roman boyunca, yüz yirmi ile yüz yirmi ikinci, yüz otuz dört ile yüz otuz altıncı ve yüz kırk üçüncü sayfalarda karşımıza çıkar.

Eleni, İdris'in kiralık evdeki komşusudur. İdris, çok sevdiği ve Nazlı'nın boynunda hayal ettiği kök nalı romanın sonunda Eleni'nin boynuna takar. İdris, intihar ederek öldüğünde de bu altın yürek Eleni'nin boynunda kalır. Eleni, roman içinde bu yüzden önemlidir.

XX. Metin Tabakası: Yirminci metin tabakası, romanın son bölümün yüz yirmi sekizinci sayfasından yüz otuzuncu sayfasına kadar olan kısımdır.

Bu kısımda, uzun bir süre haber alamadığı Nazlı'nın elinde bir çocukla çıkagelmesi ve bu çocuğun İdris'ten olduğunu iddia ederek İdris'in çocuğuna para yardımında bulunmasını istemesi anlatılır. İdris, çocuğun kendisinden olduğunu reddederek hiçbir yardımda bulunmaz. Bu olay da böylece kapanır.

XXI. Metin Tabakası: Yirmi birinci metin tabakası, romanın altıncı bölümünün son sayfalarından olan kırk altıncı sayfadan romanın sonuna kadar olan kısımdır. İdris'in gördüğü hayaller ve halisülasyonlar roman boyunca, kırk altıncı, kırk dokuzuncu, elli dördüncü, yetmiş altıncı, seksen dördüncü, doksan altıncı, doksan yedinci, yüz otuz üçüncü sayfalarda ve yüz otuz altı ile yüz kırk üçüncü sayfalar arasında karşımıza çıkar.

Bu kısımda İdris, içkinin tesiriyle hayaller ve halisülasyonlar görür. Haksızlık yaptığı kişiler gözünün önüne gelir ve bu kişiler İdris'ten hesap sorar. Bu hayallerin ve halisülasyonların önemi, İdris'in sonunda bu hayallere dayanamayarak intihar etmesine neden olmalarıdır.

XXII. Metin Tabakası: Yirmi ikinci metin tabakası, romanın birinci bölümün üçüncü, dördüncü ve beşinci sayfalarıdır.

Bu metin tabakasında İdris, gördüğü halisülasyonlara dayanamayarak kendi kendini bıçaklar ve ölü.

BAKIŞ AÇISI - ANLATICI PROBLEMİ:

Roman, üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılmıştır. Hikâyenin İdris'in etrafında şekillenir. Vak'a, bakış açısı ve anlatıcı üzerinde değiştirici ve yönlendirici bir etkiye sahiptir. Eser boyunca, anlatma, gösterme ve özetleme tekniklerinin kullanımında da vak'a ile sıkı bir bağ söz konusudur. Roman ağırlıklı olarak bir vak'a romanıdır.

Roman, İdris'in yine bir suçtan dolayı bir yıl hapse mahkûm edilmesi ile başlar, hapisanede Elmas isimli bir kişiyle tanışması ve onunla sahte para basma işine girmesi ile gelişir ve çok içki içen İdris'in bir gece içkinin tesiri ile gördüğü halisülasyonlara dayanamayarak intihar etmesi ile sonra erer. Roman, bu vak'a zincirine bağlıdır.

Yazar bu romanı yazarken fazla objektif davranmamıştır. Bunun nedeni, romanın aslî kahramanının kötü karakterli olması ve yazarın bu karakteri kullanarak okuyucuya mesaj vermeye çalışmasıdır. İdris, hem hırsız hem katil hem de para düşkününü bir erkektir. Yazar, onun bu yaptıklarına bir yorum getirmez, fakat romanın bir yerinde "Namusuyla çalışmış olsaydı; şimdi bir o kadar daha parası olacaktı" der, romanın sonunda ise İdris'i ölümlü cezalandırır.

Yazarın İdris'i cezalandırma şekli de ilginçtir:

Yazar, İdris'e hayaller gördürtür. İdris'in gördüğü hayaller ve halisülasyonlar İdris'in korkularıdır; kendi vicdanıyla yüzleşmeleridir:

“Nazlı'nın “feneri söndür” diyen sesi, tekrar tekrar kulaklarını tırmalamaya başladı, fakat gene de söndüremiyordu.

Birdenbire kat'î kararını verdi: Söndürmiyecekti bu ışığı; bu anda ışığa, çok çok ihtiyacı vardı. Fenerin kızıl alevi içinde nal gibi şilinlern istiflendiğini görüyor, parmaklarıyla onları okşıyor, fakat dokunamıyordu yığınlara.. Yüreği âdeta oynuyor yerinden; çırpınıyor.. Bir el uzanıyor para yığınlarının üzerine.. yabancı, tanımadığı, tanıyamadığı bir el; dikkatle bakıyor, camlaşan gözlerinin aydınlığında, tanıyor bu eli. Bu Nazlı'nın elidir. Durmadan süpürüyor paraları..

İdris'in çığlıkları.. “Ölüyorum, öldürüyorlar beni, söndüremiyorum bu ışığı.”

Nazlı sert adımlarla ışığa doğru yürüyor.. Ve üflüyor feneri!”⁸¹

“Hayriye Teyze yüreğin içinde kahkahalarla gülüyordu. Nazlı elinde bir çocukla göründü.. para yığınları büyük ateş harmanının içinde cayır cayır yanıyordu. İdris doğrulmak istedi, dünyasını bir kere daha görmek için çırgındı.. fakat bütün dünya hep kör tarafına gelmişti.. karanlıkta kimseyi göremiyordu.

“Ölüyorum, boğuyorlar beni!” diye inledi.”⁸²

İdris, hayaller ve halisülasyonlar dışında rüya da görür. İçindeki paralarını kaybetme korkusu onun rüyalarına da girer:

“İdris'in sağ tarafı artık karanlık bir dünyaya açılıyor.. Nazlı, onu elinden tutarak yavaş yavaş karanlık dünyasına doğru sürüklüyor.. Hayriye Teyze sarı

---

⁸¹ a.g.e. , s.46

⁸² a.g.e., s.136

dişleriyle kök nal'ın ışığında kahkahalarla gülerek sırtıyor.. Onluk Memet, paracıklarının üzerine yuvarlanmış kan veriyor, can veriyor.. Bıçağın ucunda bunca yıllık karısı, aftosu⁸³ Benli Fatma “Anam!” diyemeden silinip gidiyor.. İdris'in karanlık dünyasından bile değişmiyor bu panorama!

Sargısız gözünü açarak uyandı.”⁸⁴

İdris, gördüğü halisülasyonlarda haksızlık ettiği insanlar kendisinden hesap sorarlar:

“İdris bağıryordu, bir el uzandı ve ağzını tıkadı.

“Sus, sonra bizi duyarlar. Ben buraya gizlice geldim. Beni kimse görmemiştir. Sana geçmiş günlerimizin masalını anlatmak heyecanıyle çırpınıyorum. Beni dinliyeceksin, değil mi İdris? Fakat bir tek kelime dahi karıştırmanı istemiyorum. Yalnız ben konuşacağım, dinle: On yedi yaşındaki güzel karımı bir kere daha hatırla.. kollarımdaki bilezikleri, parmağımdaki yüzükleri düşün.. onları birer birer nasıl yok ettiğini hatırla.. sonra babamdan kalan biricik evimizi nasıl sattığını, kumarda, içkide nasıl yediğini, denizde çırılçıplak oynattığın Macar kızını düşün.. Ben, hep bunlara tahammül ediyor, bir gün gelip uslanacağını, evimize bağlanacağını hayal ediyordum. Fakat o meş'um geceyi, yavrumuzu aç bıraktığın geceyi, sokağa attığın geceyi unutamıyacağım.. canavarlaşmıştın o akşam İdris.. sonra bıçağını yüreğimin başına dayamış, beni delik deşik etmiştin. Bunlar unutuldu İdris.. şimdi çocuğumu almaya geldim. Yavrumu artık bana verebilirsin, değil mi? Kerhane bucaklarında inim inim inleyen yavrumu, bağrıma basıp götüreceğim. Bu felâketlere hep sen sebep oldun, bu kefareti nasıl ödeyeceksin İdris?”⁸⁵

“ “Delik, deşik ettiler etlerimi; kara kara damgalarla lekelenmiş vücudum. Etimi satıyorum, bir ekmek parası için. Bir parça şarap için.. Sen açtın etimde bu yaraları, sen damgaladın beni.. etimi satıyorum, gelene geçene. Balıkçı Kosti'nin

⁸³ Afto: Kimlik, san, lâkap. (Rumca bir kelimedir)

⁸⁴ a.g.e., s.97

⁸⁵ a.g.e., s.138, 139

metresiyim.. bir balık başına etimi veriyorum ona. Sonra şoför Âdil gelip beni alıyor.. içiyoruz, sarhoş olmak ve etimi satmak.. ne güzel, değil mi babacığım? Hep sen yaptın bunları.. sen getirdin bu felâketleri başımıza. Yasemin çardağının altında, köpür köpür denizin sesini dinliyen ve aylı geceleri seyreden biz mesut insanları sen soktun bu dertlere.. sen getirdin bu felâketleri başımıza. Anamın gül kokan göğsüne bir yılan gibi girdin, dişledin anacığımı.. sonra atıverdiniz bizi kaldırımlara.. sen, sen sebep oldun hep bunlara. Çingırağımı sen öttürdün, sen vurdun ilk tokadı bize, Allahın tokadından mahrum edip, kullarının ayakları altına attın bizi. Seni hep sen sebep oldun bütün bunlara!”⁸⁶

Romanda, İdris'in yaşadıkları yanında geçmişte yaptığı suçları sürekli hatırlar, o insanlarla ilgili halisülayonlar görür, hatta sonunda bu hayaller İdris için dayanılmaz bir hale gelir:

“ “Allah'ın cehennemine mi düştüm?” diye haykırdı. Kafasının yumruklandığını hisseder gibi oldu.”⁸⁷

“Ester kayboldu. İdris bıçağın, üzerine doğru gelmekte olduğunu görürü gibi oldu. Koştı, şamdanı söndürdü. Oda kararmıştı. Karanlığın içinde kulaklarına dolan boğuk bir ses, âdeta inliyordu. Bu sese aldırmadı. Çeşitli insanlar, içinde şekillenerek onunla konuşmak istedi. Fakat bıçağın balık gibi zıplayışı, ona her şeyi unutturdu. Masanın üzerine çöktü, bıçak başını kaldırmış, parmaklarının içinde dolaşıyordu.. Avucu içinde sıkmakta olduğu bıçağı göğsüne dayadı, kalbinin üzerine sapladı.. Avuçları kanlar içinde kaldı !”⁸⁸

Romanın sonunda İdris bu hayaller yüzünden intihar edecektir.

Romanda hem vak'a hem de durumun söz konusu olduğunu görürüz. Roman boyunca akıcı ve sürükleyici bir olay zinciri olması yanında İdris'in gördüğü hayaller ve yaşadığı yüzleşmeler romanı bir durum romanına çevirir. Fakat ağırlığın vak'a,

⁸⁶ a.g.e., s.140

⁸⁷ a.g.e., s.141

⁸⁸ a.g.e., s.143

yani, olaylar zinciri olduğunu söyleyebiliriz. Her ne kadar durum romanı oluşu sayesinde İdris yaşadığı yüzleşmeler sonucu ölürse de, durum, vak’adan sonra gelir.

ZAMAN:

Kök Nal romanında kesin bir tarihten bahsedilmez. Eserde vak’anın içine sığdırıldığı zaman dar değildir. Roman, yaklaşık dört-beş yılı içine alan bir zaman diliminden oluşmaktadır. Zamanın ilerleyişi kronolojik bir sırayı takip etmekle beraber, İdris isimli kahramanın gördüğü hayallerle sürekli bulunan andan çıkılıp geçmişe gidilir. Kozmik zamana baktığımızda da; mevsimlerle ilgili tek bir ipucu vardır, diğer saat, hafta, akşam ve gece gibi ipuçları ise yer yer romanda bize verilir. Romanda sosyal zamana bağlı yiyecek, içecek, kıyafet gibi ipuçları ise çok azdır. Bu ipuçları bize zamanı kesin olarak verebilecek ipuçları sayılmaz.

Kök Nal romanı, Ağustos 1958 yılında basılmıştır. Romanda eserin yazılış tarihi ile ilgili bir bilgi ya da ipucu olmamasına karşın, Mustafa Gökçeoğlu’nun Hikmet Afif Mapolar’la 1988 yılında yaptığı bir röportajında Mapolar, romanının yaşanmış bir roman olduğunu ve romanın 1928 ile kitap halinde basılma tarihi olan 1958 yılı arasındaki yıllarda yazıldığını anlarız:

“İdris’in Kök Nal dediği o dönemde sömürge yönetiminin Kıbrıs’ta bastıracağı gümüş beş şilinlikler vardı. Bu paraları İngiliz adaya ayak basmasının ellinci yılı olan 1928’de piyasaya sürmüştü. İdris’in, yani Mustafa Ali Çavuşun -ki kendisine kör çavuş da diyorlardı halk arasında- Kök Nal dediği bu beş şilinleri toplayıp istiflemeyi özlem haline getirmişti.”⁸⁹

Romanın kaleme alınış tarihi ile ilgili elimizde herhangi bir ipucu mevcut değildir. Romanda herhangi bir tarihî olay geçmediği ve romanın mevsim ya da tarih olarak ne zaman başladığı ile ilgili bir ipucu verilmediği için de romanın başladığı zamanı çıkarma imkânımız da yoktur. Romanın ne kadar süre içinde geçtiği hakkında ise kesin olmamakla birlikte bize kaba taslak bazı ipuçları verilmiştir:

• ⁸⁹ Mustafa Gökçeoğlu’nun Hikmet Afif Mapolar ile yaptığı röportaj, 1988

Romanın başında İdris isimli aslı kahraman işlediği bir suçtan dolayı dokuz ay hapse mahkûm edilir. Mahkûmiyeti sırasında hücrelerine bir kişi daha verilir. Elmas isimli bu şahıs da İdris hapisten çıktıktan bir yıl sonra mahkûmiyeti sona erecektir.

Elmas, hapishaneden çıktıktan sonra İdris'le buluşur. İdris, Elmas'ın hapsihanede olduğu müddet içinde bir iş bulup çalışmaya başlar, diğer taraftan da Elmas'la anlaştıkları üzere gidip Elmas'ın sevgilisi Şayeste'yi bulur. Elmas hapisten çıktığında⁹⁰ İdris gidip onu karşılar. İki gün işten izin alır ve Elmas'la Şayeste'ye giderler. Şayeste bulunduktan sonra para değirmeni gömülü olduğu yerden çıkarılır ve tekrar çalıştırılmaya başlanır. İlk para basma işini Şayeste ile Elmas denizde bir sandalın için yaparlar. Denizde çıkan bir fırtına yüzünden ise sandal Türkiye sınırlarına kadar uzanır. Bundan haberdar olmayan İdris aldatıldığını düşünerek geri döner. Bu sırada iki günlük izni de sona erdiği için üçüncü gün işinin başına döner. İdris işte eve döndükten sonra Elmas'la Şayeste de hana İdris'in odasına giderler. Bir gece de bir mağara bularak tekrar para öğütmeye başlarlar. Yalnız gecenin, İdris'e gittiklerinin aynı gece mi, yoksa ertesi gece olduğu ile ilgili bir ipucu verilmez. Bir süre daha geçtikten sonra İdris'in eline yekûn bir para geçer, İdris bu sırada bir hafta ortadan kaybolur. Bir haftadan sonra ise mağaraya gider, orada Elmas'la para meselesi yüzünden kavga ederler ve Elmas İdris'in gözüne bir demir parçasıyla vurur. Şayeste ile Elmas bu olayın ardından onun öldüğünü sanarak kaçarlar. İdris, gözlerini açtığı anda hastahanededir. Hemşireden ne kadar süre orada yatığını sorar ve hastahane yatışının üçüncü haftasına girdiğini öğrenir. İdris bir müddet⁹¹ de burada kalır.

İdris, hastahanedен çıktığı gün parasını bankadan çekerek faize koyar. İdris'in faiz işini İsmail Efendi yapar. İlk muamele iyi gelir, İdris iyi bir kâr kazanır. Yine ilk muamelenin de ne kadar sürdüğü ile ilgili bir ipucu verilmez. İdris, İsmail Efendi'nin tavsiyesi üzerine büyük faizi tecrübe ettikten birkaç gün sonra da küçük faizi dener. Bir ay sonra İsmail Efendi'nin dairesine gider ve küçük faizden kazandığı kârını alır.

⁹⁰ Elmas bir Cuma günü hapishaneden çıkar.

⁹¹ İdris, üçüncü haftadan itibaren hastahane ne kadar süre kaldığı ile ilgili bir bilgi yoktur.

İsmail Efendi İdris'le ahab olur ve ona birlikte eve çıkmayı teklif eder. İsmail Efendi'nin bu teklifinden bir hafta sonra bir ev kiralanır. İsmail Efendi ile İdris bu evde yıllarca kalacaklardır. Fakat kaç yıl kaldıkları ile ilgili bir ipucu verilmez. İdris ile İsmail Efendi'nin yıllarca o evde kaldıklarını ise komşuları Eleni sayesinde anlarız:

“Bunca yıllık hem kapı komşusu, hem de su ortağıydı Eleni.”⁹²

Yukarıda altı çizili tarihleri birlikte yazacak olursak karşımıza şöyle bir tarih çıkar:

<u>dokuz ay</u>	(9 ay)***
<u>bir yıl sonra</u>	(1 yıl)****
<u>İki gün</u>	(2 gün)*
<u>üçüncü gün</u>	(1 gün)*
<u>gece</u>	(1 gün)*
<u>bir hafta</u>	(1 hafta)**
<u>üçüncü hafta</u>	(1 hafta)**
<u>gün</u>	(1 gün)*
<u>birkaç gün sonra</u>	(birkaç gün)*
<u>bir ay sonra</u>	(1 ay)***
<u>bir hafta sonra</u>	(1 hafta)**
<u>bunca yıllık</u>	(birkaç yıl)****

$$2 + 1 + 1 + 1 + \sim 3 = 8 \text{ gün}$$

$$8 \text{ gün} : 1 \text{ hafta}$$

$$1 + 1 + 1 = 3 \text{ hafta}$$

$$3 \text{ hafta} + 1 \text{ hafta} : 4 \text{ hafta} (\sim 1 \text{ ay})$$

$$9 + 1 = 10 \text{ ay}$$

$$10 \text{ ay} + 1 \text{ ay} : 11 \text{ ay} (\sim 1 \text{ yıl})$$

$$1 + (\text{birkaç yıl}) = \sim 4$$

$$\sim 4 \text{ yıl} + \sim 1 \text{ yıl} : \sim 5 \text{ yıl}$$

⁹² a.g.e. , s.121

Yukarıdaki tabloya ve hesaplamaya bakacak olursak karşımıza kesin bir tarih çıkmamakla birlikte roman yaklaşık olarak beş yıl içinde geçmiştir.

Romanda bu tarihler dışında tarihlerle de karşılaşırız, fakat romanın geçtiği süreyi tesbit etmek için diğer ara tarihler bizim için gerekli değildir.

Yazar, İdris isimli aslî kahramana roman içinde kısa kısa birçok geriye dönüşler yaşatır. Bazen ise, bu geriye dönüşler halisülasyona dönüşür. İdris roman boyunca üç tane geriye dönüş yaşar, on bir tane de hayal ve halisülasyon görür. Romandaki geriye dönüşler şunlardır:

“Şamdanı avuçları içine alarak dudaklarına götürdü, öptü. Can Yaktı ile Benli Fatma’yı ancak bu kadar içten gelen bir arzu ile öperdi. Benli Fatma aklına gelince ondan bir çocuğu olduğunu, daha sonra bu çocuğun besleme diye birisine verildiğini ve bir sarhoş gecesinde de Fatma’yı... Eee düşünmek istemedi... Bir kere olup bitmiş, eli kana boyanmıştı..”⁹³

“Birden bire Onluk Mehmet’i hatırladı. Onun kırk beş yılda, onluk onluk topladığı paralara kavuştuğu gece, gene dünyayı görmiyor, dostlarını tanımıyordu. Ya Mıstık’ı denize gömdüğü gece.. Yıldızlar şakır şakır oynuyor, İdris de Mıstık’ın dalgalardaki cesedine bakarak, baygın baygın cigara savuruyor, içiyle, yıldızlarla konuşuyordu. Ya Bulgar Sofia? “Boş ver” diye haykırdı”⁹⁴

“ “Nerede o günler?” diye geçmişin hasretini çekti. Can Yaktı, Benli Fatma, Moskof Prensisi, hele Felek Reis’in karısı; Zübeyde’nin gülüşleri çoğu defa içindeki ışıkları ve alevi söndürmeye kâfi gelirdi.”⁹⁵

Kozmik zamana baktığımızda, romanda akşam, gece, gün gibi kelimelerle karşılaşırız. Romanda en çok gece⁹⁶ ve akşam⁹⁷ zaman dilimi geçer, yine birkaç

⁹³ a.g.e. , s.62

⁹⁴ a.g.e. , s.66

⁹⁵ a.g.e. , s.112

⁹⁶ Gece sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.4, s.5, s.6, s.11, s.20, s.31, s.35, s.38, s.62, s.65, s.66, s.89, s.92, s.95i s.131, s.138

yerde sabah⁹⁸, öğle⁹⁹, geç vakit¹⁰⁰, yarın¹⁰¹, ertesi gün¹⁰² ve ertesi sabah¹⁰³ zaman dilimlerinden bahsedilir. Bunun dışında, dakikalar¹⁰⁴, saatler¹⁰⁵, günler¹⁰⁶, haftalar¹⁰⁷, aylar¹⁰⁸ ve yıllar¹⁰⁹ da bu romanda geçen kozmik zamanlardır. Mevsimlere baktığımızda ise; sadece bir tek yerde mevsimin kış¹¹⁰ olduğunu anlarız:

“Günah be İdris, bak şu hale... kış kıyamet günü, tiril tiril titiyor zavallıcık.”¹¹¹

Romanda en çok geçen kozmik zaman akşam ve gece zamanlarıdır.

Romanda sosyal zamana baktığımızda ise pek fazla ipucuna rastlamayız. Yiyecek olarak; öküz gemiği, kemik, et, kalça, döş ve kızartılmış kemik kelimeleri dikkatimizi çeker. İçecek olarak kullanılan tek içki şaraptır. Fakar bu yiyecek ve içecekler sosyal zamanla ilgili bize pek fazla ipucu vermez. Giyim ve kıyafete dikkat ettiğimizde ise, yazarın kıyafetle ilgili açıklamaya ya da tasvirlerle yer vermediğini, sadece bir yerde İdris’in şalvar ve kundura giydiğinin sözü geçtiğini görürüz:

“Kunduralarını çıkardı, ellerini mendille sardı; bıçağa lüzum yoktu.”¹¹²

“İdris renk vermeden torbayı yakaladı ve indirdi şalvarının içine.”¹¹³

⁹⁷ Akşam sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.13, s.15, s.28, s.33, s.38, s.39, s.50, s.57, s.63, s.66, s.68, s.77, s.78, s.79, s.100, s.106, s.115, s.117, s.131, s.133, s.138

⁹⁸ Sabah sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.24, s.31, s.65, s.69, s.79

⁹⁹ Öğle sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.132

¹⁰⁰ Geç vakit sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.12, s.133

¹⁰¹ Yarın sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.9, s.103, s.123, s.124

¹⁰² Ertesi gün sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.109

¹⁰³ Ertesi sabah sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.123

¹⁰⁴ Dakika sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.54, s.63, s.66, s.70, s.101

¹⁰⁵ Saat sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.4, s.38, s.39, s.49, s.65, s.108

¹⁰⁶ Gün sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.4, s.6, s.30, s.31, s.44, s.63, s.69, s.78, s.79, s.80, s.85, s.104, s.111, s.114, s.123, s.124 s.138

¹⁰⁷ Hafta sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.4, s.6, s.30, s.50, s.68, s.90, s.95, s.106, s.109

¹⁰⁸ Ay sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.4, s.5, s.20, s.35, s.44, s.88, s.104, s.109

¹⁰⁹ Yıl sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.4, s.14, s.66, s.83, s.87, s.88, s.101, s.137

¹¹⁰ “kış kıyamet” (s.130) ; “yaz kış” (s.137)

¹¹¹ a.g.e. , s.130

¹¹² a.g.e. , s.66

¹¹³ a.g.e. , s.115

Burada da, romanın yazıldığı tarihlerde geçtiğini düşünebiliriz. Fakat Kıbrıs Türk halkı şalvarı 1925 yılındaki kıyafet devrimine kadar, hatta daha sonraki yıllarda da isteyenler kullanmıştır.

Görüldüğü gibi romanın başlangıç ve bitiş tarihi ile ilgili bir bilgi olmamakla birlikte romandaki ipuçlarına bakarak romanın yaklaşık beş yıllık bir sürede geçtiğini düşünebiliriz. Tabii kesin süreler söz konusu olmadığı için bu süre daha kısa ya da daha uzun olabilir.

MEKÂN:

Kök Nal romanında vak'a mekândan daha önemlidir. Mekân, vak'anın geçişinde sadece yardımcı bir öğedir. Romanın vak'ası Kıbrıs'ta geçmektedir. Romanda, Türkiye de isim olarak karşımıza çıkar. Türkiye'de herhangi bir vak'a geçmez, fakat roman içinde iki yerde karşımıza çıkar: Birincisi, İdris hapse girdiğinde hapishaneden kaçıp Türkiye-Anamur'a sığınmayı aklında geçirmesi, ikincisi ise; Elmas'la sevgilisi Şayeste'nin, İdris'in önerisi üzerine sahte para basmak için bir sandalla denize açılmaları ve yakalandıkları fırtına ile Kormacit Burnu-Anamur'a kadar sürüklenerek fırtınanın hemen akabinde geri dönmeleridir.

Vak'a, Kıbrıs'ta bir mahkemede başlar, bir hapishanede ve daha sonra ise bir han odasında devam eder, bir evde ise sona erer. Burada dikkatimizi çeken, romanın başlangıç ve bitiş yerlerinin kapalı bir mekân olmasıdır. Roman, mahkeme salonunda başlar ve evde biter. Bu esas mekânlar dışında, İdris'in hırsızlık yaptığı mekânlar olan mezarlık, kilise ve Hayriye Teyze'nin evi; para işlerini yürüttüğü banka ile İsmail Efendi'nin dairesi, iş bulmasında ona yardım eden Çolak Hasan'ı bulmak için gittiği hayvan çiftliği ile Çolak Hasan'nın evi; çalıştığı yer olan Selimoğulları'nın çiftesi, Şayeste'yi bulmak için gittiği Karadağ köyü ile Şayeste'nin genelevinin bulunduğu Fenerli Kapı ve sahte paranın önce basıldığı yer olan deniz ile sonra basıldığı yer olan mağara, İdris'in handaki komşusu Panayi'nin girdiği hanın bitişiğindeki kahvehane bu roman boyunca karşımıza çıkan mekanlardır. Bu

mekanların ortak noktaları ise mekânın değil de orada geçen vak'aların önem taşımasıdır.

Romanın başladığı mahkeme salonu hakkında salonda izleyicilerin olduğu dışında tasvir cihetine gidilmez, mahkeme sadece adaletin tecelli ettiği bir yer olarak dikkatlere sunulur.

İdris'in mahkûm edildiği hapisanenin ismi ya da nerede bulunduğu ile ilgili herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Hapishane ile ilgili karşımıza çıkan bir mekân da, İdris'in mahkûmiyetinin ikinci haftasından itibaren eline demir bir tokuç verilerek çalıştırıldığı çakıl tarlasıdır. Buranın tek önemi ise Gardiyan ile İdris arasındaki konuşmaların geçtiği yer olmasıdır. İdris'in kaldığı hücre hakkında da tasvir yapılmamıştır. Hücre ile ilgili bilgiler sadece; hücrede fare olduğu, yatakların battaniyelerinin olduğu ve havanın sıcaklığından hücrenin cehennem kadar sıcak olduğudur. İdris, hücrede bir hafta boyunca yalnız kalır, ikinci hafta ise yanına birisi verilir, bu kişi Elmas'tır. İdris, Elmas'ı burada tanıyacak ve samimiyet kuracaktır, hapisaneden çıkınca da sahte para basacaklardır.

İdris hapisaneden çıktıktan sonra Lefkoşa'da Beyaz Han isimli bir handa kalmaya başlar. Burada han, mekân açısından değil vak'a açısından önem taşımaktadır. Diğer mekânlarda olduğu gibi Han'ın tasviri derinlemesine yapılmamakla birlikte hanın isminin Beyaz Han olup otuz odadan ibaret olduğu, balkonunun, avlusunun ve duvarının olduğu söylenir. Güneş, yükseldiği zaman hanın duvarlarından avluya yayılır. İdris odasından çıkınca merdiven inerek avluya çıkar. Avlunun ortasında bir şadırvan vardır, İdris arada bulunan bir çeşmeden yüzünü yıkar. Hanla ilgili bir başka bilgi ise konuşma ve seslerin bitişikteki odalardan duyuluyor olmasıdır. Handa otuz oda bulunmasına rağmen İdris'in sadece komşuları olan Panayi ile Nazlı ve kocasından bahsedilir. İdris bazen Panayi'nin odasında yiyip içer ve sarhoş olunca odasına gider. Nazlı ise İdris'in rüyalarını süsler, daha sonraları İdris evli olmasına karşın Nazlı ile birlikte olur. İdris, O'nun boynuna takmak için Hayriye Teyze'nin kırk yıllık altın yüreğini çalar. İdris, romanın ismi olan "Kök Nal"ı, altın yürek için kullanır. Bunun yanında İdris handa kaldığı süre içinde

Nazlı'nın kocası ile bir- iki hırsızlık olayına da girer. Köyün zengin Rumlarından olan Bit'in ölümü ve gömülmesi üzerine İdris ile Nazlı'nın kocası mezarlığa gider, mezarı kazarak adamın bütün altın eşyalarını çalarlar. Hatta adamın yüzüklerini şişen parmaklarından çıkaramazlar ve yüzükleri almak için baltayla adamın parmaklarını koparırlar. Burada da görüldüğü üzere, mezarlık mekan olarak hiç bir önem taşımamaktadır, önemi vak'a açınsındandır.

İdris, bir başka gece ise yanına bir başka kişiyi alarak bu kez kilisede saklanan yardım paralarını çalmaya gider. Para kutusunu bulamazlarsa da İdris yanındaki adama farketirmeden Meryem Ana heykelininin yanında bulunan tek kollu şamdanı çalar. Burada da kilise vak'a açısından önem taşımaktadır. Yaptığı diğer bir hırsızlık da; yukarıda söylediğimiz gibi Hayriye Teyze'nin altın yüregini çalmasıdır. Bu kolyeyi Nazlı için çalarsa da ona vermez, fakat handan çıkıp taşındığı evde, kapı komşusu olan Eleni'nin boynuna takar. İdris'in geçirdiği bir halüsilasyona dayanamayıp kendini öldürmesi ile de altın yürek Eleni'nin boynunda kalır. Burada, altın yüregin Eleni'nin boynunda kalması önemlidir. Vak'anın mekânla ilişkisi ise, İdris'in, kiraladığı evde Eleni ile kapı komşusu olmasıdır. Hayriye Teyze'nin evi ile ilgili de pek bir tasvir yapılmaz. Sadece şu cümleler dikkatimizi çeker:

“Gölgesi pencereye düştüğü zaman geri çekildi. Kunduralarını çıkardı, ellerini mendille sardı; bıçağa lüzum yoktu. İçeri daldı, gaz lambasının sönük ışıkları altında aydınlanan odanın tuhaf bir manzarası vardı. Yatağa göz attı. Bakışları yorgana kaydı. “Yaman be” dedi “Hayriye Teyze'nin yorganı yaman, gül işlemeli be.. bizim palasa layık.” “...Lambayı söndürdü. Karanlık.. altın yüregin ışığı ve mermer döşeme üzerinde çıplak ayak sesleri.. İdris koşuyordu.”

Bu mekânlar dışında, Çolak Hasan'ın İdris için iş bulduğu yer olan Selimoğulları'nın çiftesi, İdris'in, Çolak Hasan'ı bulduğu Hayvan Pazarı ve o gece yemek yediği Çolak Hasan'ın evi gözümüze çarpar. Fakat ne hayvan pazarı ne de Çolak Hasan'ın evi ile ilgili bir tasvir yapılmaz.

İdris, işe başladığının üçüncü ayında bir bankaya gider ve oraya parasını yatırır. Banka romanda daha önceden de karşımıza çıkar. İdris iş aradığı dönemde kendini bir bankanın kapısı önünde bulur. Banka hakkında bir tasvir yapılmaz, sadece bankada müşteriler olduğu, İdris'in bir banka çalışanı ile göz göze gelişi anlatılır.

Roman içinde karşımıza çıkan mekânlardan biri de Karadağ isimli bir maden köyüdür. Bu köyle ilgili pek bir tasvirle karşılaşmazsak da madende çalışan işçilerden ve köyün girişindeki bir meyhaneden söz edilir.

“Bu köyde, İdris'in ilk karşısına çıkan insanlar ona acayip göründü. Heriflerde sırt namına surat namına birşey yoktu.”... “Biraz daha yürüdü, galiba maden mıntakasına girmişti; tahta evlerden sızan ışıklarla, yollar şerit şerit uzuyordu.” “Yolüstü bir meyhaneye girdi.”

İdris, Karadağ'a Elmas'ın sevgilisi Şayeste'yi bulmaya gider. Şayeste burada genelev çalıştırmaktadır. İdris Şayeste'yi sorduğu kişilerden cevap alamaz, sonunda girdiği meyhanedeki meyhaneciden onun genelev çalıştırdığını öğrenir. Şayeste'nin evi Fenerli Kapı'dadır. Fakat Fenerli Kapı'nın hangi mekana ait bir isim olduğu hususunda pek bir bilgi yoktur. Fenerli Kapı bir sokak ya da mahale adı olabileceği gibi, Şayeste'nin çalıştırdığı genelevin de adı olabilir.

İdris, Şayeste'nin evinde oturup Şayeste'yi beklerken etrafındaki kızların tesiriyle kendini bir madenci köyü olan Karadağ'da değil de Holivud (Hollywood)'da gibi hisseder.

Şayeste'nin evi hakkında bir tasvir yapılmasa da Şayeste'nin yatak odasının tasviri yapılır. Şayeste'nin odası, salonun ta ucunda bir odadır. Halılar, levhalar, yatak başında çıplak kadın resimler, şamdanlar, avizeler, şişeler ve camlar vardır. Fakat bunların tasvir edilmesinin nedeni, tasviri yapılan şeylerin İdris tarafından değirmenden öğütülen parayla alındığını düşünmesine neden olmasıdır.

Elmas, hapishaneden çıktıktan sonra İdris'le gidip Şayeste'yi bulurlar ve Şayeste'nin sakladığı değirmenin bulunduğu yere giderler. Bu yer Karadağ Köyünde bir tepenin eteğidir. Burası hakkında da başka bir bilgi verilmez.

Değirmen, saklandığı yerden çıkarıldıktan sonra, geriye paranın basılacağı yer kalır. Önceleri bu iş, İdris'in önerisi ile denizde yapılmaya çalışılırsa da, sonunda bir mağarada para basmaya başlarlar. Para, bir kazanda kaynatılan kalıplara dökülerek elde edilir. İdris aracılığıyla da çarşıda-pazarda farkedilmeden gerçekleriyle değiştirilir. Ne mağara ne de çarşı- pazar hakkında bir tasvirle karşılaşmayız. Mağara hakkındaki bilgiler ise sadece; bir kapısının olduğu, kapının arkasında demirlerin bulunduğu ve bu demirler çekilince kapının açıldığıdır. İşlerin ilerlediği bir dönemde İdris paraları kendine bırakarak işten kurtulmak ister, bunu anlayan Elmas'la aralarında bu mağarada bir kavga geçer. Sonunda Elmas kızgın bir demir parçasıyla İdris'in gözünü kör eder ve Şayeste ile mağaradan kaçar.

Romanın bu bölümünde karşımıza yeni bir mekân olan hastane çıkacaktır. İdris kavga sonunda demir parçasının gözüne gelmesiyle yaralanır ve bayılır. Ayıldığında kendisini bir hastanede bulur. Diğer mekânlar gibi hastane ile ilgili bir tasvirle karşılaşmayız.

İdris, hastaneden çıkınca karakola gider ve ifade verir, fakat ne Elmas'ı ne de Şayeste'yi ele vermez. Karakoladan çıktıktan sonra ilk iş olarak bankadaki paralarını faiz yoluyla işletmeye karar verir. Bu düşünce ile faiz işleri ile uğraşan dairelerden birine, bir avukat yazıhanesine gider. Burası Katip Arzuhalci İsmail Efendi'nin dairesidir. Yine mekân tasviri yapılmamakla birlikte burası İdris için önemli bir yerdir. Çünkü İdris bu dairenin sahibi İsmail Efendi ile bir zaman sonra samimi olacak, onun sayesinde daha fazla para kazanacak, onunla birlikte bir ev kiralayıp oturacak ve evde içki meclisleri sayesinde bir çok kişiyle tanışacaktır.

İdris'in Arzuhalci İsmail Efendi ile kiraladığı ev hakkında bazı bilgiler verilir. Bunlar, evin dört odası, sundurmesi, bahçesi, avlusu, ağaçları, tavukları, havuzu ve kuyusu olan bir ev olduğudur. Ev iki katlı olup, aşağı katında İdris kalır, yukarı

katında da içki meclisleri düzenlenir. İdris'in odası ile bahçe arasında da bir ara kapı olup, o kapıdan bahçeye çıkılır. Önceleri hemen her gece düzenlenen içki meclisleri evin anahtarının İsmail Efendi'ye verilmesi ile haftada iki- üç geceye düşer. Bir gece, mecliste İdris'in İsmail Efendi'nin sevgilisi Tasulla'ya yaklaşmaya çalışması ile de içki alemlerine son verilir. Romanda evle ilgili dikkatimizi çeken bir nokta vardır. İdris, İsmail Efendi ile aynı evde kalmaktadır, fakat romanın sonuna doğru İdris'in İsmail Efendi'nin evine gittiği, orada yemek yeyip içtikten sonra evine döndüğü anlatılır. İdris ile İsmail Efendi aynı evde kalıyorlarsa İdris yemekten sonra nasıl evine döner? İdris ile İsmail Efendi evlerini mi ayırmışlar? Eğer ayırmışlarsa romanda bunun belirtilmesi gerekmez mi?

Bunların yanında, İdris'in İsmail Efendi ile kiraladığı evin yanında Eleni isimli bir kapı komşusu vardır. Evin bahçesindeki kuyunun suyunu Eleni de kullanmaktadır. Önceleri Eleni'ye pek dikkat etmeyen İdris, zamanla onu farkederek Sarhoş olduğu ve kendini evin havuzuna attığı bir gece tesadüfen Eleni de su almak için bahçeye girer. İdris'i çıplak görünce utanır ve gitmek ister. Eleni'yi gözüne kestiren İdris, kadını, altın yüreği ve paralarını göstermek vaadiyle odasına götürür. Önceleri bunu reddeden ve zorluk çıkaran Eleni altın yüreği ve paraları görünce susar. İdris, kök nalı Eleni'nin boynuna takar. İdris o anda ani bir kriz geçirir ve Eleni'nin doktor çağırmaya gittiği sırada krize dayanamayarak kendi kendisini öldürür, bir zamanlar Nazlı için çalınmış ama ona verilmemiş olan kök nal ise Eleni'nin gerdanında kalır.

Burada mekân bakımında İdris'in odası ehemmiyet kazanmaktadır. Çünkü İdris tüm halisülasyonları burada görecektir, daha önce öldürdüğü ve hırsızlık yaptığı tüm insanlar ona hesap sormak üzere odasına gelerek karşısına geçeceklerdir. İdris burada pantolonunun cebinden bıçağını alarak, son bir kuvvetle masasına dayanarak kalkacak ama sonunda halisülasyonlara –yüzleşmeye- dayanamayarak kendini öldürecektir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, mekân tasvirleri zayıf ve belirsizdir. Sadece vak'anın meydana geldiği yer olarak karşımıza çıkar. Uzun tasvirler olmamakla

birlikte mekân dar tutulmuştur. Romanın tamamı içinde en geniş tasvir edilen ve önemli bir fonksiyonu olan mekân kanımızca İdris'in İsmail Efendi ile kiraladığı evdeki İdris'e ait olan odadır. Çünkü İdris suç ve günahlarının esas yüzleşmesini bu odada yaşar, fakat burada bile mekan İdris'in şahsı üzerinde bir etki bırakmaz. İdris, içkinin tesiri ile halisülasyonlar görür ve yüzleşmeler yaşar. Mekânların İdris'in dışındaki şahıslar üzerinde de herhangi bir psikolojik etkisi yoktur.

ŞAHIS KADROSU:

İDRİS:

İdris, ayağında kundurası, üzerinde şalvarı olan, okuma-yazma bilmeyen cahil bir gençtir. Namusa önem vermeyen İdris, hayatında bir kere evlenmiş ve bir kız çocuğuna sahip olmuş, fakat kızını evlâtlık vermiş, karısını ise bir tartışma sırasında öldürmüştür. Namus kavramı olmaması dışında, para uğruna gözünü kırpmadan kesip biçebilen ve öldürebilen bir yapıya sahiptir. İdris'in inancına baktığımızda ise, yazarın romanın sonlarına doğru sarfettiği şu sözleri görürüz:

“Hayatında, birisine dua etmiş adam değildi.”... “Dinsiz de değildi. Fakat dinin de ne olduğunu bilmiyordu. Allaha hem inanıyor, hem de inanmıyordu. Başı sıkıya geldiği zaman, kâh ona küfreder; kâh ona dua edip, yalvarırdı.”¹¹⁴

Şeytanı ile çok iyi anlaşılan İdris, çeşitli suçlarla sürekli hapse atılan bir gençtir. Yine işlediği bir suçla (bıçak taşımaktan altı ay, meskene tecavüz suçundan üç ay) dokuz ay hapse mahkum edilir. Mahkûm edildiğinde dahi hapishaneden kaçmayı, kaçarken de hapishanedeki battaniyeleri satmayı aklından geçirir. Hapisliğin ilk haftasını hiçbir şey yapmadan geçiren İdris'in keyfi yerindedir, sadece sigarasının ve yana yana aradığı içkisinin hasretini çekmektedir.

Hapisliğin ikinci haftası eline demir bir tokuç verilir ve çalıştırılmak üzere çakıl tarlasına yollanır. Akşama da bir haftadır yalnız yaşadığı hücre sine yeni bir

---

¹¹⁴ a.g.e., s.127

mahkum verilir. Bir haftadır yalnızlıktan bunalan İdris, yanına bir hücre arkadaşı verilmesine sevinirse de sevinci kursağında kalır. Kendine ait her şeyi, eski sevgililerini dahi anlatmasına karşın adamın ağzından tek kelime almayı başaramaz. Bir haftanın sonunda ise onun senli benli olmayı başarır. İdris'in ahbap dediği Elmas, gardiyan'ın tabiriyle ekmek yenilecek birisidir. Sahte para basmaktan hapse atılmıştır, fakat değirmenin yeri bulunamamıştır. Elmas, İdris'e başından geçenler, nasıl ve neden hapse düştüğünü anlatır, dışarı çıktığında ise bu işe devam etmeyi plânladığını söyler ve İdris'e de ona katılmasını söyler. Bunun üzerine Elmas'tan bir yıl önce hapisten çıkacak olan İdris, ona para değirmeninin yerini bilen tek kişi olan –Elmas'ın sevgilisi- Şayeste'yi bularak değirmen hakkında bilgi alacağına söz verir. Zaten İdris için para içki kadar vazgeçilmez bir şeydir. İçkinin hayalini kurar gibi paranın da hayaliyle yaşar. Bazı akşamlar hücreye sigara bırakılır, bir kere de içki bırakılır. Elmas bunların kim tarafından verildiğini bilmez. İdris ise kim tarafından gönderildiği konusunda hiç konuşmaz.

Gardiyan İdris'le Elmas'ın peşinden ayrılmaz. Önce İdris'in ağzından laf almaya çalışırsa da başaramaz, Elmas'tan ise tek kelime bir şey öğrenemez.

İdris'in hapsihaneden çıkış günü geldiğinde Elmas ona dikkatli olmasını, para değirmeni hakkında mutlaka bilgi edinmesini ve Şayeste'ye gönlünü kaptırmamasını söyler. Şayeste, bir erkeği nasıl elde edeceğini çok iyi bilen bir kadındır. Para kelimesini dahi duyunca kendini kaybeden İdris, Elmas'a merak etmemesini, Şayeste'ye kapılmayarak değirmen hakkında mutlaka bilgi alacağını söyler.

İdris, para ve içkinin yanında kadınlara da düşkün bir kişidir. Her ne kadar kadın düşkünlüğü olsa da onun için para her zaman daha üstün gelmiştir.

Sonunda beklenen gün gelir ve İdris hapsihaneden çıkar. Hapsihaneden çıkan İdris önce bir handa konaklamaya başlar. Handa oradaki insanları incelemeye koyulur. Ertesi gün de iş bulmaya çıkar. İş bulmak için gezerken kendini bir bankada bulur. Uzun süre paraları seyreder ve kötü bir halde kendini dışarı atar, gözleri paradan başka bir şey göremez haldedir. İdris paranın hülyalarına dalarken diğer

yandan da handa kalan Nazlı isimli bir kadının da hayallerini kurar. Nazlı'ya göz koymuştur ve onun yalnız bir anını kollamaktadır, fakat Nazlı hep aşçı kocası ve çocuklarının yanındadır.

İdris'in oda komşusu olan Panayi ile tanışır. Panayi ona iş bulacağını döyler , fakat bu bir türlü olmaz. Sonunda İdris, Çolak Hasan isimli eski bir tanıdığını bulur. Çolak Hasan ona Selimoğullarında iş bulur. İdris, Selimoğullarının çiftelerinden birisinde Lefkoşa ve Limasol arasındaki bir çiftlikte çalışmaya başlar.

İşe başladıktan sonra geceleri de çalıştığı için hana iki gecede bir gitmeye başlar. İşe başladığının üçüncü ayında soluğu bankada alır. Parasını bankaya yatırmaya başlar.

Bir gece Nazlı'nın kocası İdris'in odasına gider. Bit isimli bir Rum zenginin öldüğünü, paralarının ise onunla beraber gömüldüğünü söyler. İdris'le adam ertesi gece mezarlığa giderler ve mezarı açarak adamın altınlarını alırlar. Hatta İdris, adamın ağzındaki dişleri, baltayla çenesini parçalamak suretiyle alır, yine öldüğü için elleri ve parmakları şişen adamın üzerindeki yüzükleri almak için ölü adamın parmaklarını baltayla koparır (keser).

İdris, hapisshaneden çıkışından sekiz ay sonra Nazlı yoluyla Elmas'a üstü kapalı bir mektup yazar ve gidip Şayeste'yi bulacağını ve değirmen meselesini görüşerek Elmas'ı durumdan haberdar edeceğini söyler. Aynı gece Nazlı, İdris'in odasına gelir, Şayeste'yi kıskanan Nazlı İdris'e hesap sorar. İdris önce şaşırırsa da sonra Nazlı'nın onda gözü olduğunu anlar. O gece birlikte olurlar.

İdris, bir gece Selimoğullarının çiftesini sürerken hayvanlar aniden durur. İdris, önce bunun nedenini anlayamazsa da sonra denizdeki bir sandaldan gelen ışık nedeniyle sahile yaklaşan sandalı götür ve onu takibe alır. İdris, sandal geri dönünce kumlarda sürüklenerek sandalın bırakmış olduğu sandıkların yanına gider, on tane olan sandıkları hemen arabaya taşır ve oradan hızla uzaklaşır (ayrılır). İdris, handaki odasında açtığı sandıklardan paket paket sigara kağıdı çıkar. Bu kağıtları yetmiş

liraya satar. Yirmi lirasını hemen bankaya yatırır, elli lirasını da her ihtimale karşın üzerinde saklamaya karar verir. Bankadaki parası da doksan lira olmuştur.

İdris, aynı gün Elmas'tan bir mektup alır. İdris bu mektubu Çolak'ın oğluna okutur. Şayeste'ye gitme işini sekiz ay erteleyen İdris Karadağ'a giderek kadını bulmaya karar verir. Bu kararla işten bir haftalığına izin alır.

Karadağ'a gittiğinde Şayeste'nin kerhane işlettiğini öğrenir. Gittiği bir meyhanede de Şayeste'nin oğluyla karşılaşır ve oğlanın yolu göstermesiyle Şayeste'nin yanına gider. Şayeste'ye ulaştığında ona Elmas'tan ve değirmenden bahseder, Şayeste önce Elmas'ı tanımamazlıktan gelir, daha sonra ise onu tanıdığını kabul eder ve nasıl olduğunu sorar. Bu sırada Şayeste'nin belâlısı Osman gelir ve kavga çıkarır. İdris, değirmen hakkında bir şey öğrenmeden geri kasabaya dönmek zorunda kalır.

İdris, birçok kere hapse girip çıkmasına, hatta iş bulup çalışmasına rağmen hırsızlıktan da vazgeçemez. Karadağ dönüşü yine hırsızlıklarına devam eder. Bu kez hırsızlık için seçilen yer kilisedir. Kilisede pazar günleri yardım sandığına konan paralar çalınacaktır. İdris yanında bir kişi ile kiliseye gider. İçeri girdiğinde ise para sandığını bulamaz. İdris'i gözü tek kollu bir şamdana takılır. İdris, yanındaki kişi farketmeden şamdanı cebine sokar. Ardından da kiliseyi terkederler.

Nazlı'nın kocası ile İdris'in arası bir ara açılırsa da adamın yeni iş teklifi ile araları yine düzelir. İdris işin ne olduğunu öğrendikten sonra bu işi tek başına yapmaya karar verir. Bir gece yalnız başına Hayriye Teyzenin evinde gider. Amacı Hayriye Teyzenin altın gerdanlığını çalmak ve onu Nazlı'nın boynuna takmaktır. İdris, o gece yüreği çalana kadar eskiden öldürdüğü bazı kişileri hatırlar. Sürekli bu tip şeyler aklına gelmektedir. Altın yüreği çalacağında İdris garip bir duyguya kapılır ve kadını öldüremez, altın yüreği boynundan dikkatlice alır ve evden çıkıp gider. Yüreği çalacağında Hayriye Teyzenin gül işlemeli yorganı dikkatini çekerse de kadını uyandıracağı düşünmesiyle yorganı almaktan vazgeçer.

Handaki odasına gider, orada şamdanını yakar ve altın yüreği şamdanın ışığına tutar, gördüğü görüntüye kapılarak “Kök Nal” diye bağırır.

Bir hafta sonra Elmas hapisshaneden çıkar. Selimoğulları’ndan iki günlük izin alan İdris onu karşılar ve handaki odasında ikisi için küçük bir ziyafet hazırlar. Yeyip içtikten sonra Şayeste’yi bulmak üzere yola çıkarlar. İdris ne Nazlı’yı ne de hırsızlıklarını Elmas’a anlatmaz.

Elmas’la İdris Karadağ’a giderek Şayeste’yi bulurlar. Şayeste’yi alarak değirmenin olduğu tarlaya giderler ve onu gömülü olduğu yerden çıkarırlar. İdris’in fikri üzerine değirmeni önce denizde döndürüp para çıkarmayı denerlerse de Elmas’la Şayeste’nin denizdeki bir fırtınaya yakalanarak geriye geç dönmeleri ile, parayı denizde basmaktan vazgeçerler. Elmas’la Şayeste’nin denize açılıp dönmemelerine kızan İdris ise aldatıldığını düşünerek önce işe, sonra da handaki odasına döner. Handa iken Nazlı İdris’in odasına gelir, kocası ile kavga ettiğini ve onu kurtarmasını söyler. İdris ise bu teklifi reddeder. İdris o geceden sonra bir daha ne Nazlı’yı ne de kocasını görür.

Fırtınadan kurtulup geri dönmeyi başaran Elmas ile Şayeste İdris’in handaki odasına gelirler ve başlarından geçen fırtına yüzünden geç geldiklerini anlatırlar. Bunun üzerine değirmeni bu kez buldukları bir mağarada işletmeye karar verirler. Elmas’la Şayeste değirmeni döndürüp sahte para basacak, İdris ise bu sahte paraları çarşıda-pazarda yekün alışverişlerinde kimse farketmeden değiştirecektir. İşler yolunda ve güzel gider. Bir gün eline toplu miktarda para geçen İdris, paraları cebine atıp işten vazgeçmeyi ve Elmas’a para vermemeyi düşünür. Elmas, İdris’in bu düşüncesini farkederek ondan parasını ister. Sonunda kavga ederler. Elmas, elindeki kızgın demir parçasıyla İdris’i ağır yaralar ve onu öldürdüğünü sanarak Şayeste’yi alıp oradan kaçar.

İdris’in bu kavgadan sonra sağ gözü kör olur. Uyandığında kendini bir hastahanedede bulur. Orada olduğu süre içinde hastahanedeki hemşirelerden birisiyle yakınlık kurmaya çalışır, hatta ona altın yürekten ve paralardan söz eder, fakat daha

sonra bundan pişman olup anlattıklarının gerçek olmadığını, sadece Selimoğullarında çalışan bir uşak, bir ahır temizleyicisi olduğunu söyler.

İdris garip bir düşünce ile Elmas'ı ve Şayeste'yi ele vermez. Bir göze dört göz fikriyle intikam almak ister. Hastahanedен çıkınca ilk iş olarak bankaya gider, paralarını çeker ve faize koydurur. Faiz hususunda ona Arzuhalci İsmail Efendi yardımcı olur. İdris bir süre sonra büyük faizcilik yanısıra küçük faizciliğe de el atar. Bu sırada İsmail Efendi ile samimiyet kurar. İsmail Efendi bir sohbetlerinde İdris'e evlenmesini ya da bir eve çıkmasını, han köşelerinden kurtulmasını söyler. İdris evlenmeyi reddeder fakat eve çıkma fikrine sıcak bakar. İsmail Efendi İdris'e birlikte eve çıkmayı teklif eder, İdris de bşu teklifi kabul eder. Bunun üzerine dört odalı, bahçeli ve havuzlu bir ev tutarlar.

Eve çıktıklarına evde hemen hemen her gece içki alemleri yapılır, İdris bu sayede birçok kişi ile tanışır, meclisteki kızlarla gönül eğlendirir. Bir akşam İsmail Efendi yalnız gelir ve evin anahtarını ister, İdris'e de bir beşlik verip meyhaneye yollar. İdris, o gece çok içmesine rağmen eve erken gider, her zamanki gibi soluğu evin havuzunda alır. Sonra da İsmail Efendi'nin kapısından içeriyi gözetler. İsmail Efendi'nin yanında Kulumri'nin kızı Tasullâ'yı görür.

İdris, her geçen gün çoğalmakta olan paralarını nasıl saklayacağını bilmemektedir. İsmail Efendi'den fikir danışır, İsmail Efendi ona bir kasa almasını söyler. Bu fikir İdris'in aklına yatar ve taksitle bir kasa satın alır, anahtarını da beline asar. Evrakları kasada kilitli olmasına, kilitlerinin de belinde olmasına rağmen İdris, geceleri arada bir uyanır ve kasayı kontrol eder; hatta kasayı açıp şilinleri okşar, çok sevdiği beşlikleri seyreder. Şilinlerin yanında Hayriye Teyzenin kırk yıllık altın yüreği vardır. İdris ışığı sevmemesine karşın yüreğin saçtığı ışıktan derin bir haz duyar.

Faiz işlerine dalan İdris içinde sakladığı intikam hissini unuttur gibi olursa da bir gün o günün; yani intikam gününün geldiğine karar verir. Polislerle birlikte Elmas'la Şayeste'nin para değirmenini işlettikleri mağaraya gider. Polisler dışarıda

kalır, İdris mağaraya girer, Elmas'la Şayeste oradadırlar. İdris'i görünce çok şaşırırlar fakat sevinirler de. Onları polise ele vermediği için duydukları minnettarlığı anlatırlar ve yaptıklarından pişman olduklarını söylerler. Ardından da İdris'e değiştirmesi için bir kese para verirler. İdris keseyi hemen şalvarının içine koyar. Hemen ardından da, daha önceden planladığı gibi boğazını tutar ve "Boğuluyorum!" diye bağırmağa başlar, kendini dışarı atar. Dışarıda tetikte bekleyen iki polis hemen içeri girer ve Şayeste'yle Elmas'ı yakalar, İdris de polisler'e verdiği sözü tutarak hemen oradan ayrılır.

O gece yine evde meclis toplanır. İdris, o gece Tasullâ'ya göz koyar. Ona altın yürekten ve kasadaki paralardan söz ederek onu odasına çıkarır. Fakat İsmail Efendi arkalarından odaya gelir ve Tasullâ'ya kızarak onu meclisin olduğu salona gönderir.

Başka bir gece İdris tek başına içki içmeye karar verir, kasaptan da çok sevdiği etlerden alıp eve döner. Bu sırada kapıkomşusu Eleni ile karşılaşır. Komşusuna o an alıcı gözle bakar, onca yıllık kapı komşusunu nasıl bugüne kadar farketmediğine şaşırır. İdris, o gece sarhoş olur, gözünün önüne bu kez Elmas'la Şayeste ve değirmen gelir, değirmenin elden gittiğine yanar. Onların ardından da Nazlı'yı ve Hayriye Teyzeyi görür. İdris bu hayaller arasında içkinin tesiriyle sızıp kalır.

Ertesi günlerde çarşıda gümüşüm azaldığı ve kuyumcuların gümüş aradığını Arzuhalci İsmail Efendi'den duyan İdris, çok sevdiği beşliklerini piyasaya sürmeye başlar. İdris, bunun şerefine toptanı ucuzndan geldiği için bir kasa şarap alır, gecesi meclisi toplamak ister. İsmail Efendi ise son olan olaydan ve meclisin önde gelenlerinden olan Hacı Hakkı Efendi'nin hasta olmasından dolayı meclisin kurulmasını istemez. Bu sırada bir kadınla çocuk İsmail Efendi'nin dükkânına girer. Kadın, yanındaki çocuğun İdris'e ait olduğunu söyleyerek İdris'ten çocuğa yardım etmesini ister. İdris bunu reddeder, kadın bunun üzerine kimliğini açıklar. Bu kadın Nazlı'dır. İdris bu kadının Nazlı olduğunu öğrendiğinde çok şaşırır, fakat yine de

Nazlı'nın pek çok kişiyle ilişkisi olduğunu söyleyerek çocuğun kendisinin olduğunu reddeder ve İsmail Efendi'nin dükkânından çıkıp gider.

Kasadaki paralar yüzünden her an tetikte olan İdris rahat uyku uyuyamaz, çok geceler korkuyla yatıp korkuyla uyanır. Bir gün güneş doğmadan kalkar, tavuklarını yedirir, birkaç gündür iyi yumurta vermeyen kırmızı tavuğu alır ve onbeş şiline Arzuhalci İsmail Efendi'ye satar, İsmail Efendi, İdris'e, tavuğun bir kısmını pişirmesini söyleyerek akşama ona yemeğe gider. Yemeğin yanında da konyak içer. Üç şise konyak içmesine rağmen içki içme arzusu geçmeyen İdris eve dönünce de şarap içer. Sonunda yine eski günahları karşısına dikiliverir. Hayriye Teyze, yürek ve Nazlı'yla ilgili çeşitli hayaller görür. İçinde bir yangın olur, kendisini bahçedeki kuyuya atar. Bu sırada ara kapıyı açarak kuyudan su almak için bahçeye giren kapı komşusu Eleni işe karşılaşan İdris, kadını tutar ve zorla odasına götürür. Birçok vaatlerde bulunur. Durmadan çırpınıp vaatleri reddeden Eleni İdris'in altın yüreği göstermesiyle durulur. İdris yüreği Eleni'nin boynuna takar. Bu sırada yine İdris'in içindeki yangın alevlenir. Eleni, yerde kıvrınmaya başlayan İdris'in üzerine su atarsa da İdris sakinleşemez. Eleni'ye doktor çağırmasını söyler. Bunun üzerine Eleni hemen odadan çıkar. İdris, bir an yüreğin Eleni'de olduğunu hatırlayarak kalkıp kadının peşinden gitmek ister ama bunu yapamaz, sadece bıçağını alabilir. Bu sırada karşısında yıllar önce ilk kanına girdiği Onluk Memed'i bulur. Ardından öldürdüğü gencecik karısı Benli Fatma, kızı Ayşecik, Mıstık, yine öldürdüğü Bulgar Safia'nın kızı Ester gelir ve hepsi de İdris'ten hesap sorarlar. Mezarıcı Beşir ile Zühtü de odasındaki duvara balta vururlar. İdris sonunda bunlara tahammül edemez ve cbinden eksik etmediği biricik korunağı bıçakla kendi kendisini bıçaklar ve ölür.

Eleni geldiğinde bu durum karşısında çığlı atar, bir dua fısıldayıp istavroz çıkararak geri çekilir. Kök nal -altın yürek- ise onun boynunda kalır.

ELMAS BECERİKLİ (AHBAP):

Elmas, sahte para basmaktan hapse mahkûm edilen bir adamdır. İdris'in bulunduğu hücreye verilir. İdris hemen onunla konuşur, Elmas'ın hangi nedenden

dolayı hapse atıldığını öğrenmeye çalışır fakat Elmas onu tersler ve başka hiç konuşmaz.

Gardiyan, İdris'e her ikisinin de Elmas'ın yüzünden ekmek yiyeceklerini, adamın altın bir diş olduğunu döyler. İdris bunun üzerine adamın kim olduğu ve neden hapse atıldığını daha çok merak eder. Elmas'ın ağzından lâf alabilmek için İdris eski sevgililerini dahi anlatır, yine de adamın ağzından hiçbir şey alamaz. Bir haftanın sonunda ise İdris onunla senli benli olur. Elmas, sahte para basmaktan içeri atılmış, para değirmeni ise sevgilisi Şayeste tarafından bir tarlaya gömülmüş ve polisin eline geçememiştir.

Elmas, sahte para bastığı dönemde Şayeste sahte kalpleri çarşıda-pazarda değiştirir. Şayeste'nin onsekiz yaşında başka bir sevgilisi vardır. Bazen o da Elmas'la Şayeste'ye yardım eder, fakat Elmas, Şayeste'nin onu o oğlanla aldattığını bilmez. Bir süre sonra çok paraları olur, hatta haftada birkaç kere kasabaya inip Şayeste'yle en iyi konaklardan birinde konaklar. Aslında Elmas'ın asıl amacı, paraları aldıktan sonra tek başına çok uzak bir şehre kaçmaktır. Şaseyte'nin genç sevgilisiyle kavga etmesi ve gencin polise gidip her şeyi anlatmasıyla hayaller sona erre, Elmas kendini uzak bir şehirde değil hapishanede bulur. Elmas'ın amacı ise iki yıl sonra hapishaneden çıkınca Şayeste'yi bulup sahte para basmaya edvam etmektir. İdris'in bir yıllık mahkumiyeti olduğu için Elmas'tan bir yıl önce dışarı çıkacaktır. Elmas'ın isteği üzerine dışarı çıkınca gidip Şayeste'yi bulacak ve değirmen hakkında bilgi alacaktır.

Çakıl tarlalarından hücreye, hücreden çakıl tarlalarına günler su gibi akıp gider ve birinci yıl sona erer. İdris artık serbesttir. Elmas, İdris'e Şayeste'ye dikkat etmesini, ona tutulmamasını ve mutlaka değirmen hakkında bilgi almasını söyler.

İdris hapishaneden çıktıktan sekiz ay sonra Elmas'a bir mektup gönderir ve işlerin yolunda gittiğinden, gidip Şayeste'yi bulacağından bahseder. Elmas ise ona cevap yazarak bir daha kendisine mektup yazmamasını, bunun tehlikeli olabileceğini

söyler. İdris kısa bir süre sonra Karadağ'a giderek Şayeste'yi bulur, fakat değirmenin yerini öğrenemez.

İkinci yıl geçer ve Elmas'ın da hapisaneden çıktıkma günü gelir. İdris, hapsihaneden çıktığında bir handa kalmaya başlar ve iş bulur. Elmas'ın hapisaneden çıkacağı zaman ise işinde iki günlük izin alır, kuzu, kemik ve içki satın alarak handaki odasında bir içki sofrası hazırlar. Sonra da hapishaneye gidip Elmas'ı karşılar. Elmas'ı alıp hana giderler ve orada yeyip içtikten sonra Şayeste'yi bulmak üzere yola çıkarlar, gidip onu bulurlar.

Ayın battığı bir gece Şayeste'yle değirmenin gömülü olduğu tarlaya gidip değirmeni çıkarırlar. İlk para basımını İdris'in fikri üzerine Şayeste ile Elmas denizde bir sandalın içinde yaparlar, fakat sandalın fırtınaya yakalanması yüzünden karaya (geriye) çok geç dönerler. İdris onları çok uzun süre bekler, fakat sonunda handaki odasına döner. Elmas'la Şayeste ise karaya çıkar çıkmaz hana gidip İdris'i bulurlar, fırtına yüzünden geç döndüklerini anlatırlar. Denizdeki başarısızlıktan sonra bir mağarada bu işi yapmaya karar verirler. Bunun üzerine Elmas ile Şayeste paraları basmaya, İdris de bu sahte paraları çayırdan-pazarda değiştirmeye başlarlar. İşler güzel devam ederken Elmas'ın İdris'in eline yekün para verdiği bir zamanda İdris bir hafta ortadan kaybolur, bir hafta sonra ise iş olmadığını, paraları değiştiremediğini ve işi bırakacağını söylemek üzere mağaraya döner. Elmas, İdris'in yalan söylediğini anlar ve paraları ister, İdris'in de paraları vermemesi üzerine kavga ederler. Dövüşmesini çok güzel beceren Elmas kavga esnasında eline kızgın bir demir parçası alır ve onunla İdris'in gözüne vurur. İdris bağırmaya başlar, yüzünden kanlar akar ve kıvrılarak yere yuvarlanır. Şayeste İdris'in öldüğünü zanneder ve oradan kaçır, Elmas da onunla gider, fakat olanlara çok üzülür, hatta ağlar.

İdris bu olaydan sonra kör olur, buna rağmen polise bir şey anlatmaz. Amacı intikam almaktır.

Bir gün İdris mağaraya gider, Elmas'la Şayeste ordadırlar. İdris'i gördüklerinde önce şaşırırlar, fakat sonra sevinirler ve işin onsuz dönmediğini

söylerler. O gece ocak yanmamıştır, fakat bir gece önceden çıkarılan sahte paralar Şayeste’de durmaktadır. Elmas onları alır ve İdris’e verir. İdris para torbasını hemen şalvarının içine koyar. Ardından da aniden boğazını tutar ve “boğuluyorum” diye bağırmaya başlar ve mağara kapısına vurur, dışarı çıkmak ister. Elmas ona kapıyı açar, İdris de kendini dışarı atar. Tam bu sırada iki polis mağaradan içeri girerler. İdris aradan sıvışıp kaçar. Elmas’la Şayeste değirmenle birlikte yakalanırlar. Aslında polis işi İdris’in plânıdır, Elmas’la Şayeste’nin yakalanması ile İdris intikamını almış olur. İdris daha sonra Elmas ile Şayeste hakkında kara bir haber¹¹⁵ ıdır.

Bundan sonra romanda Elmas’la ilgili bir şey geçmez.

ŞAYESTE:

Şayeste, Karadağ isimli bir maden köyünde yaşayan ve genelev çalıştıran bir kadındır. Elmas’ın sevgilisidir. Fakat diğer yandan da, on sekiz yaşında, Osman isimli bir başka sevgilisi daha vardır. Elmas genç oğlanı tanmasına rağmen onun Şayeste’nin sevgilisi olduğunu bilmez.

Elmas’ın deyimiyle Şayeste bir dere çiçeği kadar candır, erkekleri etkisi altına alan ve aldığında da kukla gibi oynatan bir kadındır. Şayeste’nin fizikî görünüşü Elmas’ın ağzından şöyle tasvir edilir:

“Badem gibi gözleri vardı, nah kalçaları zürafe gibi bir boy..”¹¹⁶

İdris’e göre ise Şayeste, bayat ve leş bir kokonadır. Yanakları ise pancar suyu ile yıkanmış gibi kızıldır.

Şayeste, sevgilisi Elmas’ın bastığı sahte paraları çarşıda-pazarda değiştirir. Osman da onlara yardım eder. Fakat Elmas’la Şayeste bazen onu atlatırlar. Osman, on sekiz yaşında bir gençtir, Şayeste’te Elmas’tan habersiz bu gençle gönül eğlendirir, kazandığı paraları Osman’la yer. Bir gece Şayeste Osman’la kavga eder, oğlan da

¹¹⁵ Haberin içeriği ile ilgili herhangi bir bilgi verilmez.

¹¹⁶ Hikmet Afif Mapolar, *Kök Nal*, s.16

karakola gidip her şeyi anlatır. Bunun üzerine Elmas hapse mahkûm edilir. Bu arada ise Şayeste para değirmenini bir tarlaya gömerek saklamayı başarır ve polislerin tüm zorlamalarına rağmen değirmenin yerini söylemez. Mahkemede de (hünk vurup) ağlar.

Elmas, hapishanede İdris isimli bir mahkûmun kaldığı hücreye konur. Elmas burda onunla ahbablık kurar ve İdris'e, hapishaneden çıktığında gidip Şayeste'yi bulmasını ve ondan değirmen hakkında bilgi almasını söyler. İdris de öyle yapar. Elmas'tan bir yıl önce hapishaneden çıkan İdris, hapishaneden çıktıktan bir süre sonra Şayeste'nin kaldığı köye gider. Oraya gittiğinde kimse Şayeste'nin nerede kaldığını söylemez. İdris sonunda köydeki bir meyhaneye gider ve orada Şayeste'nin bir genelev işlettiğini öğrenir. Ardından da meyhaneye gelen Şayeste'nin onbeş-onaltı yaşlarındaki kuru sarı oğlunun yolu göstermesi ile Şayeste'nin kaldığı eve gider. Şayeste kaldığı yerde, zenginlik içinde yaşamaktadır.

Şayeste önce Elmas'ı tanımamazlıktan gelir. İdris'in sert konuşması sonucu Şayeste önce İdris'i kendi odasına alır ve içki içirir, kendi de epey içtiken sonra her şeyi anlatır, ağlar ve içtenlikle ve candan bir şekilde Elmas'ı sorar. Hemen ardından ise odadan kaçır, İdris kadını armak için odadan çıktığında, Şayeste'nin genç sevgilisi Osman'la karşılaşır. Osman'la kısa ve hafif bir kavgadan sonra İdris gene köyüne döner.

Elmas'ın hapisliği sona erdiğinde İdris onu alır ve birlikte Şayeste'nin kaldığı yere giderler. Şayeste'yi bulurlar ve gidip değirmeni gömülü olduğu tarladan çıkarırlar. Ardından da terar para basmaya başlarlar, bu işi ilk denizde, bir sandalın içinde yapmaya çalışırlarsa da denizde çıkan fırtına işlerini epey bir güçleştirir. Elmas ile Şayeste denize açıldıkları gece fırtınaya yakalanırlar; Kormacit Burnuna, Anamur önlerine kadar sürüklenirler, ertesi günü de ancak hava düzeline geri dönebilirler. Oları beklemekten usanıp handaki odasına dönen İdris'i handaki odasında bulurlar, ona başlarından geçenleri anlatırlar. Elmas, Şayeste'nin koynundan çıkardığı sahte gümüş paraların torbasını İdris'e çarşıda gerçekleriyle değiştirmesi için verir. O gece Şayeste'nin oynak tavırları İdris'in dikkatini çeker.

İdris önceleri buna aldırılmazsa da içki içtikçe bakışları farklılaşır. Bunu farkedene Elmas sinirlenir ve İdris'i üztü kapalı bir şekilde uyarır.

Elmas'la Şayeste para basma işini mağarada yapmaya başlarlar. İdris ise kalpleri çarşıda-pazarda değiştirir, fakat bir ara eline yekün bir para konunca ortadan kaybolur. Şayeste, ona güvenip mağaranın yerini gösterdiği için Elmas'a kızar ve İdris'in ağzının sıkı olmadığını, mutlaka yakalanacaklarını söyler. Bu konuşma sırasında bir hafta boyunca kayıp olan İdris mağaraya gelir.

İdris, oraya geldiğinde paraları gerçekleri ile değiştiremediğini söyleyip işte sıyrılmaya çalışır, Elmas ile Şayeste ise bunu anlarlar, Şayeste laf söylemeye başlar, İdris Şayeste'nin üzerine yürür ve gözlerinin içine ağır bir tokat indirir, Şayeste yere yuvarlanır. Bunun üzerine Elmas İdris'in üzerine yürür ve kavga ederler. Sonunda Elmas eline aldığı kızgın bir demir parçasıyla İdris'in gözünün yakar. Şayeste de yattığı yerden doğrularak kurşun kazanına doğru koşar, tası doldurup İdris'e savurmaya hazırlanırken İdris'in yüzünü kanlar içinde görür. İdris'in öldüğünü sanarak bağıırır ve oradan kaçar. Elmas da onunla kaçar.

İdris ayıldığında kendini bir hastahane bulur. Sağ gözü kör olmuştur. İdris, garip bir düşünceyle İdris'i ele vermez, "bir göze dört göz" fikriyle intikam almayı aklına koyar. Aradan bir süre geçer, İdris faiz işine girer, para kazanır, ev bile kiralar, işlerini yoluna koyduğu zaman da alacağı intikamı hatırlar.

İdris, bir akşam mağaraya gider, Şayeste onu gördüğünde ilkin onu tanıyamaz, tanıyınca da polise ifade vermediği için ona teşekkür eder ve boynuna sarılıp kör gözünden öper. Elmas da Şayeste'nin onu kışkırttığı için işlerin bu raddeye geldiğini söyleyerek İdris'ten özür diler. Şayeste elleri titreyerek koynundaki bir yığın parayı İdris'e verir. İdris keseyi alıp şalvarının içine atar, hemen ardından da aniden "boğuluyorum" diye bağırmağa başlar ve mağaranın kapısına giderek dışarı çıkmak ister. Elmas'la Şayeste korku ve şaşkınlık içinde birbirlerine bakarlar. İdris'in "açınız, kapıyı açınız, boğuluyorum...biraz hava..." sözleri üzerine Elmas mağaranın kapısını açar, İdris kendini dışarı atar. Bu anda iki el silah patlar, iki polis

memuru mağaraya girer. İdris, bu sırada poisle anlaştığı gibi oradan kaçar. Şayeste ile Elmas ise para değirmeni ile birlikte yakalanırlar.

ARZUHALCI İSMAİL EFENDİ (KÂTİP):

İsmail Efendi göbekli bir adamdır. Belirli bir miktar kârı daireye bırakmak koşuluyla insanların faizleriyle uğraşan bir kâtiptir. İsmail Efendi, muamele yoluyla faizcilik yapar, kazancın bir kısmını da kendine bırakır. İdris'in deyimiyle, İsmail Efendi'nin yazıhanesi şıkır şıkır işler, girenin çıkanın haddi hesabı yoktur.

İsmail Efendi, ilk karısının ölümünden sonra bir kere daha evlenmez. Bir zamanlar kadı ailesinden bir kıza talip olur, fakat reddolunur. Arada bir günah işlediği olsa da beş vakit namazını ihmal etmeyen, imanını bütün bir Müslüman'dır. Arada bir içki içtiği de olur, fakat İdris gibi kör kütük sarhoş olmaz.

İdris bankadaki paralarını faize koymaya karar verdiğinde İsmail Efendi'ye gider, İsmail Efendi, İdris'in paralarını işlemeye başlar. İlk muamele uğurlu gelir, ardından faizler su gibi dökülmeye başlar. İdris, bu süre zarfında Arzuhacı ile senli benli olur. İdris İsmail Efendi'nin dükkânına kendi dairesi gibi girip çıkar, kahve-sigara içer.

Bir müddet sonra İsmail Efendi İdris'e küçük faizcilik de yapmasını önerir. İsmail Efendi'ye göre küçük faizcilik, büyük faizcilikten daha kârlıdır. İdris bunu da tecrübe eder ve memnun kalır. Artık gerek büyük paranın gerekse küçük paranın faiz günleri hiç aksatmadan İsmail Efendi'ye parasını almaya gider.

İsmail Efendi, İdris'le bir konuşmalarında, ona evlenmesini tavsiye eder. İdris buna karşı çıkar, hatta vaktiyle evlendiğini, bir de kızının olduğunu, fakat kötü çıkınca ikisini de bıraktığı yalanını anlatır. Aslında İsmail Efendi İdris'in evlenmesinden çok onun ayrı bir ev tutmasını istemektedir. İdris evlenme bahsini kapatınca, İsmail Efendi de ona, han köşelerinde kalmaktan vazgeçmesini ve kendisiyle bir eve çıkmasını söyler. Böylece hem birlikte kalacaklar hem de içki

meclisi de kurma fırsatı bulacaklardır. Bu fikir İdris'in hoşuna gider, bir hafta sonra dört odalı, bahçesi, avlusu, ağaçları ve havuzu olan bir ev tutarlar. Ev tutulduktan hemen sonra her gece içki meclisleri kurulmaya başlanır. İdris, İsmail Efendi sayesinde birçok kişi ile bu mecliste tanışır, ahbab olur. Meclis yanında mahbup güreştirmeler¹¹⁷ de eksik olmaz, fakat İdris bundan pek hoşlanmaz. Yine de elinden para çıkmadığı için ve Hacı Hakkı Efendi ile mahallenin imamı parasını verdiği için sesini çıkarmaz ve istediklerini yapmalarına müsaade eder.

Bir akşam İsmail Efendi eve yalnız gelir. İdris'ten evin anahtarını isteyip o gece kimsenin gelmeyeceğini ve İdris'in de evde olmamasını söyleyerek ona bir beşlik verir ve meyhaneye yollar. Arzuhalci İsmail Efendi o gece eve Tasulla'yı getirip gönül eğlendirir. O geceden sonra meclise bir soğukluk gelir, devamlı olan toplantılar haftada bire, ikiye düşer. Bunun nedeni, evin anahtarını İsmail Efendi'nin almasıdır.

İdris, İsmail Efendi'nin işlediği paralardan kazandığı faizlerin çoğalmasıyla o paraları nasıl saklayacağını düşünmeye başlar, bir gün İsmail Efendi'ye danışır. İsmail Efendi, ona, bir kasa almasını söyler. İdris, İsmail Efendi'yi dinler, kendine bir para kasası satın alır. İdris paranın faiz günü geldiğinde hiç aksatmadan soluşu İsmail Efendi'nin dairesinde alır. Bir gün Arzuhalci İsmail'in müşterilerinden birinin paraya ihtiyacı olur, İsmail Efendi İdris'ten para vermesini ister. İdris verdiği para karşılığında %15 faiz ister, Arzuhalci bunun günah olduğunu, %12' nin uygun olacağını söyler, fakat İdris %15' ten aşağıya düşmez. Sonunda Kara Dudu isimli müşteri çağrılır, İsmail Efendi'nin beş-on dakika konuşmasının ardından muameleler yapılır. İsmail Efendi, gerek faiz işlerinde gerekse başka işlerde İdris'e her zaman haber verir. Yine kuyumcularda gümüş azaldığı zamanlarda da İdris'e haber verir. Beşliklerini kasasında saklayan İdris onları kuyumculara yüksek fiyattan bozdurur ve kâr elde eder.

---

¹¹⁷ a.g.e., s.106

Arzuhacı İsmail Efendi, İdris'ten daha merhametli ve daha yumuşak huyludur. Faiz işlerinde de bu böyledir. İdris her zaman kâra bakarsa da İsmail Efendi ne kanunsuz iş yapmak ne de günaha girmek ister. Bu hususta aralarında bir çatışma olsa da İsmail Efendi İdris'in hışmından yıldığı için önceleri gibi karşı çıkmayarak İdris'e bir şey söylemez.

Bir gece İsmail Efendi İdris'in odasına gider ve üst katın anahtarını ister, yine meclis kurulacaktır. İdris o gece Taasulla'ya yaklaşmaya çalışır, ona kasasında sakladığı beşliklerden ve altın yürekten bahsseder, altın yüreği göstermek vaadiyle de kızı odasına çıkarır. Bunu gören Arzuhacı İsmail Efendi, hiddetle İdris'in odasına gider ve Tasulla'yı yukarıya meclise gönderir. Tasulla'da gözü olan İsmail Efendi, İdris'in bu tavrına çok kızar.

Bir gün İsmail Efendi'nin dairesine bir kadınla bir çocuk çıkagelir. Bu kadın, yanındaki çocuğun İdris'ten olduğunu iddia ederek İdris'ten çocuğuna para yardımında bulunmasını ister. İsmail Efendi kadının ve çocuğun durumuna acıyarak ve günah olmasın diye İdris'e yardım etmesini söyler. İdris ise çok katı davranır, çocuğun kendisine ait olmadığını ve hiçbir yarımında bulunmayacağını söyleyerek daireden çıkıp gider.

İdris bir gün kümesindeki tavuklardan olan kırmızı tavuğu yumurtlamamaya başladığı için İsmail Efendi'ye onbeş şilin karşılığında satar. Tavuğu satarken de tavuğun bir parçasını pişirilmiş olarak kendine ayıracağını söyler. İdris o gece İsmail Efendi'ye yemeğe gider. İsmail Efendi, İdris'e içki olarak sadece konyak verir.

NAZLI:

Nazlı, İdris'in handaki komşularından birisidir. Evli ve sekiz çocuk annesi olan Nazlı beyaz gerdanlı, güzel bir kadındır, İdris'in deyimiyle kadayıf gibi bir kadındır¹¹⁸. Para canlısı olmasına rağmen varlıklı değildir. Nazlı'nın kocası aşçıdır.

¹¹⁸ “Kadayıf karı be” (Hikmet Afif Mapolar, *Kök Nal*, s.71)

Nazlı evli olmasına rağmen başka erkeklerle de birliktelik kurar. İdris de bu erkeklerden birisi olacaktır. İdris Elmas'a mektup göndereceğinde okuma yazma bilmediği için mektubu Nazlı'ya yazdırır. Mektupta Şayeste'den de bahseder, fakat Nazlı Şayeste'nin kim olduğunu bilmediği için Şayeste'yi İdris'ten kıskanır. Mektubu yazdırdığı gece İdris'in odasına giderek o kadının kim olduğunu sorar. İdris, Nazlı'yla aralarında bir şey olmadığı için önce anlam veremez, sonra ise kadının kendisinde gözü olduğunu anlar. Bunun üzerine beraberlik yaşamaya başlarlar. Daha sonra Elmas'tan mektup geldiğinde İdris bu mektubu Nazlı'dan gizler ve mektubu bir başkasına okutur.

İdris, romanın ilerleyen bölümlerinde Hayriye Teyzenin altın yüreğini (romanın da adı olan Kök Nal'ı) Nazlı için çalar, fakat daha sonra onu Nazlı'ya vermekten vazgeçer.

Elmas hapishaneden çıktığında İdris, onu handaki odasında ağırlar. Fakat Elmas'a ne işinden ne de Nazlı'dan bahseder. Handaki odasında içerlerken Nazlı aniden odaya girer ve kızartılmış kemik bırakarak odadan çıkar. Elmas aralarında bir şey olduğunu farketmesine rağmen İdris bunu reddetmekte devam eder.

Nazlı bir gece kocasıyla kavga eder ve kavgaadan sonra İdris'in odasına gider, birlikte olurlar, sonra da odasından çıkıp gider. O akşamdan sonra handan ayrılan Nazlı ve kocası kayıplara karışırlar.

Nazlı kayıplara karıştıktan uzun bir müddet sonra, -romanın sonlarına doğru- yine karşımıza çıkar. İdris'in izini bulan Nazlı, İdris İsmail Efendi'nin dükkânında oturduğu bir gün dükkana elinde bir çocukla girer. İdris, önceleri kadını tanımaz. Kadın çocuğun İdris'ten olduğunu söyleyerek çocuk için para yardımında bulunmasını söyler, ardından da kimliğini açıklar. İdris, kadının Nazlı olduğunu duyduğunda çok şaşırır, fakat kadının başka erkeklerle de ilişki kurduğunu bildiği için çocuğun kendisinden olduğunu kabul etmez. Nazlı bunun üzerine İdris'e ağır

laf¹¹⁹ eder, bunu üzerine İdris kadını iterek dükkândan çıkıp gider. İdris, bir daha Nazlı'dan haber almaz.

Romanda Nazlı ile ilgili başka bir bilgi yoktur.

PANAYİ:

Panayi, İdris'in handaki komşularından birisidir. Panayi de İdris gibi bekârdır, balık pazarında çalışır. Romanda Panayi ile ilgili kişilik özelliğiyle ilgili sadece kendisine güven olmadığı söylenir:

“Panayi'nin sağlam bir ayakkabı olmadığını biliyordu.”¹²⁰

Panayi'nin fizikî görünüşü ile ilgili ise tek bir bilgi vardır: Panayi kel kafalı bir erkektir:

“Âlimallah şıllığı elime geçirirsem, Panayinin kel kafasına çeviririm, kenefi!”¹²¹

İdris, hapisneden çıkıp hana yerleştiğinde ilk bir hafta Panayi'nin odasında yemek yer, içki içer, yani ilk bir hafta Panayi'nin sırtından beslenir. Panayi bir süre İdris için iş bakarsa da bulamaz, İdris hana geldikten bir hafta sonra kendine iş bulur. İdris iş bulup para kazanmaya başlayınca Panayi'de yemek yemez, kendi hayatını yaşar, fakat bazı zamanlar birlikte içki sofrası kurarak içerler:

“Panayi “İçelim” demişti, ama bu akşam şarap bile aklına gelmiyordu.”¹²²

Panayi ile ilgili romanda başka herhangi bir bilgi ya da olay yoktur. Panayi'nin romandaki rolü, İdris'in komşusu olması ve İdris'in hapisneden çıktıktan sonra handa kaldığı ilk hafta Panayi'nin cebinden geçinmesidir.

¹¹⁹ “Biri değil, ikisi birden kör olmalıydı!” (Hikmet Afif Mapolar, *Kök Nal*, s.130)

¹²⁰ a.g.e., s.33

¹²¹ a.g.e., s.45

¹²² a.g.e., s.68

ELENİ:

Eleni, İdris'in kiralık evdeki kapı komşusu ve su ortağıdır. İdris yıllarca bu kadını farketmez, fakat yıllar sonra ona ilk defa alıcı gözle baktığında bir çok bayandan daha iyi olduğunu farkeder:

“Doğrusu yaman karıydı bu Eleni. Peruzlar, Tasullâlar, Emineler haltetmişlerdi karının yanında. Eline su bile dökemezlerdi. Bir tırnağına dahi değişmezdi. Aptallığına, ahmaklığına kendisi de hayret etti. Bunca yıllık hem kapı komşusu, hem de su ortağıydı Eleni. Bir kere olsun alıcı gözle bakmamıştı karıya. Yoksa hep kör tarafına mı gelmişti?”¹²³

Romanın sonlarına doğru İdris, öleceği gece içkinin tesiriyle yine içi yanar ve evin bahçesindeki kuyudan su çekerek yıkanmaya başlar. Bu sırada Eleni elinde bir kova ile kuyuya su doldurmaya gelir. İdris'i çıplak görünce Eleni gözlerini kapar. İdris, Eleni'ye sarılır. Eleni ise bağırır, İdris bunun üzerine paralarından ve Hayriye Teyzenin altın yüreğinden (Kök Nal) bahsetmeye başlar ve Eleni'nin bağırışlarına aldırmadan onu zorla odasına götürür. Orada Eleni'ye altın yüreği gösterir. Altın yüreği gören Eleni bağırmaktan vazgeçer. İdris bu yüreği Eleni'ye yakıştırmazsa da kadını elde edebilmek için kolyeyi kadının boynuna takar. Tam bu sırada İdris yine fenalaşmaya, içi yanmaya başlar. Eleni'ye gidip doktor çağırmasını söyler. Eleni odadan koşarak çıkar. İdris bu sırada kök nalı Eleni'nin boynunda unuttuğunu hatırlar fakat kadının arkasından koşacak gücü kendinde bulamaz. İdris, az sonra halisülaysonlar görmeye başlar. Sonunda ise gördüğü bu hayallere dayanamayarak kendi bıçağını göğsüne batırır ve ölür. İdris öldükten sonra Eleni İdris'in odasına gelir. İdris'i o halde görünce önce yüzünü avuçlarının içine alarak çığlık atar, sonra bir dua fisıldar ve ıstavroz çıkararak geri çekilir. Ardından da titreyen parmaklarına boynuna uzatır. Kök nal Eleni'nin boynunda kalır.

---

¹²³ a.g.e., s.121

2.4. ÜÇÜMÜZ (Lefkoşa, 1956, 159 s.)

ROMANIN TANITIMI:

Roman, 1956 yılı kasım ayında, Kıbrıs'ta, Lefkoşa'daki Bozkurt Basımevinde basılmıştır. Bu kitap Çardak yayını olarak basılmıştır. Kapak kompozisyonu İsmet Güney tarafından yapılmıştır.

Üçümüz romanı, Hikmet Afif Mapolar'ın yedinci romanı, basılmış on dördüncü kitabıdır. Kitap olarak basılan bu roman, daha önce herhangi bir gazetede tefrika halinde yayımlanmamıştır.

Bu romanı önemli kılan, yazarın kendi hayatından etkilenecek yazmış olduğu bir roman olmasıdır. Örneğin, Mapolar'ın ölmeden altı ay önce Mustafa Gökçeoğlu ile yaptığı bir röportajda anne ile babasının evliliğinin on dokuzuncu yılında dünyaya geldiğini öğreniriz. Romandaki oğul da anne-babası evlendikten on sekiz yıl sonra – on dokuzuncu yılında- dünyaya gelir. Romanda da, yazarın gerçek hayatında da anne hamile kalana kadar bir çok hocaya, doktora ve üfürükçüye gider ve tıpkı romandaki gibi bir üfürükçünün verdiği gül tohumu sayesinde hemen hamile kalır:

“Ben anamla babamın evlenmelerinden on dokuz yıl sonra dünyaya gelmişim.”

“Anamın evlenişinden sonra on dokuz yıl hiç çocuğu olmayışı ailede çok endişeler uyandırıyor. Hacılar, Hocalar okuyup üflüyorlar, muskalar yapıyorlar, büyüler yapıyorlar fakat sonuç alamıyorlardı. Umahan ebe adındaki esmer bir ebe “bunun ilâcı bendedir” demiş. Tabî hayretler içinde kalmışlar, “Nasıl olur bu dediler” ve gül tohumundan bir ilâcı anama kullandırmışlar ve gerçekten Mahan ebenin dediği gibi dokuz ay, dokuz gün, dokuz saat sonra dünyaya gelmişim.”¹²⁴

¹²⁴ Mustafa Gökçeoğlu'nun H.A.Mapolar ile yaptığı röportaj, 1988

“Dokuz ay, dokuz gün, dokuz saat, dokuz saniye sonra dünyaya geleceğim.”¹²⁵

“Doğamıyorum bir türlü. Sayılı on sekiz yıl, on dokuz, veya on yedi değil, tam on sekiz yıl...Anam da babam da usanıyorlar bu hayattan. Meraklarını biliyorum: Çocuk istiyorlar! Fakat bastırıyor beni karanlıklar. Doğamıyorum bir türlü. Hekimler, üfürükçüler, kocakarı ilaçları fayda vermiyor, kopuyor kıyamet.”¹²⁶

“Yıllardan sonra ilk defa olarak anamın yüzü güldü. Minnacık gözlerindeki ışıklar değişti, damarları gerindi, heyecanı arttı. Cemali Teyzenin verdiği ilacı tecrübe edildi. “Bire bir” diye adlandırılan ilaç, “Bire iki” olmadı. Anam bir ay geçer geçmez gebe kaldı.”¹²⁷

Yazar okula ilk başlayacağında büyük bir kalabalıkla okula götürülür. Gökçeoğlu'yla yaptığı röportaja baktığımızda yazarın gerçekten de bir kalabalık eşliğinde bir bayram havası içinde okula götürüldüğünü görürüz:

“Dört yaşında o zamanlar anaokulu durumunda olan Emine Hanım okuluna beni gündüz meşalelerle dualarla büyük bir kalabalıkla kaydettiler.”¹²⁸

“Bir kış sabahı, -galiba bir Cuma günü- evde bir hazırlık başladı. O sabah, bana en yeni elbiselerimi giydirdiler. Mahallenin kadınları bizim ede toplanıyordu. Anam güzel sesiyle mevlit okudu, mevlitten sonra davetli hanımlar beni kucakladılar; ...” “Kucaktan kucağa taşınırken, bir binanın önünde durduk: “Mektep” dediler. “Mektep” de ne demek? Bu kelimeyi galiba ilk defa işitiyordum. Büyük bir kapıdan girdik.. Kalabalık, mektep binasının avlusunda toplanmıştı...”¹²⁹

Dikkatimizi çeken en önemli nokta, romanın, Mapolar'ın röportajında söylediği bir cümle ile başlamasıdır:

¹²⁵ Hikmet Afif Mapolar, *Üçümüz*, s.5

¹²⁶ a.g.e., s.11

¹²⁷ a.g.e. , s.13

¹²⁸ Mustafa Gökçeoğlu'nun H.A.Mapolar ile yaptığı röportaj, 1988

¹²⁹ a.g.e. , s.22

“Umahan ebenin dediği gibi dokuz ay, dokuz gün, dokuz saat sonra dünyaya gelmişim.”¹³⁰

ÖZETİ:

Paşa'nın kızı ile Hacıyarımların oğlu evlenir. Düğün, kadınlar ve erkekler tarafından ayrı ayrı kutlanır. Düğün sonunda, yani gerdek gecesi damat meyhanede sarhoş olur, başka kadınlarla gönül eğlendirir ve gerdeğe gitmeyi unuttur. Sonunda kayın pederi Paşa Dede, meyhane meyhane gezer, damadını bulur ve kızının yanına gttrr. Düğün gecesi meydana gelen bu olay yüzünden Paşa, daha kızını evlendirdiği ilk günden kızını bu adamka evlendirmekten pişman olur. Gelin ise gerdek gecesi kocası gelene kadar beyaz örtüsü içinde seccadesine dayanarak Kuran okur, dualar eder.

Yıllar sırayla birbirini kovalar, zaman geçer, fakat Paşa'nın kızı gelin bir türlü hamile kalmaz. Baba bu yüzden karısından boşanmak isterse de Paşa Dede her seferinde damadıyla konuşarak, para yardımı yaparak onu ayrılmamaya ikna eder. Annenin yıllarca gitmediği doktor, hoca ve üfürükçü kalmaz. En sonunda üfürükçü bir kadının verdiği kırmızı gl tohumundan yapılan ilâç sayesinde hamile kalır. Fakat bu kez de doğum zor geçer, öyle bir an gelir ki anne ile yavru arasında bir tercih söz konusu olur. Doğum sonunda ise buna gerek kalmaz, hem bebek hem de anne tehlikeyi atlattırlar. Karı koca evlendikten on sekiz yıl sonra ocuk sahibi olurlar. Yıllarca kasabada annenin kısırlığı üzerine yapılan dedikodular da doğan erkek ocuk sayesinde sona erer.

Bebegi doğuşu ile adanan kurban anne tarafından yerine getirilmek istenir. Fakat baba, dinî inancının pek güçlü olmamasının verdiği rahatlıkla kurban kestirmek istemez. Bunun yerine önce bir tavuğu kesmeye yeltenir, annenin buna müsaade etmemesi üzerine gözüne kestirdiği kırmızı tavşanı kendince keserek kurban eder. Bebekle, kesilen tavşanın üzerinden atlayarak geçer, ardından da kanlar etrafında Harmandalı zeybeği oynar. Bu olay hemen kasabaya yayılır. Kadı Efendi

¹³⁰ Mustafa Gökçeoğlu'nun H.A.Mapolar ile yaptığı röportaj, 1988

bunu duyar duymaz hemen gider ve babayı uyarır. Baba da bu uyarı sonrasında mecburen sarı koçu kestirir. Adetler gereği aile kurban etinden hiç yemez, Kadı Efendi kurbanın sağ tarafını kendisine bırakır, sol tarafını ise kasabadaki fakir, fukaraya dağıtır.

Baba, bebeğinin doğumundan iki ay sonra kasabaya muhtar seçilir. İşinde başarılı olmasına rağmen baba muhtarlıktan kar yerine zarar eder. Kasaba için birçok iş yapar, birçok kişiye de ödünç para yardımında bulunur, fakat günü geldiğinde bu ödünç verilen paralar tahsil edilemez.

Yıllar geçer, bebek büyür ve okul çağına gelir. Küçük çocuk, annesi ve küçük bir davetli gurubu tarafından okula götürülür. Çocuk, mekteb kelimesini ilk defa o gün duyar. Diğer çocuklar gibi o da derse ilk başlarken okunan besmele-i şerifi okur.

Baba, bir ara çalgılı bir gazino işletmeye başlar. Gazino işi, yıllar içinde araları düzelen karı kocanın yine aralarının soğumasına neden olur. Anne ile baba ilk büyük kavgalarını gazino yüzünden yaparlar. Kavga, misafirlerine pişirmesi için babanın anneye küçük bir çocukla yumurta yollamasıyla çıkar. Küçük çocuk anneye yumurtaların gazinodaki hanımlar için pişirileceğini söyler, anne buna sinirlenerek yumurtaları kırar. Baba yumurtaları misafirleri olan iki muhtar için istemiştir. Yumurtaların kırıldığını öğrenen baba kızgınlıkla eve gelir ve anne ile tartışır. Buna şahit olan evin küçük ve tek oğlu, annesi ile babasının arasını düzeltmeye çalışır, babasıyla konuşurken de aradaki yanlış anlaşmayı ortaya çıkarır ve kavga böylece sona erer. Bu olaydan sonra baba gazinoyu dağıtır. Gazinoyu satan baba, eşyaları da pazara götürerek maaliyetinden çok daha düşük bir fiyata satar. Hanın satışından sonra her şey yeniden düzelir.

On iki yıl aradan sonra anne ikinci kez hamile kalır. Karı-koca, bunun sevincini yaşarken, ikinci oğulları Erkan'ın doğumundan bir ay yedi gün sonra ölmesi aileye büyük hayal kırıklığı yaşatır. Tekrar çocuk sahibi olmaya çalışırlarsa da bir daha çocukları olmaz.

Gazino işinden sonra baba bu kez de Hacı Andrea isimli bir gemici ile -hiç bilgisi olmadığı- denizcilik işine girer. Baba ile Hacı Andrea bir gemi satın alırlar, ismini Arslan koyarlar. Geminin alınmasından bir süre sonra da gemi seferlerine çıkmaya başlarlar. İlk seferi Anamur'a yaparlar. Sefer dönüşü gemide bir yangın çıkar, hem Hacı hem de Baba yaralanır. Babanın yüzü yanar. Baba, bu olaydan sonra kendi hissesini Hacı Andrea'ya devrederek denizcilik işinden vazgeçer. Hacı Andrea ise denizcilik işine devam eder.

Bu olaydan sonra baba kendini toprak işine verir. Çiftlikle uğraşır. Bunun yanında çiftlikte yeni bir köşk yaptırır ve ailece oraya taşınırlar. Gemi kazasından sonra baba bu kez de çiftlikte küçük bir kaza geçirir. Çiftlikteki öküzlerden birini kesmeye çalışırken öküz ipleri koparır. Baba kendini öküzün sırtında bulur. Öküz, koşarak kendini denize atar, baba da öküzle beraber denize düşer, bu sırada öküz babayı bir kayanın üzerine fırlatır. Öküz boğulur, baba ise başından aldığı darbe yüzünden bayılır. Babayı köşke götürürler. Bu kazadan sonra baba bu kez de çiftliği satmaya, davarı dağıtmaya ve kasabaya yerleşmeye karar verir. Anne ile oğul babayı bu fikrinden vazgeçirirler. Bu arada, kefil işleri babanın başına yeni sorunlar açar. Bu olaydan sonra anne ile oğul babanın para yardımlarından vazgeçeceğini sanırlarsa da baba o günden sonra da sayısız yardımlar yapar ve her seferinde de zararlı çıkar. Kefaletler yüzünden ardı ardına üç zeytinliğini satmak zorunda kalır. Baba, bu durumun sıkıntısı içindeyken dairenden bir tercümanlık teklifi alır. Baba bu teklifi hemen kabul ederse de işe başlamasından bir ay sonra istifa eder. Tapudaki memuriyetinden istifa ettikten sonra, bu kez de yün işine girer.

Baba, bir gün eve çok hasta bir halde gelir. Aylarca yataklarda yatır, birçok doktor tarafından tedavi edilir. Altı aylık hastalığından sonra da nekahet dönemine girer.

Baba iyileştikten bir süre sonra belediye seçimlerine girmeye karar verir. İki sefer belediye seçimlerini kazanır. İkinci belediye seçimi galibiyetinin ardından Kaza Maarif Encümeni Reisliği'ne seçilir. Babanın şanslı seçim zaferi ile değişir. Baba, beş yıl aradan sonra tekrar içmeye başlar. Ayrıca köyün genç hocahanımı Hanife Hoca

ile de adı duyulur. Bu dedikodular yüzünden karı-koca kavga ederler. Kavga sonunda baba anneyi tokatlar. Bu kavganın ardından işin aslı meydana çıkar. Hocahanımın gözü babadadır, bu yüzden kassabaya dedikodu yayar. Bunun ortaya çıkmasıyla tartışmalar son bulur.

Baba, kısa bir müddet sonra bu kez Hacı Andrea ile kavga eder. Nedeni de, Hacı Andrea'ya bir iş nedeniyle kefil olması ve Hacı'nın gereken parayı ödememesi sonucu bankanın babadan para istemesidir. Zor durumda kalan babayı bu kez de annenin altınları kurtarır.

Baba, Hacı Andrea ile olan hesabını temizledikten sonra, kasabanın en güzel bir semtinde bir bakkal dükkânı açar. Oğul da okul dışındaki boş saatlerinde babasına dükkânda yardım eder, babasının defter hesaplarını tutar.

Baba dükkân işine devam ederken tıpkı kefaletlerde olduğu gibi veresiye işleri yüzünden de zor durumda kalır. Veresiyeler babayı iflasa kadar sürükler. Bu durum annenin sabrının taşmasına ve babaya karşı ani ve sert bir çıkış yapmasına neden olur. Anne ile baba tartışırlar. Anne babaya ağır fakat doğru sözler sarfeder. Baba, bu olayın hemen ardından meyhaneye kaçır. Eski gençlik yıllarını geri döndürmeye çalışan baba bunu başaramaz. Baba, ortadan bir süre kaybolur, sonra bir gün eve gelir, anne ile konuşur, daha sonra yine evden çıkıp gider. Bu konuşmanın ardından babanın, Hacı Andrea ile gemi seferine çıktığı öğrenilir. Seferden iyi bir karla geri dönen baba dükkânı tekrar açar, veresiyeyi kaldırarak peşin alışverişe başlar. Dükkân işi iyi giderken bu kez de Demosten isimli bir Rum ortaya çıkar. Demosten, babanın malını sömüren şahıstır. Baba ondan öyle nefret eder ki, onu öldürmeyi bile düşünür, fakat oğlu babasını bu fikirden caydırmaya çalışır. Bundan kısa bir müddet sonra Demosten esrarengiz bir şekilde vurulur, kimin vurduğu da asla öğrenilmez. Oğlan uzun bir müddet babasından şüphelenir, fakat hakikatı hiçbir zaman öğrenemez.

Yıllar geçer, oğlan büyürken anne baba da yaşlanır. Oğlan çalışmaya ve evi geçindirmeye başlar. Baba ise oğul parası yemeyi gururuna yediremezse de ses

çıkaramaz. Yaşlılığından dolayı yapabileceği bir iş yoktur. Baba, yaşı ilerledikçe bazı şeyleri unutmaya başlar, en sonunda ise kendi varlığını unutur ve geçmişi yaşar bir hale gelir. Baba, geçmiş anılarını yaşar, sattığı bağları bahçeleri sattığını hatırlamaz, oralara gitmeye çalışır. Evden iki kez çıkıp gider ve kaybolur. İlk kaybolduğu zaman polis tarafından bulunup eve getirilen baba, ikinci kayboluşunda oğlu tarafından bulunup eve getirilir.

Baba, oğlunun deyimiyle artık “dünyasız bir insan” haline gelir. Varlığını unutmakla birlikte, çok sevdiği kahve ve sigarasını içtiğini dahi unutmaktadır baba. Ne anne ne de oğul bu durum karşısında bir şey yapabilirler.

Baba, dünü yaşar bir vaziyette evin kedisini okşar. Roman, anne, baba ve oğulun evin kedisini okşamaları tasviri ile son bulur.

ŞEKLÎ YAPI:

Üçümüz romanı, yüz elli dokuz sayfadan müteşekkil bir romandır. Eser numaralandırılmış, fakat adlandırılmamış on üç bölümden ibarettir. Bölümleri ve hacimleri şöyledir:

- I. Bölüm: s/5-21
- II. Bölüm: s/21-27
- III. Bölüm: s/27-54
- IV. Bölüm: Romanda dördüncü bölüm numarası yoktur. Dördüncü bölüm olarak numaralandırılmamıştır.
- V. Bölüm: s/54-63
- VI. Bölüm: s/63-78
- VII. Bölüm: s/78-85
- VIII. Bölüm: s/85-104
- IX. Bölüm: s/104-111
- X. Bölüm: s/111-134

XI. Bölüm: s/134-137

XII. Bölüm: s/137-150

XIII. Bölüm: s/150-158

Bu on üç bölümün yanı sıra, romanda zaman hakkında bilgi verilmediği ve değişik olaylara yer verildiği için numaralandırma olarak değil de yıldız şeklinde işaretlenen yerler vardır. Yıldızların konulduğu sayfalar şöyledir:

I. s/47 (***)

2. s/82 (***)

3. s/92 (***)

4. s/118 (*)

5. s/126 (*)

6. s/132 (*)

7. s/136 (*)

8. s/140 (*)

9. s/146 (*)

10. s/155 (*)

Not: İlk üç yıldız işareti üçer yıldız (***) olarak işaretlenmiş, diğer yedi yıldız ise birer yıldız (*) olarak işaretlenmiştir.

MESAJ:

Üçümüz romanı, yazarın yedinci romanıdır.

Romanda, bir ailenin hayatı; oğul karakterinin gözünden ve babanın yaşadığı olaylar etrafında anlatılır.

Romanda, ailesini ve yarınını düşünmeden yaşayan bir babanın hayatta tutunamaması ve mallarını yitirmesi, bu yüzden de ailesinin sıkıntı çekmesine neden olması anlatılır. Romanda verilmek istenen mesaj, bir babanın, her şeyden önce bir

insan olarak yardımsever, iyi niyetli olması, fakat bunlarda aşırıya kaçmaması, gereksiz yardımlarda ve iyiliklerde bulunmamasıdır. Çünkü bunun sonucunu sadece kendisi değil, ailesi de çekecektir. Bir erkeğin, aile kurduğu takdirde, başkalarından çok kendi ailesini düşünmesi, sorumluluk sahibi olması gerektiği üzerinde durulur. Aksi takdirde romandaki karakter gibi karısı varken elindeki parayı başka kadınlarla yiyen, başladığı hiçbir işin sonunu getiremeyen, hayatta tutunamayan ve bu yüzden de ailesinin sıkıntıları çekmesine neden olan bir insan olur. Bununla da kalmaz, hayatta tutunamayan ve hatalarıyla ailesini üzen bu şahıs yıllar geçtikçe geçmişte yaptığı hatalarının ağırlığı altında ezilmeye başlar. Yaşlandığında ise iş işten geçmiş olur.

VAK'A:

Giriş:

- I. Metin Tabakası: Anne ve baba karakterlerinin düğünü. (s.5-11)
- II. Metin Tabakası: Oğlun doğumu ve okula başlaması. (s.5-16)

Gelişme:

- III. Metin Tabakası: Babanın gazino işi. (s.24-26)
- IV. Metin Tabakası: Babanın gemi işi. (s.24-248)
- V. Metin Tabakası: Kostaki. (s.29-37; s.86; s.95; s.150-158)
- VI. Metin Tabakası: Nitsa. (s.43-45; s.87-92; s.95; s. 150-158)
- VII. Metin Tabakası: Babanın çiftlik işi ve çiftlik hayatı. (s.48-134)
- VIII. Metin Tabakası: Babanın kefalet problemleri. (s.52-54; s.79-81)
- IX. Metin Tabakası: Babanın hastalanması. (s.56-59)
- X. Metin Tabakası: Babanın politikaya atılması. (s.59-65)
- XI. Metin Tabakası: Hanife Hocahanım (s.65-78)
- XII. Metin Tabakası: Babanın dükkan işi, veresiyeler, anne ile tartışma ve babanın düzelmesi. (s.85; s.104; s.107-111)
- XIII. Metin Tabakası: Demosten (s.113-122)

XIV. Metin Tabakası: Samur (s.82-85; s.121-125; s.132-133; s158)

Sonuç:

XV. Metin Tabakası: Anne ile babanın yaşlanması, babanın aklî dengesini yitirmesi, oğlun evin geçimini üstüne alması. (s.134-158)

I. Metin Tabakası: Birinci metin tabakası, romanın birinci bölümün ilk on bir sayfasıdır.

Roman, anne ile baba karakterlerinin düğün törenleri ile başlar. Romanın ilk metin tabakası düğündür. Karı-kocanın evliliği, damatın gerdek gecesine gelmeyişi ve kayın pederi tarafından bir kadın dostunun evinde sarhoş bir halde bulunup eve geri götürülmesi bu metin tabakasında anlatılır. Olayların büyük çoğunluğu da baba karakterinin etrafında şekillenecektir.

II. Metin Tabakası: İkinci metin tabakası, romanın birinci bölümündeki beşinci ile yirmi üçüncü sayfaya kadar olan kısmıdır. Yani romanın ilk bölümü ile ikinci bölümün girişi ikinci metin tabakası içindedir.

Babadan sonra, romandaki en önemli kahraman oğuldur. Olayların anlatıcısı olmakla birlikte, babanın önem kazandırdığı metin tabakalarının dışındaki tabakalarda oğulla ilgili olaylar ve durumlar anlatılır. İlginç olan, oğul kahramanının anlatıcı olması nedeniyle daha doğmadan ve doğduğu zamanlardaki olayları o an görüyormuş ve yaşıyormuş gibi anlatmasıdır.

Oğul, on sekiz yıllık bir bekleyişin ardından dünyaya gelir. Bu on sekiz yıl süresinde baba, çocuğu olmadığı için karısından ayrılmaya bile çalışır. Oğlun doğması ile ayrılık meselesi de kendiliğinden kapanır.

İkinci metin tabakası oğlun mektebe başlaması ile biter. Oğul, anne ve bir grup misafirle birlikte mekteber götürülür. Mektep kelimesini ilk defa o gün duyan oğul, on sekiz yaşına kadar okuyacaktır.

III. Metin Tabakası: Üçüncü metin tabakasının, romanın yirmi dördüncü sayfasından yirmi altıncı sayfasına kadar olduğunu görürüz, bu da romanın ikinci bölümün son sayfalarının olduğu kısımdır.

Babanın evlenmeden önce yaptığı işlerden bahsedilmez. Sadece oğlunun doğumu ile çeşitli işlerle uğraşır ve bunlar romanda anlatılır. Bunlardan ilki, bir gazino işidir, fakat baba karısı ile olan bir tartışması yüzünden gazino işinden kısa sürede vazgeçer. Baba, daha sonraları da her problemle karşılaştığında uğraştığı işlerinden vazgeçecektir.

IV. Metin Tabakası: Dördüncü metin tabakası romanın ikinci bölümünün sonuna doğru başlar, üçüncü bölümün sonuna doğru sona erer.

Baba, gazino işini bıraktıktan sonra hiç bilmediği bir işe, denizcilik işine girer. Hacı Andrea isimli bir kişi ile bir gemi satın alır ve seferlere çıkmaya başlar. Fakat sefer dönüşü çıkan bir yangın sonucu yaralanan baba bu işten de vazgeçer. Geminin kendisine ait hissesini Hacı Andrea'ya bağışlayan baba, daha sonraları yine gemiden hisse satın alacak ve sefere çıkmadan kendine düşen payı aldığı bir dönem olacaktır.

İleriki bölümlerde baba bir kez daha Hacı Andrea ile sefere çıkar. Bu seferden iyi bir karla geri döner ve işlerini yoluna koyar. Bir daha da sefere çıkmaz.

V. Metin Tabakası: Bu metin tabakasındaki karakter romanın ikinci ve üçüncü bölümlerinde karşımıza çıkar. Daha sonra ise aralıklarla sekizinci bölümde ve son bölüm olan on üçüncü bölümlerde görünür.

Baba Hacı Andrea ile ortaklık kurunca oğul da, Hacı'nın oğlu Kostaki ile tanışır ve onunla arkadaş olur. Kostaki'nin kafes dükkanına sürekli ziyarete gider.

Oğul, ilk içki deneyimini Kostaki ile, ilk gençlik heyecanlarını da kafes dükkandaki perde gerisinde hissedecektir.

Kostaki'nin oğulla dostluğu yanısıra özellikle kafes dükkanındaki maceraları ile romanda yerini alır. Kostaki daha sonraları kafesçiliği bırakıp babasıyla deniz seferlerine çıkacak, babası rahatsız olup denizciliği bırakınca yeniden kafes dükkânını açacak fakat eski günleri yeniden yaşayamayacaktır.

VI. Metin Tabakası: Nitsa isimli kahraman ise ilk üçüncü bölümde karşımıza çıkar. Daha sonra sekizinci ve on üçüncü bölümlerde de ondan kısaca bahsedilir.

Nitsa, Hacı Andrea'nın kızı, Kostaki'nin kız kardeşidir. Nitsa karakteri ilk kez gemi yangınında ortaya çıkar. Burada oğulun Nitsa'ya karşı olan zaafi dikkatimizi çeker. Bu zaaf ileriki bölümlerde karşılıklı sevgiye dönüşürse de bu durum Nitsa'nın babası tarafından başkasıyla evlendirilmesi ve Adadan ayrılması üzerine yüreklerde kalır. Oğul, Nitsa'yı hiçbir zaman unutmaz, romanın bazı yerlerinde oğlanın özlemle anımsayışlarında Nitsa karşımıza çıkacaktır.

VII. Metin Tabakası: Yedinci metin tabakası üçüncü bölümden sonuncu bölüme kadar (sayfa yüz otuz dörde kadar) var olacaktır. Fakat çiftliğin ağırlığı sadece ilk bahsi geçecek olan üçüncü bölümde hissedilecektir.

Baba, gemi işinden sonra çiftçilikle uğraşmaya başlar. Aile çiftlikte yeni yapılan bir köşkte yaşamaya başlar. Anne ile babanın yaşlanmalarına ve Lefkoşa'ya taşınmalarına kadar aile bu çiftlikte yaşayacaktır.

VIII. Metin Tabakası: Kefaletler, farklı zamanlarda yaşanmaları nedeniyle romanın değişik bölümlerinde karşımıza çıkar. İlk kefalet olayını üçüncü bölümde görürüz. Daha sonra bu olay farklı şahıslarla sekizinci ve on üçüncü bölümlerde de karşımıza çıkacaktır.

Baba, sürekli bir şeylerle uğraşırken diğer yandan da etrafındaki insanlara maddî yardımlarda bulunur. Atasından ona miras kalan servetinin büyük bir kısmını kefaletler yüzünden kaybedecektir:

“Babam, ilk yardımı devrinin meşhur polis çavuşlarından Sacit Bey’e yaptı. Ona kefil oldu. Bankadan aldığı yüz lirayla kefaletinin mükafatını ödedi.

Bu olayın babama kafi bir ders teşkil edeceği düşüncesiyle seviniyor, onu tuttuğu yanlış yoldan çevirmek için geceli gündüzlü mücadele ediyordum. Babam ikinci yardımı, Hacı Andrea’nın yeni aldığı bir gemiye yaptı. Bunu da, günü geldiğinde kendi kesesinden ödedi.”¹³¹

“Babam ağlamakta, anam dua etmekte, bense hıçkırmakta haklıymışız. Bir kefalet yüzünden canımız gibi sevdiğimiz zeytinlikler o menhus akşamın sabahında satılmış.”¹³²

“Üç güzel zeytinliğimizin ardısira satıldıktan sonra babamda korkunç bir buhran başgösterdi...”¹³³

IX. Metin Tabakası: Babanın hastalığı beşinci bölümde yaşanır. Bu olay, sayfa elli altıdan elli dokuzaya kadar olan yerlerde anlatılır.

Baba, uğraşları içinde koşuştururken bir gün aniden hastaşanacak ve bu hastalık onun altı ay boyunca yatak döşek yatmasına neden olacaktır. Bu dönem içinde baba çok hasta olduğu için çalışamaz ve evin geçimi, doktor masrafları ve ilaç paraları ailenin elinde kalan mirasın bir kısmı ile sağlanır.

X. Metin Tabakası: Beşinci bölümde başlayan politik işler, altıncı bölümün başına kadar devam eder.

Baba, bu hastalığını atlattır atlatmaz yeni bir işe; politikaya atılır. Aslında romanın ilk bölümlerinde de, oğlunun doğumundan iki ay sonra bir süreliğine politikayla uğraşan baba politikayla esaslı olarak bu dönemde uğraşır. Hastalıktan

¹³¹ a.g.e. , s.52

¹³² a.g.e. , s.54

¹³³ a.g.e. , s.55

yeni kurtulduğu için karısı ve oğlu onun bu girişimine karşı gelmezler, hatta onu desteklerler. Baba, iki sefer belediye seçimlerini kazanacaktır.

XI. Metin Tabakası: Hanife Hanım meselesi altıncı bölümün tamamında yer alır. Altıncı bölümün konusu Hanife Hocahanımdır.

Baba, iki sefer belediye seçimlerini kazanınca Maarif Encümeni Resiliğine getirilir. Bu nedenle sürekli mektebe kontrole gitmeye başlar. Okuldaki yeni hocalardan olan Hanife Hocahanım, babayı gözüne kestirir. Hanife Hanım, baba ile ailesinin arasını bozmaya çalışır. Anne, babanın daha önceki vukuatlarından dolayı çıkarılan dedikodulara inanacak, hatta babayla ayrılmayı bile düşünecektir.

Daha sonra söylenenlerin asılsız olduğu ortaya çıkar ve aile yeniden düzenli hayatına kavuşur.

XII. Metin Tabakası: Dükkândan ilk seksen beşinci sayfada (sekizinci bölümde) bahsedilirse de, esas onunla ilgili olan olaylar dokuzuncu bölümdedir. Dükkân işi, veresiyeler, veresiyeler yüzünden evde çıkan huzursuzluk maddî sıkıntı, dükkânın bir süre kapatılması ve daha sonra babanın düzelerek dükkânı tekrar açıp veresiyesiz işletmeye başlaması dokuzuncu bölüm boyunca anlatılır.

Baba, kefalet işleri yüzünden bir çok defa zor durumda kalır. Kefalet işlerinden birinde Hacı Andrea ile aralarında bir tartışma olur, fakat gerekli para bulunamaz. Bunun üzerine anne babaya altınlarını verir ve borcunu kapatmasını söyler. Baba, altınları bozdurur, hem borcunu kapatır hem de kasabanın güzel bir yerinde bir bakkal dükkânı açar. Fakat babanın merhametli yaradılışı, tıpkı kefalet işlerinde olduğu gibi dükkân işinde de peşini bırakmayacaktır. Baba, verdiği veresiyeler yüzünden dükkânın bir dönem kapanmasına dahi neden olacaktır.

Anne kefaletlerle ilgili bir şey söylemezse de veresiyeler sabrının taşmasına ve babaya ağır sözler söylemesine neden olur. Bu konuşmanın ardından baba bir süre

evden ayrılır, dükkânı kapatarak bir deniz seferine çıkar. Bu seferden iyi bir kârla geri döner ve yeniden dükkânı açar. Bu kez veresiyesiz alışverişe başlar.

XIII. Metin Tabakası: Bu metin tabakası onuncu bölümde anlatılır.

Dükkânın veresiyesiz alışverişe başlamasıyla her şey yoluna girer. Fakat bu yolundalık ansızın çıkıp gelen yabancı bir adam yüzünden bir süreliğine bozulacaktır. Demosten isimli bu adam, babanın mallarını satın alan kişidir. Gerek baba gerekse oğul onu öldürmeyi dahi düşünecek kadar ondan nefret ederler. Oğul, bu düşüncesinden kısa sürede vazgeçer, babayı da kendince ikna etmeye çalışır. Baba ikna olunmuş görünürse de kısa bir süre sonra Demosten'e meçhul kişi/kişiler tarafından suikast düzenlendiği haberinin duyulması ile oğul babasından şüphe duymaya başlar. Bu kez aile değil, oğul huzursuzluk yaşar. Oğlanın huzursuzluğu, merakı onu bir süre rahatsız ederse de sorularının cevabını hiçbir zaman öğrenemez, çünkü Demosten'e suikast düzenleyen ya da düzenleyenler hiçbir zaman bulunmaz

XV. Metin Tabakası: Samur isimli kedi, oğlanın kendiyile konuşmalarına aracı olduğu için bazen sayfalarca bazen de romanda küçük serpintiler halinde karşımıza çıkar. Samur'u ilk sekizinci bölümde görürüz. Daha sonra Samur'u onuncu bölümün iki farklı yerinde ve son bölüm olan on üçüncü bölümün son iki sayfasında buluruz.

Oğul, babasına karşı duyduğu kuşkunun verdiği huzursuzluk içinde ezilirken dertleşecek kimsesi olmadığı için evin kedisi Samur'la konuşmaya başlar. Oğul, gerek hayata gerek insanlara gerekse kendine dair düşüncelerini Samur'la paylaşır. Oğlanın sorularına Samur tarafından cevaplar verildiğini görürüz, fakat aslında cevap veren Samur değil yine oğlan kendisidir:

“Samur'a seslendim:

“Sen de bu saadetin derinliğini, heyecanını hissediyor musun Samur? Bu altın ufukları görüyor musun ihtiyar hayvan?”

Samur'un çok akıllı bir hayvan olduğunu biliyorum ama, konuşamaması sanki bana azap veriyordu. Fakat hissediyorum ki, Samur benim sualime cevap vermekten de aciz değildir:

“Altınlar size yeni bir saadet getirebilir.”

Samur'un cevabı çok manalıydı.¹³⁴

“Peki Samur” dedim “Acaba bu saadetimiz devam edecek mi?”

Onun, bu sualime şu cevabı verdiği işitiyor gibi oluyorum:

“Babanın başarısına bağlı. Aşk galip gelirse tehlike, fakat onu mağlup etmesini becerirse zafer...”¹³⁵

“ “Samur dedim “Bu akşam sana bir katilden söz açmak istiyorum. Para uğruna, mal ve can uğruna katil olan bir babadan bahsetmek istiyorum. Beni dinlemeyecek misin Samur? Halbuki bu akşam, seninle konuşmak için çıldırıyorum.”

Samur birdenbire türküsünü kesti, gözlerini bana çevirerek, gözlerimin içini ışıklandırdı:

“İnsanlar para uğruna, can ve mal uğruna, bazan da namus uğruna, hatta aşk uğruna ilk defa mı katil olmuşlardır? *der gibi* bir sual sordu. Sonra gözlerini oğuşturarak türküsüne devam etti.

“Fakat bu adam, benim babam Samur. Yani kaatil olan adam, benim babam!”

Alık alık yüzüme baktı, adeta aptallaşmıştı:

“Yalan söylüyorsun, beyimiz bu kadar alçalamaz!”

Güldüm o da güldü:

---

¹³⁴ Mânâ: Anlam

¹³⁵ a.g.e., s.82,83

“Doğru mu söylüyorsun Samur?”

“Bana kalırsa baban, bir katil değil, o bir katil olamaz. Onda kan değil, cevher vardır. Altın gibi bir adamdır senin baban.”

“Fakat babam korkunç bir buhran anında bu cinayeti işlemiş!”

“İhtimal vermiyorum! O gözlerde, o yüzde cinayet işleyebilecek bir hırs, bir cesaret göremiyorum. Babanız çıldırabilir, intihara teşebbüs edebilir, fakat cinayet işleyemez. Daha doğrusu onda cinayet işleyebilecek bir yürek yok.”¹³⁶

XV. Metin Tabakası: Bu metin tabakası romanın sonuç bölümüdür. Bu tabakada anne ile baba artık yaşlanmıştır. Lefkoşa’ya taşınan aileyi artık oğul geçindirmektedir. Baba, yaşlılığı nedeniyle hafızasını kaybeder, iki sefer evden kaçar. Birincisinde polis tarafından, ikincisinde ise oğlu tarafından bulunarak eve getirilir.

Roman, anne-baba-oğul üçlüsünün evin kedisi Samur’u okşamaları ile sona erer.

BAKIŞ AÇISI-ANLATICI PROBLEMİ:

Üçümüz romanı, oğul karakterinin bakış açısı ve birinci tekil şahıs ağzından tahkiye edilmiş bir romandır. Anlatıcı, bir erkektir. Hikâye, daha ziyade oğlanın babası etrafında şekillenmiştir. Babanın tutunamayan bir insan olması sürekli yeni vak’aların meydana gelmesine neden olur. Bu vak’alar, anlatıcının bakış açısında yönlendirici bir etkiye sahiptir.

Anlatıcı kahraman, anlattığı olaylara karşı tepkilerini ve duygularını anlattığı zamanda gösterir:

“Mahallenin dedikodusu anamın kulağına kadar geliyor, zavallı kadıncağız, her gün biraz daha iğne iplik oluyor. Fakat ne derlerse desinler; artık geliyorum

¹³⁶ a.g.e. , s.121,122

dünyaya. On sekiz yılın karanlığından sonra çatlasalar da patlasalar da doğacağım. Bir kere söz verdim anama, onu bu ıstırapdan kurtarmalıyım. Gene de rahat vermiyorum zavallı kadıcağıza. Bütün gece debelenip duruyorum, delirteceğim anamı, hep o soktu beni bu dertlere.”¹³⁷

“Kötü insanların, kötü ağızları gene açılıyor:

“Dedim ya, karı da çocuk doğurursa, ben de çocuk olacağım. İşte dediğim gibi çıktı!”

“Çocuk nerede be? Karı bir kemik parçası doğuracak!”

“Yok anam bir tavşan!”

Kahkahalar...

“Kolum kadar bir et parçası.. Nah şu kadar bir şey!”

Sallıyor kolunu Püsküllü Zehra. Dinle, dinleyebilirsen.. Artık mahallenin afeştelere, ders vermek sırası geldi. Ben de sinirleniyorum bu işe. Bir hız, bir hız daha. Daha fazla dayanamayacağım.. Anam basıyor çığlığı, ecel terleri döküyorum.”¹³⁸

ZAMAN:

Vak’ının cereyan ettiği zaman belirtilmemekle beraber, romanda herhangi bir tarihî olaya da rastlanmaz. Bunun dışında, vak’ının eserde içine sığdırıldığı zaman geniş bir zaman dilimidir. Roman, oğlun doğumundan uzun bir süre sonra da devam eder ve bir süre sonra biter. Bu süre içinde az da olsa geriye dönüşler olmuştur.

Vak’ının cereyan ettiği zaman belirtilmez ama geniş bir zaman dilimi içine sığdırılan roman karı-kocanın evliliği, evliliklerinden on sekiz yıl sonra çocuk sahibi olmaları, çocuğun on sekiz yaşına kadar gelmesinden, hatta üzerinden de birkaç yıl bittikten sonra sona erer. Bu geniş zaman dilimi içinde hiçbir tarihe

¹³⁷ a.g.e. , s.13,14

¹³⁸ a.g.e., s15,16

rastlanmamıştır. Fakat dönemin giyim-kuşamı¹³⁹, para birimi¹⁴⁰, düğün geleneğine¹⁴¹ ve söylenen şarkılara¹⁴² bakılarak romanın yazıldığı dönemi, yani 1950’li, 1960’lı yılları yansıtır.

Yukarıda dediğimiz gibi eserin içinde romanın, hangi zaman diliminde anlatıldığını belli olmamasına rağmen roman içinde belli başlı özellikler birbirine bağlı tarihlerdir.

“Günler bu şekilde uzayıp gidiyor, hatta aylar, yıllar birer hayal gibi geliyordu.”¹⁴³

Karı-koca evlendikten on sekiz yıl sonra oğulları olur. Oğulun doğumundan on iki yıl sonra da anne ikinci kez hamile kalır, fakat bebek doğumundan bir ay yedi gün sonra ölür.

Oğul on beş yaşında Kostaki’nin içki masasında ilk içkisinin tadına bakar. On sekiz yaşına geldiğinde, anne, okulunu bitirince onu evlendirmeyi düşünür. Oğul ile baba ise tahsilin devam ettirilmesi fikrinden yanadırlar.

Görüldüğü gibi, romanda belirgin bir tarih olmamasına karşın roman çocuğun doğumundan on sekiz yıl önce başlar ve on sekiz yaşından birkaç yıl sonraki sürede ise sona erer.

Romanda ender anlarda kısa geri dönüşler de yapılmıştır, fakat bunlar kronolojik sırayı etkileyecek önemde ve ağırlıkta dönüşler değildir, küçük anekdotlar halinde verilmiştir:

“Mahallenin Zeynebi karşısında duyduğum ilk heyecanı, bu akşam yıldızlara nutuk söylerken, şiirler okurken, duyuyorum. Yıldızların öbek öbek yanan ışıkları

¹³⁹ a.g.e., s.10; Eski Türk erkeği modeli: Paşa Dede’nin çizmeleri, elindeki kılıcı

¹⁴⁰ a.g.e., s.63;beşbirlik s.9; yüzelli lira s.28; yüz lira

¹⁴¹ a.g.e., s.1; s.10

¹⁴² a.g.e., s.6 ; “Yemenimin uçları, çıkamam yokuşları...”, “Bağa gittim üzüme...”

¹⁴³ a.g.e., s.24

karşısında, bembeyaz entarisiyle hep Zeynebi seyrediyorum sanki. Zeynep de nereden aklıma geldi? Eski bir çocukluk anısı. Bu anıya yenibaştan dokunmak istemiyorum.

Acaba Zeynep de benim kadar heyecanlı nutuk söylüeyebilir mi? Diye düşünmekten kendimi alamadım. Onunla yıldızların altında hiç buluşmamıştık ki.. Fakat heyecan, zevk yüklü günlerin tatlı ürpertileri içinde sendeledim. Güzel günlerin, bizden kopup giden heyecanlı anların hasretiyle düne dönmek, o günleri tekrar yaşamak arzusuyle çırpındım.”¹⁴⁴

Yıllar geçip anne-baba yaşlandıklarında oğul onlara bakmaya başlar. Ailece Lefkoşa’ya taşınmışlardır. Bir gün üçü beraberce Girne’ye giderler. Oğul burada eski günlerini, Nitsa’yı (kahve olayını), Hacı Andrea’yı ve Kostaki’yi hatırlar:

“Girne’ye ayak basar basmaz eski hatıralarım gene canlandı. Hacı Andrea’yı, Kostaki’yi, hatta Nitsa’yı düşünmekten kendimi alamadım. Kafesçi dükkânının heyecanlı hikâyesi gözlerimde dalga dalga dolaştı. Nitsa’nın fal gecesini, düğün gecesini hatırladım..”¹⁴⁵

MEKÂN:

Roman, ağırlıklı olarak kapalı mekânda geçer. Fakat açık mekândan kapalı mekâna bilinçli olarak gidişler söz konusu değildir. Vak’alardan dolayı mekânlarda değişiklikler olur.

Örneğin; denizcilik işi yapan babanın gemiyle Girne-Anamur seferi yapması (Mekân: Girne, Anamur). Denizcilik işini bırakan babanın çiftlik işine girmesi ve bir köşk yaparak ailesi ile oraya taşınması (Mekân: Çiftlik. Çiftliğin hangi şehirde ya da kasabada olduğu hakkında bilgi verilmez). Anne-babasının yaşlılık dönemleri ise Lefkoşa’da geçer. Oğul burada iş sahibi olmuş ve ailesinin geçimini üstlenmiştir.

---

¹⁴⁴ a.g.e. , s.62

¹⁴⁵ a.g.e. , s.147

Görüldüğü gibi mekânlardan, vak'alar yüzünden bahsedilir, ki bazen mekân isimleri de –çiftliğin nerede olduğunun söylenmemesi– verilmez. Romanın sonuna doğru da bir köyden bahsedilir, fakat isim verilmez.

Tüm bu yazılanlar ve verilen örnekler, mekânın romanda önemli bir yere sahip olmadığını gösterir.

ŞAHIS KADROSU:

BABA:

Anlatıcının babası olmasından dolayı roman boyunca babanın ismi verilmez. Roman, baba etrafında şekillenir, baba romanın birinci derecede aslî kahramanıdır.

Baba, Ayşe'yle evlendiği gece bir meyhanede içer ve başka kadınlarla vakit geçirir. Kendi düğününe gitmediği gibi gerdek gecesine de gitmeyi unutacak derecede sarhoş olur. Kayın pederi meyhane meyhane gezerek damadını arar, sonunda onu üç yıllık dostunun yanında bulur ve evine götürür. Paşa, kızını bu adamla evlendirdiğine daha ilk geceden pişman olur.

Baba, çocuğu olana kadar başka kadınlarla gönül eğlendirir, onlara paralar yedirir. Bazı dönemlerde de bir çocukları olmadığı için Ayşe'yi boşamak isterse de kayınpeder devreye girerek verdiği hediyeler ve paralarla damadının kızından ayrılmasına engel olur. En nihayet evliliklerinin on sekizinci yılında karısı hamile kalır. Doğum çok zor geçer, öyle bir an gelir ki anne ile bebek arasında bir seçim sözü konusu olur. Baba, bir çocuğunun olmasını çok istemesine karşın seçimi anneden taraf yapar. En nihayet doğum gerçekleşir ve hem anne hem de bebek kurtarılır. Baba, çocuğunun doğumu şerefine adak adamıştır. Fakat dini bütün bir insan olmadığı için sarı koçu kurban etmek yerine önce bir tavuğu kesmeye kalkar. Annenin buna müsaade etmemesiyle baba bu kez bir tavşan alır ve kendince kurban ederek bebekle kanlarının üzerinden birkaç defa atlar. Daha sonra da kanlar etrafında Harmandalı zeybeği oynar. Bu olayın hemen duyulması ile Kadı Efendi babayı

uyararak bir koçu kurban etmesini söyler. Baba, Kadı Efendi'nin sözünü dinler ve sarı koçu kurban eder.

Bebek doğduktan kısa bir müddet sonra baba yine içmeye başlar. Diğer yandan da çocuğunun doğumundan iki ay sonra kasabaya muhtar seçilir. Fakat muhtarlık babaya kardan çok zarar getirir. Birçok kişiye maddi yardımda bulunur, fakat günü geldiğinde verdiği paraların hiçbirini geri alamaz (tahsil edemez).

Baba, bir dönem de çalgılı bir gazino işletmeye çalışır. Fakat gazino yüzünden karısı ile kavga eder:

Baba, bir gün karısına küçük bir oğlanla yumurta gönderir. Bu yumurtaları komşu kasabadan gelen muhtarlar için pişirmesini ister, fakat eve gelen çocuk anneye yumurtaların gazinodaki hanımlar için pişirileceğini söyler. Bunu duyan kadın kıskançlığın verdiği ani kızgınlıkla yumurtaları kırar. Küçük çocuk oradan koşarak çıkar ve babaya karısının yumurtaları kırdığını söyler. Bunu duyan baba kızgın bir şekilde eve gelir ve karı-koca kavga ederler. Bu tartışmaya tanık olan evin küçük oğlanı babasıyla konuşur, bu konuşmanın sonunda yanlış anlama ortaya çıkar. Kavgadan sonra baba gazinoyu satar, eşyaları da maliyetinden çok daha ucuza elden çıkarır. Hanın satışından sonra evin durumu düzelir, kavgalar biter. Bu arada on iki yıllık aradan sonra karısı ikinci defa hamile kalır. Zeki isimli bir erkek çocukları olur, fakat Zeki doğumundan bir ay yedi gün sonra ölür. Anne ile baba tekrar evlât sahibi olma hevesiyle uğraşırlar ama bir daha çocukları olmaz.

Gazino işinden sonra baba, köyde denizle ilgisi olmayan tek kişi olmasına karşın denizcilik işine girer. Hacı Andrea isimli bir Rumla birlikte bir gemi satın alır. İsmi Arslan koydukları bu gemiyle sefere çıkmaya başlarlar, ilk seferlerini de Anamur'a yaparlar. Seferlerden birinden dönerken çıkacak bir yangın babanın bu işten de vazgeçerek başka bir işe girişmesine neden olacaktır. Sefer dönüşü, limana yanaşırken gemide bir yangın başlar, hem Hacı Andrea hem de baba bu yangında yaralanırlar. Hastaneye kaldırılırlar, babanın yüzü yanmıştır. Baba, bu olaydan sonra gemideki %50'lik hissesini Hacı Andrea'ya devrederek denizcilik işine son verir.

Bu olaydan sonra baba kendini toprak işine verir. Çiftçilikle uğraşır. Baba, çiftliğin yanına bir köşk yaptırır ve ailece oraya taşınırlar. Ev halkı köşke taşınmaktan büyük mutluluk duyar. Gemi kazasından kısa bir müddet sonra, baba bu kez de çiftlikte bir kaza geçirir. Baba çiftlikteki bir öküzü kesmeye çalışırken, öküzün iplerinin kopmasıyla öküz soluğu denizde alır, baba ise kendini önce öküzün sırtında bulur, daha sonra ise, öküzün kendini denize attığı sırada öküzün sırtından denize düşerek başını bir kayaya vurur. Öküz boğulur, baba ise baygınlık geçirir. Baba, bu olayın ardından bu kez de çiftliği satmaya karar verir, ne var ki ev ahalisi babayı bu fikrinden vazgeçirir.

Baba, yaptığı her işte uğradığı en ufak bir kaza ya da zararda işi yarım bırakmak gibi bir özelliğe sahiptir. Yaptığı işlerde tutunamayan, babasından kalan mirasa güvendiği için de sürekli iş değiştiren bir kişidir. Akıllı ve mantıklı düşünen bir insan değildir, bunun yerine aklına ilk gelen şeyi yapan bir yapıya sahiptir. Baba, başladığı işleri yarım bırakması ve etrafa karşı uçsuz bucaksız para yardımları yanı sıra parasının bir kısmını da hanımlarla yedirmesi yüzünden babasından kalan serveti sonunda tüketecektir. Babanın insanlara yardımlarının sonu gelmez, birçok kez de kefil olduğu kişiler gereken parayı ödemedikleri için borçlar babanın başına kalır. Bunlar yüzünden baba sahip olduğu üç zeytinliğini satmak zorunda kalır.

Baba, zeytinliklerini kaybetmenin sıkıntısını yaşarken bir daireden kendisine tercümanlık teklifi gelir. Baba teklifi hemen kabul ederse de işe başlamasından bir ay sonra sıkılarak memuriyetinden istifa eder. Bundan sonra baba yüncülük işini dener, fakat bir müddet sonra bir rahatsızlık geçirir ve bu işi de yarım kalır. Altı ay boyunca hasta döşeğinde yatar, birçok doktor tarafından kontrol edilir. Hastalığından ancak altı ay sonra nekahet dönemine girer.

Baba iyileştikten sonra bu kez de politikaya soyunur. Belediye seçimlerine girer ve seçimleri kazanır. İki sefer belediye seçimlerini kazanan baba, Maarif Encümeni Reisliğine seçilir. Babanın şansı seçim zaferiyle değişir. Maarif Encümeni seçilmesi ile mektebe kontrole gitmeye başlayan baba bir süre sonra bir dedikodunun kurbanı olacaktır. Bir süre ara verdikten sonra tekrar içkiye başlayan babanın, köyün

genç Hocahanımlarından olan Hanife Hoca ile de adı duyulur. Maarif Encümeni olduğu için sık sık okulu ziyaret etmek durumunda olan babaya anneden sert tepki gelir, anne, babanın bu işinden vazgeçmesini ister. Karı koca çok kötü kavga ederler, baba karısını tokatlar. Bu kavgadan kısa müddet sonra hakikat ortaya çıkacak ve Hanife Hocahanımın babada gözü olduğu için etrafa dedikodu yaydığı öğrenilecektir. Böylece aile tekrar huzura kavuşur.

Bu kavganın hemen akabinde baba başka bir kişi ile; -bir borç meselesinden dolayı- Hacı Andrea ile kavga eder. Hacı'nın bir borcuna baba kefil girer. Hacı borcunu ödemediği için de banka babadan para ister. Bunun üzerine baba, Hacı'dan parasını ister, fakat Hacı ona hiçbir şey vermez. Baba kızgınlığın verdiği bir ruh haliyle Hacı'ya tokat atar, Hacı da ona bıçak çeker, tam bu sırada Hacı Andrea'nın oğlu Kostaki devreye girer ve kavganın büyümesine engel olur. Hacı'dan parasını alamayan baba, elindeki paraları ve mirasını bitirdiği için bu durumdan nasıl çıkacağını düşünmektedir. Bu kez de annenin altınları babanın imdadına koşar.

Baba, Hacı ile olan hesabını temizledikten sonra altınlardan kalan parayla kasabanın en güzel semtinde bir bakkal dükkânı açar. Oğul da, okul saatlerinin dışında ve tatillerde babasına dükkanda yardım eder, babasının hesap defterini tutar. Oğlan artık on sekiz yaşına gelmiştir. Anne, oğlunun okulu bittikten sonra onu baş göz etmek düşüncesindedir, baba ise oğlunu yüksek tahsile göndermek ister. Fakat yıllar geçtikçe anne de baba da yaşlanacak ve oğlan yüksek tahsile gitmek yerine iş sahibi olup aileyi geçindirecektir.

Baba dükkân işine devam ederken tıpkı kefaletlerde olduğu gibi veresiye işleri yüzünden de zor durumda kalır. Veresiyeler babayı iflâsa kadar sürükler. Bu durum annenin sabrının taşmasına ve babaya karşı ani ve sert bir çıkış yapmasına neden olur. Anne ile baba tartışırlar. Anne babaya ağır fakat doğru sözler sarfeder. Baba, bu kavgadan sonra kendini meyhaneye atar. Orada gençlik yıllarına dönmeye çalışır. Yaşlandığını bir türlü kabul edemeyen baba kendini içkiye vurarak içkiyle zamanı geri döndürmeye çalışır, fakat nafiyledir. Evdeki kavgadan sonra baba bir süre eve gitmez. Bir gün karısıyla konuşmak üzere eve gider, anneye konuştuğundan sonra da

yine evden çıkıp gider. Bu konuşmadan hemen sonra Hacı Andrea ile bir deniz seferine çıkar. Seferden iyi bir kârla dönen baba dönüşünde dükkânı tekrar açar ve veresiyeyi kaldırarak peşin alışverişe başlar. Tekrar eve dönen baba dükkânı da iyi işletmeye başlamıştır. Her şeyin düzeldiğine inanıldığı bir gün bir adam çıkagelir. Demosten ismindeki bu adam, babanın servetini, bağını, bahçesini elinden alan kişidir. Baba Demosten'den öyle nefret etmektedir ki, onu öldürmeyi dahi düşünür. Oğul, babasını bu fikrinden caydırmaya çalışır, bir katilin oğlu olmak istemediğini söyler. Baba da, oğlunun bir katil çocuğu olmasını istemediğini söyleyerek bu fikrinden vazgeçmiş görünür. Fakat bu konuşmadan kısa bir müddet sonra Demosten esrarengiz bir biçimde vurulur. Oğul, babasından şüphe ederse de Demosten'i kimin ya da kimlerin vurduğu hiçbir zaman öğrenilemez. Bu olay, böyle karanlık bir şekilde kapanır.

Zamana yenik düşen baba artık yaşlanmış ve evin geçimini sağlayamaz hale gelmiştir. Baba, oğul parası yemeyi her ne kadar guruuna yediremezse de bedenen çok çökmemesine karşın artık para kazanabileceği bir iş yapabilecek durumda değildir. Oğul artık büyümüş, okulundan da mezun olarak iş hayatına atılmıştır. Annesi ve babasının geçimini üstlenen oğulun yüksek tahsil yapma meselesi bir daha gündeme gelmez.

Bedenen iyi olmasına rağmen zaman geçtikçe babanın aklî dengesi bozulmaya başlar. Yavaş yavaş bazı şeyleri unutmaya başlar. Yaşlılığın getirdiği bu unutkanlık zamanla babanın kendi varlığını dahi unutmaya ulaşır. Baba, oğlunun da deyimiyle artık dünyasız bir adamdır. “Yaşıyorum ha!”, “Dünya bu” gibi kendine özgü kelimeleri sık sık tekrarlayan baba unutkanlığı sırasında çok sevdiği sigarasını ve kahvesini içtiğini dahi unuttur. Zamanla bu unutkanlık ilerleyerek babanın tamamen geçmişte yaşamasına neden olur. Sattığı bağ ve bahçelerin hala kendisinin olduğunu sanır, artık yanında çalışmayan işçilerine karısıyla haber gönderdiğini zanneder. Bazı anlarda da ağaçlarla konuşur.. Onun için bugün geçmişti olur. Bu arada baba iki defa evden kaçır; birincisinde polis, ikincisinde de oğul tarafından bulunarak eve getirilir.

Roman baba, anne ve oğulun evin kedisi Samur'u okşamalarıyla biter.

OĞUL:

Oğul, romanı anlatan şahıs olmakla birlikte, aslı kahraman olan babanın ve karısı Ayşe'nin çocuklarıdır. On sekiz yıllık bir evlilikten sonra dünyaya gelen oğulun, doğumundan on iki yıl sonra bir erkek kardeşi daha olur fakat kardeşi, doğduktan bir ay yedi gün sonra ölür, anlatıcının ondan başka kardeşi olmaz. Oğul, romanı anlatan şahıs olmanın yanında, olayların bazılarının da kendi başından geçmesi bakımından ikinci aslı kahramandır.

Anlatıcının doğumu zor geçer, doğum sırasında anne ile bebek arasında bir seçim dahi söz konusu olur. Daha sonra doğum başarılı geçer ve hem anne hem de bebek yaşar. Annesi onun üzerine titrer, babası ise işleri yüzünden onunla pek ilgilenemez. Ancak yıllar sonra bir gün baba büyümüş olan oğluna sarılır ve oğul, baba sarılışının sıcaklığını ilk kez o anda hisseder.

Yazarın doğumundan hemen sonra adanan adak yerine getirilir. Fakat bundan önce dinî inancı pek sağlam olmayan baba kendince bir tavşanı kurban ederek, bebekle birlikte kanının üzerinden atlar. Hemen ertesi gün de Kadı Efendinin uyarısıyla baba sarı koçu kurban eder. Bu olayın hemen akabinde bebek hastalanır. Anne, bebeğin hastalanmasının neddeninin babanın adak olayını geciktirmesinde ve kendince bir tavşanı kurban etmesinde bulur.

Yıllar geçer, çocuk okul çağına gelir. Bir sabah annesi ve birkaç misafirle çocuk mektebe götürülür. Çocuk mekteb kelimesini ilk defa o gün duyar. Anlatıcının hocalarından biri babasının da eski hocası olan Hacı Ali Efendi olur.

Çocuk, okula başladığı ilk yıllardan okulu hayata taşımaya çalışır. Okulda öğrendiklerini gerçek hayata uygulamaya çalışır. Bu düşüncelerle babasıyla olgun bir şekilde konuşur, babasına fikirler verir, hatta annesi ve babasının tartıştığı zamanlarda aralarını düzeltmeye çalışır ve babasının tartışma sırasında annesine

bağırmasını ya da onu dövmesini yanlış bulur. Bir tartışma esnasında da babasıyla konuşurken bir yanlış anlamının ortaya çıkmasına vesile olur.

Anlatıcı, on iki yaşındayken annesi tekrar hamile kalır. Yazarın bir erkek kardeşi olur ve ismi Zeki konulur. Fakat Zeki, doğumundan bir ay yedi gün sonra ölür. Anlatıcının bir daha kardeşi olmaz. İleriki zamanlarda anlatıcı bunun verdiği yalnızlık duygusunu daha yoğun hissedecektir.

Anlatıcı, on beş-on altı yaşlarına geldiğinde Kostaki isimli bir Rum genciyle ahabalık kurar. İlk içkisini onunla bu yaşlarda içer. Gençliğinin ilk heyecanlarını yine bu dönemlerde yaşamaya başlar. Kostaki'nin kafes dükkânındaki maceralarını dinler, bir iki sefer de dükkâna gelen hanımları dükkânın gizli bir bölümünden bazen yalnız bazen de Kostaki ile izler. Oğul ilk gençlik heyecanlarını bu dükkânda hisseder. Yine ilk içki deneyimini de Kostaki ile yaşayacaktır. Kostaki'nin hazırlayacağı güzel içki sofraları bir süre haftanın bir iki günü devam edecek, daha sonraları kendiliğinden bitecektir. Yine bu dönemlerde babası ile Kostaki'nin babası birlikte iş yapmaya başlarlar. Baba, Hacı Andrea ile bir gemi satın alarak seferlere çıkmaya başlarlar. Bir sefer dönüşü çıkan yangın gerek Kostakiyi gerek çocuğu çok heyecanlandırır. Bu olayda çocuğun (anlatıcının) sabırsız ve sinirli bir yapıya sahip olduğunu görürüz. Babasının başından geçen gemi kazası, öküz kazası, hatta babasının ağlayışlarında dahi sabırsız ve sinirli bir tutum sergiler.

Gemi kazası babasının Hacı Andrea ile bir sefer dönüşünde yaşanır. Limana yaklaşırken çıkan yangına hem annesi hem kendisi hem de Kostaki ile annesi şahit olur. Bu durum karşısında annesini sakinleştirmeye çalışan çocuk annesini yanlış gördüğüne inandırmaya bile çalışır. Yangın sonucu babası yüzünden yaralanır, hastaneye götürülür. Babasının durumunun ne olduğunu tam olarak bilmeyen çocuk, hemşireyi dahi dövecek ruh haline girer. Daha sonra annesi tarafından sakinleştirilen çocuk, doktorun müsaadesiyle babasını görür. Babasının iyileştikten hemen sonra toprak işiyle uğraşmaya başlar, bir çiftlik satın alır ve hayvan beslemeye başlar. Bu sırada, kaza olayından çok geçmeden babanın başına bu kez de başka bir kaza gelir. Öküzlerden birini kesmeye çalışırken öküzün ipini koparması ve sırtında baba

olduğu halde kaçarak yakındaki denize atlamasıyla baba bir kayaya çarparak bayılır, öküz ise boğulur. Genç bundan habersiz Kostaki'ye yaptığı bir ziyaretinden eve dönerken evde kuk bir telaşın olduğunu görmesiyle çılgına döner. Babasını başı sarılı ve yatır halde gören delikanlı sabırsızlık ve sinir içinde olayı öğrenmeye çalışır. Normalde babasından daha sabırlı ve mantıklı olan genç, en ufak bir hastalıkta ya da olayda hemen kızgın ve sabırsız bir hale bürünür.

Anlatıcının babası, sürekli iş değiştiren ve hiçbir işinde tutunamayan bir insandır. Anlatıcı, babanın bazı işlerine yardımcı olur. Okul sıralarındayken babasının siyasete atılması söz konusu olur ve seçimlerde ocuk da seçim konuşması yapar. Daha sonraki zamanlarda da babasının açtığı dükkânda çalışır. Okul dışında ve tatillerde dükkânda babasına yardım eden ocuk, babasının defter hesaplarını tutar. ocuk (anlatıcı), babasından daha zeki ve daha akılcı bir yapıya sahiptir. Baba, verdiği veresiyeler yüzünden zor durumda kalırken, oğul dükkanda yalnız kaldığı zamanlarda veresiyeyi kaldırarak daha çok para kazanır, günlük ciroda kayda değer ciro artışı olur. Fakat oğul (anlatıcı), yaşının kuk olması nedeniyle babası tarafından pek fazla ciddiye alınmaz. Babasının oğlunun sözünü dinlemeyip veresiyelere devam etmesi sonunda dükkânın kapanmasına neden olur.

Oğul, onsekiz yaşına geldiğinde Kostaki'nin kızkardeşi Nitsa'ya aşık olur. Bundan çok önceleri de Mahallenin Zeynebine karşı bir şeyler hissededen genç, çocukluk aşkı Zeynep'ten sonra Nitsa'ya daha tutkulu hisler besler. Çünkü Nitsa, gencin ilk fırtınalı/ateşli aşkı olur. Nitsa da genci sever, fakat genç bunu çok geç anlar. Bir gün Kostaki'ye bakmak üzere evine gider. Nitsa evde yalnızdır. Nitsa ona kahve pişirir ve kahve falına bakar. Fal bahanesiyle de gence olan duygularını söyler, bu sırada aralarında bir yakınlaşma olur. Fakat bu olayın hemen akabinde genç kız, yaşlı ve zengin bir dul erkekle evlendirilir. Böylece gencin aşkı derin bir hüsranla noktalanır. Kostaki'nin arkadaşı olmasının verdiği çekingenlikle bir türlü Nitsa'ya aılamayan genç, Nitsa'nın da kendisini sevdiğini anladığı zamanda genç kızın bir başkasıyla evlenmesi genci âdeta yıkar, genç Nitsa'yı kaybetmenin derin acısını yaşar. Nitsa'nın evlenişinden sonra Kostaki'nin de kafesci dükkânını kapatıp

babasıyla deniz seferlerine çıkışı Kostaki ile aralarındaki bağın kendiliğinden kopmasına neden olur.

Gencin Kostaki'den başka arkadaşı olmadığı için artık konuşacak kimse kalmamıştır. Anlatıcı, bu zamandan sonra evin kedisi Samur'la konuşmaya başlar. Kızgınlıklarını, acılarını, hayat görüşünü Samur'la paylaşır. Samur onu dinlemekle kalmaz, anlatıcıya cevap da verir.

“Samur güdü. Gözlerini birer projektör gibi gözlerimin içine dikerek saçlarıma, elbiselerime baktı.

“Sen çok güzel giyinmişsin.”

“Senin de giyim fena değil.”

“Allah vergisi, fakat seninkiler?”

“Demek ki, aramızda hiç bir fark yok. Seni Allah giydiriyor. Beni de onun yaratıkları.”

“Aramızda çok farklar var. Sen konuşuyorsun, güzel giyiniyorsun, güzel yaşıyorsun, hayatın tadını çıkarabiliyorsun.”¹⁴⁶

Baba, dükkân işine devam ederken tıpkı kefaletlerde olduğu gibi veresiye işleri yüzünden de zor durumda kalır. Veresiyeler babayı iflasa kadar sürükler. Bu durum annenin sabrının taşmasına ve babaya karşı ani ve sert bir çıkış yapmasına neden olur. Anne ile baba tartışırlar. Anne babaya ağır fakat doğru sözler sarfeder. Baba, bu kavgadan sonra kendini meyhaneye atar. Orada gençlik yıllarına dönmeye çalışır. Yaşlandığını bir türlü kabul edemeyen baba kendini içkiye vurarak içkiyle zamanı geri döndürmeye çalışır, fakat nafi edemez. Evdeki kavgadan sonra baba bir süre eve gitmez, daha sonra bir gün ansızın çıkagelir. Annesiyle bir şeyler konuşur ve yine evden çıkıp gider. Oğlan babasının annesiyle ne konuştuğunu ve babasının

¹⁴⁶ a.g.e. , s.83

nereye gittiğini bilmez. Kısa bir müddet sonra da babasının yine Hacı Andrea ile bir sefere çıktığını duyar. Baba sefer dönüşü iyi bir kârla eve gelir, dükkânı tekrar açar ve veresiyesiz işletmeye başlar, gencin annesiyle de barışır. Dükkân işi iyi gider. Fakat bu sırada bir huzursuzluk yaşanır. Demosten isimli bir Rum ortaya çıkar. Babasının tarlalarının satılmasına, maddî çöküntüye uğramasına neden olan kişi Demosten'dir. Baba, Demosten'den öyle nefret eder ki, onu öldürmeyi bile düşünür. Bunu öğrenen oğul, babasını bu fikrinden vazgeçirmeye çalışır, bir katil oğul olmak istemediğini söyler, babası da oğul katil bir babanın çocuğu olmasın diye bu fikrinden vazgeçer görünür. Kısa bir müddet sonra ise Demosten'in esrarengiz bir şekilde vurulduğu haberi çıkar. Kimse Demosten'i kimin vurduğu hiçbir zaman ortaya çıkmaz, oğul ise bir müddet babasından şüphe eder.

Yıllar ardı ardına geçer ve anlatıcı sonunda okulunu bitirir, önceleri babasının da fikri olan yüksek tahsile ebeveynlerinin yaşlanması nedeniyle devam edemez, iş sahibi olur. Annesi ve babası yaşlandığı ve artık para kazanamadıkları için ailenin geçimini üstlenir. Babası, evlât parası yemeyi gururuna yediremezse de yaşlılığından dolayı artık para kazanacağı bir işle uğraşabilecek güçte değildir. Mecburen oğlunun evin geçimini üstlenmesine razı olur. Anlatıcının babası yaşlandıkça aklî dengesini yitirmeye başlar. Önceleri çok sevdiği kahve ve sigarasını içtiğini unutmaya başlarken, daha sonraları kendi varlığını unutacak bir hale gelir. İki sefer evden kaçan babayı önce polisler bulup eve getirirler, dahas onra ise oğul bütün gece aramasının sonucunda babasını kilometrelerce uzakta bir yerde bularak geri eve getirir.

Roman, babanın alışlagelmiş unutuşlarından biriyle ve ardından Samur isimli ev kedisinin aile fertleri (anne, baba, oğul) tarafından okşanmasıyla son bulur.

ANNE:

Anne, Paşa'nın kızı, aslî kahraman olan babanın eşi ve anlatıcı olan oğul annesidir.

Anne, babası tarafından Hacıyarımların oğlu ile evlendirilir. Düğün gecesi erkekler ayrı yerde, kadınlar ayrı yerde eğlenirler. Kocasını düğün gecesi meyhaneye içmeye gider, oradaki kadınlarla gönül eğlendirir. Evlendikleri ilk geceden baba içkiyi fazla kaçıırır, eğlenceye dalar ve eve gitmeyi unuttur. Düğünün bitmesine rağmen damadın ortalıkta görünmemesi üzerine Paşa Dede damadını aramaya çıkar. Gelin ise, o gece kocasını eve gelene kadar beyaz bir örtü ile seccadesine dayanarak Kur'andan ayetler okur, dualar eder.

Evliliklerinin ardından yıllar geçmesine rağmen annenin çocuğu olmaz. Bu mahallede de dedikoduya yol açar. Annenin geçen yıllar içinde gitmediği doktor, hoca ve üfürükçü kalmaz. En sonunda Cemali Teyze isimli bir üfürükçü kadının kırmızı gül tomurcuğundan yaptığı bir ilaç sayesinde bir ay gibi kısa bir sürede Anne hamile kalır. Bu evde bir şenliğe neden olursa da mahalledeki dedikoduların daha da artmasına neden olur. Mahalleninin dedikodularına göre anne hamile numarası yapmaktadır. Onsekiz yıldan sonra böyle bir şeyin olması pek inandırıcı gelmez insanlara. (Bebeğin doğumu enteresan bir üslûpla anlatılır. Mahallelinin dedikodusuna dayanamayan bebek, annesi hakkında kötü konuşanları susturmak için doğmaya karar verir ve doğar.)

Doğum sırasında anne ile bebek arasında bir seçim söz konusu olur. Baba, bir çocuğunun olmasını çok istemesine rağmen karısını seçer. Nihayet doğum gerçekleşir ve ne çocuk ne de anne bir zarar görür. On sekiz yılın ardından en nihayet bir bebekleri olmasına sevincini yaşar anne ve baba. Mahallenin dedikodularını da böylece susturulmuş olur.

Bebeğin doğması için evde adak adanmıştır. Bebeğin doğumundan sonra dini bütün olan anne adağın hemen yerine getirilmesini söylese de dini inancı sağlam olmayan baba koç yerine bir tavuğu (ya da horozu) kurban etmek ister. Annenin buna izin vermemesi üzerine baba bir tavşanı kendince kurban eder. Tavşanı kestikten sonra da kucağında bebekle tavşanın kanlarının üzerinde birkaç kez atlar. Ardından da kanların etrafında Harmandalı zeybeği oynar. Bu haber mahalleye hemen yayılır. Kadı Efendi bunu duyunca gidip babayla konuşur ve bir koç

kesmesini söyler. Baba da Kadının sözüne uymak durumunda kalır ve bir koç kurban eder.

Bu olaydan çok kısa bir süre sonra bebek hasta olur. Anne kocasını suçlar. Adağı âdete uygun yerine getirmediği için bebeğin hasta olduğunu söyler. Bebeğin hasta olduğu gece annesi başından hiç ayrılmaz, ona ninniler okur. (İlginçtir ki, bebek yeni doğmuş olmasına karşın o geceyi hatırlar. O gece yaşadığı sancuları, sancılardan uyuyamadığını ve annesinin güzel sesiyle ona türkü okuduğunu söyler. Bu çocuğun anlatıcı olmasından kaynaklanan bir durum olsa gerek).

Anne, çocuğunun üzerinde titrerken, baba işleri nedeniyle oğluna pek vakit ayıramaz. Baba, bebek doğduktan iki ay sonra kasabaya muhtar seçilir. Oğlunun doğumundan kısa bir süre sonra ise içmeye başlar baba. Kasabaya muhtar seçilen babaya, bu meslek kardan çok zarar sağlar. Verdiği borçları günü geldiğinde tahsil edemediği için sahip olduğu üç zeytinliğini satmak zorunda kalır. Yıllar geçer, bebek büyür ve okul çağına gelir. Bir sabah annesi ve küçük bir misafir topluluğu ile oğul mektebe gider. Oğul, mektep kelimesini ilk kez o gün duyar.

Baba, bir ara gazino işletmeye başlar. Karısı bundan pek memnun olmasa da sesini çıkarmaz. Baba, bir gün karısına küçük bir oğlanla yumurta gönderir. Bu yumurtaları komşu kasabadan gelen muhtarlar için pişirmesini ister, fakat eve gelen çocuk anneye yumurtaların gazinodaki hanımlar için pişirileceğini söyler. Bunu duyan kadın kıskançlığın verdiği ani kızgınlıkla yumurtaları kırar. Küçük çocuk ordan koşar adım çıkar ve babaya karısının yumurtaları kırdığını söyler. Bunu duyan baba kızgın bir şekilde eve gelir ve karı-koca kavga ederler. Kavgadan sonra anne odasına çekilir ve başına sırma işlemeli yemenisini atıp yine Kur'an okur. Bu tartışmaya tanık olan evin küçük oğlanı babasıyla konuşur, bu konuşmanın sonunda yanlış anlama ortaya çıkar. Bu kavgadan sonra baba gazinoyu dağıtır, böylece her şey düzelmiş olur.

Gazininonun dağıtılmasından sonra baba bu kez de hiç anlamadığı denizcilik işine soyunur. Hacı Andrea isimli bir Rum balıkçı ile bir gemi satın alırlar. Arslan

ismini koydukları bu gemiyle sefere çıkmaya başlarlar. İlk sefer Anamur'a yapılır. İki ay süren bu seferden dönüşte gemi limana yaklaşırken ani bir yangın çıkar. Gemi alevler içinde kalır. Onları karşılamaya gelen, anne, oğul, Hacı Andrea'nın karısı ve oğlu Kostaki şaşkına dönerler. Oğul, anneyi yatıştırmaya çalışır, hatta anneyi yangının çıkmadığına yanlış gördüklerine inandırmaya çalışır. Kimse yangının neden çıktığını ve gemidekilerin durumunun ne olduğunu bilmez. Yangın sonucu hem Hacı Andrea hem de baba yaralanırlar (baba yüzünden yaralanır). Her ikisini de hastaneye götürürler. Hastanede beklerken babanın oğlu (anlatıcı) babasını görmek ister. Hemşire ona izin vermez, babasının nasıl olduğunu bilmeyen oğul babasını görmesine izin verilmemesi üzerine babasını kaybetmenin verdiği sinir ile hemşireye saldırır. Tam bu sırada anne araya girer ve oğlunu yatıştırır. Daha sonra da doktorun izniyle babayı görürler.

Yangın olayının ardından baba karısının haklı olduğunu kabul eder.

“Babam yatakta doğrulmaya çalışıyor, hemşireler müsaade etmiyor, konuşuyoruz:

“Artık denize elveda karıcığım”

“Sen bilirsin baba.”

Deniz bu yavrum..”

“Öyle babacığım, anam dememiş miydi?”

“Kadınlar daima haklı çıkıyorlar”

Yatağın bir ucuna yerleştim. Bu akşam babamı yalnız bırakmak istemiyorum.”...”¹⁴⁷

Gemi işinden vazgeçen baba, %50'lik hissesini de Hacı Andrea'ya devreder. Denizcilik işinden sonra baba kendini toprak işine verir. Çiftlikte uğraşır. Bunun yanında çiftliğin yanına bir köşk yaptırır ve aile bu köşke yerleşir. Hem anne hem de oğul köşke yerleşmekten büyük mutluluk duyarlar.

¹⁴⁷ a.g.e. s,47

Deniz kazasının ardından bu kez de baba çiftlikte bir kaza geçirir. Baba, çiftlikteki öküzlerden birini kesmeye çalışırken öküzün, ipini koparması, kaçarken babanın sırtında kalması ve yakınlarında bulunan denize atlamasıyla babanın öküzün sırtından düşer, bir kayaya çarpıp başını bir kayaya vurur, öküz ise boğulur. Bu olayın ardından baba bu kez de çiftliği satmaya karar verir. Çitlikte yaşamaktan memnun olan anne ile oğul ise babayı bu fikrinden vazgeçirirler.

Baba, insanlara maddi yardımda bulunan merhametli bir insandır. Fakat bu merhameti onun bir çok malını satmasına neden olur. Kefaletler yüzünden baba kendisine ait üç zeytinliği ardı ardına satmak zorunda kalır. Zeytinliklerin satılmasıyla anne ve oğul, babanın artık kimseye yardım etmeyeceğini düşünürler.

Baba yeni bir işe atılır. Atıldığı iş, bu kez siyaset olur. Anne ve oğul babanın bu girişimine karşı çıkmaz, hatta babaya destek olurlar. Sonunda seçimlere katılan baba, belediye seçimlerini iki kez kazanır. İkinci belediye seçimi galibiyetinin ardından da, Kaza Maarif Encümeni Reisliği'ne seçilir. Baba, Kaza Maarif Encümeni olduktan sonra iş gereği sürekli mektebe gitmek durumunda kalır. Mektepte öğretmenlik yapan Hanife Hocanın ise eve ziyaretleri gittikçe artar. Anne, bu durumdan huzursuz olmaya başlar. Eskiden yaşadığı olaylardan dolayı kıskanır anne. Hanife Hanımın, eve sık sık gelişinden, dahası babanın yanında rahatça açılmasından rahatsızlık duyan anne bu duygularını oğluna açar. Oğul ise, annesini fazla kıskanç bularak babasını müdafa eder. Anne, bu huzursuzluğu yaşarken Neşter Kalfa, Hülya Teyze ve Şayeste kız gibi kasabalıların da anneye getirdikleri haberler annenin sabrını taşırır.

Bu olaydan bir müddet sonra hakikat ortaya çıkar. Hanife Hoca, Neşter Kalfayı kışkırtır, evdeki huzuru bozmak için yalan hikayeler uydurur ve Neşter Kalfayı anneye konuşmaya yollayıp anneyi babaya karşı kışkırtır. Gerçekte baba ile Hanife Hoca arasında anlatılanlar gibi bir olay yaşanmadığını öğrenen anne çok mutlu olur. Oğul, bu olayın ardından Neşter Kalfa ile Hanife Hocanın eve gelmesini yasaklar. Bu olay da böylece kapanmış olur.

Baba, bu kavganın ardından başka bir gün de Hacı Andrea ile çok kötü kavga eder. Kavga, babanın Hacı Andrea'nın bir işinde ona kefil olması ve günü geldiğinde Hacı'nın gereken parayı ödememesi ve bankanın babadan para istemesi yüzünden çıkar. Baba, ne yağıcağını bilmez bir haldedir. Elindeki malları daha önceki kefaletleden dolayı kaybeden babanın satacağı başka bir malı kalmamıştır. Bu kez imdada anne yetişir. Anne; altınlarını babaya verir ve bunları bozdurarak borcu ödemesini söyler. Baba, bir çözüm bulmanın sevinci içinde altınları alır ve bozdurur, Hacı Andrea ile olan borcunu temizler, sonra da altınlardan arta kalan parayla kasabanın en güzel bir semtinde bir bakkal dükkanı açar. Oğul da okul saatlerinin dışındaki boş vakitlerinde babaya yardım eder.

Yıllar geçer, oğul on sekiz yaşına gelir. Anne, oğlunu okulu bitirdikten sonra başgöz etme düşüncesindedir, baba ile oğul ise evlilik değil yüksek tahsil düşüncesini taşırlar. Bir gün bu konu açılırsa, hatta baba oğlunun tahsili için Temlos ile Girne arasındaki zeytinliği satarsa da zaman aşımında oğul ne yüksek tahsile gidecek ne de evlenecektir.

Yıllar, anne ile babanın gençliğini alıp götürmektedir. Oğul, sürekli ölümden bahsetmeye başlayan annesinin yüzünde ölümün ilk izlerini bile görmeye başlar. Oğul okulu bitirip iş hayatına atılır.

Aile, Lefkoşa'ya taşınır, Lefkoşa'ya taşındıktan iki ay sonra baba büyük bir rahatsızlık geçirir. Baba, yaşlılığın etkisiyle hafızasını kaybetmeye ve geçmişte yaşamaya başlar. Bu sırada iki defa evden kaçır. Anne, babanın kaybolmasıyla hasta olup yataklara düşer. Evden ilk kaçışında polis tarafından bulunup eve getirilen baba, ikinci kaçışında oğlu tarafından aranıp bulunur.

HACI ANDREA:

On iki Adalar'da dünyaya gelen Hacı Andrea, Sakız, Susam adalarında gemiciliğe başlar. Ondan sonra da Girne'ye gelir. Üç oğlu, iki kızı vardır. Büyük oğlunun adı Sokrati, ortanca oğlunun adı Kostaki, kızlarının ise Nitsa ve Dora'dır.

On yıl boyunca Gine’de balıkçılıkla hayatını kazanan Hacı Andrea, on yıldan sonra uzak sefere çıkmaya karar verir ve yakın dostu olan babayı da ikna ederek onunla ortaklaşa bir gemi satın alır. İsmi Arslan olan gemi, ilk seferini Anamur limanına yapar. İki aylık bir ayrılıktan sonra gemi, Kıbrıs limanına yaklaştığı sırada nedeni bilinmeyen bir nedenden dolayı aniden yanmaya başlar. Yangında baba da Hacı Andrea da yaralanırlar. Babanın ayağı yaralanır, yüzünün sağ tarafı ise yanar, Hacı Andrea’nın ise elleri ile ayakları yanar, belinin de kırıldığı söylenir.

Baba, bu olaydan sonra denizcilik işinden vazgeçer, Hacı Andrea ise Arslan’ın tamir ederek tekrar sefere çıkmak düşüncesini taşır. Baba gemideki %50’lik hissesini Hacı’ya devreder. Hacı, daha sonra yeni bir gemi satın alır, baba onun bu gemiyi almasına yardımcı olur.

Bir süre sonra baba hasta olur. Hasta olduğu dönemde babayı ziyarete giden sadece üç-beş kişi olur, Hacı Andrea da onlardan biri olur. Hacı’nın yanı sıra, oğlu Kostaki ve arada bir de kızı Nitsa babayı ziyarete gelirler. Bu hastalıktan aylar sonra baba nekahet devresine girer. Bu dönemde Hacı, babaya ziyaretlerini sıklaştırır. Bu sık ziyaretlerin sonunda baba Hacı’nın yeni gemisinden bir hisse satın almaya karar verir. Hacı ile anlaşmalarına göre, bu hisse sayesinde baba sefere gitmeyecek olmasına karşın seferlerdeki kardan payına düşeni alacaktır.

Bu arada babanın, Hacı Andrea’nın yeni gemiyi almaya yardım etmesi sayesinde geminin yarından fazla parası ödenir. Bir yıllık bir süreden sonra ise, günü geldiği halde Hacı Andrea babanın kefalet parasını ödemekten kaçınır. Baba, parasını alamadığı için Hacı’yla kavga eder. Sözlü kavgaları büyür ve baba Hacı’ya bir-iki tokat atar, Hacı ise belinde bulunan bıçağını çekerek babanın üzerine saldırır. Son anda Hacı’nın oğlu Kostaki’nin araya girmesiyle kavga önlenir. Baba, Hacı’dan parasını alamaz, üstelik banka parayı, Hacı’ya kefil olduğu için babadan ister.

Bu kavganın ardından Kostaki’nin de kafes dükkânını dağıtıp babasıyla sefere gitmesi, oğul ile Kostaki arasındaki bağların da kopmasına neden olur. Oğul, bir gün Kostaki’nin Fodika isimli bir kızla evleneceğini duyar, merakına yenik düşerek

olayın aslını öğrenmek için Kostaki'nin evine gitmeyi düşünür, fakat babası ile Hacı'nın arasında geçen kavgadan sonra Hacı'nın onu evinden kovacağından korkar. Hacı Andrea'nın evine gittiğinde, Nitsa'dan başka kimse evde yoktur. Oğul, o gün Kostaki'yi evde bulamaz. Bir gün Kostaki'yle yolda karşılaşırlar ve Kostaki onu evine yemeğe davet eder. Yemek davetine gittiği gece, Hacı Andrea'nın kızı Nitsa'yı yaşlı ve üç çocuk babası dul bir adamla evlendirdiğini öğrenir. Hacı, sırf adam zengin olduğu için kızını ona verir. İkinci vakti kiliseye gidilir, merasim uzun sürdüğü için eve geç gidilir. Evde yemekli bir kutlama partisi düzenlenir. Ertesi gün de Nitsa kocası ile Kıbrıs'tan ayrılarak Sakız Adasına yerleşir.

Hacı ile babanın arası tartışma sonrası açılırsa da sonunda yine düzelir. Hatta birlikte tekrar bir sefere çıkarlar. Bu seferden de iyi bir kârla geri dönerler.

Aradan yıllar geçer, hem baba hem de Hacı Andrea yaşlanırlar. Baba, Lefkoşa'ya taşınır, Hacı ise Girne'de kalmaya devam eder. Hacı, son gemisini de elden çıkarır. Çıkardıktan bir süre sonra da aklını oynatır. Fakat aklını oynatması bile onu denizcilik sevdasından vazgeçiremez. Kendi eliyle bir gemi yapar ve bu gemiyi oğlunun yaptığı kafeslerden birinin içine koyar. Geminin rengini denize uygun bir sarı renkle boyayan Hacı, geminin adını da Kanarya olarak değiştirir. Oğlu, onunla şakalaşır, espirileriyle Kanarya'nın deniz için çok küçük olduğunu anlatmaya çalışır, fakat Hacı, oğluna kızar ve yaptığı geminin güzel, sağlam ve deniz için ideal olduğunu savunur.

Bir zamanlar denizde tuttuğu balıklarıyla ünlü olan Hacı Andrea, artık aklını yitirmiş ve kendince yaptığı gemisiyle yine eski günlerdeki gibi sefere çıkmanın hayallerini kurar.

Romanda, Hacı'nın gemiyi yaptıktan sonra onu denizde yüzdürmeye çalışıp çalışmadığı hakkında ve Hacı hakkında başka bir bilgi verilmez. Sadece, romanın son sayfalarında oğulun, Hacı'nın ne yaptığını merak ederken görürüz:

“Acaba Kanarya yürütüldü mü?”¹⁴⁸

“Kostaki anasının donunu çalarak, “Kanarya’ya yelken yaptı mı? Herhalde don çalınmış, “Kanarya” yelkenlenmiştir. Belki de evin avlusuna havuz da kazılmış.. Kuyudan taşınan sularla doldurulmuş.. Ve “Kanarya” yüzdürülmüştür.

Şimdi Hacı Andrea elinde oltası evin avlusundaki toprak havuzdan balık avlamak için çırpınıyor.. Yıldızlı gecelerde “Kanarya”sının yanından ayrılmıyor. Mehtaplı gecelerde havuz sularına karşı şarkılar tutturuyor.. Yelkenleri açılmış “Kanarya” engin ufuklara doğru yol almak için sıra bekliyor, gün saat bekliyor.. Hacı Andrea sigarasının dumanları arasında, dumanlı hayallerle engin denizlere doğru yol alıyor.. Ufuklar aşılıyor. Belki de Anamur’u Silifke’yi hayal edip duruyor. Bu gün değilse yarın, Hacı Andrea “Kanarya”sıyla yeni ufuklar aramağa çıkacak, yeni denizlere açılacak, bilmediği, meçhul limanlara demirliyecek. Kızlar omuzlarında gemiye çiçekler taşıyacak, sular getirecek ve Kostaki de onların ellerinden şarap yerine sular, temiz sular içecek. Yıldızlı gecelerde, küme küme kızlarla şarkı tutturacak Hacı Andrea. Fakat gene de karısını, Kostaki’yi, Nitsa ve Dora’yı hayal ederek yaşayacak.

Bir zamanlar çarşıda meşhur olan Hacı Andrea balığını acaba arıyacak insanlar bulunacak mı? Hala daha Hacı Andrea balığını özleyenler var mıdır? Fakat Hacı Andrea artık balığa çıkamıyor, herşey gibi onun balığı da unutulmuştur. O şimdi evinin avlusunda, bir ağacın dalları arasında sızan güneş hüzmelerinden kaçarak gemisini, kızını hayal ediyor. On iki Adalardan mektup gelip gelmediğini soruyor. “Evet” dedikleri zaman neşeleniyor, ferahlıyor. “Hayır” dedikleri zaman da kederleniyor, azap duyuyor. Belki de ara da bir Kostaki’ye: Yarın sefere çıkacağız, kumanyayı hazırla, muçoları topla, tayfalara haber ver” diye emirler veriyor.”¹⁴⁹

---

¹⁴⁸ a.g.e. , s.155

¹⁴⁹ a.g.e. , s.156

KOSTAKI:

Kostaki, Hacı Andrea'nın ortanca oğludur. Babasına göre, büyük oğlu Sokrati'de hayır yoktur ama Kostaki babayığit bir insana benzer. Hacı, balıktan boş döndüğü günlerde Kostaki evin sepetini doldurur, annesinin ihtiyaçlarını temin eder. İstiraplı günlerinde de yine ortanca oğlu Kostaki'yi daima yanı başında bulur.

Kostaki, henüz yirmibeşinde, uzun boylu, kara gözlü, kara bıyıklı bir Yunan delikanlısıdır. İlk mektebi bitirdikten sonra bir kafesçinin yanına girer. Beş yıl kadar usta gördükten sonra kendi dükkânını açar. Kuş kafesçisi olan Kostaki'nin dükkânı arı gibi işler. Kostaki'nin sanatı dillere destan olur:

“Kostaki'nin dükkânı arı gibi işliyordu. Kostaki'nin sanatı dillere destan olmuştu. Kasabanın en güzel kızları, en zengin aileleri Kostaki'nin müşterileriydi. Kostaki gâvurun yaptığı kafeslere de diyecek yoktu doğrusu. Bülbüller için yaptığı kafeslerdeki renk, vurduğu yaldızlar kafesleri çoğu defa kuşsuz bile satar, siparişleri yetiştiremezdi.”¹⁵⁰

Kostaki'nin müşterisi eksilmeyen dükkânı ise toz toprak içinde, örümceklerle sarılmış bir haldedir. Fakat Kostaki dükkânın temizliğine değil işinin temiz olmasına önem verir.

Oğul, bir gün Kostaki'ye dükkânının daha temiz olması gerektiğini söyler. Kostaki ise ona darılır. Bunun üzerine oğul bir süre dükkâna uğramaz. Bir gün Kostaki'nin annesi Aspasia Anayla karşılaşır, Aspasia Ana ona, Kostaki'nin üzgün olduğunu ve dükkâna onu ziyarete gitmesini söyler. Oğul da dükkâna gider. Kostaki onu götür görmez oana sarılır ve özür diler.

Oğul ilk içki deneyimini de Kostaki ile yaşar. Kostaki için konyak hayat suyudur:

---

¹⁵⁰ a.g.e. , s.29

“Demek sen de konyak içiyorsun?”

“Yorgunluğu gidermek, kafamı dinlendirmek için akşamları bir iki tek atıyorum.”

“Güzel şey mi bu konyak?”

“Ooo.. hayat suyu... İçimine, neş’esine doyum olmaz. Çakır keyf oldun mu, dünyayı unutursun. Hiç denemedin mi?”

“Yookkk.. Fakat denemek de istemiyorum.”

“Adam sen de, içmeden yaşanmıyor ki..”

“Dünyayı dolduran milyonlarca insan içiyor mu Kostaki?”

“Hem de nasıl.. Nehir kadar, deniz kadar içiyor insanlar.”¹⁵¹

Kostaki’nin ısrarı üzerine oğul içki içmeyi kabul eder. Kostaki, dükkânda, perdenin arkasında güzel bir içki sofrası hazırlar:

“Gavuroğlu perdenin arkasında güzel bir içki sofrası hazırlamıştı. Çeşitli dağ yemişleri yanında, ahtapot salataları, balık kızartmaları, kaynanmış yumurtalar, taze peynirler, ciğer kebapları.. Perdenin arkasına geçtiğim zaman yutkunmaktan kendimi alamadım.”¹⁵²

İçkiler içildikten sonra da Hacı’nın meşhur balığından yerler. Oğul ile Kostaki’nin dükkândaki içki alemleri o günden sonra haftanın bir kaç gününde ara ile devam eder. Dükkânı ortasından ikiye ayıran Kostaki, perdenin ortasına bir de göz deliği açar. Kostaki, çapkın bir gençtir. Oğlana sürekli dükkânına gelen bayanlardan bahseder. Hatta açtığı bu delikle perdenin ardından bayanları izlediği de olur. Oğul da Kostaki ile birlikte böyle birkaç serüven yaşar.

---

¹⁵¹ a.g.e. , s.33

¹⁵² a.g.e. , s.34

Kostaki ile oğlun babaları iki aylık bir ayrılıktan sonra bir akşam üzeri seferden dönerler. Tam limana yaklaştıkları bir anda ise gemide yangın çıkar. Baba da, Hacı da yaralanırlar. Hastahaneye götürülürler. Baba ile Hacı kazayı hafif yaralarla atlatırlar. Baba, bu olaydan sonra denizcilik işinden vazgeçer, Hacı ise ömrünü denizciliğe adanmış bir insan olarak daha iyileşmeden denizin hayalini kurmaya başlar.

Baba, denizcilikten sonra çiftçilik işine girer. Bu iş yüzünden oğul başka bir yere, Kostaki'den daha uzak bir yere taşınmak durumunda kalır. Yine de arada sırada Kostaki'ye gider, Kostaki her zamanki gibi perde gerisi hikâyelerini oğul ile paylaşır.

Baba, bir gün aniden rahatsızlanır. Aylarca hasta yatar. Onu ziyaret eden çok az kişi olur. Ziyaretçilerin arasında Kostaki de vardır. Hacı Andrea'ya da kefil olan baba günü geldiğinde parasını alamaz. Baba, bu konu yüzünden Hacı ile kavga eder. Kostaki'nin araya girmesi ile kavga büyümez ve sona erer.

Kostaki, bir süre sonra kafes dükkânını dağıtır. Babası ile deniz seferlerine çıkmaya başlar. Fakat kafesçi dükkânını kapatmaktan pişmanlık duyar ve balıkçılık yapmaktan memnun olmaz. Bu sırada kasabanın en güzel kızlarından birisi olan muhacir kızı Fodika ile evleneceği söylentisi çıkar. Gerçekten de Kostaki Fodika ile evlenme plânları yapmaktadır. Hatta Kostaki Antalya'ya gider ve oradan dönüşünde Fodika için ipekli bir kumaş satın alır. Fodika'nın gelinliği için satın aldığı kumaşı Fodika elbise yaparak giyer, fakat başka delikanlılara bakmaya devam eder. Sonunda da, bir İngiliz subayı ile kaçar.

Yıllar geçer, Hacı Andrea aklını oynatır, denizcilik işini bırakmak zorunda kalır. Kostaki ise kafesçi dükkânını yeniden açar, fakat işi eski günlerdeki gibi iyi gitmez:

“Hacı Andrea son gemiyi de elden çıkardıktan sonra aklını oynatmıştı. Kostaki kafesçi dükkânını yeniden açmış, yeniden işe başlamıştı. Fakat Kostaki, eski günlerin yalnız hayaliyle avunuyor. O günlerin heyecanını yalnız hayal ederek

yaşıyordu. Çünkü Norveçli kaptanın karısı yıllardır limana uğramıyor, harp yüzünden İngiliz aileleri Kıbrıs'a gelmiyordu. Yerli halkta kuş merakı ne olacaktı? Kaçımızın evinde kuş beslediği vakiydi? Harp yıllarının uğursuzluğu, babasının uzun hastalıktan sonra aklını oynatışı, anasının ağlamaktan gözlerine perde inişi, küçük kızkardeşi Dora'nın Yunanistan'a evlenişi, büyük kardeşinin Afrika'ya gidişi, Kostaki'nin işlerini altüst etmişti.”¹⁵³

NİTSA:

Roman boyunca birkaç yerde Nitsa'ya rastlarız; gemi yangını, oğul ile Nitsa arasındaki yakınlaşma, Nitsa'nın evlenip Adadan ayrılması. Bu olaylar dışında romanda Nitsa'ya pek yer verilmez.

Nitsa, oğulun hayatındaki yeri nedeniyle romandaki tali kahramanlardan biridir. Hacı Andrea'nın büyük kızı ve üçüncü çocuğudur. Nitsa'nın iki ağabeyi (Sokrati ve Kostaki), bir küçük kız kardeşi (Dora) ve bir küçük erkek kardeşi vardır.

Nitsa'yı ilk gemi yangınında görürüz. Oğul kendi iç konuşmasını yaparken Nitsa yanına gelir ve Nitsa'yla konuşur. Ruh hali nedeniyle o anda tüm insanlardan nefret eden oğul, Nitsa'nın güzel yüzü karşısında insan denen varlığı sevmekten kendini alamaz:

“Omuzuma dokunan bir el, beni dünyamdan uzaklaştırdı:

“Ne istiyorsun?” diye haykırdım “Ben insanları sevmiyorum, sevemiyorum!”

Karanlık, korkunç yüzlü adam dişlerini göstere göstere konuşuyor:

“İnsanları seveceksin, insanları sevmek mecburiyetindesin. Dünyaya gelmek hakkını kazananlar, insanları sevmek mecburiyetindedirler.”

“Hayır, insanları sevemem!”

“Seveceksin, buna mecbursun.”

---

¹⁵³ a.g.e. , s.151

Karanlık dünyamdan uzaklaşıp gidiyor bu sarı dişli, karanlık korkunç yüzlü adam.

Gözyaşlarım içime damlıyor sanki.. Şimdi beni kollarına almak heyecanı ile çarpınan bir kız var karşımda. Hacı Andrea'nın Nitsa'sı.. Yanıp tutuşan gözlerle bana bakıyor, acımı benimle paylaşıyor.. İşte güzel Nitsa, birtakım insanlardan tamamen ayrılıyor bu bakışlarıyla. Dudaklarında titrek bir ses, gözyaşları gibi kelimeler dökülüyor üstüme:

“Götürdüler, değil mi? Babalarımızı götürdüler? Güzel insanları götürdüler.”

“Evet Nitsa, güzel insanları götürdüler. Fakat sen insanları seviyor musun?”

Nitsa gülümsemeğe çalışarak:

“Güzel insanları severim” dedi “Sen güzel insanları sevmez misin?”

“Hayır” dedim “İnsanlar sevilen mahluklar değildirler.”

Nitsa hayretle yüzüme bakarak gözlerine dökülen saçlarını topladı. Nitsa'ya yalan söylemişim. Çünkü bu güzel yüz karşısında insanları sevmemek olur muydu? Güzel insanlar elbette sevilen mahluklardı. Fakat kalbi, yüreği iyi olan, güzel insanlar. Nitsanın güzel bir yüzü vardı. Bu güzel yüzün güzel bir kalbi ve güzel bir yüreği olduğuna inanmamak elden gelmiyordu. Biraz daha ona sokuldum, gecenin titrek ışıklarını bu güzel yüzde görür gibi oldum, o zaman insanları sevdim.”¹⁵⁴

Bir gün oğul, Kostaki'yi ziyarete gider. Nitsa'yı evde yalnız bulur. Oğulun gözünde Nitsa güzel bir kızdır. Eskiden beri bu kızdaki hoşlanmasına rağmen genç kızın ağabeyi Kostaki'den dolayı kızdaki uzak durmaya çalışır. Fakat bu ziyaretinde Nitsa ile aralarında bir yakınlaşma olur.

Nitsa da oğulu sever, fakat ona duygularını açamaz. Evdeki salonun duvarlarını ağabeyi Kostaki ile oğulun birlikte çektiği fotoğraflarla doldurur. Oğul, bu manzara karşısında çok şaşırır. Nitsa oğlana kahve pişirir ve oğul kahveyi

¹⁵⁴ a.g.e. , s.43, 44

içtiken sonra onun falına bakar. Nitsa, fala bakar gibi yaparak oğlana karşı duyduğu hisleri açıklar. Daha sonra aralarında bir yakınlaşma yaşanır.

“Bir hayal çöküyor üzerime, dudaklarımı parçalıyan, kanlarımı akıtan bir hayal.. Gene kulaklarımda Nitsa'nın sesi:

“Hayalinin peşi sıra sürükleniyor bu kadın.. Sevdiğinin arkasından koşuyor.. Önüne aşılmaz uçurumlar çıkıyor. Bir hafta, bir gün, belki bir yıl.. Geleceğe ümitle bağlanmış bekliyor...”

Nitsa konuşuyor mu, susmuş mu? Kulaklarımda bir musiki gibi hıçkırık sesleri.. Dudaklarımda ateş yığınları.. Sanki yakıyorlar beni.. Su çağlayanlarından örülmüş muhteşem bir sarayda buluyorum kendimi.. Nitsa kollarımın arasında.. Saçlarında taze portakal çiçekleri.. Havada bahar kokusu. Nitsa baygın bir halde, başını göğsüme dayamış, dudaklarını dudaklarıma uzatmış bir şeyler mırıldanıyor.. Hep onu dinliyorum:

“Nihayet seni kaçırabildim. Büyük bir yangın gecesinde seninle başbaşa olmak, seninle çıldırmak, seninle rüya görmek, benim için ne saadet.. Şimdi sandalsız, yelkensisiz denizleri aşabiliriz, göklere tırmanabiliriz.”

“Büyük rüyalar uzun sürmezmiş Nitsa.”

Nitsa adeta çıldırıyor, her şeyiyle artık benimdir; benden kopmuş bir parça ile yeniden bütün olmanın heyecanı, çılgınlığı içindedir:

“Rüyaları biz yaratıyoruz, hayalleri biz kuruyoruz.”

Avuç avuç yıldızlar sanki üzerimize serpiliyor.. Ve biz, bir sonsuzlukla heyecanı içinde büyük bir tepeyi aşmaya çalışıyoruz..

Nitsa'nın çığlığıyla uyandım. Balıkçı kızı saçları dağınık, gözleri şehla, şehla rengi uçuk bir heykel gibi dimdik karşımda duruyor.. Karışık sesler, boğuk hıçkırıklar..

Balıkçı kızı kendini toplamağa çalışıyor.. Bana bakıyor dalgın hep dalgın susuyor. Görüldüğünden fazla heyecanlıdır. Birşeyler söylemek istiyor.. Fakat konuşmıyor. Dudaklarının kuru bir yaprak gibi titrediğini görüyorum.

Nitsa aynaya koşuyor, saçlarını toplıyor, entarisinin uçlarını düzelttikten sonra koşarak yanıma geliyor:

“Ah fincan!”

Biraz evvel içtiğim fincan, parçalanmıştı.”¹⁵⁵

“Yolda Kostaki'yle karşılaştım. Asık bir suratla üzerime doğru gelmekte olduğunu görünce titredim. Nitsa'nın ona geçen akşamki vak'adan bir şeyler anlatmış olabileceğini düşünerek heyecanlanıyordum...”¹⁵⁶ “...Yüreğim attı, Kostaki'nin fena bir şey söyleyeceğinden korktum. Fakat Kostaki, Nitsa ile yalnız konuştuğumuzdan, kahve içtiğimizden bahsetti.”¹⁵⁷

Oğul ile Nitsa arasındaki yakınlaştmanın devamı gelmez. Ne o gece salondaki fotoğraflar ne de yatakta kırılan kahve fincanının izi kalır. Nitsa babası tarafından zengin ve üç çocuklu dul bir yaşlı adamla evlendirir. Kocası, Hacı Andrea'nın uzak bir akrabasıdır. Bir yıl evvel karısı ölen adamın zengin olmasından dolayı onu büyük kızı Nitsa'yla evlendirir. Nitsa, evlendiğinin ertesi günü kocası ile Adadan ayrılarak Sakız Adasına gider.

---

¹⁵⁵ a.g.e. , s.91, 92

¹⁵⁶ a.g.e. , s.95

¹⁵⁷ a.g.e., s.96

Oğul, daha sonraki yıllarda Nitsa'yı buruk bir özlemle hatırlar. Fal gecesini bir hatıra olarak yüreğinde taşır. Nitsa oğul için bir hayal olarak kalır ve oğul bir daha ondan haber alamaz.

DEMOSTEN:

Demosten'in romandaki tek ve önemli olan rolü, babanın mallarını satın alan kişi olmasıdır. Bunun dışında Demosten'in romana kattığı başka bir şey yoktur.

Demosten, uzun boylu, aksaçlı, gayet temiz giyinmiş, elinde sürekli bastonu olan bir adamdır. Babanın bütün malını, mülkünü yiyen Demosten, babanın kendi tarlasına yakın olan bir parça tarlasını da almak isteyecek, baba ise bunu kabul etmeyecektir.

Babaya göre Demosten, aç, kuduz bir köpek, gözü ve midesi doymayan bir kişidir.

Oğlan, babasının malını yiyen bu adamı bir an öldürmeyi düşünürse de, onu öldürse bile dünya üzerindeki diğer mmilyonlarca kötü insandan kurtulamayacağını anlayarak bu düşüncesinden hemen kurtulur.

“Onu öldürmeliydim! Onu öldürmek, bana öyle basit görünüyordu ki, sanki bir kuş yavrusunu avuçlarım içinde sıkarak öldürecekmişim gibi, heyecanlanıyordum. Bir çok geceler bu korkunç düşünceyle mücadele ettim. Bir ahlaksızın, bir soyguncunun dünyamızdan eksik olmasıyla, cemiyet düzeninin iade edileceğini sanarak ferahlıyor, seviniyordum. Fakat sonraları, dünyamızı dolduran milyonlarca namussuz insanın, aybni cemiyet içerisinde çalarak, öldürerek yaşadıklarını, aramızda bizimle beraber aynı haklara, hatta bizden de daha fazla haklara sahip olduklarını, düşünerek titriyor, ürperiyordum.

Bir değil, iki değil; milyonlarca insan.. Bunlarla mücadele etmek, ve bu mücadeleden zaferle çıkmak.. İşte bunun imkansızlığını anlayabildiğim zaman, cemiyetin ne kadar zayıf, ne kadar düzensiz olduğunu ölçebildim.”¹⁵⁸

Baba da hayatını mahveden bu adamı öldürmeyi düşünür. Fakat oğlunun yalvarışları ve katil bir babanın evladı olmak istemediğini söylemesiyle baba bu fikrinden vazgeçmiş görünür. Daha sonra ise Demosten’e karşı bir suikast girişiminde bulunduğu yolunda bir haber çıkar. Oğul bunu babasının yaptığını ya da başkasına yaptırdığını düşünür. Demosten’i vuran kişi, ne polis ne de bir başkası tarafından bulunamaz.

Yıllar sonra, baba yaşlandığında ve aklî dengesini yitirmeye başladığında topraklarını ve mallarını Demosten’e sattığını unutacak, hatta “Ben gavura mal satmam” diyecektir.

Romanda Demosten’den başka söz edilmez.

PAŞA DEDE:

Paşa, romanın sadece ilk on yedi sayfasında vardır. Önemi; anne ile babanın evlenmesine ve kızını üfürükçü kadına götürerek torununun dünyaya gelmesine vesile olmasıdır. Anne, baba ve oğul olmasaydı bu roman da olmazdı.

Paşa Dede, kızını Hacıyarımların oğlu ile evlendirir, fakat damat çapkın çıkar; düğün gecesinde bile üç yıllık dostu Ayşe’nin evine gider. Düğün gecesinin vaktin geç olmasına karşın damadın eve gelmemesi Paşa Dedeyi çileden çıkartır. Dede, emir vermesini seven bir adamdır. Düğün gecesinde de kırmızı kuşağı belinde, kırbağı elinde sağa sola emirler verir. Uşaklar arabayı hazırlarlar, Paşa arabaya biner ve meyhane meyhane damadını aramaya koyulur. Damadı hiçbir meyhanede bulamayan Paşa, sonunda onu üç yıllık dostu Ayşe’nin evinde bulur. Daha düğünün ilk gecesinden böyle bir olayın yaşanması Paşa’nın kızını yanlış kişiye verdiğini

¹⁵⁸ a.g.e. , s.114, 115

düşündürecek ve Paşa pişman olacak, fakat bu pişmanlığı sonucu değiştirmeyecektir. Kızı ile Hacıyarımların oğlu artık evlenmişlerdir.

Damat, dostunun evinden apar topar alınarak sarhoş bir halde eve götürülür, ayıltılır ve camiye gitmesi için hazırlanır. Paşa Dede, üniformalarını takıp takıştırır, atının üzerinde en önde bir vaziyette camiye gidilir. Eski geleneklere göre yapılan düğün, yatsı namazı kılındıktan sonra sona erer:

“Babam kalabalık bir cemaatle yatsı namazını kılıyor. Namazdan sonra bir mevlit, daha sonra bir aşırı şerif, arkasından imam efendinin uzun bir duası. Meş’aleler arasında yürüyen babam, anamın kapısına dayanıyor. Durmadan yumruklar iniyor babamın arkasından.. Acınıyor zavallı babam ama, gene renk vermiyor.

Bahçeden toplanan kadınlar, kızlar, babamı görünce kaçıyorlar.. Saz takımı gene “Yemenimin uçları, çıkamam yokuşları” şarkısını çalıyor. Babam, her zamanki gibi gene mahcup. Zaten bu mahcupluğunu biraz gidersin diye çakıp çakıştırmış bu akşam.. Fakat körolasica şeytan, bardağa girip, bir türlü çıkmaz olmuş.

Anam, odasında heyecanla bekliyor. Beyaz bir örtü ile sarılı başını seccadesine dayamış dua ediyor. Yanık yürekle Kur’andan ayetler okuyor. Fakat cılız sesi işitilmiyor, yalnız nefesi duyuluyor. Babam oda kapısının eşiğinde.. Ağzından şarap kokuları savruluyor. Anam hoş görüyor bunları. Fakat gülmüyor, gülmek de istemiyor. Babam diz çöküyor anamın yanı başına, beyaz örtüsünü kaldırıyor. Gülüyor babam. Anam da gülmek istiyor.”¹⁵⁹

Düğünün ardından yıllar geçer, fakat Paşa’nın kızı bir türlü hamile kalamaz. Bunun üzerine damadı kızından ayrılmak ister. Paşa Dede araya girer, bir çok vaatlerde bulunur, sert konuşur, hatta tehdit eder, damadını bir dereceye kadar yola getirir.

---

¹⁵⁹ a.g.e., s. 10,11

Paşa'nın kızının gitmediği doktor, hoca ve üfürükçü kalmaz. Sonunda Cemali Teyze isimli bir kadın bulunur. Paşa bu kadına gider ve beş İngiliz parası verir; kadın da Paşa'ya, hazırladığı kırmızı gül tohumunu verir. Paşa'nın kızı sonunda hamile kalır. Zor bir gebelik döneminden sonra daha zor bir doğum gerçekleşir. Hatta doğum sırasında doktor Paşa Dedenen ve damadından anne ile bebek arasında bir seçim yapmalarını söyler. En sonunda doğum gerçekleşir ve ne anne ne de çocuk bir zarar görür. Paşa Dedenin bir erkek torunu olur.

Bundan sonra romanda Paşa Dedenen hiç söz edilmez.

SAMUR:

Samur, evin kedisidir. Romanın ortalarında karşımıza çıkar. Evin kedisi olan Samur, oğulun kendiyle konuşmalarını sağlaması açısından tali kahraman sayılabilir. Oğul, aslında kediyle değil, kendi kendisiyle konuşur; onun hayata ve insana bakışı, hayat hakkındaki düşüncelerini öğreniriz:

...“İnsan gözü çok tehlikelidir. Biz kışın soğunda aşk için, sevdalaşmak için çıldırırız. Fakat, siz kışın çıplak gecesinde, ocakbaşı sohbetleriniz arasında büyük aşklar yapmak için çıldırırsınız. Büyük aşklar ocakbaşlarında yaratılmaz. Büyük aşklar, insanlara has değildir.”

“İnsanlar hep böyle midir Samur? Hepsi de fena mahluklar mıdır? Yanlış düşünüyorsun Samur.”

“Bu sualleri hep bana mı soruyorsun? İnsanlara sorsana. Onlar senin suallerini güzelce cevaplandırabilirler. Sokaklara bak, evleri dolaş, hep ihtirasla yüklü.”¹⁶⁰

Samur, ihtiyar bir kedidir. Türkü söyleyen bu kedi, karşı komşusunun bahçesindeki Gülbahar'la sevişir :

---

¹⁶⁰ a.g.e., s.84

“Gülbahar’la olan aşkınızı biliyorum.”

“Görüyorsun ya, buna bile kıskanıyorsun. Bizim aşkımız ne olacak? Çok basit heyecanlar değil mi?”¹⁶¹

Hiç arkadaşı olmayan oğul, babasının Demosten’e suikast düzenlediğinden şüphelendiği anlarda Samur’la dertleşir. Aslında konuştuğu ve cevap aldığı Samur değil kendi vicdanıdır:

“Samur dedim “Bu akşam sana bir katilden söz açmak istiyorum. Para uğruna, mal ve can uğruna kaatil olan bir babadan bahsetmek istiyorum. Beni dinlemeyecek misin Samur? Halbuki bu akşam, seninle konuşmak için çıldırıyorum.”

Samur birdenbire türküsünü kesti, gözlerini bana çevirerek, gözlerimin içini ışıktandırdı:

“İnsanlar para uğruna, can ve mal uğruna, bazan da namus uğruna, hatta aşk uğruna ilk defa mı kaatil olmuşlardır? *der gibi* bir sual sordu. Sonra gözlerini oğuşturarak türküsüne devam etti

“Fakat bu adam, benim babam Samur. Yani katil olan adam, benim babam!”

Alık alık yüzüme baktı, adeta aptallaşmıştı:

“Yalan söylüyorsun, beyimiz bu kadar alçalamaz!”

Güldüm o da güldü:

“Doğru mu söylüyorsun Samur?”

“Bana kalırsa baban, bir katil değil, o bir katil olamaz. Onda kan değil, cevher vardır. Altın gibi bir adamdır senin baban.”

“Fakat babam korkunç bir buhran anında bu cinayeti işlemiş!”

---

¹⁶¹ a.g.e., s.84

“İhtimal vermiyorum! O gözlerde, o yüzde cinayet işleyebilecek bir hırs, bir cesaret göremiyorum. Babanız çıldırabilir, intihara teşebbüs edebilir, fakat cinayet işleyemez. Daha doğrusu onda cinayet işleyebilecek bir yürek yok.”¹⁶²

Oğul ile Samur’un sohbetleri sayfalarca sürer. Aslında sayfalarca süren oğulun kendiyle konuşmalarıdır.

Roman, aile fertlerinin Samur’u okşamaları tasviriyle sona erer.

“Samur, babamın sigarasının dumanlarıyla oynuyor. Ha tuttu, ha tutacak. Bir pençe vuruyor, tutamıyor. Sonra bir duman yığınının göz olarak minderden fırlıyor, gene de dumanları tutamıyor.. Eğrilip, doğrulan ve bazan da halka halka yükselen dumanlar.. Bir pençe daha...

Babam sigara dumanları arasında Samur’la sarmaş dolaş. Onun arkasını okşuyor, kuyruğunu çekiyor. Anam pişirdiği kahveyi babama uzatırken ben de bir sigara yakıyorum... Samur, sigaranın dumanlarına takılmış bu akşam. Babamın gözlerinde dalga dalga bir kızılık, sanki mavi denizlere açılmış bir yelkenliyi hayal ediyor..

“Bir sigara hanım.”

“Şimdi söndürdün!”

Babam hayretle anama bakarak gülümsüyor:

“Ben mi?”

“Evet sen, sigaranı şimdi atmadın mı?”

“Fakat ben, bir saattenberi sigara içmedim.”

Samur dalgın bakışlarla babama bakarak bir şeyler mırıldanıyor. Üçümüz de onun sırtını okşuyoruz.”¹⁶³

¹⁶² a.g.e. , s. 121, 122

¹⁶³ a.g.e. , s.157, 158

2.5. BEYAZ GÜL (Lefkoşa, 1962, 197 s.)

ROMANIN TANITIMI:

1962 yılında neşredilmiş olan bu roman, Hikmet Afif Mapolar'ın sağlığında yayımlanmış olduğu dördüncü romanıdır. Bu roman herhangi bir gazetede tefrika halinde yayımlanmamıştır.

Beyaz Gül romanı, Lefkoşa'da, Halkın Sesi Matbaasında basılmış ve Çardak yayınları tarafından çıkmış olan bir romandır.

Mapolar, bu romanını Afif Mapolar adıyla yayınlamıştır.

ÖZET:

Süleyman Reis, geçimini balıkçılıkla sağlayan bir adamdır. Yine bir gece, malzemelerini sandalına yerleştirerek balık avına çıkar. Denize açıldıktan bir süre sonra denizin ortasında bir ışık yığını belirir. Reis bu ışık yığınının olduğu yerde kaynaşmalar olduğunu farkeder. Orada bir insanın olabileceğini düşünen ihtiyar balıkçı hemen sandalını oraya çevirir. Kaynaşmaların olduğu yere gittiğinde ise yanılmadığını anlar. Orada bir kız vardır. Kızı kurtararak hemen sandalına alır. Genç kıza sorular sorar, ondan hiçbir yanıt alamaz. Kız hiç konuşmaz. Reis, bir yandan genç kıyı kurtarır, diğer yandan ise eve nasıl gideceğini düşünür. Eşi Dudu Hanımın dilinden büyük oğlu Topal Cavit'in ise çapkınlığından çekinir, fakat kıyı tekrar denize bırakamayacağı için eve onu da götürür.

Afrodit'in Piçinin eve gelmesine tek sevinen evin küçük kıızı Aysel olur. Aysel, evde tek kıız olmanın verdiği sıkıntı içindeyken bu genç kıızın gelişiyile kendisine bir kardeş getirilmişçesine sevinir. Topal ve Tuğrul eve geldiklerinde küçük bir kargaşa yaşanır. Süleyman Reis, Afrodit'in Piçi olayını polise bildirir. Polis, kıızın Reis'in evinde kalmasını söyler, Cavit'i ise bir şey yapmaması için

uyarır. Topal, kızın eve gelişi ile aniden değişir, merhametli ve duygulu bir insan oluverir.

Afrodit'in Piçi'nin geldiği gece, herkes yatırken içli bir ses duyulur. Ev ahalisi uyanarak sesin nereden geldiğine bakarlar. Ses, Afrodit'in Piçi'nin kaldığı odadan gelmektedir. Topal odaya girmek ister, Süleyman Reis buna müsaade etmeyerek kendisi girmeye çalışır, fakat odanın kapısını açamaz. Bunun üzerine Topal, devreye girer ve kapıya hızla vurarak kapıyı açar. Oda bomboştur. Afrodit'in Piçi, odanın pencerelerinin kapalı olmasına rağmen ortadan kaybolmuştur. Topal ile Tuğrul, duydukları o içli sesin de etkisiyle kıza âşık olurlar, kızın peşinden giderek onu aramak isterler. Tuğrul bir süre sonra bu arzusundan vazgeçerken Topal içindeki bu duyguya engel olamayacak ve Afrodit'in Piçinin peşinden gidecektir.

Ertesi gün olay bütün kasabaya yayılır. Afrodit'in Piçi üzerine binbir çeşit hikâyeler anlatılır. Mahallenin çocukları onu dağ yolunda kara bir köpekle gördüklerini söylerler. Üstelik köyün delikanlılarından olan Çaylak'ın da Afrodit'in Piçinin peşinde giderken görürler. Bu sırada Topal ortadan kaybolur.

Çaylak'ın izi bulununca karakola alınarak Bahir Çavuş tarafından sorgulanır. Fakat Çaylak hiçbir şey anlatmaz. Bunun üzerine Bahir Çavuş onu hücreye atar. Çaylak hücredeyken mucizevî bir olay olur. Hücreden ışıklar gelir, orada bulunan gardiyan garip hallere bürünür ve Çaylak'ın kaçmasına müsaade eder. (Romanın ilerleyen bölümlerinde Çaylak'ın kulübesi esrarenğiz bir şekilde yanacak ve Çaylak'ın da içinde yanarak öldüğü iddia edilecektir. Daha sonra ise Çaylak'ın ölmediğı ve Afrodit'in Piçi'nin tutsağı olduğı yazılacaktır.)

Kasabadaki olaylar devam ederken, kasaba halkından olan Tavşanlı'nın Cemaliye Hanımın başından da bir olay geçer. Olay, kasabadaki Bağrıyanık Çeşmesi'nde geçer. Cemaliye Hanım, çeşme başındayken Topal tarafından bir mağaraya kaçırılır. Daha sonra mağaradan kaçmayı başaran Cemaliye Hanım, mağarada yaşadıklarını gidip Topal'ın annesine ve kız kardeşi Aysel'e anlatır. Bu sırada orada Dişli Zehra da bulunmaktadır. Dişli Zehra, Cemaliye Hanımın

anlattıklarına inanmaz ve onu yalancılıkla suçlar. Dudu Hanım ve Aysel, Dişli Zehra ile Cemaliye Hanım arasındaki çekişmeden sıkılarak onları evden kovarlar. Cemaliye Hanımın başından böyle bir olay geçtikten sonra evi de esrarengiz bir şekilde yanmaya başlar, fakat yangın ilerlemeden halk tarafından söndürülür.

Cemaliye Hanımın başından geçenler polisın kulağına gider. Bunun üzerine Bahir Çavuş, önce Dişli Zehra'yı daha sonra da Cemaliye Hanımı karakola getirerek sorguya çeker, fakat ikisinden de bir şey öğrenemez.

Kasabadaki olaylar devam ederken diğer taraftan başka bir esrarengiz olayla karşılaşırız. Süleyman Reis'in evinin bahçesinde bir gecede beyaz bir gül dikilir. Bu gülü ilk gören evin küçük kızı Aysel olur. Gerek Aysel gerekse annesi bu durumu garip karşılarlar. Dudu Hanım gülü sökmek ister, Aysel ise ağabeyine zarar gelmesinden korktuğu için annesinin gülü koparmasına izin vermez. Aysel ile annesi orada konuşurlarken topal bir güvercin gelip güle konar, fidanın üzerine çıkar ve gülü koklar, daha sonra da ayağı bir dikene dokunmuş gibi acı bir sesle çığlık atarak oradan uçarak uzaklaşır. Anne ile kız bu manzaradan hemen sonra koşarak gülün üzerine bakarlar, fidandaki dikenlerin arası kanlarla boyanmıştır. Anne ve kız, topal güvercinin Cavid olduğunu ve ona bir zarar geldiğini düşünürler, Reis eve geldiğinde de şahit oldukları bu olayı ona anlatırlar. Reis, gül fidanını gördükten sonra anne ile kızın sakinleşmeleri için o gülün orada zaten dikili olduğunu ve hayal görmemelerini söyler, oysa Reis de bu gülün bir gecede buraya nasıl dikildiğini düşünmektedir. Gül, evin bahçesinde öylece dikili kalır.

Bu olayın ardından anne baba ve kız eve girerler. Yemek için masaya otururlar, bu sırada Tuğrul yeni bir haberle eve gelir; Yılan Adası ile Girne sahili arasında kalan denizde bir yangın çıktığı haberini söyler. Reis, duyduğu bu habere inanmaz, tüm halkın delirdiğini herkesin kendi anlattıkları saçma masallara inandıklarını ileri sürer ve ertesi günü Yılan Adasına giderek Afrodit'in Piçi ile Topal Cavid'i bulmaya karar verir. Tuğrul'un da kendisi ile gelmesini isterse de Dudu Hanım, oğlu Cavid'i kaybettiği gibi küçük oğlunu da kaybetme korkusu ile buna müsaade etmez. Bu konuşmaları sırasında dışarıdan bir güvercin sesi gelir.

Daha sonra da bu ses Afrodit'in Piçinin evden kaybolduğu o içli sese benzeyiverir. Ev ahalisi önce şaşırır ve korkar daha sonra ise Tuğrul bunun bir yanılsama olduğunu söyleyerek herkesi yatmasını söyler. Ev ahalisi sonunda duydukları merak ve korkunun uykuya yenik düşmesi ile yatıp uyurlar.

Evin kızı olan Aysel rüyasında Afrodit'in Piçi tarafından kaçırılır. Aysel gözleri bağlı bir şekilde Tosun Amca tarafından bir mağaraya götürülür. Onu bilinmeyen bir yerlere götüreren kişinin Tosun Amca olduğunu yolculuk sırasında öğrenen Aysel, Afrodit'in Piçinin olduğu yere götürülecek, fakat daha sonra oradan kurtulacaktır. Aysel korkuyla uyandıktan sonra o gece annesi ve babası kızın odasında geceyi geçirirler.

Romanın ilerleyen sayfalarında kasabanın en güzel kızı olan Batu kaçırılacaktır. Bu genç kızın kaçırılması ile kasaba halkının sabrı taşacak ve halk Deli Memiş isimli bir gencin önderliğinde genç kızı ve Afrodit'in Piçi ile Cavit'i aramaya çıkacaklardır. Memiş ile kasabalı birçok mekana gidip genç kızı, Afrodit'in Piçi'ni ve Topal'ı ararlar. Memiş ile ahalinin gittiği mekanlar, Allı Mabel, Kızıl Belen, Beyaz Belen'deki Kara Mağara, Yılanlı Ada (Yılan Adası)'dır. O gece, Afrodit'in Piçi ve Topal aranırken Tosun Amca ağır yaralanmış bir halde bulunur, Tosun, Topal'la Piç'in ya Yılan Adasında ya da Yüzbirevler Kalesi'nde olabileceklerini söyler. Son nefesini vermeden önce ise, Deli Memiş'e Reis'in evinin bahçesindeki beyaz gülden bahsederek ve gülün koparılması halinde kasabadaki felaketin sonra ereceğini anlatır. Tosun Amca bulunduktan ve öldükten bir süre sonra, Koycuk Deresi'nde de Batu'nun cesedi bulunur. Kasaba halkı, Batu için görkemli bir cenaze töreni yapar. Cenazeden sonra da olayların artık sona ermesini isteyen halk, polisle birleşmeye karar verir.

Batu'nun toprağa verildiği günün gecesi Bahir Çavuş'un evinde yangın çıkar. Yangın sırasında sadece ev değil Çavul'un karısı ile kızı da yanarak ölürler.

Bu olay halkın tamamen çileden çıkmasına neden olur. Halk, Deli Memiş önderliğinde yine toplanır. Bu kez polisler önleyici tedbir almayarak, halkı istediği

gibi davranması için rahat bırakırlar. Halk toplanınca bir ihtiyar bir önceki aramada Deli Memiş'in başarısızlığa uğradığını iddia ederek yerine önderlik yapmayı ister. Bir müddet bunun tartışması olursa da sonunda halk Deli Memiş'e bir şans daha vermeye karar verir. Halk birlikte hareket etme kararıyla Deli Memiş önderliğinde hareket etmeye hazırlanırken ışıklar arasında bir atlı kalabalığın arasından kalabalığı yarararak hızla geçip gider. Atın üzerindeki Topal Cavit'tir. Buna şahit olan Memiş o sırada ortadan kaybolur. Halk onun korkarak kaçtığını düşünür.

Beyaz at olayından sonra herkes umutsuzluğa kapılmaya başlar. Halk, Yılanlı Adaya gidip Topal'la Afrodit'in Piçini bulmaktan korkar. Bu sırada yanlarına Süleyman Reis gelir ve Yılanlı Adaya gitmeyi talep eder. Kimse Reis'le gelmeye cesaret edemez, bunun üzerine Reis tek başına Yılan Adasına gitmeye karar verir. Bu sırada kızı Aysel Reis'in yanına gelerek onu engellemeye çalışır. Reis kızını dinlemez ve bir sandala atlayarak Yılan Adasına doğru yola koyulur. Aysel umutsuzluk içinde eve doğru gışderken aniden birisi karşısına çıkar. Bu korkarak kaçtığına inanılan Deli Memiş'tir. Deli Memiş, Reis'in evindeki beyaz gülden bahseder ve Aysel'e yerini sorar. Aysel önce cevaplamak istemezse de Memiş'in anlattıklarından sonra Memiş'le birlikte eve beyaz gülü koparmaya gider.

Diğer taraftan, Afrodit'in Piçi ile Topal Cavit hikâyesine son vermek için uğraşan başka birisi vardır; Süleyman Reis. Reis, saatlerce denizde yol aldıktan sonra Yılanlı Adaya ulşamayı başarır. Reis, adaya çıktığında siyah bir köpek yanına gelir. Kara köpek Reis'in ayaklarına sarılır, durmadan kuyruğunu sallar, Reis, köpeği bir süre okşar. Köpeği okşarken Adaya gelerek yakalamaya çalıştığı kişinin kendi öz oğlu olduğunu hatırlar ve geldiğine pişman olur, dönüp sandala gitmeye çalışır. Fakat bir anda yanında kuyruk sallayan kara köpek onun sandala gitmesine müsaade etmez. Reis, bir anda değişen köpeğe karşı kendini korumak için bıçağına sarılır. Köpekle boğuşmaya başlar, köpek Reis'i ayağından yakalar ve ısırır. Reis, bu boğuşma sonunda bıçağını köpeğin sırtına saplar ve köpeği öldürür. Aldığı yaranın ve yorgunluğun sonucu uykuya dalan Reis, gece içinde bazı karışık rüyalar görür, kızı Aysel'in sesini işitir, halkın sandallarla Yılanlı Adaya geldiklerini görür. Ertesi günü,

günün ilk ışıklarıyla uyanan Reis adada yalnız başına olduğunu görür, hatta kara köpek bile yoktur. Kara köpeği göremeyen Reis, Topal ile Afrodit'in Piçini bulmak düşüncesiyle Adayı dolaşmaya başlar. Bu sırada karşısında kara köpeği görür. Kara köpeği kendi elleriyle öldüren Reis hayretler içinde kalır, köpeği öldüremediğini düşünür. Kara köpeğin ardından bir at kişnemesi duyan Reis, at sesinin nerden geldiğine bakarken diğer taraftan kara köpeğin denizin derinliklerine bakarak acı acı havlaması dikkatini çeker. Reis, bunun üzerine denize bakar, önce bir şey göremez, daha sonra ise insan cesedine benzer karaltılar görür fakat bundan emin olamaz. Başını çevirdiğinde ise Topal'ın bindiği efsanevî beyaz atı karşısında bulur. Atın acı acı kişnemesi, kara köpeğin acı acı havlaması Reis'in, Topal ile Afrodit'in Piçinin öldüğünü düşünmesine neden olur. Bu sırada denizden adaya doğru gelen bir sandal görür. Aysel ile Memiş sandalla Adaya gelmektedirler. Bunu gören Süleyman Reis, hem şaşırır hem de iki gencin yalnız başına bir sandalda olmalarına sinirlenir, Topal'la Afrodit'in Piçini o anda unuttur. Reis, kızına karşı dargın ve sert konuşur, Aysel ise bunun nedenini anlayamaz, daha sonra Memiş'le tek başına Adaya gelişinden ötürü babasının darıldığını anlayarak onun gönlünü almaya çalışır. Memiş de Süleyman Reis'e evinde olanları anlatır:

Reis adaya giderken, Memiş ile Aysel de evdeki gülü koparmaya giderler. Memiş'le Aysel gülü koparmaya çalışırken topal güvercin ortaya çıkar ve Aysel'e saldırır, Memiş gülü koparacağı baltayla güvercine vurarak onu öldürür, daha sonra da gülü koparıp tek tek bütün yapraklarını söker ve çiçeği en küçük dalına kadar ateşleyip yakar. Topal güvercinin Topal Cavit olduğuna inanan Reis ile Aysel üzülürler, fakat kasabanın felaketten kurtulması için Memiş'in bunu yaptığını bilirler ve Memiş'e hak verirler.

Reis, Memiş ve Aysel sandala doğru giderlerken Aysel denizin derinliklerinde Topal ile Afrodit'in Piçinin cesetlerini görür ve çığlık atar. Bunun üzerine genç kızın cesetleri gördüğünü anlayan Süleyman Reis ağlamaya başlar. Memiş ile Aysel Reis'in kollarına girerler ve sandala giderler.

Roman burada sona erer.

ŞEKLÎ YAPI:

Beyaz Gül romanı, yüz doksan yedi sayfadan ibarettir. Eser, numaralandırılmış, fakat adlandırılmamış on iki bölümden oluşur. Esasen on iki bölüm olan bu roman, yazarın yanlış numaralama yapmasından dolayı on beş bölümden oluştuğu sanılır. Romandaki sıralama ve hacimler şöyledir:

- I. bölüm: s/ 5-15
- II. bölüm: s/ 16-24
- III. bölüm: s/ 25- ?
- (IV. bölüm yok)
- V. bölüm: s/ 50-61
- VI. bölüm: s/ 61-71
- VII. bölüm: s/ 71-84
- VII. bölüm: s/ 84-93
- VIII. bölüm: s/ 93-116
- IX. bölüm: s/ 116-?
- (X. ve XI. bölüm yok)
- XII. bölüm: s/ 139-158
- XIII. bölüm: s/ 158- ?
- (XIV.bölüm yok)
- XV. bölüm: s/ 173-197

Romandaki yanlış sıralamayı düzeltecek olursak, romanın bölümlerini ve hacimlerini şöyle sıralayabiliriz:

- I. bölüm: s/ 5-15
- II. bölüm: s/ 16-24
- III. bölüm: s/ 25-50

- IV. bölüm: s/ 50-61
- V. bölüm: s/ 61-71
- VI. bölüm: s/ 71-84
- VII. bölüm: s/ 84-93
- VIII. bölüm: s/ 93-116
- IX. bölüm: s/ 116-139
- X. bölüm: s/ 139-158
- XI. bölüm: s/ 158-173
- XII. bölüm: s/ 173-197

Numaralandırılmış bölümler dışında numaralandırılmayıp üç yıldızla ayrılan sayfalar da mevcuttur. Bu sayfalar şunlardır:

- I. s/40 (***)
- II. s/48 (***)
- III. s/61 (***)
- IV. s/88 (***)
- V. s/99 (***)

MESAJ:

Beyaz Gül romanına baktığımızda, burada, bir mesaj verilmediğini, sadece enfanevî ve mitolojik bir hikâyenin anlatılmış olduğunu görürüz. Beyaz Gül romanında, mitolojik unsurlar mevcuttur.

Bu romanı okuduğumuzda, görürüz ki, okuduğumuz kitap, bir romandan ziyade bir hikâye, bir halk masalıdır. Bunun bir masal olduğunu yazar da romanın içinde dile getirir. Beyaz gülün koparıldığı takdirde olayların sona ereceğini öğrendiğimiz Tosun Hüsnü'den bu romanın sonunu öğreniriz. Beyaz gülün koparılması ile roman bitecektir:

“ “Masalı sen bitireceksin Tosun. Senin daha bildiklerin var, bunları bize anlatacaksın.”

“Masalla, gerçek” diye inledi Tosun.”¹⁶⁴

Yazar, bu romanla bizde bir masal anlatmıştır, ki roman kriterlerinden olan gerçeklik ya da gerçekliğe yakınlık bu romanda söz konusu değildir.

Romanın aslı kahramanlarından biri olan Afrodit’in Piçi, mitolojik bir kişi olan Afrodit’in çocuğu olarak kabul edilmiştir. Romanda, güzellik Tanrıçası olan ve Kıbrıs’ta yaşadığına inanılan Afrodit’ten söz edilmiş ve Süleyman Reis’in denizin ortasında bulunduğu kız da, gerek güzelliği gerekse denizde bulunduğu için güzellik Tanrıçası Afrodit’e benzetilerek, onun kızı olarak kabul edilmiştir.

Romanın ilerleyen sayfalarında da yer yer halkın efsaneyi ve masalı sevdiğinden bahsedilerek bir inanışa da yer verilmiştir:

“Akdenizin en ılık bölgesiydi bu kasaba. İnsanları onun için fazla ateşli, fazla hayalperest oluyorlardı. Kuruntularını, hayallerini masal gibi anlatmaktan zevk alan bu kasaba insanları, kadınlı, erkekli düşküdüler zevke, heyecana.”¹⁶⁵

“İnsanlar böyledirler. Hayal içinde yaşamayı severler. Gerçeğe de ulaşınca hayalden nefret etmeğe başlarlar.”¹⁶⁶

“Bu kasabanın alinyazısı bu. Masaldan, efsaneden, yalandan batacak bu kasaba. Herkes bir şey uyduruyor. Sonra da dönüp, kendisi de kanıyor, inanıyor.”¹⁶⁷

Romana baktığımızda mesaj olarak şunu görebiliriz; Kıbrıs halkı masal ve efsaneyi seven ve birbirine sürekli böyle hikâyeler anlatan bir halktır. Bunun dışında romanla verilmek istenen bir ders ya da başka bir mesaj yoktur.

---

¹⁶⁴ Beyaz Gül, s.158

¹⁶⁵ a.g.e., s.60

¹⁶⁶ a.g.e., s.65

¹⁶⁷ a.g.e., s.114,115

VAK'A:

Giriş:

- I. Metin Tabakası: Süleyman Reis'in Afrodit'in Piçini denizde bulması ve eve götürmesi. (s.5-15)
- II. Metin Tabakası: Dudu Hanım. (s.16-40; s.56-61; s.71-84; s.93-116; s.136-139)
- III. Metin Tabakası: Topal Cavit (s.20-197)

Gelişme:

- IV. Metin Tabakası: Afrodit'in Piçi'nin kaybolması. (s.25-40)
- V. Metin Tabakası: Çaylak. (s.40-50; s.52-72; s.84-85; s.144-153)
- VI. Metin Tabakası: Afrodit'in Piçinin ilk kez kasabadaki çocuklar tarafından görülmesi. (s.50-61)
- VII. Metin Tabakası: Tavşanlının Cemaliye'nin Topal Cavit tarafından kaçırılması ve kaçırıldığı yerde şahit olduğu olaylar. Dişli Zehra'nın ona inanmaması (s.73-84).
- VIII. Metin Tabakası: Kasabadaki esrarengiz yangın olayları. (Çaylak'ın evinin yanması (s.72-73); Cemaliye Hanımın evinin yanması (s.84); Bahir Çavuşun evinin yanması (s.159)
- IX. Metin Tabakası: Dişli Zehra ile Cemaliye Hanımın Bahir Çavuş tarafından sorguya çekilmeleri. (s.84-93).
- X. Metin Tabakası: Evdeki beyaz gül ve Topal Güvercin (s.93-104)
- XI. Metin Tabakası: Tuğrul, Tuğrul'un getirdiği haberlerden biri, Reis'in Yılan Adasına gitmeye karar vermesi. (s.21-40; s.43; s.54; s.60-61; s.98; s.101; s.103; s.106-116; s.136)
- XII. Metin Tabakası: Aysel (s.17-19; s.32-40; s.56-61; s.71-84; s.93-99; s.102-139; s.156; s.162-173; s.174; s.189-197)
- XIII. Metin Tabakası: Tosun Amca (s.116-139) (s.155-158)
- XIV. Metin Tabakası: Batu'nun kaçırılması (s.139-159)

XV. Metin Tabakası: Deli Memiş (s.139-197)

XVI. Metin Tabakası: Topal Cavit'in halka beyaz atıyla görünmesi. (s.160-162)

XVII. Metin Tabakası: Süleyman Reis'in Yılanlı Ada'ya gidişi ve orada başına gelenler. (s.162-197)

Sonuç:

XVIII. Metin Tabakası: Aysel'le Memiş'in Afrodit'in Piçi olayını sona erdirmeleri. (s.164-197)

XIX. Metin Tabakası: Aysel'le Memiş'in Yılanlı Ada'ya giderek Süleyman Reis'i bulmaları. (s.189-197)

I. Metin Tabakası: Birinci metin tabakası, romanın birinci bölümü ¹⁶⁸ olan, beşinci sayfa ile on beşinci sayfa arasındaki kısımdır.

Roman, Süleyman Reis'in bir akşam üstü her zamanki gibi Girne kıyılarından denize açılarak balık avına çıkması ile başlar. Süleyman Reis, romanın konusunu teşkil eden Afrodit'in Piçini bu balık avında bulacaktır.

II. Metin Tabakası: İkinci metin tabakası, romanın kahramanlarından olan Dudu Hanım'dır. Bu kahraman, romanın ikinci bölümü olan on altıncı sayfada romana girer. Dudu Hanım, roman boyunca, on altı ile kırkinci, elli altı ile altmış birinci, yetmiş bir ile seksen dördüncü, doksan üç ile yüz on altıncı ve yüz otuz altı ile yüz otuz dokuzuncu sayfalarda karşımıza çıkar.

Dudu Hanım isimli bu kahraman, Süleyman Reis'in karısıdır. Süleyman Reis, Afrodit'in Piçini eve getirdiğinde Dudu Hanım, genç kızın kim olduğunu bilmemenin huzursuzluğu, kızı Aysel'in evde kalacağı korkusu ve büyük oğlu Topal Cavit'in yapabileceklerinin tedirginliği ile o kızın eve getirilmesine tepki gösterir ve Reis'e bağırır. Afrodit'in Piçi eve geldiğinde tedirginlik duyan Dudu Hanım böyle

¹⁶⁸ Vak'a kısmında bahsi geçen bölüm, numaraları düzeltilmiş olan numaralandırmalardır.

hissetmekte haklı çıkar; Afrodit'in Piçi oğullarını kendine âşık etmekle kalmaz, kasabayı da olmadık felâketlere uğratar.

Afrodit'in Piçi eve geldikten sonra oğullarının genç kıza âşık olmaları Dudu Hanımı korkutur. Bu yüzden genç kızın, evlerine geldiği gece ortadan kaybolmasına tek sevinen o olur. Afrodit'in Piçinin ortadan kaybolmasının ardından büyük oğlu Cavit'in de kaybolması kadını üzüntüye boğar. İlerleyen bölümlerde Reis'in Afrodit'in Piçinin peşine düşme kararına bir şey söylemez ama küçük oğlunun da başına kötü bir şey geleceğinden korktuğu için Reis'in Tuğrul'u yanına almasına da izin vermez. Roman esnasında Reis'in evinde bir gecede biten esrarengiz gül olayında da Dudu Hanım gülü koparıp atmak ister fakat kızı Aysel ağabeyisinin başına kötü bir şey geleceğinden korktuğu için annesine müsaade etmez. Oysa gül Dudu Hanım'ın istediği gibi o anda koparılsa bir çok felaketlerden kurtularak bu olaylar sona erecektir. Gül sonunda Aysel ve Memiş tarafından koparılır ve roman sona erer.

III. Metin Tabakası: Üçüncü metin tabakası, romanın kahramanlarından olan Topal Cavit'tir. Bu kahraman, romanın ikinci bölümü olan yirminci sayfada romana girer, ve romanın son sayfası olan yüz doksan yedinci sayfaya kadar karşımıza çıkar.

Topal Cavit, içkici, çapkın ve tehlikeli bir insandır. Afrodit'in Piçi eve geldiğinde ona yan gözle bakar fakat bir şey yapmaz. Genç kız, eve geldiği gece evden esrarengiz bir şekilde kaybolur, Cavit ise bir anda ona âşık olur ve onun peşinde gitmeye çalışır. Daha sonraki günlerde Cavit dediğini yapar ve Afrodit'in Piçinin peşinden onu bulmaya gider. Daha sonra Afrodit'in Piçinin kölesi olarak onun her dediğini yapar, kasabadaki olayların çıkmasına katkıda bulunur. Romanın sonunda ise Reis'in evindeki gülün koparılması ve topal güvercinin öldürülmesi ile Afrodit'in Piçi ve Topal Cavit ölürler.

IV. Metin Tabakası: Dördüncü metin tabakası, romanın üçüncü bölümü olan, yirmi beşinci sayfa ile kırkıncı sayfa arasındaki kısımdır.

Afrodit'in Piçi, eve geldiği gece evden kaybolur. Bu kayboluşu kasabadaki esrarengiz olaylarında başlangıcı olur. İlk olarak çapkın ve duygusuz olan Topal Cavit bir anda genç kıza âşık olur ve ağlamaya başlar. Fakat ona âşık olan sadece Cavit değildir. Evin diğer oğlu da ona âşık olur. Hatta Aysel bile bir anlığına âşık haline bürünür. Onlardan sonra kasabadaki hemen hemen tüm gençler Afrodit'in Piçini rüyalarında görürler ve ona âşık olurlar. Bunlardan biri olan Çaylak da genç kızın tutsağı olacaktır, diğer bir genç olan Memiş ise Afrodit'in Piçinin peşine düşecek bu sayede olayların sona ermesin sağlayacak beyaz gül olayını öğrenecek ve olaylar beyaz gülün koparılması ile sona erecektir.

V. Metin Tabakası: Altıncı metin tabakası, romanın kahramanlarından olan Çaylak'tır. Bu kahraman, romanın üçüncü bölümü olan kırkıncı sayfada romana girer. Bu kahraman, roman boyunca, kırk ile ellinci, elli iki ile yetmiş ikinci, seksen dört ile seksen beşinci ve yüz kırk dört ile yüz elli üçüncü sayfalar arasında karşımıza çıkar.

Çaylak isimi roman kahramanı beş farklı olay örgüsü ile karşımıza çıkar. İlk olay örgüsü, Reis'le denizde balık tutarken Reis'le konuşmaları ve Afrodit'in Piçine olan aşkını ona söylemesi (s.40-50); ikinci olay örgüsü, kasabalı çocukların ilk kez Afrodit'in Piçini gördüklerinde Çaylak'ı da genç kızın peşinde giderken görmeleri (s.50-61); üçüncü olay örgüsü, Çaylak'ın Bahir Çavuş tarafından sorguya çekilip hapsedilmesi ve oradan esrarengiz bir şekilde kaçması (s.61-71); dördüncü olay örgüsü, Çaylak'ın kulübesinin yanması (s.72) ve beşinci olay örgüsü de, Afrodit'in Piçinin tutsağı olmasıdır. (Çaylak da Topal Cavid gibi Afrodit'in Piçinin tutsağı olur.)

VI. Metin Tabakası: Yedinci metin tabakası, romanın dördüncü bölümünün olan, ellinci sayfa ile altmış birinci sayfa arasındaki kısımdır. Bu kısımda Afrodit ilk defa kasabalı çocuklar tarafından görülür. Bu vak'a, Afrodit'in Piçi olayının daha da merak uyandırmasına neden olur. Bu olayın ardından Afrodit'in Piçi ile ilgili bir sürü hikâyeler anlatılmasına ve Afrodit'in Piçi olayının giderek halkın gözünde efsaneleşmesine neden olacaktır.

VII. Metin Tabakası: Sekizinci metin tabakası, romanın altıncı bölümü olan, yetmiş üçüncü sayfa ile seksen dördüncü sayfa arasındaki kısımdır. Bu kısımda Tavşanlı'nın Cemaliye Hanım, çeşme başında su doldururken Topal Cavit tarafından kaçırılarak bir mağaraya götürülür, Cemaliye Hanım orada Afrodit'in Piçini görür, daha sonra Cavit Cemaliye'yi annesine haber göndermesi için serbest bırakır. Cemaliye Hanım hem şaşkınlık hem de korkuyla Dudu Hanımın evine gider ve oğlunun ona haber yolladığını, artık kendisini unutmalarını söyler. Cemaliye Hanım bunları anlatırken Dişli Zehra da oradadır, Zehra Cemaliye Hanım'ın anlattıklarına inanmaz ve onu yalancılıkla suçlar. İki kadın lâf dalaşına girerler. Bunun üzerine, Dudu Hanım ile Aysel onları evden kovmaya mecbur kalırlar.

VIII. Metin Tabakası: Sekizinci metin tabakası, romanın yetmiş iki ile yetmiş üçüncü sayfada, seksen dördüncü sayfada ve yüz elli dokuzuncu sayfalardaki kısımlardır. Bu kısımlarda, Çaylak'ın evi, Cemaliye Hanımın evi ve Bahir Çavuşun evinde yangın çıkar. Bu yangın olayları Afrodit'in Piçinin işidir. Çaylak'ın evi yanar, yangından sonsa Çaylak'ın da yangın sırasında evde olduğu ve yanarak öldüğü söylentisi çıkar, diğer bir söylenti de Çaylak'ın ölmediği ve Afrodit'in Piçini kölesi olduğudur. Cemaliye Hanımın evinde, Topal Cavit tarafından kaçırıldıktan sonra yangın çıkar, fakat yangın kısa sürede söndürülür. Bahir Çavuşun evi ise, Bahir Çavuşun, Afrodit'in Piçi olayıyla çok ilgilendiği ve bu olaya son vermek istediği için esrareniz bir şekilde yanar. Çavuş'un sadece evi yanmaz, yangın sırasında evde bulunan kızı ve karısı da yanarak ölürler.

IX. Metin Tabakası: Dokuzuncu metin tabakası, romanın yedinci bölümü olan, seksen dördüncü sayfa ile doksan üçüncü sayfa arasındaki kısımdır. Bu kısımda, Bahir Çavuş ile Cemaliye Hanımın evlerinde yangın çıkması ile ilgili olarak Dişli Zehra'dan kuşkulanması üzerine kadını polis merkezine çağırarak sorgulaması ve Dişli Zehra'nın suçu Tavşanlı'nın Cemaliye'ye atarak Süleyman Reis'in evinde duyduğu hikayeyi Bahir Çavuşa anlatması üzerine Çavuş'un Cemaliye Hanımını da polis merkezine çağırıp sorgulaması anlatılır.

X. Metin Tabakası: Onuncu metin tabakası, romanın sekizinci bölümü içinde geçen, doksan üçüncü sayfa ile yüz dördüncü sayfa arasındaki kısımdır. Bu kısımda, bir gecede Süleyman Reis'in evinin bahçesinde esrarengiz bir şekilde beyaz bir gülün bitmesinden¹⁶⁹ bahsedilir. Bu gülü ilk farkedene evin küçük kızı Aysel olur. Aysel, bunu annesine söyler, annesi önce kızının delirdiğini düşünerek üzülür, sonra bahçeye gittiğinde ise gözlerine inanamaz. Onlar orada konuşurken ilginç bir vak'a daha olur, topal bir güvercin gelip beyaz gülün üzerine konar daha sonra da gülün dikeninin ayağına batmasıyla ağlarayarak oradan uçup gider. Dudu Hanım beyaz gülü koparmak ister, Aysel ise ağabeyi Topal'ın başına kötü bir şey geleceğinden korktuğu için annesinin gülü koparmasına müsaade etmez. Zaten Aysel, topal güvercinin, ağabeyisi Topal Cavit olduğunu düşünmektedir.

Romanın sonunda, Afrodit'in canının beyaz gülde, Cavit'in canının da beyaz güvercinde olduğu ortaya çıkacak, gülün koparılması ve güvercinin öldürülmesi ile de Topal'la Piç ölecekler ve roman böylece sona erecektir. Kısaca diyebiliriz ki, romanın sonunu (finalini) hazırlayan vak'a bu kısımdadır.

XI. Metin Tabakası: On ikinci metin tabakası, romanın kahramanlarından olan Tuğrul'dur. Bu kahraman, romanın ikinci bölümü olan yirmi birinci sayfada romana girer, yüz on altıncı sayfaya kadar karşımıza çıkar.

Tuğrul, evdeki ikinci oğuldur. Topal Cavit'in tam aksine beyefendi, çalışkan ve akıllı bir kişidir. Afrodit'in Piçine Tuğrul da âşık olur. Önceleri o da genç kızın peşinden gitmeyi düşünürse de bunu yapmaz. Roman içinde kasabadaki bazı gelişmeleri Dudu Hanım, Aysel ve Reis üçlüsüne ileten Tuğrul'dur.

XII. Metin Tabakası: Üçüncü metin tabakası, romanın kahramanlarından olan Aysel'dir. Bu kahraman, romanın ikinci bölümü olan on yedinci sayfada romana girer. Bu kahraman roman boyunca, on yedi ile on dokuzuncu; otuz iki ile kırkinci; elli altı ile altmış birinci; yetmiş bir ile seksen dördüncü; doksan üç ile doksan dokuzuncu; yüz iki ile yüz otuz dokuzuncu; yüz elli altıncı; yüz altmış iki ile yüz

¹⁶⁹ Filizlenmesinden

yetmiş üçüncü; yüz yetmiş dördüncü; yüz seksen dokuz ile yüz doksan yedinci sayfalar arasında karşımıza çıkar.

Aysel, evin tek kızı ve en küçük çocuğudur. Afrodit'in Piçinin eve getirildiği gece yalnızlıktan kurtulmuş olmanın mutluluğu ile Afrodit'e çok yakın davranır, ona kendi kıyafetlerini giydirir. Genç kızın ortadan kaybolması ile de çok üzülür. Roman ilerlerken Afrodit'in Piçinin eve geri döneceğini düşünerek teselli olmaya çalışır, romanın ilerlemesi ve olayları başlamasıyla ise bu düşüncesinden vazgeçer. Ayrıca genç kızın peşinden giden ağabeyi Topal Cavit için de çok endişelenir. Romanın gelişme kısmı olan bir yerinde Aysel, Afrodit'in Piçi tarafından kaçırılmaya çalışılacak ama Aysel kurtulmayı başaracaktır.

Romanın ilerleyen kısmında Reis'in evinin bahçesinde aniden biten gülü ilk farkedenden Aysel olur, Aysel bu gülü farketmese romanın sonunu getirecek gülün koparılışı ile olayların sona ermesi gecikecek ya da olmayacak ve roman kasabanın yok olması ile sona erecektir.

XIII. Metin Tabakası: Sekizinci metin tabakası, romanın kahramanlarından olan Tosun Amca'dır. Bu kahraman, romanın dokuzuncu bölümü olan yüz on altıncı sayfa ile yüz otuz dokuzuncu sayfalar arasında ve yüz elli beşinci sayfa ile yüz elli sekizinci sayfadaki kısımlarda karşımıza çıkar.

Bu kısımda, Aysel Afrodit'in Piçi tarafından kaçırıldığında Aysel'i gideceği yere kadar götüren Tosun Amca olur. Aysel, önceleri kendisine eşlik eden kişinin Tosun Amca olduğunu farketmez, yolculuk esnasında onun Tosun olduğunu ve kendisinin de Afrodit'in Piçi tarafından tutsak edildiğini öğrenir. Tosun Amca, Aysel'e yardım edemez, mecburen gitmesi gereken yere onu götürür, ama genç kıza başına gelecekleri anlatarak onu rahatlatmaya çalışır.

Daha sonraki bölümlerde Tosun Amca, Deli Memiş ve halk tarafından bir mağarada ağır yaralı olarak bulunacaktır. Tosun Amca son nefesini vermeden önce Deli Memiş'e, Afrodit'in Piçi ile Topal Cavit'in olması muhtemel yerleri söyler ve

Reis'in evindeki gülden söz ederek, o gülün koparılıp yakıldığı takdirde Afrodit'in Piçi olayından kurtulacağını anlatır. Tosun Amca bunları söyledikten sonra ölür.

XIV. Metin Tabakası: On dördüncü metin tabakası, romanın onuncu bölümü içinde geçen, yüz otuz dokuzuncu sayfa ile yüz elli dokuzuncu sayfa arasındaki kısımdır.

Bu kısımda, köyün en güzel kızlarından biri olan Batu'nun kaçırılması ve halkın onu bulmak için aramaya çıkışları anlatılır. Bu kısımda, önemli olan Batu değil, kaçırılması ile halkın ayaklanmasına neden olmasıdır. Halk, genç kızın kaçırılması ile hem onu aramaya çıkar hem de Afrodit'in Piçi ile Topal Cavit'i bularak bu olaylara son vermeyi amaçlar. Halk, bu aramalar sırasında Batu'nun cesedini bulur ve bir tören düzenleyerek genç kızı gömer.

Deli Memiş önderliğinde yola çıkan halk bu aramalar esnasında Tosun Hüsnü'yü bulacak ve bu sayede Deli Memiş Tosun'dan beyaz gülle ilgili bilgiyi alarak bu olaylara son noktayı koyacaktır.

XV. Metin Tabakası: Onbeşinci metin tabakası, romanın kahramanlarından olan Deli Memiş'tir. Bu kahraman, romanın onuncu bölüm olan yüz otuz dokuzuncu safadan romanın son bölümü olan yüz doksan yedinci sayfaya kadar ağırlıklı olarak karşımıza çıkacaktır. Sadece Reis'in Yılanlı Adaya gittiği sayfalarda (s.162-164; s.173-197) Memiş'ten bahsedilmez.

Batu'nun kaçırılması ile ilk ayaklanan Deli Memiş olur. Memiş, halkı da etkileyerek, gerek genç kızı gerekse Afrodit'in Piçi ile Topal Cavit'i bulmak için onları aramaya çıkarlar. Önceleri esas amacı Afrodit'in Piçini bulmak olan Memiş, daha sonra olayların sonra ermesinde büyük bir rol oynayacak ve beyaz güllü kopararak Aysel'le birlikte olaylara son noktayı koyacaktır.

XVI. Metin Tabakası: On altıncı metin tabakası, romanın on birinci bölümü içinde geçen, yüz altmışıncı sayfa ile yüz yetmiş ikinci sayfa arasındaki kısımdır.

Bu kısımda, halk Batu'nun cesedini bulup gömdükten sonra Afrodit'in Piçi ile Topal Cavid'i aramaya devam ettikleri esnada Topal Cavid'in halka ışıklar içinde bir beyaz atla görünmesi anlatılır. Topal Cavid, beyaz atıyla ögkyüzünden uçarak gelir ve halkın yanında süratle geçip ortadan kaybolur. Halk, bu görüntü karşısında kendine güvenini yitirerek Topal Cavid'le Afrodit'in Piçini aramaktan vazgeçer. Bu sırada, Topal Cavid'i gören Deli Memiş korkudan ortadan kaybolur, oysa kaybolmasının esas nedeni Aysel'i bulup beyaz gülün yerini öğrenmek ve bu olaylara son noktayı koymaktır.

Topal Cavid'in halka görünmesi Deli Memiş'in ordan ayrılarak eve gidebilmesine ve beyaz gülü koparıp olaylara son vermesine yardımcı olur.

XVII. Metin Tabakası: On yedinci metin tabakası, romanın on birinci bölümü ile on ikinci bölümü içinde geçen, yüz altmış dördüncü sayfa ile yüz doksan yedinci sayfa arasındaki kısımdır.

Topal Cavid'in halka görünmesinden sonra Süleyman Reis gelir ve halkın Topal olayını gözünde büyüttüğünü söyleyerek Yılanlı Adaya Cavid'le Afrodit'in Piçini bulmaya gideceğini söyler. Halk, Cavid'i gördükten sonra umudunu yitirdiği ve korktuğu için Reis'le Yılanlı Adaya gitmeye cesaret edemez. Süleyman Reis, Yılanlı Adaya tek başına gider. Reis, Adaya çıktığında siyah bir köpek yanına gelir. Kara köpek Reis'in ayaklarına sarılır, durmadan kuyruğunu sallar, Reis, köpeği bir süre okşar. Daha sonra ise köpek aniden tavır değiştirir ve Reis'i ayağından ısırır, Reis de köpeği bıçaklayarak öldürür. Aldığı yaranın ve yorgunluğun sonucu uykuya dalan Reis, ertesi günü, günün ilk ışıklarıyla uyanır ve Adada yalnız başına olduğunu görür. Kara köpek de ortalarda yoktur. Adada dolaşmaya başlayan Reis öldürdüğü kara köpeği yine karşısında bulur. Kara köpeğin ardından bir at kişnemesi duyar, biraz sonra da Topal'ın bindiği efsanevi beyaz at yanına gelir. Daha sonra kızı Aysel ile Memiş Yılanlı Adaya Reis'in yanına gelirler ve ona beyaz gülün koparıldığını ve olayların son bulunduğunu anlatırlar. Roman bu şekilde sona erer.

Reis, bu metin tabakasında, Afrodit'in Piçini kurtararak kasabadaki olayların olmasına kendisinin etkisi olduğunu düşünmenin verdiği huzursuzlukla bu olaylara son vermek için Yılanlı Adaya gider. Bu metin tabakası, Reis'in neden olduğu olayları durdurmak için yaptığı bir yolculuktur.

XVIII. Metin Tabakası: On sekizinci metin tabakası, romanın on birinci bölümü ile on ikinci bölümü içinde geçen, yüz altmış dördüncü sayfa ile yüz doksan yedinci sayfa arasındaki kısımdır.

Bu kısımda, Deli Memiş'in Tosun Hüsnü'nün anlattığı gül olayından sonra Aysel'i bularak ondan beyaz gülün yerini öğrenmesi ve Aysel'le gidip beyaz gülü koparmaları ile olayların sona ermesi anlatılır.

Bu kısımda, beyaz gül koparılacağı esnada Memiş'le Aysel'e saldıran topal güvercin de öldürülür. Bu şekilde, Afrodit'in Piçinin ruhunu taşıyan beyaz gülün koparılması ve Topal Cavid'in ruhunu taşıyan topal güvercinin öldürülmesi ile Afrodit'in Piçi ile Cavid'in yaşamlarına son verilir ve olaylar böylece sona erer.

Bu metin tabakası, olayların sonuç kısmı olması bakımından önemlidir. Romanın düğümü bu metin kısmı ile çözüme ulaşır.

XIX. Metin Tabakası: On dokuzuncu metin tabakası, romanın son bölümü içinde geçen, yüz seksen dokuzuncu sayfa ile yüz doksan yedinci sayfa arasındaki kısımdır.

Bu kısımda, Aysel ile Memiş, beyaz gülü koparıp Afrodit'in Piçi ile Topal Cavit olayına son verdikten sonra Yılanlı Adaya Topal ve Afrodit'in Piçini bulmaya giden Reis'i almaya gitmeleri anlatılır. Yılanlı Adaya gidip Reis'i bulan Memiş ile Aysel, Reis'e beyaz gül olayını anlatırlar. Böylece her şey tatlıya bağlanmış, tüm kötü olaylar sona ermiş olur.

Roman bu şekilde sona erer.

BAKIŞ AÇISI- ANLATICI PROBLEMİ:

Roman, üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılmıştır. Hikâyenin esas şekillendiği nokta, Afrodit'in Piçinin neden olduğu olaylar ve diğer roman kahramanlarına etkisidir. Vak'a, bakış açısı ve anlatıcı üzerinde değiştirici ve yönlendirici bir etkiye sahiptir. Eser boyunca, anlatma, gösterme ve özetleme tekniklerinin kullanımında da vak'a ile sıkı bir bağ söz konusudur. Roman bir vak'a romanıdır.

Roman, Süleyman Reis'in denizin ortasında bir genç kız bulması ile başlar, Afrodit'in Piçi denilen bu kızın yüzünden kasabada meydana gelen olaylar ile gelişir ve Afrodit'in Piçi ile Topal Cavid'in ölümü ile sonra erer. Roman, bu vak'a zincirine bağlıdır. Bu vak'a zincirinde yazarın olaylara bakışı bir roman yazarı olarak değil bir masal yazarı olmaktadır. Bunun nedeni , romanın daha çok bir hikâye anlatılır gibi anlatılmasıdır. Zaten yazar, roman içinde bize, yazdığının bir masal olduğunu söyler:

“Akdeniz... Bir masal ülkesi... Efsaneler diyarı bu Akdeniz.”¹⁷⁰

“Masalla yoğruldu keratanın memleketi. Kimin bir zoru varsa, bir yalanı varsa masal uyduruyor, yayıyor kasabaya.”¹⁷¹

“Bu kasabanın alinyazısı bu. Masaldan, efsaneden, yalandan batacak bu kasaba.”¹⁷²

“ “Masalı sen bitireceksin Tosun. Senin daha bildiklerin var, bunları bize anlatacaksın.”

“Masalla, gerçek” diye inledi Tosun.”¹⁷³

Yazar bu romanı yazarken fazla objektif davranmamıştır. Roman boyunca kendi düşüncesi olan romanın bir masal olduğu görüşünü gerek kendi ağzından¹⁷⁴

¹⁷⁰ a.g.e. , s.30

¹⁷¹ a.g.e. , s.60

¹⁷² a.g.e. , s.114,115

¹⁷³ a.g.e. , s.158

¹⁷⁴ Örnek: “Bu fakir kaç masal dinlemiş, kaç masalın içinde yaşamıştır.” (Hikmet Afif Mapolar, *Beyaz Gül*, s.41)

gerekse kahramanlarının ağızından bize söyleyen yazar, roman boyunca sık sık anlatılanların yalan olduğunu bize hissettirmiş, ayrıca romanı gerçekçi bir sonla değil masalımsı bir sonla bitirmiştir.

Bu romana baktığımızda romanda efsanevî motifler görürüz. Öncelikle romanın aslı kahramanı Afrodit'in Piçi, Reis tarafından bir mitoloji kahramanı olan aşk Tanrıçası Afrodit'e benzetilmiş ve genç kız denizden çıktığı için onun Afrodit'in kızı -ya da Afrodit'in Piçi- olduğu düşünülmüştür. Bu yönüyle romanda mitolojik unsurlara bir vurgu yapılmıştır. Diğer yandan, roman içinde birçok efsanelerde geçen gerçek dışı unsurlarla karşılaşırız. Bu unsurlar gerçek olaylardan ya da gerçeğe yakınlıktan uzaktır.

Masal unsurları:

- Denizin ortasından ışık demetinin çıkması ve orada bir kızın bulunması (s.5-15)
- Genç kızın kapalı bir odadan esrarnegiz bir şekilde kaybolması (s.29-31)
- Çaylak'ın polis karakolunda mahpusa konulduğu vakit polisin başına gelen esrarenegiz durum. (s.69-71)
- Denizin içinde yangın olması (s. 106-107)
- Aysel'in rüyasında kaçırılmaya çalışılması (s.116-136)
- Bir gecede Süleyman Reis'in evinin bahçesinde bir beyaz gülün bitmesi. (s.93-102)
- Cavid'in beyaz bir atla uçuşması (s.72) ve o atla geçtiği yerlere ışık saçması (s.160-161)
- Afrodit'in Piçinin ruhunun beyaz bir gülde olması ve gül koparılınca Afrodit'in Piçinin ölmesi. Aynı şekilde Cavid'in ruhunun da topal bir güvercinde olması ve güvercin öldürülünce Cavid'in de ölmesi. (s.194-195)

-Reis'in Yılanlı Adada kara köpekle kavga edip onu öldürmesine karşın, kavgadan sonra daldığı derin uykudan uyandığında köpeğin yaşadığını görmesi:

“O sesler, o çığlıklar... Ya Kara, Kara nerede? Köpeği aradı. Böyle bir şey yoktu. Fakat Karayı bıçakladığını, öldürdüğünü, az önce avuçlarının kanlar içinde olduğunu görüyordu. Fakat şimdi bunlardan en küçük bir eser bile yoktu.”¹⁷⁵

Bu, beyaz gül koparılınca kasabanın felaketlerden kurtulmasından kaynaklanan bir durumdur. Efsane ve masallardan uyanan Reis herşeyin eskisi gibi olduğunu yani kendisinin yaralı olmadığını ve kara köpeğin yaşadığını görmesi.

Afrodit'in Piçinin denizde bulunmasından sonra kasabada bazı garip olaylar olmaya başlar. Tüm bu olaylar, romanın gerek aslî ve tali kahramanları, gerekse diğer önemli olmayan kasabanın halkına etki eder ve olayların gelişmesine neden olur. Afrodit'in Piçinin, Reis'in evinden esrarengiz bir şekilde kaybolması herkesin bu karakter hakkında hikâyeler uydurmalarına neden olur. Daha sonra ise olayların büyümesi; yangın olayları, kaçırma olayları ve sonunda ölüm olayları ile halk bu olayları durdurma kararı alacaktır.

Roman bir vak'a romanıdır. Roman aslında bir halk masalı, bir halk efsanesidir. Masallardaki gibi bu romanda da durum değil olay anlatılır. Burada insanların fizikî ya da kişilik özellikleri ön planda olmamakla birlikte bu özellikler hakkında pek bilgi de yoktur, romanda önemli olan kişiler değil, meydana gelen olaylardır.

ZAMAN:

Romanda, vak'anın cereyan ettiği zaman belli değildir. Romanda herhangi bir ipucu ya da tarihî bir olaya da rastlanmaz. Eserde, vak'anın içine sığdırıldığı zamanla ilgili de pek ipucu yoktur. Kısa zaman dilimleri geçmesine karşın romanın hangi zaman diliminde geçtiğini öğrenemeyiz. Bu romanda zamanın ilerleyişi kronolojik

---

¹⁷⁵ a.g.e. , s.183

bir sıraya göre yapılmıştır. Bunun yanı sıra, iki tane geriye dönüş de romanda bulunmaktadır.

Romanda sosyal zamana bağlı yiyecek, içecek, kıyafet ya da başka herhangi bir ipucuna da rastlanmaz. Kozmik zaman olarak da; yani yaz, kış, sonbahar, akşam, temmuz zamanlar da romanda geçmez. Sadece akşam, gece, v.s. gibi zaman dilimleri dikkatimizi çeker.

Beyaz Gül'ün ne zaman anlatıldığını bilmiyoruz, sadece romanın kapağında romanın basılış tarihini öğreniriz. Roman, 1962 yılında basılmıştır.

Romanın kaleme alınış tarihi ile ilgili elimizde herhangi bir ipucu mevcut değildir. Romanda herhangi bir tarihî olay geçmediği ve romanda biz okuyuculara zaman bildirilmediği için, romanın geçtiği zamanı çıkarma imkânımız da yoktur. Romanın ne kadar süre içinde geçtiği hakkında da bize bilgi verilmez.

Romanı okuduğumuzda, romanın bir haziran akşamı başladığını görürüz:

“ “Altıncı aya girdiğimizin farkında mısınız? Her gece zakkımlanıp duruyorsun. Benim varlığım hiç oluyor bu evin içinde.”¹⁷⁶

Romanın giriş bölümü, yani Afrodit'in Piçinin denizde bulunmasından, evden kaybolmasına kadar geçen süre akşam ile aynı günün gecesidir. Yani bu olay bir gün içinde geçer.

Beş saat geçmesine karşın hala denizde olan Reis kasabadan birkaç saat uzaklıktadır:

“Birkaç saat sonra kasabada oluruz.”¹⁷⁷

---

¹⁷⁶ a.g.e. , s.17

¹⁷⁷ a.g.e. ,s.12

Reis genç kızı denizde bulduktan sonra da saatlerce denizde kalır, gerek genç kızı konuşurmaya çalışırken gerekse kasabaya gidene kadar saatler geçer:

“Kız konuşmuyordu. Hattâ saatlardan beri güldüğü bile yoktu.”¹⁷⁸

Reis, denizde iken Afrodit’in Piçini bulmadan önce bir ahtapot tutar, o ahtapot beş saatten sonra kurur:

“Sepete uzandı, beş saat evvel tutulan ahtapotta canlılık diye bir şey kalmamıştı.”¹⁷⁹

Reis’in geç kızı bulduğu andan eve götürüp Çavuş’a haber verdiği sürenin toplamı beş saattir:

“ “Konuşmuyor çavuş ağa? Beş saattenberi dökmediğim dil kalmadı. Bir türlü konuşuramadım.”¹⁸⁰

Afrodit’in Piçi eve getirildikten sonra Topal Cavid de eve gelir. İlk vakitler bilinen korkutucu tavırlarını gösteren Topal birkaç saat içinde değişir, hatta ağlayacak kadar duygusallaşır.

Afrodit’in Piçi eve getirildiği gece, gecenin ilerlediği bir vakitte esrarengiz bir şekilde ortadan kaybolur. Bu olaydan bir süre sonra Topal Cavid eve gelmemeye başlar. Bunu Aysel’den öğreniriz:

“ “Ağabeyimi çok merak ediyorum Anne. İki akşamdır eve uğramıyor. Bu akşam da gelmezse yollara düşeceğim.” ”¹⁸¹

Romanda, birkaç sayfa sonra Topal’ın eve gelmediği süre bir haftaya çıkar:

¹⁷⁸ a.g.e. , s.14

¹⁷⁹ a.g.e. , s.15

¹⁸⁰ a.g.e. , s.23

¹⁸¹ a.g.e. , s.58

“Topal bir haftadanberi eve gelmemiş, yatağı boş kalmıştı.”¹⁸²

Roman ilerlerken bu kez romana Çaylak isimli bir kahraman daha girer. Bu kahraman da tıpkı Topal Cavid gibi Afrodit’in Piçinin peşine düşer. Bunun kasabada duyulması üzerine kasabanın polislerinden olan Bahir Çavuş, Çaylak’ı bulur ve onu polis merkezinde günlerce sorguya çeker. Çalak sorgudan sonra hücreye hapsedilir. Daha sonra Afrodit’in Piçi yardımı ile hapisten kurtarılacak olan Çaylak, Topal Cavid gibi ortadan kaybolacak, ardından da kulübesinde esrarengiz bir yangın meydana gelecektir. Bu yangın haberini alan Dudu Hanım ve Aysel tekrar Topal Cavid’den bahsederek onun geleceğini umduklarını söylerler:

“Bu akşam muhakkak gelecek” diye söylendi.”¹⁸³

Aradan ne kadar geçtiği bilinmeyen bir zaman diliminden sonra Reis’in evinin bahçesinde bir gecede bir gül bahçesinin dikildiğini öğreniriz:

“ “Olmaz” dedi balıkçının karısı. “Bir gecede ne fidan dikilir ne de fidan çiçeği açar. Sen yanlış görmüş olacaksın.”¹⁸⁴

Reis, gülün esrarengiz bir şekilde evin bahçesine dikildiği gece, aile bireyelerine, ertesi günü Yılanlı Adaya, Afrodit’in Piçi ile Topal Cavid’i bulmaya gideceğini söyler:

“Yarın akşam Yılan Adasına gidiyoruz.”¹⁸⁵

Yine aynı gece aile bireyleri dışarıdan bir ses duyarlar, bu ses Afrodit’in Piçinin kaybolduğu gece duydukları aynı içli sestir:

“ “Gece ilerlemiştir, bu saatte bahçeye çıkamazsınız” dedi balıkçının karısı.”¹⁸⁶

---

¹⁸² a.g.e. , s.61

¹⁸³ a.g.e. , s.73

¹⁸⁴ a.g.e. , s.93

¹⁸⁵ a.g.e. , s.108

“ Gecenin muzipliği” dedi Tuğrul. “Artık yatmamız, uyumamız lâzım. Sabahı burada edemeyiz.

Sonra pancurları çekti, pencereyi kapadı, feneri eline aldı.

“Herkes odasına çekilsin” dedi “Geceyi biz delecek değiliz. Gecenin nesi varsa sabaha kadar boşaltsın. O da rahatlar, biz de rahatlarız. Geceler hep böyle olmuştur. Sevmiyorum geceleri. Zaten geceleri seven kim?”¹⁸⁷

Romanın ilerleyen bölümlerinde Aysel bir akşam rüyasında kaçırlır. Fakat Aysel’in kaçırlılışının beyaz gülün evin bahçesinde bittiği gece mi, yoksa daha sonraki bir gece mi olduğu hakkında bir bilgi ya da ipucu verilmez.

Aysel de bir akşam vakti kaçırlır:

“ Eskiden böyle değildi bu deniz” diye söylendi. “Hani yıldızların denize dökülüşleri vardı ya. Tıpkı öyleydi Akdeniz. Sandallardan taşan ışıklar, yıldız yıldız sönüp dururlardı. Fakat onlara da ne olmuştu bu akşam?”¹⁸⁸

Aysel’in rüyasında kaçırlılması girişiminden sonra bu kez kasabanın genç kızlarından olan Batu kaçırlır. Fakat Batu’nun kaçırlılışının Aysel’in kaçırlılışından ne kadar süre sonra olduğu hakkında yine bir bilgi ya da ipucu verilmez, sadece Batu’nun da bir gece vakti kaçırlıldığını öğreniriz. Batu’nun kaçırlılışı ile halk ayaklanır. Deli Memiş’in önderliğinde, Batu’nun bulunması yanında, Afrodit’in Piçi ile Topal Cavid’in de bulunarak olaylara son verilmesine karar verilir:

“...gecenin bu saatinde buraya kadar bizimle niçin geliyorsun?”¹⁸⁹

“Dedim ya bu akşam bizim için intikam gecesi olacak.”¹⁹⁰

¹⁸⁶ a.g.e. , s113

¹⁸⁷ a.g.e. , s.116

¹⁸⁸ a.g.e. , s.119

¹⁸⁹ a.g.e. , s. 146

¹⁹⁰ a.g.e. , s.147

Bir süre sonra Batu'nun cesedi bulunur. Yine cesedin bulunuşu genç kızın kaçırılışından ne kadar zaman sonra olduğunu öğrenemeyiz:

“Batu'yu toprağa verdikleri günün gecesi kasaba bir alev yığımı altında kaldı.”¹⁹¹

“ “Gene en önde ben yürüyeceğim” dedi “Kat'i intikam alacağımız gece bu akşamdır.”¹⁹²

“ Şimdi harekete geçelim, bir saat sonra kahpeler elimizde olacaklardır.”¹⁹³

Batu'nun da ölümüyle halk iyiden çileden çıkar, fakat bu kızgınlıkları kısa bir süre sonra korkuya dönüşür. Bunun nedeni, Topal Cavid'in beyaz bir atla toplanan ahalinin arasından rüzgar gibi geçmesidir. Halk korku ve şaşkınlık içindeyken Süleyman Reis gelir ve Yılan Adasına tek başına gideceğini söyleyerek Adaya doğru yol alır. Bu sırada Reis'in kızı Aysel de oradadır. Aysel, babasını engellemeye çalışır, fakat babası onu dinlemez ve gider. Bu sırada yaşlı bir kadın gelip Aysel'e, bir saat sonra olayların güzel bir şekilde biteceğini söyler:

“Aysele yaklaşan yaşlı bir kadın, onun gözyaşlarını silerek konuştu:

“Allah Gökkuşluğu baban için halketti. Bak yolunu nasıl da aydınlatıyor? Görüyorsun değil mi kızım? Gökten uzanan bir el babanın üzerine nurlar saçıyor. Işık yağıyor ona. Yolunu çiziyor, bir saat sonra baban burada olacak, bir saat sonra herşey halledilecek.”¹⁹⁴

Reis, halkın yanından ayrılır ve bir sandala binerek Yılan Adasına doğru yol almaya başlar. Fakat saatler geçmesine rağmen bir türlü Adaya varamaz. Yol ona çok uzun gelir:

---

¹⁹¹ a.g.e. , s.159

¹⁹² a.g.e. , s.159

¹⁹³ a.g.e. , s.160

¹⁹⁴ a.g.e. , s.164

“Sandal yol alamıyordu. Bütün gücüyle iki saattanberi denizle çarpıştığı halde, istikamet tutamıyor, hedefe ulaşamıyordu.”¹⁹⁵

“Kürekler de ağırlaşmıştı bu akşam. Denize zor dalıyorlar, zor yatıyorlar, sandalı zor kaydırıyorlardı.”¹⁹⁶

Reis’in yol alırken denizde geçirdiği zamanın söylenmesinden sonra, zamandan, yüz yetmiş dördüncü sayfadan romanın sonuna kadar bahsedilmeyecektir.

Romanda kozmik zaman olarak da; akşam¹⁹⁷ zaman dilimi çok geçer, yine birkaç yerde geceden¹⁹⁸ bahsedilir. Bunun dışında, saatler¹⁹⁹, günler²⁰⁰, haftalar²⁰¹, aylar²⁰² ve yıllar²⁰³ da bu romanda geçen kozmik zamanlardır. Mevsimlerle ilgili ise herhangi bir bilgi yoktur.

Romanda en çok geçen kozmik zaman akşam ve saat zamanlarıdır. Kozmik zamanı anlatırken kullandığımız örneklere de bakılacak olursa romanda akşam, gece ve saat sözcükleri en çok kullanılan zaman dilimleri olmuştur. Romanda özellikle ‘akşam’ tabiri çok kullanılmıştır:

Yalnız yazar bir yerde aynı zaman dilimi için hem akşam hem de gece tabirini kullanmıştır:

“Dedim ya bu akşam bizim için intikam gecesi olacak.”²⁰⁴

¹⁹⁵ a.g.e. , s.173

¹⁹⁶ a.g.e. , s.174

¹⁹⁷ Akşam sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.8, s.12, s.57, s.58, s.59, s.73, s.108, s.119, s.147, s.174

¹⁹⁸ Gece sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.13, s.17, s.37, s.116, s.159

¹⁹⁹ Saat sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.12, s.14, s.15, s.23, s.33, s.34, s.160, s.164, s.173

²⁰⁰ Gün sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.8, s.59

²⁰¹ Hafta sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.7, s.61

²⁰² Ay sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.17 (altıncı ay, yani haziran ayı)

²⁰³ Yıl sözcüğünün geçtiği sayfalar: s.14, s.16, s.18, s.39

²⁰⁴ a.g.e. , s.147

Bir de yıl sözcüğünün geçtiği birkaç cümlede yıl sözcüğünün Dudu Hanımın yaşını ya da Reis ile kaç yıllık evli olduklarını belirtmek amacıyla kullanıldığını görürüz:

“ “Ben senle on beşimde evlendim, evlilik hayatımız otuz yıl. Demek ki, henüz kırkbeşimdeyim.” ”²⁰⁵

Kozmik zaman dışında, romanın başlarındaki iki farklı geriye dönüş dikkatimizi çeker. Birincisi Reis’in balık tutarken yaşadığı geriye dönüştür:

“ “Hani Felek Kaptan? Hani Cambulatımız? Hepsini bu deniz, bu dalgalar yemedi mi? Onlar da böyle akıntıya kürek çekerek hayatlarını kaybetmediler mi? O zaman balığa geceleri çıkıyorduk. Ölümler birbirini takibettikten sonra ben geceye mola verdim. Daha iyi olmadı mı sanki? Fakat Ferah Kaptanı da böyle bir ışık dalgasında kaybetmemiş miydik?”

Belki de ölüm bu defa onu çağırıyordu. Ölümün çağırışı hep böyle olmuştu. Bir meçhûlün arkasından koşmak, daima ölüme sebep olmuştu. Küçük Cavid’in ölümü hiçbir zaman hatırandan çıkmıyacak, hayalinden silinmiyecekti. Dalgalarla döğüşmesini çok iyi bilen Küçük Cavid, gene de dayanamamış, gene de köpükler arasında san vermişti.

Gemileri o gece dalgalarla sarılmıştı. Yürekleri yerinden oynarcasına çırpınıyordu. Bir felâketin gelmekte olduğunu anlıyorlar, ellerinde fenerler Küçük Cavidin “Popa” adlı yelkenlisine sesleniyorlar, fakat onu çevirmek mümkün olamıyordu. Cavid’in babası Ali Reis de aynı yerde batmış, aynı yerde sulara gömülmüştü. Beş yıl sonra Küçük Cavid’i de aynı gecede, aynı yerde kaybetmenin acısı içinde, küreklerine sarılmış, gelecek faciayı görür gibi olmuştu.”²⁰⁶

İkincisi geriye dönüş ise, Dudu Hanım’ın ilk evlilik zamanlarında Reis’le arasındaki ilişkiyi anımsamasıdır:

---

²⁰⁵ a.g.e. , s.39

²⁰⁶ a.g.e. , s.6

“Geçti Kavaklı Süleyman geçti, herşey senden geçti. Oğlanlara dayatmak, bir zamanlardı o. Şimdi bana bilke dayatamıyorsun. Hani o günler? Bir tokatın altında günlerce acı çektiğim günler. Kırk yıl önceydi bu. Yatağa girmesem belimi yumruklar, sancılarımı tazelerdin. At gibiydin, ben de yeledi kısırağa benziyordum. Fakat hepsi hayal oldu, rüya oldu.”²⁰⁷

Romadaki zamana baktığımızda romanın bir haziran akşamı başladığını görürüz. Fakat saatlerden ve günlerden bahsedilmesine rağmen, romadaki konunun ne kadar sürede geçip bittiği ile ilgili elle tutulur bir ipucu bize verilmez.

MEKÂN:

Beyaz Gül isimli roman açık mekânda başlar. Kapalı mekânda devam eden roman daha sonra karışık olarak açık ve kapalı mekânlarda devam eder, daha sonra romanın yine açık mekânda biter. Roman, Kıbrıs Adasında, Girne yakınlarındaki bir kasabada²⁰⁸ geçer. Mekânın romana ayrıca bir katkısı yoktur. Bunun dışında, roman boyunca mekânlar hakkında küçük bilgiler bulunsa da ayrıntılı bilgi verilmez.

Roman, Kıbrıs'ın Girne sahillerine bağlı bir denizinde başlar. Kıbrıs, Akdenizde bir Adadır. Yazar, roman içinde Kıbrıs adasından “Akdeniz” diye bahsedecektir:

“Bunun adına Akdeniz derler. Karanlığa kapılanların ışığı olmuştur Akdeniz. Yolunu kaybedenler hep ona düşmüşlerdir. Akdeniz... Bir masal ülkesi... Efsaneler diyarı bu Akdeniz. Afrodite de böyle doğmuştu. Tanrıların elinden usanmış, karanlıktan usanmış, Akdeniz ona ışık tutmuş, o da köpükler arasında bir midye kabuğu içinde bir kere doğmuş, bir kere daha hayata kavuşarak, Tanrıların kininden, ihtirasından, çılgınlığından kendini kurtarmıştı. Masal dedik ya. Hamuru böyle yoğrulmuş Akdeniz'in, Yeşil Adanın.”²⁰⁹

²⁰⁷ a.g.e. , s.16

²⁰⁸ Kasaba hakkında sadece Akdenizin en ılık kasabası olduğu söylenir.

²⁰⁹ a.g.e. , s.30, 31

Denizde başlayan roman, yine denizde bitecektir. Süleyman Reis'in anlattığına göre, Reis'in avlandığı bölge, Karakız'la Püsküllü arasında bir yerdir. Roman, Süleyman Reis isimli ihtiyar balıkçının balık avlamaya çıktığı bir akşam denizin ortasında bir kız bulması ile şekillenir. Reis, Afrodit'in Piçi dediği bu kızı alıp evine²¹⁰ götürür. Olayların gelişmesinde en önemli mekânların başında, Reis'in evi gelir. Afrodit'in Piçi bu eve getirilir, Topal Cavit onu burada görür, sihirli Beyaz Gül bir gecede bu evin bahçesine dikilir, olaylar evdeki bu gül koparılınca sona erer. Evin görünüşü ile ilgili bir tasvir yoktur, sadece evden bahsedilirken Yeşil Ev²¹¹ sıfatı gözümüze çarpar. Bunun dışında, evle ilgili sadece “yatak odası”, “mutfak”, “yatak odasının penceresi” ve “evin bahçesi” sözleri geçmiş ve evin küçük olduğu yazılmıştır. Evin bahçesi ile ilgili tasvir olmaması yanında, bahçede gül fidanlarının, portakal ağaçlarının ve asma çardağının bulunduğu yazılır. Bunun dışında evin, odalarının, bahçesinin nasıl olduğu ile ilgili hiçbir ipucu verilmemiştir.

O gece, Afrodit'in Piçi'ne kalması için bir oda verilir. Oda hakkında hiç bir bilgi yoktur. Genç kız, o gece evden esrarengiz bir şekilde kaybolacaktır. Oda ile ilgili bilgi verilmemesine karşın, genç kızın odadan kaybolduğu anlarda odadan ışık demetlerinin geldiği yazılır. Kızın evden kaybolması ile ev halkı kızı önce odasında daha sonra da dışarıya çıkıp evin bahçesinde ararlar, fakat kızı bulamazlar. Bu romanda mekân, tasviri olarak anlatılmaz, mekânlar olayların gelişmesinde önemli rol oynar.

Kızın evden kaybolması ile kasabada bazı garip olaylar olmaya başlar. Tuğrul ile Tosun kıza âşık olurlar. Tosun bir süre sonra kızın peşine düşer ve ortadan kaybolur. Kasabanın gençleri ise, Afrodit'in Piçini gerçekte görmemelerine karşın kızı rüyalarında görerek ona âşık olurlar. Bunlardan birisi de Çaylak'tır. Kasabanın çocuklarından bazıları Çaylak'ı dağ yolunda Yüzbirevler Kalesi'ne doğru giden Afrodit'in peşinde göreceklidir. Dağ yolu, Afrodit'in, Süleyman Reis'in evinden kaybolduktan sonra ilk görüldüğü yerdir. Yüzbirevler Kalesi hakkında ise, roman boyunca başka bir bilgi ya da yazı bulunmaz. İsmi Afrodit'in Piçi olayına karışan

²¹⁰ Süleyman Reis'in evi.

²¹¹ a.g.e. , s.76

Çaylak'ın kulübesine giden ahali, orada genç oğlanı bulamayacaklardır. Kulübenin içinde bulunan masanın üzerindeki yağ kandilinin sönmek üzere olduğunu gören ahali bununla ilgili bir çok yorumda bulunacaklar ve kulübeye yayılan bir gül kokusu da Çaylak'la ilgili şüphelerini artıracaktır, çünkü bu gül kokusu bir kadın kokusuna benzemektedir. Afrodit'le, dağ yolunda görüldüğü söylenen Çaylak'ın izi, kısa sürede bulunacak ve genç oğlan, kasabanın karakolunda Bahir Çavuş tarafından sorguya çekilecektir. Afrodit'in Piçi hakkında bir şey öğrenemeyen Çavuş, Çaylak'ı karakoldaki hücreye hapseder. Yine yazar, karakol ya da hücre hakkında hiç bir açıklayıcı bilgi vermez. Bu mekânda da yine mucizevî bir olay olur. Hücreden ışıklar gelir, orada bulunan gardiyan garip hallere bürünerek etkisiz hale getirilir ve gardiyan, Çaylak'ın kaçmasına müsaade eder. Romanın ilerleyen bölümlerinde Çaylak'ın kulübesi esrarengiz bir şekilde yanacak ve Çaylak'ın da içinde yanarak öldüğü iddia edilecektir. Daha sonra ise Çaylak'ın ölmediği ve Afrodit'in Piçinin tutsağı olduğu yazılacaktır.

Afrodit'in Piçi ile ilgili her gün yeni hikâyeler çıkar. Bu hikâyelerin birçoğu yalan yanlış uydurmalarıdır. Evin küçük oğlu Tuğrul, annesine bu olayların yalan olduğunu ve çalıştığı dükkâna birçok kişinin gelmesine rağmen kimsenin ona hiçbir şey anlatmadığını söyler. Burada mekân olarak bir dükkân karşımıza çıkar, fakat dükkân hakkında hiç bir bilgi verilmez. Sadece Tuğrul'un bu dükkânda çirak olarak çalıştığını ve çiraklıktan kalfalığa yükseldiğinden bahsedilir.

Kasabadaki olaylar devam ederken, kasaba halkından olan Tavşanlının Cemaliye Hanımın başından da bir olay geçer. Olayın geçtiği yer kasabadaki Bağrıyanık Çeşmesi'dir. Çeşme hakkında bize hiç bir bilgi verilmez. Çeşmenin önemi, Cemaliye Hanım'ın burada Topal Cavit'i görmesi, kadının Topal tarafından kaçırlması ve kadının daha sonra kurtulmasıdır. Romanın bu bölümünde Cemaliye Hanım çeşme başından bir mağaraya kaçırılır. Mağara hakkında bize hiç bir bilgi verilmez, sadece Cemaliye Hanım, mağarayı bir saraya benzetir:

“Girdiğimiz delik bir mağara mıydı, saray mıydı kestirmek hiç de kolay olmadı.”²¹²

Romanın ilerleyen bölümlerinde de Aysel kaçırılarak bir mağaraya götürülecektir. Bu iki mağaranın aynı ya da farklı olduğu hakkında hiç bir ipucu yoktur.

Tavşanlının Cemaliye Hanım, mağarada yaşadıklarını gidip Topal’ın annesine ve kızkardeşi Aysel’e anlatır. Bu sırada orada Dişli Zehra da bulunmaktadır. Yazar, Dişli Zehra hakkında birşeyler söylerken sadece iki mekânın isminden bahseder:

“Yamandı Dişli Zehra. Söğütlükten tutunuz da Templos ovalarının ta ötesinde onu tanımayan yoktu.”²¹³

Kasabadaki olaylar devam ederken diğer taraftan başka bir esrarengiz olayla karşılaşırız. Evin kızı olan Aysel rüyasında Afrodit’in Piçi tarafından kaçırlır. Aysel’in kaçırdığı mağara ise romanın birçok yerinde karşımıza çıkar. Mağara hakkında hiçbir bilgi verilmez, sadece mağaraya giden bir köprüden -Günah Köprüsü- bahsedilir. Daha sonra bu köprü’nün Beyaz Belen’deki Kara Mağara olduğu anlaşılacaktır. Beyaz Belen hakkında çok fazla bilgi yoktur. Sadece roman içinde Beyaz Belen’de bir yayla olduğundan bahsedilir. Bunun dışında bu mekânın önemi, Kara Mağara’nın Beyaz Belen’de olması, ve Batu’nun ölüsünün de Beyaz Belen’deki Koycuk Deresinde bulunmasıdır. Kara Mağara hakkında romanda verilen bilgiler ise şunlardır:

Her akşam Kara Mağara’nın kapısından bir ışık demeti taşar. Bu ışık her akşam aynı saatte yanar ve aynı saatte Beyaz Belen bir o kadar daha aklaşır. Bu ışık sabaha kadar devam eder. Bu ışığın rengi ve saati hiç değişmez. Mağara ile denizi bağlayan, mağaradan denize akan bir yol vardır. Burası köprü haline getirilir ve ani

²¹² a.g.e. , s.80

²¹³ a.g.e. , s.83

baskınlarda sığınak vazifesi görür. Gizli buluşmalar da burada yapılır. Genç kızlar burada terkedilir. Bu köprünün taşları kanlarla örülmüştür.

Deli Memiş ile kasabanın halkı, Afrodit'in Piçi ile Topal Cavit'i ararlarken bu mağaraya da bakarlar. Mağara şöyle tarif edilir:

“Ortada bir yağ kandili yanıyordu. Kirli, paçavraya benzeyen bir yatak vardı. Yatağın yanbaşıda taşı andıran, daha fazla kalın bir odun kütüğüne benzeyen bir değirmen taşı duruyordu. Biraz daha ötede, yere atılmış yırtık bir balıkçı ceket. Bir köşede taştan bir ocak, önünde yakılmaya hazır odun parçaları.”²¹⁴

Aysel'in kaçırılma girişiminden sonra bu kez de kasabanın en güzel kızı olan Batu kaçırılacaktır. Bu genç kızın kaçırılması ile Deli Memiş isimli bir genç, kasabalıyı da arkasına alarak genç kızı aramaya çıkacaklardır. Memiş ile kasabalı birçok mekâna gidip genç kız ile Afrodit'in Piçi'ni ve Topal'ı ararlar. Deli Memiş ile ahalinin gittiği mekânlar, Allı Mâbed, Kızıl Belen, Beyaz Belen'deki Kara Mağara²¹⁵, Yılanlı Ada²¹⁶ (Yılan Adası)'dır. Bu mekânlara giderken de Temploz Köyünden geçerler.

Girne'nin batısına yönelen sahillerinde, denizin içine uzanan büyük bir taş oymasından ibaret olan Allı Mâbed mekânı hakkında da roman içinde bazı bilgiler mevcuttur:

“Allı Mâbedi Girne'nin batısına yönelen sahillerinde, denizin tâ içine uzanan bir taş oymasından ibarettir.”... “Allık Mâbedinde yılda bir olmak üzere bir toplantı yapılır. Buna dinî âyin de diyebiliriz. Fakat bu âyinden fazla ihtirasların kaynaşmasından, genç kızlıkların coşup, taşmasından meydana gelen bir ateş, bir aşk ve bir heyecan oyunudur. Önce denizden gemilerle genç kızlar gelir. Bunlar bâkir kızlardır. Ya çok gençtirler, yahut da yaşlı oldukları halde evlenememişlerdir.

²¹⁴ a.g.e. , s.152

²¹⁵ Üst paragraflarda bu mağara hakkındaki bilgiler verilmiştir.

²¹⁶ Yazının ilerleyen kısmında Yılanlı Ada ile ilgili geniş bilgi verilecektir.

Ellerinde ikişer mum vardır. Denizden karaya çıkarken bu mumlar yakılır, ışık tutulur, sonra da harekete geçilir.

Ellerinde mum tutan kızlar mabedin kapısında bir inilti halinde toplanırlar. İçlerinden birisi ıztırap dolu, gözyaşı dolu bir şarkıya başlar. Bütün kızlar inilti halinde bu şarkıya katılırlar. Hıçkırıklar birbirini takipeder. Kimse kimseye umut vermez. Herkes kendi havasında muhakkak ki, birini bekler. Fakat kimdir bu beklediği kimse bunu tahmin edemez.

Daha sonra mâbedin kapısı açılır. Kızlar ellerindeki mumlarla mâbede girerler. Mâbed geniştir, büyüktür. Ayrı ayrı birer köşeye otururlar. İlâhiler başlar. Denizden gelecek ışığı beklerler. Pencerelerden uzanırlar, gecenin yıldızları altında, denizde kayan bir veya birkaç gemiyi görmeğe çalışırlar. Işık belirdi miydi, heyecan başlar, şarkılar birbirini takip eder.

Gemiler sahile yaklaştıktan sonra delikanlılar karaya çıkarlar, çıplak bacaklarla Allı Mâbedine koşarlar. Mâbed derin bir sessizliğe gömülmüştür. Her kızın elinde bir, iki mum yanmaktadır. Delikanlılar teker teker kızlara eğilirler. Beğenmişlerse derhal kızın elindeki mumu üfleyerek ona sarılırlar.

İlk izdivaç gecesi burada geçer. Büyük bir kaya parçasının arkasında gizlenen çeşitli günahlara bir yenisi eklenir. Kadın bir koca, erkek de bir karı bulmuştur. Mes'utturlar. Saadetleri çılgınlıktır. Ne kadar zaman devam ederse etsin, bu ilk gecenin heyecanı hiçbir zaman unutulmaz. Kadınlar kadınlara, erkekler de erkeklere ömür boyunca bu geceyi hikâye edip dururlar.”²¹⁷

Afrodit'in Piçi ve Topal aranırken Tosun Amca bulunur, adam Afrodit'in Piçi ve Topal tarafından ağır yaralanmış halde bulunur, Tosun son nefesini vermeden önce Topal'la Piç'in ya Yılan Adasında ya da Yüzbirevler Kalesi'nde olabileceklerini söyler. Romanın burasında Yüzbirevler Kalesi'nden bahsedilir, fakat

²¹⁷ a.g.e., s.141,142

oraya gidilmez. Ahali Topal'la, Afrodit'in Piçini ararlarken Batu'nun ölüsünü bulacaklardır. Batu'nun cesedi, Koycuk Deresinde bulunur.

Batu'nun toprağa verildiği gece kasabada esrarengiz bir yangın çıkar. Yanan yer, Bahir Çavuşun evidir. İç mekânlarda biri olan ev hakkında herhangi bir bilgi verilmez. Romanda bu evden bahsedilmesinin tek nedeni, Bahir Çavuş'un, Afrodit'in Piçi ile Topal Cavid'i yakalamaya çalıştığı için evinin onlar tarafından yakılması olayıdır. Bu yangın olayında sadece ev yanmaz, aynı zamanda Çavuş'un kızıyla karısı da evde mahsur kalarak yanıp kül olurlar.

Olayların bu ürkütücü boyuta gelmesi, kasabadaki bazı insanların ölümü halkı iyiden iyiye çileden çıkarır. Halk bunun üzerine Yılan Adasına giderek Afrodit'in Piçi ile Topal Cavid'i bulmaya karar verir. Romanın sonuna doğru Yılan Adasına halk değil Reis tek başına gider.

Yılan Adası ile ilgili bazı bilgiler roman içinde karşımıza çıkar. Yılan Adası, halkın bu ismi verdiği, Girne'nin batısında küçük bir adadır. Süleyman Reis, Girne'ye kadar uzayıp limanı saran esrarengiz ışık damlalarının geldiği yerin Yılanlı Ada olduğunu düşünür. Yılan Adasına gitmek kolay değildir. Burası, birçok kahramanın canına okumuş bir Ada olarak bilinir. Yılan Adası, Afrodit'in Piçi ile Topal Cavid'in esas saklandıkları mekândır. Romanın sonunda, Afrodit'in Piçi ile Topal Cavid'in cesetleri Yılanlı Adanın sahilinin olduğu denizde bulunur.

Yılanlı Ada ile ilgili tasvirlere baktığımızda adanın büyüklüğü ile ilgili farklı tabirler kullanıldığını görürüz. Yazar romanın iki yerinde Adanın küçüklüğünden bahsederken, bir yerinde de Adanın büyüklüğünden bahseder:

“Girne'nin batısında küçücük bir ada var. Halk buraya Yılan Adası, Yılanlı Ada der.”²¹⁸

“Yılan Adası büyük sayılmazdı.”²¹⁹

---

²¹⁸ a.g.e. , s.101

“Koskoca Adada yalnızdı.”²²⁰

Tabi bunun nedeni, normal standartlara nazaran Adanın küçük oluşu, fakat bir insanın yaya olarak gezebileceği kadar küçük olmayışı olsa gerektir:

“Yılan Adası büyük sayılmazdı. Fakat gecenin bu saatinde, bu fırtınaya göğüs gererek Adayı dolaşmak hiç de kolay olmayacaktı.”²²¹

Bu romanda mekânların, mucizevî olaylara mekânlık etmeleri önemlidir, fakat bunun dışında romanda hiç bir fonksiyonları yoktur. Romana baktığımızda mekânın vak’aya katkısı söz konusu olmamakla birlikte, mekânlarla ilgili belirgin anlatım ve tasvirlerle de rastlamayız. Roman içinde önemli olan mekân değil vak’adır.

ŞAHİS KADROSU:

SÜLEYMAN REİS:

Reis ihtiyar bir balıktır. Fakirdir ama Allahın ona rızkını gönderdiğine inanır. Elli yıldır denizde balıkçılık yapar, mesleği gereği hayatı boyunca sabah çıkıp akşam eve gitmiştir. Reis’e Kavaklı Süleyman da derler. Reis otuzbeş-kırk yaşlarındayken Dudu Hanım’la evlenmiştir. Reis 65 yaşındadır.

Süleyman Reis, ekmek parası kazandığı emektar sandalıyla her akşamki gihi balığa çıkar. Akdeniz’in geniş sularının uzantısında, uzaklardan gelen bir ışık demeti Reis’in dikkatini çeker. Işık demeti içinde bir karaltı gören Reis orada birinin olduğundan şüphelenerek sandalıyla oraya yaklaşır ve yanılmadığını görür, orada bir genç kız vardır. Reis hemen denizdeki kızı sandalına alır. Kıza sorular sorar, fakat genç kız hiç konuşmaz. Genç kızın ismini öğrenemeyen Reis de ona Afrodit’in Piçi diye hitap eder. Süleyman Reis, genç kızı ne yapacağını bilemez, karısının

²¹⁹ a.g.e. , s.176

²²⁰ a.g.e. , s.183

²²¹ a.g.e. , s.176

tepkisinden ve çapkın olan büyük oğlu yüzünden onu eve götürmek istemez, fakat ortada da bırakamayacağı için genç kızı evine götürmek zorunda kalır. Kızın eve gelmesi sorunlar çıkarır, Dudu Hanım kızın evlerinde kalmasına karşı çıkar, büyük oğul ise gözüne kestirdiği kızlara kullandığı güvercin sıfatını genç kız için de kullanır.

Reis, bu olayı gidip polis karakolundaki Bahir Çavuş'a anlatır. Çavuş eve gelir ve genç kızı konuşturmaya çalışır, genç kız ise hiçbir şey söylemez. Bahir Çavuş, genç kızın birkaç gün Reis'in evinde kalmasını söyler, bunun üzerine Afrodit'in Piçi o gece Reis'in evinde kalır. Fakat gecenin ilerleyen saatlerinde genç kız esrarengiz bir şekilde odadan kaybolur. Kızın gecenin karanlığı içinde kapalı duran odadan kaybolması ile ev daha bir altüst olur.

Olay hemen ertesi günü kasabaya yayılır, olay hakkında inanılmaz senaryolar kurulur. Reis ise, kızı bulan şahıs olmasına karşın anlatılanların hiçbirine inanmaz ve olayı "bir akdeniz masalı" diye nitelendirir.

Ortadan kaybolan kızın peşine Reis'in büyük oğlu Topal Cavid'in yanısıra köyün diğer gençleri de düşer. Köyün gençlerinden olan Çaylak da ortadan kaybolur. Söylentiler Topal'ın Afrodit'in Piçi'nin sevgilisi, Çaylak'ın ise kölesi olduğu yolunda olur. İhtiyar balıkçı, oğlunun başına birşey gelmesinden korkar.

Afrodit'in Piçi'nin kaybolduğu geceden itibaren kasabada esrarengiz pek çok olay başgösterir. Topal'la Çaylak'ın ortadan kaybolmasının yanısıra köydeki kayıp sayısı artar, köyde yangınlar çıkar. Tüm bu olaylar gelişirken Reis'in evinin bahçesinde bir gecede bir gül açar. Reis, bunun Afrodit'in Piçinin işi olduğunu ve çiçeğin mutlaka bir hikmeti olduğunu düşündür. Bir yandan endişeyle olayların nasıl son bulacağını düşünen Reis, diğer yandan da eşi ile kızını teselli etmeye çalışır, onlara söylentilere inanmamalarını söyler.

Afrodit'in Piçi ile Topal'ın izi sonunda Yılan Adasında bulunur. Süleyman Reis oğlunu bulmak ümidi ile küçük oğlu Tuğrul'u da yanına alarak Yılan Adasına

gitmek ister, fakat karısı buna engel olur. İhtiyar balıkçı da tek başına Adaya gitme kararı alır. Ona göre ortada garip şeyler olmakla birlikte herşey Yılanlı Adaya gitmesi ile çözüme ulaşacaktır.

Köydeki kayıplardan biri de kasabanın en güzel kızı Batu'dur. Genç kızın kaçırılması ile kasaba halkı gerek genç kızı gerekse Afrodit'in Piçi ile Topal Cavid'i aramaya koyulurlar. Başı çeken köyün gençlerinden Deli Memiş'tir. Birçok yere bakarlar ama onların izini bulamazlar. Sonunda onları aramak için girdikleri Kara Mağarada Tosun Hüsnü'yü ağır yaralı bir halde bulurlar. Adam son nefesini vermeden Afrodit'in Piçi ile Cavid'in nerede olabileceklerini, ve Reis'in evindeki beyaz gülün koparılmasıyla olayların son bulacağını söyler. Bir müddet sonra genç kızın cesedinin bulunması ile de halk iyiden çileden çıkar. Fakat bu olayların hemen akabinde Topal Cavid'in ışıklar saçarak bir beyaz atla gelip yanlarından geçmesi ve ortadan kaybolması halkın korkmasına ve Afrodit'in Piçi ile Cavid'i aramaktan vazgeçmesine neden olur, byu vazgerçişlerinin diğer bir nedeni de Yılanlı Adaya gitmenin zorluğudur. Bu sırada Yılanlı Adaya gitmek üzere Reis çıkıp halkın bulunduğu yere gelir. Halkın bu yolculuğua cesaret etmemesi üzerine, Reis isteyenin arkasından gelebileceğini söyleyerek tek başına bir sandala atlar ve Yılanlı Adaya doğru yol almaya başlar.

Zorlu bir deniz yolculuğundan sonra Reis Adaya ulaşmayı başarır. Reis, adaya ilk çıktığında sadece Afrodit'in Piçinin köpeği ile karşılaşır. Kara köpek ona saldırır ve onu yaralar. Reis de köpeği öldürmek zorunda kalır. Olayın hemen ardından ise bayılır. Uyandığında güneşin ilk ışıkları ile karşılaşır. Ne kara köpek vardır ne de yarası. Bunu düşünürken kara köpek yine çıkagelir. Sanki Reis'in dün gece yaşadıkları bir rüyadan ibaretmiş gibidir. Kara köpeğin yanı sıra beyaz bir at da Reis'in yanına gelir. Bu at, Topal Cavid'in bindiği attır.

Reis, bunları anlamaya çalışırken adaya yaklaşan bir sandal görür. Sandalın kıyıya varması ile Reis, sandaldakilerin kızı ile Deli Memiş olduğunu görür. Onların neden birlikte olduklarına anlam veremez ve bundan huzursuzluk duyarak tepki gösterir. Kızı onu eve götürmek isterse de kabul etmez. Fakat daha sonra Aysel ile

Memiş'in birlikte olmalarının gerçek nedeninin beyaz gülü koparmak olduğunu ve olayların o gülün koparılması ile sona erdiğini öğrenir. Bunun üzerine rahatlar, hatta kızını Memiş'e vermeyi bile düşünür. Adadan ayrılırlarken Aysel, denizin derinliklerinde Afrodit'in Piçi ile Topal'ın cesetlerini görür. Adadan ayrılırlarken cesetler denizin derinliklerinde bırakılır.

AFRODİT'İN PİÇİ (BEYAZ GÜL):

Afroditin Piçi, upuzun sapsarı ipek saçlı, güzel ve ateş parçası bir kızdır; nar tanesi, şeftali renklisidir, vücudu bir üzüm tanesi kadar yumuşaktır. Beyaz mermere benzer. Narin bir kızdır. Güneş yanığı bir ten rengi vardır. Çaylak için bir beyaz güldür.²²² Reis tarafından bulunduğu hiç konuşmaz, yani dilsizdir, fakat daha sonra bülbül gibi şakıdığı söylenir. Afrodit'in Piçi balık gibi yüzer.

Reis'e göre, o "Bir Tanrının piçi olabilirdi. Afrodit'e benzeyen tarafları da vardı ama, bu güzellik Afrodit'in gölgede bırakacak kadar muhteşemdi"²²³

Onun hikâyesini duyan delikanlılar ona kalplerini kaptırırlar. Deli Memiş te onu rüyasında görür, ve ona göre, Afrodit'in Piçi, şahane endamı, çıldırtıcı bakışları ve kıvrak yürüyüşü olan çok güzel bir bayandır.

Afrodit'in Piçi, Süleyman Reis tarafından denizin ortasında bulunarak onun hitabıyla bu isimle çağrılan bir kızdır. Reis, genç kıza bu ismi mitolojik aşk Tanrıçası Afrodit'e benzeyen bir güzelliğe sahip olduğu ve denizin ortasından çıktığı için vermiştir.

Afrodit'in Piçi, Reis tarafından bulunduğu akşam hiç konuşmaz. Kimse onun hakkında birşey bilmemektedir.

²²² Afrodit'in Piçi için "Beyaz Gül" ismini kullanan ilk ve tek kişi Çaylak'tır.

²²³ a.g.e. , s.37

Kız, Reis tarafından eve götürülür. Ev halkı genç kızın bir aşk yarası olduğundan şüphelenmektedir. Genç kızın eve getirilmesi sadece evin küçük kızı Aysel'i mutlu eder. Evde yalnızlıktan sıkılan küçük kıza arkadaş bulunmuştur.

Eve getirildiği gece Afrodit'in Piçi değişik, içli bir şarkı ile esrarengiz bir şekilde ortadan kaybolur. O günden sonra köy halkının da diline düşen Afrodit'in Piçi olayı birçok hikâyeye malzeme olur. Fakat bu olayların yalan ya da doğru olduğu bilinmemesine rağmen bilinen tek gerçek o kızın gelişi ve ortadan kayboluşu ile kasabada bazı karmaşık olayların başlamasıdır. Kasabadaki evlerde yangınlar çıkmaya başlar, kız köyün genç erkeklerinin rüyalarına girer ve kasaba gençlerini peşinden sürükler, tüm bunların yanında köyden insanlar da kaybolmaya başlar. Köyde kızın görüldüğü söylentileri yayılır. Söylentilerden biri de kızın kara bir köpek ve beyaz bir atla görüldüğüdür.

Afrodit'in Piçi olaylar geliştikçe, Reis tarafından ilk bulunduğu saf, masum, zavallı ve dilsiz bir genç kız olmaktan çıkar ve bir afeşte haline gelir. O kızın köye gelişi ile köy uğursuzluğa uğrar. Erkekler kölesi olur, genç kızlar kaçırılır. Kölesi olan gençlerin başında Topal gelir ve Çaylak gelir. Topal, Afrodit'in Piçi'nin sevgilisi, Çaylak ise kölesidir.

Olaylar gelişedursun, başka bir olay daha oluverir esrarengiz bir şekilde, Süleyman Reis'in evinin bahçesinde bir gecede beyaz bir gül dikilir. Ev halkı bunun nasıl olduğunu anlamamakla birlikte, Afrodit'in Piçinin bu işte bir parmağı olduğunu da hisseder.

Olaylar köyün genç kızlarından Batu'nun kaçırılması ile son raddeye gelir ve kasaba halkı Afrodit'in Piçi ile Topal'ın peşine düşerler. Sonunda Yılan Adasında oldukları anlaşılır. Fakat köy halkı beladan korktuğu için Adaya gitmeye çekinir. Süleyman Reis tek başına oraya gider.

Reis, Adaya ayak bastığında Afrodit'in Piçine ait olan kara köpekle karşılaşır. Önceleri çok uysal ve sevimli olan köpek bir anda canavarlaşır ve Reis'e saldırır.

Reis yara almakla beraber köpeği de öldürmek zorunda kalır. Bu olayın hemen ardından da bayılır. Ertesi gün uyandığında ne ayağındaki yara vardır ne de kara köpeğin cesedi. Reis bunun şaşkınlığını yaşarken kara köpek çıkagelir, ardından da beyaz bir at.

Biraz sonra Reis, uzaktan bir sandalın Adaya yaklaştığını görür. Gelenler kızı Aysel ile Deli Memiş'tir. Adaya vardıklarında Reis'e olanları anlatırlar. Süleyman Reisin evindeki beyaz gül Afrodit'in Piçinin canı, topal güvercin ise Topal Cavid'in canıdır. Beyaz gül Aysel ve Memiş tarafından koparılır, bu sırada buna engel olmaya çalışan güvercin ise öldürülür. Böylece Topal ile Afrodit ölür, olaylar da son bulur. Topal ile Afrodit'in Piçinin cesetleri Reis ve Aysel tarafından denizin derinliklerinde görülür.

Her şeyin ardından cesetler denizin derinliklerinde terkedilerek eve dönmek üzere yol alınır.

TOPAL CAVID:

Cavid, Süleyman Reis'in büyük oğludur. Ev halkı ondan çekinir. Nedeni, sadece işe yaramaz oluşu değil tehlikeli bir kişi oluşudur. Reis'e göre aile içinde en tehlikeli kişi olan Topal, kendisine kız emniyet edilemeyecek birisidir. Topal böyle şeylere (namusa) değer vermediği için eline düşen kızları mum gibi eriten bir insandır. Reis'e göre; "Cavid Ağa dedikleri zaman küçük dağları kendi yaratır."²²⁴ Reis, Topal'ı sevmez, hatta ona belâ bile okur. Güvenilir olmayan, birçok yuvanın yıkılmasına neden olan sarhoş, ayyaş, namussuz ve utanmaz bir adamdır. Hiçbir iş yapmayan, gece gündüz içen bir kişidir.

İlk aşklarını, güzelliğine rağmen ayağının aksaklığı yüzünden kaçırmış olan Cavid doğuştan topaldır. Bu yüzden ona Topal Cavid derler. Cavid'in en sevdiği hayvan güvercindir. Beğendiği kızlara da güvercin diye hitap eder, Afrodit'in Piçine de güvercin diye etmiştir.

---

²²⁴ a.g.e. , s.11

Reis'in denizde bulduğu Afrodit'in Piçini eve getirmesinden tedirgin olan Duda Hanım ile Süleyman Reis'in esas çekindikleri Topal'dır. Çünkü Topal kıza kötü birşey yapabilecek karakterde birisidir. Zaten Topal kıızı gördüğünde de "Nereden buldunuz bu güvercini?" diye sorar.

Beğendiklerinden güvercin diye bahseden Topal, babasının ve küçük kardeşi Tuğrul'un sert tavrı karşısında kıza dokunmayacağına söz verir. Fakat enteresan bir olay olur ve Topal genç kıza bir anda tutulur. Genç kız ortadan kaybolduğu gece Topal çıldırır, Mecnun'a döner, hatta gözyaşı döker. O ana kadar ondan çekinen ailesi bile ona acır.

Bir sonraki günlerde Topal eve gelmemeye başlar. Ve birt müddet sonra da tamamen ortadan kaybolur. Ailesi onun başına birşey geleceğinden çok korkar. Çünkü onlara göre Afrodit'in Piçi uğursuzluk taşımaktadır. İleriki günlerde kasaba halkının diline Afrodit'in peşine düşüp ortadan kaybolan Topal da düşer. Söylentilere göre Topal Afrodit'in Piçinin hem sevgilisi hem de kölesi olmuştur ve genç kızın her dediğini yapmakta köyü mahvetmekten çekinmemektedir. Zaten Topal'ın kişiliği de buna müsaittir.

Daha sonra Topal, kasabalılar tarafından beyaz bir atın üzerinde görülür. Topal, atın üzerinde ışıklar saçmakta ve söylentilere göre Topal'ın beyaz atı da uçabilmektedir.

Bu olaylar olurken Süleyman Reis'in evinin bahçesine bir gecede bir gül dikilir. Topal bir güvercin ise sürekli gülü ziyaret eder.

Olayların sonunda, Topal'la Afrodit'in Piçinin izi bulunur. Topal'la Afrodit'in Piçi Yılanlı Ada'da orada saklanmakta ve günlerini gün etmektedirler. Süeyma Reis Yılanlı Ada'ya gitmeyi başarır, aynı zamanda da Aysel ile Memiş evin bahçesindeki Afrodit'in Piçinin canının bulunduğu beyaz gülü koparırlar ve buna engel olmak isteyen topal güvercini de öldürürler. Topal güvercin Cavid'in canını

taşıdığı için Afrodit'in Piçi ile birlikte o da ölür. Onların ölümü ile kasabadaki olaylar sona erer.

Topal ile Afrodit'in Piçinin cesetleri Akdenizin derin sularına gömülür.

AYSEL:

Aysel, Süleyman Reis'in en küçük çocuğu ve tek kızıdır. Aysel henüz on yaşındadır, fakat Reis'e göre yavaş yavaş palazlanmaktadır. Reis talihlisini bulunca onu evlendirmeyi düşünür. Reis, kızına güvenir ve onu canı kadar sever. Dudu Hanıma göre ise Aysel, ağızındaki bir lokmayı bile başkalarına vermekten zevk alan bir kızıdır.

Aysel, duygulu, hayalleri olan gencecik bir kızıdır. Afrodit'in Piçi eve getirildiğinde buna tek sevinen o olur. Sürekli can sıkıntısı içinde olan Aysel bulmanın heyecanını yaşar. Fakat bu sevinç ve heyecan çok sürmez. Aynı gece Afrodit'in Piçi ortadan esrarengiz bir biçimde kaybolur.

Daha sonraki günlerde Aysel kasabada yayılan haberleri babası, ağabeyi tarafından öğrenmeye çalışır. Kasabanın dedikoducu kadınları da zaman zaman eve gelerek duydukları dedikoduları Aysel ve annesine anlatırlar.

Afrodit'in Piçinin kaybolmasından kısa bir süre sonra Topal da ortadan kaybolur. Aysel'in üzüntüsü ikiye katlanır. Fakat evde oturup bir haber beklemekten ve annesine tesel vermekten başka birşey yapamaz.

Aysel bir akşam bahçede daha önce görmediği bir beyaz güle rastlar. Bir gecede bahçede bir gülün bitmesi onu şaşırtır, hemen annesine gider. Annesi önce kızının delirdiğini düşünerek üzülürse de bahçeye çıktığında o da gülü görür. İkisi de bunda Afrodit'in Piçinin parmağı olduğunu düşünürler. Annesi gülü koparmak isterse de Aysel ağabeyinin başına kötü bir şey gelebileceğinden korkarak annesine izin vermez. Gül koparılmaz.

Bu sıralarda kasabadaki bazı kişiler aniden ortadan kaybolur. Aysel de bunlardan biri olmaktan son anda kurtulacaktır. Afrodit'in Piçi tarafından rüyasında kaçırılmaya çalışılır. Fakat Tosun Hüsnu'nün yardımı ile ondan kurtulmayı başarır. Köyün diğer genç kızlarından olan Batu ise bu kadar şanslı olamaz, kaçırılır ve ertesi günü de cesedi bulunur. Bunun üzerine kasaba halkı Afrodit'in Piçi ile Topal'ın peşine düşerler. Sonunda onların Yılanlı Adada oldukları anlaşılırsa da oranın tehlikeli olması nedeniyle kasabalı oraya gitmekten çekinir. Süleyman Reis tek başına Yılanlı Adaya gitmeye karar verir. Aysel, ağabeyinin de acısını yüreğinde hissetmenin ve babasını kaybetme korkusuyla babasına engel olmaya çalışırsa da ihtiyar adam tek başına adaya gider. Aysel, babasını yolcu edip eve dönerken Memiş önünü keser. Memiş, Tosun Hüsnu'den beyaz gülü öğrenmiştir. Afrodit'in Piçi'nin canı beyaz güldedir ve gül koparılsa herşey sonra erecek, felâket bitecektir. Memiş, Aysel'i ikna eder ve beraber eve giderler. Bahçeden beyaz gülü koparmaya çalışırken total güvercinin saldırısına uğrarlar ve onu öldürmek zorunda kalırlar. Tüm bu olaylar olurken Aysel Memiş'e, Memiş de Aysel'e karşı birşeyler hissederler, fakat ikisi de birbirlerine hiçbir şey belli etmezler.

Beyaz gülün ortadan kalkmasıyla Aysel ile Memiş derhal Yılanlı Adaya giderler ve her şeyi Süleyman Reis'e anlatırlar. Adadan denize bakarken Aysel denizin derinliklerinde Topal ile Afrodit'in Piçinin cesetlerini görür. Beyaz gülü koparıırken ağabeyinin canını taşıyan total güvercinin öldürülmesi ağabeyinin de ölmesine neden olur.

Aysel, babası ve Memiş'le eve dönmek için yol alır, Topal'la Afrodit'in Piçi ise birlikte sonsuza kadar sürecek derin bir uykuya çoktan dalmışlardır..

DUDU HANIM:

Süleyman Reis'in karısı olan Dudu Hanım, Reis'in tabiriyle, dili çekilmeyen, sürekli söylenen bir insandır.

Dudu Hanımla Reis, evlendiklerinde Dudu Hanım on beş, Reis ise otuz beş-kırk yaşlarındadır, otuz yıldır Süleyman Reis'le evlidir. Reis'le ilk evlendikleri zamanlarda ondan çok çekmiştir.

Süleyman Reis'in eşi olan Dudu Hanım, Afrodit'in Piçinin eve getirilmesinin ilk anından itibaren huzursuzluk duyar. Kadın olmanın verdiği bir içgüdüyle evin parçalanacağı korkusunu yaşar. Sonraları ise büyük oğlunu kaybetmekle birlikte kasaba da birçok felâkete uğrayacaktır.

Süleyman Reis, genç kızı eve getirince Topal'ın kıza zarar verebileceğinden ürken Dudu Hanım, Reis'e kızar. Genç kızın yanlarında kalmasının tehlikeli olabileceği yanısıra Aysel'in de kısmetinin kapanabileceğini düşünür ve bu düşüncesini kocasına söyler. Afrodit'in Piçi ortadan kaybolunca, büyük bir beladan kurtulduklarını düşünerek rahatlayan Dudu Hanım, oğullarının genç kıza tutulduklarını anlamasıyla yeniden huzursuzlanır. Ona göre aşk, tehlikeli bir duygudur ve oğulları her türlü deliliği yapabilecek kadar kör hale gelme tehlikesi içindedirler.

Topal'ın, Afrodit'in Piçinin peşine düşerek ortadan kaybolması Dudu Hanımı perişan eder. Kadın, oğlunun başına kötü bir şey geleceğinden çok endişelenir, hastalanır, yataklara düşer. Komşulardan, kocasından ve küçük oğlundan gelişmeleri öğrenmeye çalışır. Öğrendiği ise, Topal'ın Afrodit'in Piçinin peşine takılıp kölesi haline geldiğidir.

Bu sırada kızı Aysel, evlerinin bahçesinde bir gecede bir beyaz gülün dikildiğinden bahseder. Kadın, kızının da aklını kaçırdığını düşünürse de endişe içinde çıktığı bahçede beyaz gülü görür. Bunun Afrodit'in Piçinin işi ve uğursuzluğu olduğunu düşünerek hemen gülü sökmek ister. Aysel'in ağabeyinin de bundan zarar göreceğini düşünerek annesine karşı çıkar, annesi de Cavid'e zarar gelmemesi için gülü kopaarmaktan vazgeçer. Aysel ve Dudu Hanım, Süleyman Reis eve geldiğinde onu da bu durumdan haberdar ederler.

Her geçen gün olayların karışması, yangın olayları ve kayıp insanların artması ile kasabalılar Afrodit'in Piçi ile Topal'ın peşine düşerler. Süleyman Reis de küçük oğlu Tuğrul'la onları aramaya gitmek isterse de büyük oğlunun kaybetmenin acısını duyan dudu Hanım küçük oğlunu da yitirmekten korkarak kocasına karşı çıkar. Süleyman Reis de Adaya tak başına gider.

Sonunda ise bahçedeki gül Aysel ve köyün gençlerinden Deli Memiş tarafından koparılır, buna engel olmak isteyen Topal güvercin de öldürülür. Afrodit'in canını taşıyan gülün koparılması ve Topal'ın canını taşıyan Topal güvercinin de öldürülmesi ile Topal ve Afrodit'in Piçi ölür. Olaylar böylece son bulur.

TUĞRUL:

Evin küçük oğlanı olan Tuğrul, ağabeyi Topal Cavid'den çok farklı bir kişiliğe sahiptir. Annesinin deyimiyle evin en kibar ve en uslu kedisidir. Ailesi onu sarı kedi diye sever. Tip olarak gök gözleri olan ve çam yarması gibi bir adam olan Tuğrul kişilik olarak ise temiz, efendi bir kişidir. Reis'e göre ailedeki en merhametli insan Tuğrul'dur. Reis'e göre adam olmaya niyetli olan Tuğrul, ağabeyi gibi ne içer ne de aylak aylak dolaşır. Çalışarak evin yükünü hafifletmeye çalışır. Çalışkanlığı sayesinde de çalıştığı yerde çıraklıktan kalfalığa yükseltilir.

Afrodit'in Piçi eve getirildiğinde ağabeyine kıza dokunmamasını söyler. Kıza acıma ve sevgi ile bakar, diğer yandan ise farketmeden yüreğine bir sevda tomurcuğu düşer. Kızın ortadan kaybolmasına ağabeyi gibi o da çok üzülür ve çıkıp kıızı aramak, bulmak ister.

Tuğrul, dışarıdan öğrendiklerini eve gelince annesine ve kızkardeşine anlatır. Babası, Afrodit'in Piçi ile Topal'ı aramaya gideceğinde de onunla gitmek ister, fakat annesinin karşı çıkması ile gitmez. Süleyman Reis, Yılanlı Adaya tek başına gider. Aysel ile Memiş'in Reis'in evinin bahçesindeki beyaz gülü koparmaları ile olaylar son bulur.

ÇAYLAK:

Çaylak, geçimini balıkçılıkla sağlayan kasabalı gençlerden biridir. Genç, güzel bir çocuk olan Çaylak, Topal'dan daha zeki daha dinçtir. Bir kulübede yaşayan Çaylak Afrodit'in Piçine romanın ismi olan "Beyaz Gül" ismini takan kişidir. Denizlerde doğup büyüne Çaylak için denizden başka bir dünya yoktur. Rüyalarını hep denizde görür, gündüzleri, geceleri avlayabildiği, avlamak istediği balıkları hayal ederek yaşar, sonunda bu hayaline bir kız; yani Afrodit'in Piçi de girer. Afrodit'in Piçi olayını duyup onu rüyalarında gören ve kıza aşık olanlardan biri haline gelir. Süleyman Reis'le balığa çıktıkları bir gün ona kıza hakkında sorular sorar ve duyduklarını anlatır. Hayatı deniz olan Çaylak, Afrodit'in Piçi yüzünden balıkçılığı bile bırakacağını kıızı arayacağını söyler.

Çaylak, kıza aşık olmuştur ve onu bulmanın hayalleri içindedir. Sonunda Topal gibi olur ve kızın peşine düşer. Kasabanın çocukları onu Afrodit'in Piçinin peşinden giderken görürler. Bunun üzerine Çaylak yakalanarak polis karakoluna götürülür ve Bahir Çavuş tarafından sorguya çekilir. Çaylak hiçbir şey bilmediğini söylerse de şüpheli durumunda olduğu için karakoldaki hücreye atılır. Hücreye atıldığında mucizevi bir olay olur, görevli polis etkisiz hale getirilir ve Çaylak hücreden kaçır. Daha sonra Dişli Zehra, Bahir Çavuşla konuşurken Çaylak'ın Afrodit'in Piçinin kölelerinden olduğunu söyler. Çaylak'la ilgili, genç oğlanın genç kıızı evinde sakladığı hususunda söylentiler bile dolaşır. Bunun üzerine Çaylak'ın evi aranır da bir şey bulunamaz.

Kasabadaki olaylar devam ederken Çaylak'ın kulübesi de esrarengiz bir biçimde yanar. Herkes Çaylak'ın de o an kulübede olduğunu ve yanarak öldüğünü düşünürler.

Beyaz gülün koparılması ve topal güvercinin de öldürülmesi ile Afrodit'in Piçi ile Topal ölür. Olaylar böylece son bulur. Çaylak'a ne olduğu ise öğrenilemez.

BAHİR ÇAVUŞ:

Köyün polislerinden üst rütbeye sahip olan ve ahali tarafından başağa olarak çağrılan Bahir Çavuş, olayların çözülmesi için elinden geleni yapar. Afrodit'in Piçinin izini bulmaya çalışırsa da bunu başaramaz. Afrodit'in Piçi, Bahir Çavuşun olayları açığa çıkararak onu yakalamaya çalışmasından dolayı Çavuş'a zarar vermeye çalışır, evini yaktırtmaya çalışır. Ev ilk sefer yanmazsa da ikinci seferde ev, içinde bulunan eşi ve kızı ile birlikte küle döner. Çavuş evini kaybetmekle kalmaz, eşinden ve kızında da olur.

DELİ MEMİŞ:

Memiş, köyün gençlerinden olup Deli Memiş diye anılır. Deli Memiş eli, gözlü kanlı bir delikanlıdır. Zekâsına ve pazuşuna güvenen bir delikanlı gibi görünür, fakat esasta zayıf, korkak ve miskin bir kişidir.

Olayların artması ve köyün genç kızlarından olan Batu'nun kaçırılması ile kasabalıların başına geçerek Afrodit'in Piçi ile Topal'ın peşine düşer. Deli Memiş'in, Batu'nun kaçırılışına çok üzüldüğü için Afrodit'in Piçi ile Cavid'i aradığı düşünülür ama aslında Memiş'in asıl maksadı Afrodit'in Piçini bulmaktır. Afrodit'in Piçi Memiş'in de rüyalarına girerek onu etkilemiştir. Fakat Memiş kendisini rüyalarında bile baştan çıkararak korkuttuğu için Afrodit'in Piçini bulduktan sonra onu dişleriyle çiğnemeyi, yani öldürmeyi düşünür.

Onları ararlarken Tosun Hüsnü'yü Kara Mağara'da ağır yaralı bir şekilde bulurlar. Hüsnün Amca, son nefesini verirken Süleyman Reis'in evinin bahçesindeki beyaz gülü ve Afrodit'in Piçinin canının o gülde olduğunu, koparıldığı takdirde olayların son bulacağını söyler.

Önceleri gençliğinin ve Afrodit'in Piçinin yüreğinde yaktığı ateşin de etkisiyle onu bulmaya çalışırsa da köyün genç kızlarından Batu'nun kaybolup

ölüsünün bulunması, Tosun Hüsnü'nün de ölümüyle beyaz gülü bulup koparmaya karar verir. Afrodit'in Piçi ortadan kaldırılmalıdır.

Süleyman Reis Yılanlı Adaya tek başına giderken Memiş Aysel'i bulur ve ondan beyaz gülün yerini göstermesini ister. Aysel, Memiş'in beyaz gülü nasıl öğrendiğini merak etmekle beraber yerini de söylemez. Memiş'in Tosun Hüsnü'den öğrendiklerini anlatmasıyla Aysel ona beyaz gülün yerini gösterir. Bunlar olurken Memiş Aysel'i sevdiğini farkeder ve onunla evlenmeyi düşünür ama Aysel'e birşey belli etmez. Birlikte eve giderler ve bahçeden beyaz gülü kopararak atarlar, bu sırada onlara saldıran topal güvercini de öldürürler. Bu olayın hemen ardından Yılan Adasına giderek Süleyman Reis'e herşeyi anlatırlar. Süleyman Reis, Aysel'in yanında Memiş'i gördüğü zaman sinirlenirse de beyaz gül olayını öğrenince hem yumuşar, hatta kızını Memiş'e vermeyi bile düşünür. Aysel, babası ve Memiş, Yılan Adasını terkederek evlerine doğru yol alırlar.

DIŞLI ZEHRA:

Mahallenin Dişli Zehrası olarak bilinen bu kahraman, gençliğinde herkesi kendine aşık edecek güzellikte ve olgunluk devresinde de güzelliğini biraz da olsa devam ettirmiş fakat eski şöhreti kalmamış bir kadındır. Gençliğinde "Altındiş Zehra" olarak anılırken, bu olgunluk devresinde "Dişli Zehra" olarak çağrılan Zehra hakkında romanda geçen alıntılar şunlardır²²⁵:

"Eski atlılara benziyordu ama, o da zamanın potasında erimeğe yüz tutmuştu. Eskiden gerdanına takılan bendoların yerinde şimdi yeller esiyordu.

Dişli olmasına rağmen dişliydi ama, gene de güzeldi. Devrinin en güzellerindendi. Hayatında çok tencereler devirmiş, çok kazanlar kaldırmıştı. Erkek gibi bir insandı. Çoğu zaman ayağına çizmelerini geçirir, sırtına tüfeğini alır, düz yol

²²⁵ Bu alıntılar, Dişli Zehra isimli kahraman hakkında daha iyi bilgi vermesi maksadıyla incelememize alıntı halinde alınmıştır.

boylarını terkederek, dere tepe, dolaşır, avlanırdı. Beğendiği genci de peşine takmasını, sürüklemesini çok becerirdi.

Yamandı Dişli Zehra. Söğütlükten tutunuz da Templos ovalarının ta ötesinde onu tanımayan yoktu. Zehra nerede aransa, orada Hızır gibi hazır bulunurdu. Onun da adı çok masallara karışmış, yıllarca efsane kahramanı gibi yaşamıştı. Fakat o da yalanın yolcusu olmuş, o da yalanlar içinde, zamanın elinde eriyip gitmişti.”²²⁶

“Zehra artık yıldızının söndüğünü anlıyor, gittikçe yaşlanmakta oluşuna üzülüyor, fakat bir müddet zaman daha yaşlı erkekleri kendine çekebilecek bir güzelliğe sahip olduğu için teselli buluyordu.

“Yosmam, Zehram” diyen dudaklardan artık eser kalmamıştı. Yasemen, gül, demetleri gelmiyordu artık. Şanoda görüldüğü zamanlar, alkış tufanına cevap veremez, koltuklardan birininüstüne kapanır, çığlıkları, alkışları yudum yudum içercesine dinlerdi. Bu aşkın alkışları, gençliğin, güzelliğin, şuhluğun alkışlarıydı. Fakat şimdi yüzüne bakan, onunla ilgilenen kaç kişi kalmıştı? Arada bir sarhoş amca geliyor, birde çöpçü Nafi göz kırıp geçiyordu. Eskiden böylelemiydi ya?

Adını bile değiştirmişlerdi. Bir zamanlar ona “Altındış Zehra” diyenler, şimdi yalnız “Dişli Zehra” diyorlardı.”²²⁷

Romanın ortalarında Dudu Hanım büyük oğlu Topal Cavid’in kaybolmasından sonra hastalanır, Dişli Zehra da çorba yapar ve Dudu Hanıma geçmiş olsuna gider. Bu sırada kapı hızla çalınır. Aysel kapıyı açar, Tavşanlının Cemaliye Hanım hızla içeriye girer. Korku ve heyecan dolu bir haldedir. Dişli Zehra onun neden böyle olduğunu merak eder ve kadını konuşturmak için sürekli konuşur, ne olduğunu sorar. Cemaliyue Hanım anlatacağı şeylere inanılmayacağını düşünür bunun üzerine Dişli Zehra ona hırçın bir şekilde anlatmasını söyler. Cemaliye Hanımın kendine gelememesi üzerine merakının verdiği kızgınlıkla kadına Dudu

²²⁶ a.g.e., s.83

²²⁷ a.g.e., s.88

Hanımın evinde rest çeker ve konuşmadığı takdirde evden çıkıp gitmesini söyler. Dişli Zehra'nın sıkıştırılmalarından canı sıkılan Aysel kadını rahat bırakmasını nasıl olsa gördüklerini anlatacağını söyler. Dişli Zehra kadın hiçbir şey anlatmadığı halde yalan söyleyeceğini söyler, kadının üzerine dahi yürür, Aysel yine Dişli'ye müdahale etmek zorunda kalır.

Cemaliye Hanım başından geçen kaçırılma olayını anlatırken de, anlattıktan sonra da Dişli Zehra ona sürekli müdahale eder, abartmamasını ve yalan katmamasını söyler. Cemaliye Hanım başından geçenleri anlattıktan sonra ise Dişli Zehra, kendisini alt etmek için Tavşanlı'nın yalan söylediğini düşünür, kadının yalan konuştuğunu söyler, bunun üzerine iki kadın laf dalaşına girerler. Zaten iki kadın birbirini çekememektedir. Bunun nedeni de gençliklerinde ikisinin de güzel olmaları ve birbirleriyle yarışmalarıdır. Sonunda Aysel ile annesi dayanamazlar ve her iki kadını da nezaketli bir şekilde evden kovarlar.

Bu olaydan sonra Cemaliye Hanım'ın evinde esrarengiz bir şekilde yangın çıkar, fakat yangın polisin ve halkın yardımı ile söndürülür. Bu yangını Dişli Zehra'nın çıkardığından şüphelenen Bahir Çavuş onu polis karakolunda sorguya çeker, kadın ise tüm suçu Cemaliye Hanıma yükler ve Dudu Hanımın evinde duyduklarını polise anlatır. Bunun üzerine Çavuş Dişli Zehra'nın sorgulamasını yapıp Cemaliye Hanımı çağırır ve onu da sorgular.

Dişli Zehra sorgulama sırasında Bahir Çavuşa bildiklerini anlatır. Afrodit'in Piçinden, kimsenin ona zarar veremediğinden, Afrodit'in Piçinin genç bir kız değil bir kadın olduğundan bahseder. Dişli Zehra'nın anlattıklarına göre işin içinde sadece Afrodit'in Piçi değil başka kızlar da vardır ve bu kızlar gençlikleri güzellikleri ve şuhlukları ile genç erkekleri kendilerine tutsak ederler bazen severler bazen de onlara kötü davranırlar. Tutsak olan erkeklerin başına Topal Cavid olduğunu, onun dışında da Çaylak'ın evinde çıkan yangında ölmediğini ve hala daha Afrodit'in Piçinin tutsağı olduğunu anlatır, esas başı çekenin ise Topal Cavid olduğundan söz eder. Bu anlattıklarına Bahir Çavuş inanmakta güçlük çekmesi üzerine Dişli Zehra, Çavuş'a

Tavşanlının Cemaliye Hanımı da sorgulamasını, onun da aynı şeyleri daha da ayrıntısıyla anlatacağını söyler.

Bahir Çavuş ise Zehra'ya, ona inanmadığını ve onun Cemaliye Hanımla uğraştığı için bu yalanları uydurduğunu söyler. Bunun üzerine Zehra kızar ve Çavuş'a Topal Cavid'in listesinde onun da adı olduğunu, bir gün gelip Cavid'in onu da mahvedeceğini söyler.

Dişli Zehra bu sorgulamadan sonra merkezden çıkar, çıkarken de Cemaliye Hanımın polis karakoluna girdiğini görür.

Bu sayfadan sonra romanda Dişli Zehra ile ilgili hiçbir şey yoktur.

TAVŞANLININ CEMALİYE HANIM:

Tavşanlının Cemaliye Hanımın fizikî ya da kişilik özellikleriyle ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Tavşanlının Cemaliye Hanım hızla Reis'in evinin kapısını çalar, içeriye bir solukta girer ve içeri girer girmez içmek için su ister. Korku ve heyecan içinde olan Cemaliye Hanım, su içtikten sonra da sıcak su ister, bunun üzerine Aysel ona çay getirir. Cemaliye Hanım çayı yudumlayınca kendine gelir gibi olur. Bir an nerede olduğunu kavrayamaz ve geldiği evin Reis'in yeşil evi olup olmadığını sorar. Oradakiler kadının delirdiğini dahi düşünürler. Cemaliye Hanım anlatacaklarına inanmayacaklarını düşünür, fakat Dişli Zehra ona anlatmasını söyler. Cemaliye Hanım ise bir türlü kendine gelemmez, fenalık geçirir. Aysel, Dişli Zehra'ya susmasını söyler ve kadının herşeyi anlatacağını söyleyerek Cemaliye Hanımın biraz olsun rahatlamasını sağlar.

Kadın biraz kendine gelir gelmez gördüklerini anlatmaya başlar. Bağrıyanık Çeşmesinde destisini doldururken Topal Cavid'in beyaz bir atla onu kaçırdığını ve bir mağaraya götürdüğünü, orada duyduğu Afrodit'in Piçinin sesi ile bazı

konuşmaları ve Topal Cavid'in yolladığı "Beni aramaktan vazgeçsinler" mesajını anne ve kızına aktarır.

Tavşanlının Cemaliye Hanımın anlattıklarını Dili Zehra da dinler, fakat onun kasabada ismini duyurmak ve kendi ismini zedelemek istediğini düşünerek yalan uydurduğu düşüncesiyle kadını yalancılıkla suçlar.. Bunun üzerine iki kadın lâf kavgasına girerler. Sonunda da Aysel ile Dudu Hanım devreye girerler ve iki kadını da nezaketli bir tavırla evden kovarlar.

Bu olaydan kısa bir süre sonra bu kez de Cemliye Hanımın evinde yangın çıkar. Nedeni meçhul olan bu yangın polis ve halk sayesinde söndürülür. Yangını çıkarmanın Dişli Zehra olduğu düşünülür ve Zehra sorgulama için polis merkezine çağrılır. Sorgulamadan hemen sonra Tavşanlının Cemaliye de polis karakoluna gelir ve o da Bahir Çavuş tarafından sorguya çekilir.

Çavuş tarafından sorguya çekilen Cemliye Hanım başından geçenleri anlatmasına rağmen Çavuş ona inanmaz. Diğer tüm kadınlar gibi onun da yalan söylediğine inanır. Cemliye Hanım ise, Topal'la bir geçmişleri olduğu için Topal'ın intikam almak amacıyla kendisini seçtiğini düşünür. Cemaliye Hanım başından geçenler dışında Afrodit'in Piçi ve Topal Cavid hakkında da bilgi verir. Afrodit'in Piçi konuşmayan genç bir kız değil bülbül gibi şakıyan ve Topal'ın haddinden gelen tek kadındır. Topal'ı kendine âşık etmiştir. Perilerin tutsağı olan Topal onların söylediklerini yerine getirir. Topal ile Afrodit'in Piçi yakalanmadığı takdirde de kasabaya büyük felaketler gelecektir. Bahir Çavuş bu sözlere de inanmadığını söyleyince Cemaliye Hanım polis karakoluna yalan söylemek için gelmediğini ve yalan söylemesi için hiçbir neden olmadığını söyler. Bahir Çavuş sorgulamadan sonra Cemaliye Hanımın gitmesine müsaade eder, kadın giderken gülümser fakat neden gülümsediği bilinmez.²²⁸

²²⁸ Cemaliye Hanımın nedensiz yere gülümsemesi, kadının yalan söylemesinden, masal anlatmasından ileri gelmektedir. Romanın bütünü ile bu kısmını düşünecek olursak yazar bize burada bir masal anlattığını tekrar hatırlatır, fakat romandaki masalı devam ettirerek sonuca da ulaşmaktan vazgeçmez. Yazar masalı gerçeğe dönüşle değil yine bir masal olarak bitirecektir.

Bu sayfadan sonra romanda Tavşanlının Cemaliye Hanıma rastlanmaz.

TOSUN HÜSNÜ:

Tosun Hüsni, kasabanın kara amcasıdır. Fakat karam amca sıfatıyla tanınmasına rağmen genç, gürbüz ve cesur bir adamdır. Tosun Hüsni, Afrodit'in Piçinin tutsaklarından birisidir. İnsanları ve dünyasını çok seven bir kişi olan Tosun, bu yüzden Afrodit'in Piçinin tuzağına düştüğünden ve bu oyunun içinde yer aldığından dolayı çok acı çekecektir.

Önceleri normal hayatını idame ettirirken Afrodit'in Piçinin arzusu üzerine kaçırılarak köle yapılır. Onun korkusu yüzünden tutsaklıktan kurtulamayan Tosun Hüsni Afrodit'in Piçinin emirlerini yerine getirir. Ona verilen görevlerden biri de kaçırılmış olan kasabalısı Aysel'in Afrodit'in Piçine gideceği Günah Köprüsüne kadar götürmektir. Aysel gözleri bağlı bir halde Tosun Hüsni tarafından bu yolculuğa çıkar. Aysel önceleri Tosun'u tanıyamaz fakat daha sonra Tosun kim olduğunu Aysel'e söyler ve yolculuk boyunca da Aysel'e nasihatlerde bulunur. Genç kıza başına gelecekleri anlatır, ona Allah'a sığınmasını, soğukkanlı olmasını ve Afrodit'in Piçine karşı gelmemesini söyler. Tosun Hüsni ayrıca genç kızı günah köprüsünde başka bir tutsağı devredecek olsa bile onu gölgesiyle takip edeceğini ve başına bir şey gelirse onun yardımına koşacağını söyler. Bunun dışında genç kızdan onu ele vermemesini, bu anlattıklarını kimseye söylememesini ister. Aysel bir an Tosun Hüsni'ye acır, erkekliğinin, cesurluğunun kalmadığını ve Afrodit'in Piçinin tutsağı olduğunu düşünür. Fakat daha sonra yanlış bir hareket yaptığı anda öleceğini de düşünerek Tosun'a acır ve ona sözlerini dinleyeceğini, adamın başını belaya sokmayacağını söyler. Tosun Hüsni bunun üzerine dayanamaz ve ağlar, genç kıza hayır dua koyar.

Tosun genç kızı günah köprüsüne götürür ve genç kızı orada bırakarak kayıplara karışır.

Genç kız, bu yolculuk esnasında zor anlar yaşar, kurtulmak ister, bu yüzden Tosun Hüsnü'den de içten içe yardım dilenir, fakat Tosun Hüsnü gerek canından olacağından korktuğu gerekse bir tutsak olduğu için genç kıza yardım edemez. Tosun Hüsnü, Aysel'i gideceği dehlizin kapısına kadar takip eder fakat öteye gitmenin zor olacağını düşünerek dehlizin kapısından geri döner.

Bu yaşananlardan sonra Tosun Hüsnü, Bahir Çavuşa her şeyi anlatmaya karar verir, fakat anlatamaz. Daha sonra Tosun Hüsnü ağır yaralı bir şekilde bulunacak ve bulunduktan kısa bir süre sonra da ölecektir.

Aysel'in rüyasında kaçırılma girişiminden sonra bu kez de kasabanın en güzel kızı Batu kaçırlır. Kasabalı halk, kasabanın gençlerinden olan Deli Memiş'in önderliğinde gerek genç kıza gerekse Afrodit'in Piçi ile Topal Cavid'i bulmak için aramaya çıkarlar.

Deli Memiş ve kasaba halkı onları ararken Allı Mâbed'e, Kızıl Belen'e bakarlar, Temploz köyünden geçerler. Bu aramalar sırasında Beyaz Belen'deki Kara Mağaraya da bakarlar ve orada Batu'yu ya da Afrodit'in Piçi ile Topal Cavid'i değil Tosun Hüsnü'yü bulurlar. Tosun Hüsnü ağır yaralı bir haldedir. Deli Memiş ve ahali ona bunu kimlerin yaptığını sorarlar Tosun Hüsnü ise memleketin mahvolacağını söyleyerek isim vermez. Yalnız nerede oldukları sorulduğunda bilmediğini fakat Yılan Adasında ya da Yüzbirevlerde olabileceklerini söyler. Bunun dışında, Batu'yu kaçıranların da aynı kişiler olduklarını, sadece Batu'yu değil Aysel'i de kaçırmaya çalıştıklarını ama Topal'ın buna mani olduğunu söyler. Bunun yanında kasabaya dönmelerini, çünkü Bahir Çavuş'un evinin yakılacağını da anlatır. Son söz olarak Reis'in evinin bahçesindeki beyaz gülden bahsederek, o gülün koparılıp yakılması halinde tüm olayların sona ereceğini fısıldar. Tosun sırtına bir kama yiyerek ağır bir şekilde yaralanmıştır. Deli Memiş Tosun'un sırtındaki kamayı çıkarır ve fıskıran kanın deliğine de bir gömlek parçası tıkar, fakat kanı durdurmamak mümkün olmaz.

Tosun Hüsnü, bir yandan yarasının acısını duyarken diğer yandan da Afrodit'in Piçinin oynadığı oyuna düşmenin acısını hisseder derinden. Tosun son

nefesini verirken, önce boynu düşer sonra da ağzından kanlar gelir. Memiş bu manzara karşısında ürperir. Tosun Hüsnü ölmüştür.

ROMANLARINDAKİ ORTAK ÖZELLİKLER:

Hikmet Afif Mapolar'ın kitap olarak incelediğimiz romanlarına baktığımızda bazı ortak özellikler dikkatimizi çeker. Bunları şu başlıklar altında sıralayabiliriz:

1. Mekân
2. Dil ve Üslûp
3. Realizm

1. MEKÂN:

Hikmet Afif Mapolar'ın incelemiş olduğumuz romanlarına baktığımızda, ilk dikkatimizi çeken nokta, romanlardaki mekânların Kıbrıs'ta geçmiş olmasıdır. Zaten Mapolar, yazdığı tüm eserlerinde -üç tane tiyatro oyunu dışında- mekân olarak Kıbrıs'ı kullandığını kendisinden öğreniriz.

Kasırğa romanı “Yüzbirevler Kalesi”nde; Kök Nal romanı Kıbrıs'taki bir yerde (bu yerin ismi verilmez), Üçümüz romanı önce “Girne”, daha sonra “Lefkoşa”da; Beyaz Gül romanı “Girne'deki bir kasaba”da geçer. Son Çıldırış romanının ise tam olarak nerede geçtiği belirtilmez.

“Girne'nin batısında küçük bir ada var. Halk buraya Yılan Adası, Yılanlı Ada der. ... Girne'ya kadar uzayıp, limanı saran bu ışık, belki de Yılan Adası'ndan gelen bir ışıktı.”²²⁹

“Aydınlık bir gecedir, Mehtap keskin ziyalarını, Yüzbir Evler Kalesine dökmüş, etrafı gümüş aydınlığı ile boğuyor ve onlar yalçın kayalar üstünde tırmanarak Girne sahillerine yaklaşıyorlardı.”²³⁰

²²⁹ Hikmet Afif Mapolar, *Beyaz Gül*, s.101

²³⁰ Hikmet Afif Mapolar, *Kasırğa*, s.49

“Beyaz Han’da kaldığımı duydum, ama, inanmadım lan.”... “İdris Lefkoşe ile Limasol arası bir çiftede çalışacaktı.”²³¹

“Hele Hacı Andrea’yı okadar arzuluyorum ki, işimden bir zaman ayırıp gene Girne’ye gitmek, onlarla buluşup, konuşmak istiyorum. Girne: Benim doğup büyüdüğüm, sihirli badem dallarında hatıralarım kalmış olan Liman kasabam...”²³²

2. DİL VE ÜSLÛP:

Hikmet Afif Mapolar’ın romanlarını okuduğumuzda dikkatimizi çeken bir başka nokta da roman dilinin sade, basit ve akıcı oluşudur. Çok güçlü bir yazı dili olmamasına karşın Mapolar, romanlarında akıcı olmayı başarmıştır. Mapolar’ın yazı dili ile ilgili bir başka nokta da romanlarında şiirsel yazı diline de yer vermesidir:

“Bir akşam başlangıcı idi... Akdenizin sonsuz ufuklarında, engin kıyılarında, engin kıyılara doğru bir Afrodit çırpınışı ile, lâcivert dalgalar üzerinde akan gemi; iki saat sonra Girne sahillerinde korkunç homurdanışlarla, köpük savurarak demir attı.”²³³

“Yeşil asma yapraklarının arasında titreşen renk renk ışıklar altında, bir taş heykel gibi, sessizce oturan bu kadının bakışları ilk görüşte, ciğrelerimin üzerine sanki soğuk bir kar tabakası indirmişti.”²³⁴

“İdris’in çılgınları.. “Ölüyorum, öldürüyorlar beni, söndüremiyorum bu ışığı.” Nazlı sert adımlarla ışığa doğru yürüyor.. Ve üflüyor feneri!”²³⁵ “İdris’in sağ tarafı artık karanlık bir dünyaya açılıyor. Nazlı, onu elinden tutarak yavaş yavaş karanlık dünyasına doğru sürüklüyor...”²³⁶

²³¹ Hikmet Afif Mapolar, *Kök Nal*, s.34

²³² Hikmet Afif Mapolar, *Üçümüz*, s.155

²³³ Hikmet Afif Mapolar, *Kasırğa*, s.11

²³⁴ Hikmet Afif Mapolar, *Son Çıldırış*, s.4

²³⁵ Hikmet Afif Mapolar, *Kök Nal*, s.46

²³⁶ a.g.e., s.135

“Yıldızların öbek öbek yanan ışıkları karşısında, bembeyaz entarisiyle hep Zeynep’i seyrediyorum sanki.”²³⁷ “Karanlık dünyamdan uzaklaşıp gidiyor bu sarı dişli, karanlık korkunç yüzlü adam. Gözyaşlarım içime damlıyor sanki.”²³⁸

“Karanlığa kapılanların ışığı olmuştur Akdeniz. Yolunu kaybedenler hep ona düşmüşlerdir. Akdeniz... Bir masal ülkesi... Efsaneler diyarı bu Akdeniz. Afrodit de böyle doğmuştu. Tanrıların elinden usanmış, karanlıktan usanmış, Akdeniz ona ışık tutmuş, o da köpükler arasında bir midye kabuğu içinde bir kere doğmuş, bir kere daha hayata kavuşarak, Tanrıların kininden, ihtirasından, çılgınlığından kendini kurtarmıştı.”²³⁹

Şiir diline yer vermesinin yanısıra, Mapolar’ın, romanlarında halk arasında kullanılan argo ve küfürler ile deyim ve atasözleri de sık sık kullandığını görürüz²⁴⁰:

“deyyus”²⁴¹, “pezeveng”²⁴², “Otomobil gibi karı be”²⁴³ “nereye cehenneme gitti bu oğlan?”²⁴⁴

“mercimeği fırına vermek”²⁴⁵, “demir leblebiyi ezmesi güçtür”²⁴⁶ “iplikleri pazara çıkarmak”²⁴⁷

3. REALİZM:

Romanlarında şiirsel anlatımlardan faydalanmasına karşın, gerek kullandığı günlük konuşma diliyle gerekse kahramanların gerçek hayattan oluşuyla Mapolar, realizme örnek olabilecek romanlar yazmıştır.

²³⁷ Hikmet Afif Mapolar, *Üçümüz*, s.181

²³⁸ a.g.e., s.43

²³⁹ Hikmet Afif Mapolar, *Beyaz Gül*, s.30

²⁴⁰ Romanlardan sadece birkaç örnek vermiştir.

²⁴¹ Hikmet Afif Mapolar, *Kök Nal*, s.22

²⁴² a.g.e., s.11

²⁴³ Hikmet Afif Mapolar, *Üçümüz*, s.37

²⁴⁴ a.g.e., s.7

²⁴⁵ Hikmet Afif Mapolar, *Kök Nal*, s.5

²⁴⁶ a.g.e., s.9

²⁴⁷ Hikmet Afif Mapolar, *Beyaz Gül*, s.109

Mapolar, romanlarında gerçek hayattan örnekler almış ve kendi hayal gücü ile bunları yoğurarak edebiyatımıza kazandırmıştır. Bunu kendisi de söyler:

“Benim öykü ve romanlarımın hemen hemen tümü de gerçektir. Bu romanlar, yaşanmış olayların halkalanmasından zincirlenmektedir. Bunların içerisinde ben varım, yaşamış insanlar var. Yaşamış olaylar var. Belki tümünde de renk var. Bundan da amaç, yazında şiirselliği korumaktır.”²⁴⁸

Kasırga romanında, iki farklı kültürden olan gençlerin aşkları imkânsızlıklarıyla verilmiştir. Son Çıldırış romanı, düşkün bir kadının hayatını gözler önüne serer. Kök Nal romanındaki aslî kahraman olan “İdris”, gerçek hayatta yaşamış olan “Mustafa Ali Çavuş”tur. İdris’in yaşadıkları, Mustafa Ali Çavuş’un yaşadıklarıdır. Üçümüz romanı ise, Mapolar’ın kendi hikâyesidir.

---

²⁴⁸ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Efsaneleri*, s.17

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KİTAP HALİNDE BASILMIŞ HİKÂYELERİ

Hikmet Afif Mapolar, edebiyatımıza iki hikâye kitabı kazandırmıştır. Bunlardan biri Kahve Fincanındaki Aşk, diğeri ise Toprak Aşkı'dır. Toprak Aşkı ile ilgili elimize herhangi bir bilgi ya da ipucu geçmiş değildir. Kahve Fincanındaki Aşk kitabında ise hikâyelerin sayfaları eksik olduğu için bu kitaptaki on bir hikâyenin ancak ilk dört hikâyesini inceleyebildik.

3.1. KAHVE FİNCANINDAKİ AŞK (Lefkoşa, 1943,)

KİTABIN TANITIMI:

1943 yılında neşredilmiş olan bu hikâye kitabı, Hikmet Afif Mapolar'ın sağlığında yayınlamış olduğu bir kitaptır. Bu hikâye kitabındaki bazı hikâyeler, bazı dergi ve gazetelerde tefrika halinde yayınlanmıştır.

Kahve Fincanındaki Aşk kitabı, Lefkoşa'da, Ergenekon Kitap Kulübü tarafından basılmıştır. Mapolar, bu kitabı kendi adıyla basmıştır.

Kitabın tümü elimizde olmadığı için, sayfa numarasını bilemiyoruz.

Toplam on bir tane hikâyeden müteşekkil olan bu kitapta, her hikâyenin konusu birbirinden ayrıdır.

Bu kitaptaki hikâyelerin isimleri şöyledir:

1. Allah'ı Çiğneyen Adam
2. Baykuşun Kalbi
3. Değirmendeki Domuz
4. Ahtapot Avı
5. Konaklı Kız

6. Kuşun Aldığı Çocuk
7. Potuğun Pembesi
8. Parmaklar, Heykel, Heykelcik
9. Ağacın Düğünü
10. Beyaz Yelkenlide Dinlediklerim
11. Kahve Fincanındaki Aşk

Biz, bu hikâyelerin ilk dört tanesi olan “Allah’ı Çiğneyen Adam”, “Baykuşun Kalbi”, “Değirmendeki Domuz” ve “Ahtapot Avı” isimli hikâyeleri inceleyebildik. Yukarıda söylediğimiz gibi, sayfa eksiklikleri nedeniyle geriye kalan hikâyeleri inceleyemedik.

3.1.1. ALLAH’I ÇİĞNEYEN ADAM

ÖZET:

Hüsrev, Allah’a inanmayan ve her gece kızgın demirlerle ayağına Allah yazıp, ayaklarıyla bu ismi çiğneyen ve bu tavrıyla Allah’ı çiğnediğini düşünen bir adamdır. Hatta ona göre Allah kendisidir.

Nereden geldiği bilinmeyen bu adam, yıllarca bir köyde yaşar. Mahalleli onun nereden geldiğini bilmez. İnsanlar bazı günler onu takip ederek nerede kaldığını öğrenmeye çalışırlarsa da izini kaybederler ve bu meraklarını da bir türlü gideremezler. Hüsrev, geçimini demircilikle sağlamaktadır, yalnız insanlar onu mesleğiyle değil nerede kaldığını bilmedikleri için yurtsuzluğuyla tanırırlar.

Bir gün genç bir kız onun peşine düşer, Hüsrev bu genç kıza karşı içinde bir kıpırtı hisseder. Hüsrev, genç kıza bakar ve insanlar tarafından İsa’ya benzetildiğini fakat kendisinden korkmamasını söyler. Genç kız, adamın yüzüne dikkatlice bakar ve kısa bir müddet sonra çığlık atarak “İsa’yı gördüm” haykırırları ile oradan kaçar.

Zühre isimli bu genç kız Hüsrev'e tüm kalbiyle bağlanmak ister ve bu kararla bir gece Hüsrev'in kaldığı yeri bularak oraya gider. Zühre içeriye girdiğinde Hüsrev uyumaktadır. Zühre ona bakarken ayaklarının altındaki Allah yazısını görür ve Allah'ı görmüş gibi, çılgınlık içinde oradan koşarak kaçar. Zühre, o gece ölür¹.

Zühre'nin ölümü ile halk Hüsrev'den kuşkulandır. Hüsrev tutuklanır ve mehkemeye çıkarılır. Hüsrev, âşık olduğu kızın ölümüne çok üzülür. Mahkeme boyunca hiç konuşmayan Hüsrev mahkemenin sonuna doğru bir sandalye ister ve oraya oturup ayakkabılarını çıkararak ayaklarındaki Allah yazısını gösterir. Allah'ı sevmediğini, Allah'ın karşısına gözü bağlı bir şekilde çıkarılırdı bile ona da böyle konuşacağını söyler ve sözünü bitirir bitirmez yere yuvarlanır. Yere yuvarlanışından bir süre sonra Hüsrev ölür.

Roman Hüsrev'in mermerler üzerinde ölümü ile sona erer.

ŞEKLÎ YAPI:

Hikâye, numaralandırılmamış fakat yıldızla işaretlenmiş üç bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler şöyledir:

- I. Bölüm: s/5-6
- II. Bölüm: s/7-9
- III. Bölüm: s/9-12

MESAJ:

Hüsrev, görünüşte Allah'a inanmayan ve O'na kafa tutan bir kişidir. Aslında Hüsrev, ona inanmadığını haykırırken bile O'na inanmakta ve O'ndan korkmaktadır.

Her gece o demir parçasını ayaklarının altına alıp ezerken Allah'a karşı olan korkusunu silmeye ve görmezden gelmeye çalışır.

¹ Zühre intihar eder, fakat intihar ettiği yazılmaz, sadece ölümünden bahsedilir.

Hüsrev'in inançlı tarafına baktığımızda ise, kendini bir hiç gibi görmekte olduğunu ve bu küçülmeyi gururuna yediremediği için Allah'ı reddetme ve O'na karşı güçlü görünme yoluna gittiğini görürüz. Diğer taraftan Hüsrev bazı anlarda kendini İsa'ya dahi benzetmektedir. Hüsrev, inançla inançsızlık arasındaki tezatla boğuşan bir insandır.

Hüsrev, Allah'ı reddederken aşkla tanışır. Allah karşısında güçlü olmaya çalışırken aşk karşısında ne kadar güçsüz ve zayıf olduğunu görür. Aslında âşık olmasının nedeni, Allah aşkı karşısındaki zayıflığı görmesidir. Bu hikâyedeki mesaj, gerçek aşk karşısında hiçbir zaman güçlü duramayacağımız ve inançsızlığın bedelinin ölüm olduğudur. Hüsrev, Allah'a inanmadığı ve O'na karşı isyan ettiği için çarpılır ve ölür.

VAK'A:

- I. Metin Tabakası: Hüsrev'in yıllardır sürdürdüğü yaşamı. (s.5-6)
- II. Metin Tabakası: Hüsrev'in Zühre ile tanışması. (s.7-9)
- III. Metin Tabakası: Zühre'nin Hüsrev'e gidişi ve ölümü (s.8-10)
- IV. Metin Tabakası: Hüsrev'in mahkemeye çıkarılması ve ölümü. (s.10-12)

I. Metin Tabakası: Bu metin tabakası, hikâyenin birinci bölümü olan beşinci ve altıncı sayfalardan oluşmaktadır.

Bu bölümde, Hüsrev hakkında ön bilgi verilir. Hüsrev, on yıldır ismi verilmeyen bir şehirde yaşamakta ve oradaki insanlar tarafından yurtsuzluğu ile tanınmaktadır. Hüsrev, insanlar tarafından İsa'ya benzetilirken o kendisinin Allah olduğuna inanarak her gece dövdüğü bir demir parçasını ayaklarıyla çiğneyerek Allah'a karşı güç gösterisinde bulunur.

II. Metin Tabakası: Bu metin tabakası, ikinci bölümü olan yedinci, sekizinci ve dokuzuncu sayfalar olan kısımdır.

Bu bölümde Zühre isimli genç bir kız Hüsrev'in nereden kaldığı ve kim olduğu merakı ile adamı takip etmesi ve kısa konuşmaları anlatılır. Hüsrev ile genç kız arasında bir elektrik olur, fakat genç kız insanların benzetmesi gibi Hüsrev'i İsa'ya benzeterек ondan kaçır, bir hafta boyunca meydana çıkmaz.

III. Metin Tabakası: Bu metin tabakası, ikinci bölümün sonu ile, üçüncü bölümdeki sekizinci, dokuzuncu ve onuncu sayfaların bulunduğu kısmıdır.

Bu bölümde, Zühre iki defa Hüsrev'e gider. İlk gidişinde Hüsrev genç kıza bakmaya korkar, yalnız yerden aldığı bir taşı kızın avuçlarına koyarak oradan ayrılır. Zühre, Hüsrev'e ikinci gidişinde adama bağlanmak arzusu ile kendisini adama bağışlamak kararındadır. Hüsrev'in kaldığı mağaraya gider, fakat kandillerle ve yağ lâmbasıyla aydınlatılmış odada yatan Hüsrev'in ayaklarındaki Allah yazılarını görerek Allah'ı görmüş bir meczup gibi oradan kaçır. Hüsrev duyduğu bir çığlık sesiyle uyanır, fakat Zühre'yi göremez. Sadece bir kız hayalinin koşarak uzaklaştığını görür.

IV. Metin Tabakası: Bu metin tabakası, birinci bölümün onuncu, on birinci ve on ikinci sayfalarındaki kısmıdır.

Bu bölümde Zühre'nin ölüm haberi ve Hüsrev'in tutuklanması anlatılır. Hüsrev genç kızın ölüm haberinden yıkılır. Mahkeme boyunca hiç konuşmayan Hüsrev mahkemenin sonuna doğru ayaklarındaki Allah yazısını göstererek on yıl boyunca Allah'ı ayaklarının altında ezdiğini, Allah'a inanmadığını, O'nu sevmediğini ve gözleri bağlı bir halde karşısına çıkarılsa yine aynı sözleri sarfedeceğini söyler. Bu sözlerinin hemen ardından da mahkeme salonunun mermerleri üzerine düşerek kısa bir müddet sonra ölür.

BAKIŞ AÇISI:

Bu hikâye, tekil üçüncü kişi tarafından anlatılmıştır.

Bu hikâyede yazar objektif gibi görünürse de subjektiftir. Bunun nedeni, hikâyeyi istediği gibi yönlendirmesi ve istediği şekilde bitirmesidir. Yazarın hikâyeyi yönlendirdiği okuyucu tarafından hissedilir.

ZAMAN:

Hikâyenin ne zaman başladığı belli değil. Hüsrev her gün on yıldır sürdürdüğü yaşantısına devam eder. Hikâyeyi okuduğumuzda karşımıza çıkan zaman dilimlerini toplayacak olursak önümüze bir hafta, dört gün gibi bir süre çıkar. Fakat Hüsrev'in her gün işe gidip gelişinin hikaye boyunca ne kadar sürdüğü ile ilgili herhangi bir bilgi ya da ipucu yoktur.

MEKÂN:

Mahalle: Hüsrev'in demircilik yaptığı mahalledir.

Şehir: Hikâyede bir şehrin bahsi geçer, fakat şehirle ilgili hiçbir bilgi yoktur.

Burada da kahramanın nereden gelip nereye gittiği hakkındaki belirsizliği vurgulamak için kullanılmıştır.

Kızıl Belen: Dağ eteklerindeki bir mağaradır. Mağara (dehliz) hakkında ayrıntılı bilgi yoktur. Bu mağarada ikinci bir kapı vardır. Mağara karanlık değildir, yağ kandilleri ile aydınlatılmıştır. Mağarada çok eski ve perişan bir yatak vardır. Bu yatak Hüsrev'in yatağıdır. Mağaranın kapısında akan bir su vardır.

Bu bilgiler dışında mağara hakkında başka bir bilgi yoktur.

Mahkeme Salonu: Mahkeme salonunun tek önemi, Hüsrev'in o salonda yargılanmasıdır. Hüsrev, mahkeme koridorundan geçerek mahkeme salonuna gider. Mahkemenin zemini mermerdendir; Hüsrev bu mermerlerin üzerine düşer ve bu mermerlerin üzerinde ölür. Mahkeme salonu ile ilgili başka hiçbir bilgi yoktur.

ŞAHİS KADROSU:

HÜSREV:

Hüsrev, demircilik yapar ve çalıştığı yerde yurtsuzluğu ile tanınır. Zayıf, ince yüzlü bir adam olan Hüsrev, Allah'a inanmaz, buna karşın nereden gelip nereye gittiği bilinmeyen bu insan yüzündeki traşsız sakallı görünüşü ile insanlar tarafından İsa'ya benzetilir.

Hüsrev on yıldır süregeldiği gibi her sabah güneşin ilk ışıkları ile dükkânını açar ve akşamları da dükkânını kapatıp meçhule doğru yol alır.

Halk, Hüsrev'i İsa'ya benzetirken Hüsrev kendini Allah olarak görür.

Hüsrev, Allah'a inanmayıp kendini Allah olarak tanımlamakla kalmaz, her gece kızgın bir demirle dövdüğü Allah ismini ayaklarının altına alarak çiğner ve demiri söndürür. Bunu her yaptığında Allah'ı çiğnediğine ve kendisinin Allah olduğuna inanır.

Bir akşam Hüsrev'in nereden gelip nereye gittiğini merak eden bir genç kız onun peşine düşer. Zühre isimli bu genç kız, sadece Hüsrev'in nerede kaldığını merak etmez, bu adamın masallaşmış ismine de kendini kaptırır. Hüsrev, şehrin meçhul bir yerine doğru yol aldığı bir gün, genç kız arkasından gider. Onu gören Hüsrev, genç kıza karşı içinde bir heyecan hisseder. Hüsrev genç kızla konuşur, ona tehlikeli bir insan olduğunu, halkın kendisini İsa'ya benzettiğini ve yüzüne baktığı takdirde onun da bunu anlayacağını, fakat kendisinden korkmamasını söyler. Zühre adamın yüzüne bakar ve bir müddet sonra "İsa'yı gördüm" haykırışı ile oradan kaçarak uzaklaşır.

Genç kız bir hafta boyunca meydana çıkmaz. Hüsrev genç kızını derin bir hasretle merak eder. Bir hafta sonra, bir akşam vakti Hüsrev genç kızını mağarasının kapısında bulur. Genç kıza karşı hissettiği duyguların heyecanı ile genç kıza

bakmaktan korkar. Sadece yerden aldığı bir taş parçasını kızın avuçlarının içine bırakır ve oradan uzaklaşır.

Zühre, Hüsrev'e bağlanmak arzusu ile bir gece mağarasına gider. Yatağında uyumakta olan Hüsrev'e yaklaştığında adamın ayakları altında yazılı Allah kelimesini görür ve Allah'ı görmüş bir meczup gibi çılgık atarak oradan kaçar. Hüsrev, bu çılgılla uyandığı uykusundan uyanır fakat genç kızı göremez, sadece uzaklaşan bir kız hayali görür.

Bir gün sonra Hüsrev dükkânındayken iki neferle bir çavuş oraya gelir ve adamı karakola götürmek ister. Hüsrev nedenini sorduğunda, bir gece önce Zühre'nin öldüğünü ve kendisinden şüphelenildiği haberini öğrenir. Zühre'nin ölümü ile Hüsrev yıkılır.

Mahkemeye çıkarılan Hüsrev mahkeme süresinde tek bir kelime dahi konuşmaz, sadece mahkemenin sonuna doğru bir sandalye isteyerek üzerine oturur ve ayağındaki kunduraları çıkararak Allah yazısını gösterir. On yıl boyunca Allah'ı çiğnediğini ve O'na inanmadığını söyleyen Hüsrev, gözleri bağlı bir halde karşısına çıkarılsa yine aynı şeyi söyleyeceğini der. Bu sözünün hemen ardından da mahkeme salonunun mermerleri üzerine düşer. Bu düşüşün ardından ağzından kan akmaya başlayan Hüsrev, oradaki insanlara dönerek sevdikleri Allah'ın kendisine ne yaptığını görmelerini söyler. Hüsrev ayaklarındaki bu Allah yazılarının artık silinmesini ister ve bu sözünün hemen ardından ölür.

Hikâye bu şekilde sona erer.

ZÜHRE:

Zühre, perileri kıskandıracak ve bir bahar mevsiminin meyvesini andıran güzellikte bir kızdır. Zühre, Hüsrev tarafından Meryem'e benzetilir.

Zühre, Hüsrev'in şanını ve yurtsuzluğunu duyar, onu ve kaldığı yeri merak eder, bir gece peşine düşer. Hüsrev genç kızı gördüğünde içinde bir kıpırtı hisseder, genç kıza kalbindeki bu heyecan içinde, kendisinin insanlar tarafından İsa'ya benzetildiğini, dikkatlice bakarsa bunu göreceğini fakat kendisinden korkmamasını söyler. Genç kız, Hüsrev'in yüzüne bakar, bir müddet sonra da İsa'yı görmüş gibi haykırarak oradan kaçır.

Zühre bir hafta boyunca meydana çıkmaz. Yine bir akşam Hüsrev'in mağarasının önüne gelir. Hüsrev, genç kızın yüzüne bakmaktan korkar. Yerden aldığı bir taş parçasını kızın avuçları içine koyarak oradan uzaklaşır.

Zühre, Hüsrev'e karşı duyduğu sevgisine karşılık bulamayacağını düşünmesine rağmen bir gece onun yanına giderek her şeyini ona bağışlamaya karar verir. Bu düşünce ile bir gece Hüsrev'in kaldığı mağaraya girer, içeri girdiğinde her taraf yağ lambası ve kandillerle aydınlatılmaktadır. Hüsrev'in yanına yaklaştığında odanın aydınlığı içinde adamın ayaklarında yazılı Allah kelimelerini farkedir ve Allah'ı görmüşçesine çılgık atarak oradan kaçır.

Zühre, Hüsrev'in ayakları altındaki Allah yazısını gördüğü gece ölür. Ertesi günü Hüsrev, polisler tarafından Zühre'yi öldürdüğü iddiasıyla tutuklanır ve mahkemeye çıkarılır. Hüsrev, Zühre'nin öldüğünü öğrendiğinde derinden sarsılır. Mahkeme boyunca hiç konuşmayan Hüsrev mahkemenin sonuna doğru bir sandalye ister. Sandalyeye oturur ve ayaklarındaki kunduraları çıkarıp Allah yazılarını göstererek, Allah'ı on yıldır çiğnediğini, ona inanmadığını ve onu sevmediğini, gözleri bağlı bir halde karşısına çıkarılsa yine aynı sözleri sarfedeceğini söyler. Bu sözlerinin hemen ardından da mahkeme salonundaki mermerlerin üzerine düşer, yere düştükten bir müddet sonra da ölür.

Hikâye bu şekilde sona erer.

3.1.2. BAYKUŞ'UN KALBI

ÖZET:

Her yıl köye tatile gelen iki çocuk, geceleri baykuşları yakalayıp kalplerini çıkarmaları ile yazarın ve kızının dikkatini çekerler. Birçok geceler yazar ile kızı onları izlemeye giderler. Masum bir cinayet gibi gördükleri bu olayın nedenini sürekli merak eden baba-kız bir türlü nedenini öğrenemezler.

Bir süre tatile gelemeyen iki çocuk üç yıl aradan sonra, dördüncü yılın yaz ortalarına doğru tekrar köye gelirler. Fakat geçmiş senelerde yaptıkları cinayetlerine devam etmezler. Zamanla iki çocuk ve yazarla kızı arasında bir yakınlaşma olur. Çocuklarla baba-kız ahab olurlar. Hatta çocuklar bir gece yazarın kızının evde davetlisi olurlar.

Aradan yıllar geçer, sekiz yıl boyunca iki çocuktan haber alınmaz. Sekiz yıl aradan sonra bir gün yazarın kızı Kâmuran'a bir paket gelir. Pakette bir hikâye kitabı vardır. Büyük oğlan büyümüş ve bir hikâye kitabı çıkarmıştır. Kitapta "Baykuşun hikâyesi" adlı bir hikâye vardır. Bu hikâyede delikanlı² küçükken kardeşi ile neden baykuş avına çıktığını anlatır. Babalarını bir gece bir baykuşun vaveylaları içinde kaybeden iki çocuğun baykuşların kalplerini çıkararak kendilerince babalarının intikamını almalarının anlarıldığı bu hikayenin sonu "Kâmuran nerede?" cümlesi ile son bulur. Baba-kızın bu hikayeyi okumalarından hemen sonra bir atlı evlerinin önüne gelir. Gelen Nezih Romans'tır. Nezih, genç kıza dolaylı olarak evlilik teklifi eder ve düğün hazırlıkları için Kâmuran'ı alarak evden ayrılırlar.

Roman böylece sona erer.

---

² Dünün çocuğu, bugünün delikanlısı.

ŞEKLÎ YAPI:

Hikâye, numaralandırılmamış, fakat yıldızla işaretlenmiş dört bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler şöyledir:

- I. Bölüm: s/13-15
- II. Bölüm: s/15-16
- III. Bölüm: s/16-17
- IV. Bölüm: s/17-19

MESAJ:

Yazar, burada iki çocuğun babalarının ruhunu geri döndürebilmek için baykuşların kalplerini çıkarmaları anlatılır. Bu, dışarıdan canice bir cinayet gibi görünürse de cinayet sebebine bakıldığında yazarın da hikâye içinde vurguladığı gibi işlenen cinayetin masum bir cinayettir.

Bu hikâyeyi okuduğumuzda şöyle bir sonuca varabiliriz:

Bazen dışarıdan korkunç ya da iğrenç görünebilen bir olay esası araştırıldığında mantıklı ya da duygusal bir nedene bağlı olabilir. Denilebilir ki, dışarıdan korkunç görünen bir hareket sevgi nedeniyle yapılmış gayet masum bir hareket olabilir. Bu nedenle çevremizdeki yaptıkları şeyleri sorgulamaksızın insanları yargılamamız gerekir.

VAK'A:

- I. Metin Tabakası: İki erkek kardeş (s.13-19)
- II. Metin Tabakası: Baykuş avı (s.14-15)
- III. Metin Tabakası: Uzun bir aradan sonra iki kardeşin tekrar köye tatile gelmeleri ve baba-kızla arkadaşlık kurmaları (s.15-17)
- IV. Metin Tabakası: Kâmuran'a gelen paket (s.17-18)

V. **Metin Tabakası:** Nezh Romans'ın evlerine gelmesi ve Kâmuran'ı alarak gitmesi. (s.18-19)

I. Metin Tabakası: Bu metin tabakası, hikâyenin birinci bölümü ile son bölümü de içine alan, on üçüncü ile on dokuzuncu sayfalar arasındaki kısımdır. Bu kısımda iki erkek kardeşin yazarın kaldığı köye yaz tatiline gelmeleri, haklarındaki bazı bilgiler ve köyde kaldıkları süre içinde geceleri baykuş avına çıkışları anlatılır. Bu iki erkek kardeşten birisi yıllar sonra bir hikâye yazarı olacak ve köye yazarın kızı Kâmuran'ı bir eş olarak almaya gelecektir.

II. Metin Tabakası: Bu metin tabakası, romanın birinci bölümü içindeki on dördüncü sayfa ile on birinci sayfadaki kısımdır.

Bu kısımda, iki oğlan çocuğunun baykuş avına çıkışları anlatılır. Bu çocuklar ava çıkarken yazar ve kızı da meraklarına yenik düşerek bu iki kardeşi izlerler. Masum bir cinayet olarak gördükleri baykuş avının nedenini merak ederler. İki kardeş baykuşları yakaladıktan sonra onların kalplerini çıkararak öldürürler. Bu yazar ve kızında inanılmaz bir merak uyandırır.

III. Metin Tabakası: Bu metin tabakası, hikâyenin üçüncü ve dördüncü bölümlerindeki kısımdır.

Bu kısımda, iki oğlan çocuğunun üç yıl aradan sonra tekrar köye tatile gelmeleri, fakat bu kez baykuşları öldürmemeleri ve yazar ve kızıyla tanışarak arkadaşlık kurmaları anlatılır.

IV. Metin Tabakası: Bu metin tabakası, hikâyenin sonuncu bölümünde olan on yedinci ve on sekizinci sayfaların olduğu kısımdır.

Bu kısımda, iki çocuk yaz tatilinden sonra sekiz yıl boyunca köye gelmezler. Sekiz yıl sonra bir gün yazarın kızı Kâmuran'a bir paket gelir. Paketten bir hikâye kitabı çıkar. Bu kitapta iki erkek kardeşin büyüğü olan Nezh Romans'ın bir hikâyesi vardır. Bu hikâye baykuşların neden öldürüldüğüne cevap niteliğindedir. Bu

hikâyede, iki erkek kardeşin, baykuşların çığlıklarıyla ölen babalarının intikamını almak için baykuşların kalplerini çıkararak onları öldürdükleri anlatılır. Hikâyeye ise “Kâmuran nerede? Sualine cevap gelmedi” cümlesi ilave edilmiştir. Burada yazar ile kızı bu cümleden bir şey anlayamazlar.

V. Metin Tabakası: Bu metin tabakası, hikâyenin sonuncu bölümünde olan on sekizinci ve on dokuzuncu sayfaların olduğu kısımdır.

Bu kısımda, yazar ile kızı Kamuran Nezih Romans’ın neden hikâyenin sonunda “Kamuran nerede? Sualine cevap gelmedi” cümlesini yazdığını öğrenirler. Genç adam baba-kız paketindeki kitabı okuduktan hemen sonra evlerine gelir ve genç kıza evlilik hazırlıklarından ve kendisini almaya geldiğinden bahseder. Kamuran Nezih Romans’la birlikte gider. Yazar da evinde tek başında kalır.

Roman bu şekilde sona erer.

BAKIŞ AÇISI:

Hikâye birinci tekil şahıs tarafından anlatılmıştır. Gerçeğe yakın olan bu hikâyede yazar subjektif bir bakış açısı ile olayları anlatır.

Yazar, bu hikâyeyi gerçekçi bir dille anlatır. Hikâyenin gerçeğe yakın oluşunun nedeni, oğlu Romans’ın ismini kullanması ve hikâyeyi birinci tekil şahıs ağzından; yani kendi ağzından anlatmasıdır.

Hikâye gerçeğe yakın olmakla birlikte, gerçek hayattan alıntı olmadığı da bellidir. Çünkü anlatıcı yazar olmasına karşın, yazarın hikâyedeki kızı –ki hikâyedeki kız yazarın gerçek kızı değildir³- gerçek hayattaki oğlu Romans ile evlendirilir. Romans, yazarın oğlu olarak değil bir yabancı olarak anlatılır.

Yazar, hikâye içinde iki çocuğun baykuşların kalbini canlı canlı söktüklerini anlatır. Fakat bunu anlatırken yazarın taraf tuttuğunu, yani çocukların yaptıkları bu

³ Yazar Hikmet Afif Mapolar’ın gerçek kızının adı Kâmuran değil, İmren’dir.

cinayetleri masum cinayetler olarak gösterdiğini görürüz. Yazar olayları subjektif bir bakış açısı ile anlatır; okuyucuyu yönlendirir, okuyucunun karar vermesine izin vermez.

ZAMAN:

Hikâyenin ne zaman başladığı belli değil. Hikâyeyi okuduğumuzda karşımıza çıkan zaman dilimlerini toplayacak olursak önümüze on iki-on üç yıl gibi bir süre çıkar. Fakat hikâyenin kesin olarak ne kadar sürdüğü ile ilgili herhangi bir bilgi ya da ipucu yoktur.

İki oğlan çocuğu her yaz tatilinde yazarla kızının kaldığı köye, tatile gelirler. İlk yaz tatilinden sonra üç yıl boyunca köye gelmezler. Dördüncü yılın yaz tatilinde yine köye gelirler. Burada yazar ve kızıyla ahablık kurarlar. Bunun ardından iki çocuk sekiz yıl boyunca köye hiç uğramazlar. Sekiz yıl sonra büyük oğlan olan Nezh Romans'ın yolladığı bir paketi alırlar. Paket, Kâmuran'a yollanmıştır. Bu paketten bir hikâye kitabı çıkar. Baba kız bu kitabı üç günde bitirirler, baba-kız hikâyeyi bitirdikten bir müddet sonra Nezh Romans bir atla gelir ve Kâmuran'ı alarak evden ayrılır.

Bu hikâyenin genel hatlarıyla zaman dilimine bakacak olursak karşımıza oniki-onüç yıl arası bir zaman dilimi çıkar. Bu ipuçlarına bakarak hikâyenin bu süre zarfında geçtiğini söyleyebiliriz.

Hikâyede sosyal zamanla ilgili herhangi bir ipucu ya da bilgi olmamakla birlikte kozmik zaman olarak da karşımıza yaz ve kış ayları geçer, ki bunlar da yılların akışını göstermek amacıyla bize verilmiştir:

“Dördüncü yılın yaz ortalarına doğru bir günde onlar çiftliğe geldiler.”⁴

⁴ Hikmet Afif Mapolar, *Kahve Fincanındaki Aşk*, (Baykuşun Kalbi), s.15

“Romanı kapayıp masanın üzerine koyduğumuz zaman kapımızın dehşetle vurulduğunu duyduk kızım başına aldığı atkısını sararak kapıdan seslenmek için yürüdü.”⁵

MEKÂN:

Köy: Hikâyede bir köyden bahsedilir. Bu köy hakkında bilgi verilemez. Sadece yazarla kızının burada kaldığından ve iki erkek kardeşin de yazları bu köydeki sayfiyelerinde kaldıklarından bahsedilir.

Sayfiye: İki oğlan çocuğunun yaz aylarında köyde kaldıkları evlerdir. Yine bu ev hakkında da herhangi bir bilgi verilmez. Hikâyede dikkatimizi çeken, bu iki çocuğun köydeki sayfiyede kaldıkları söylenirken ileriki satırlarda da köyün muhtarının evinde kaldıklarının söylenmesidir. Bu da hikâyede bu mekânla ilgili bir tutarsızlığın olduğunu gösterir.

Dere Kenarındaki Bahçe: Bu mekân hakkında da pek bir bilgi yoktur. Sadece iki çocuğun yaz tatillerinde gündüzleri dere kenarındaki bu bahçede, su arklarının sazları arasında, su yılanlarını avlayarak eğlendikleri söylenir.

Deliktaş Pınarı: Hikâye içinde Deliktaş Pınarının da ismi geçer. Fakat burada da bu pınar hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmaz. Bu pınar, çocukların çiftlikten aldıkları bir eşekle geçtikleri mekânlardan birisidir.

Bu iki çocuk, çiftliğin en ihtiyar eşeğini alarak Dilektaş Pınarına giderler ve yüzlerini bu pınarın ak suyuyla yıkarlar.

Yıkık Ev: Yıkık evle de ilgili herhangi bir ipucu yoktur. Sadece iki çocuğun, baykuş cinayetlerini yıkık evin loş gölgeğinde işledikleri söylenir.

Çiftlik: Yazar ile kızı Kâmuran bir çiftlikte kalırlar. Bu çiftlikle de ilgili herhangi bir bilgi yoktur.

---

⁵ a.g.e. , s.19

ŞAHIS KADROSU:

YAZAR:

Yazar anlatıcı şahıs olduğu için kendi hakkında bize pek bir bilgi vermez. Hikâye boyunca da kendi yaşadıklarından çok iki oğlan çocuğunun yaşadıklarını ve tanık olduğu olayları bize anlatır.

Yazar, iki oğlan çocuğunun işledikleri baykuş cinayetlerine şahit olur. Bazı geceler kızı ile onları takip ederek bu cinayetleri izler. Yazar bu çocuklara şehzade der. Aradan yıllar geçer, şehzadelerle baba-kız ahablık kurarlar. Gece yürüyüşlerine çıkarlar, gençler yazarın kızı Kâmuran'a yemeğe gelirler.

Aradan yıllar geçer, sekiz yıl boyunca şehzadelerden haber alamazlar. Sekiz yılın ardından bir gün kızı Kâmuran'a bir paket gelir. Bu paketten büyük şehzade Nezih'in bir romanı çıkar. Nezih, yazar ve kızına yeni çıkan romanını göndermiştir. Baba-kız üç gün boyunca bu romanı okurlar. Romanı okuyup bitirdikten hemen sonra ise kapıları dehşetle çalınır. Yazarın kızı gidip kapıyı açar, gelen Nezih'tir. Nezih, Kâmuran'la evlenme arzusuyla hazırlıklara başlamış ve genç kızı almaya gelmiştir. Kâmuran Nezih'in bu arzusunu kabul eder ve birlikte ata binerek baba evinden ayrılırlar. Baba, evde yalnız kalır ve hayatını bu karanlık içinde sürdürür. Roman şu şekilde son bulur:

“Gözlerim kızımın yaş dolu gözlerinde birer damla yaşla ağladılar. Onlar dağlardan dönen kızıl meş'aleli kahramanlar gibi benden uzaklaşırken, ben de benden kaçan şehre doğru yol alan iki sevgilinin arkasından fenerimi söndürdüm ve bir ömür daha karanlıklara gömülerek yaşadım.”⁶

KÂMURAN:

Kâmuran, yazarın küçük kızıdır. Kâmuran bu hikâyede roman yazan bir genç kızıdır. Genç kızın fizikî ya da kişilik özelliği ile ilgili hikâyede herhangi bir bilgi ya da ipucu yoktur.

---

⁶ a.g.e. , s.19

Kâmuran, babası ile birlikte geceleri iki şehzadeyi takip eder ve onların işledikleri baykuş cinayetlerini korku dolu gözlerle seyreder. Aradan yıllar geçer, genç kız ve babası bu iki çocukla ahbab olurlar. Birlikte mehtaplı gecelerde yürüyüşe çıkarlar, bazen de Kâmuran'ın misafiri olarak yemeğe gelirler. Bu yemeklerden birisinde, Nezh Romans, Kâmuran'la sohbet sırasında onun gibi romancı olabilmeyi çok istediğini söyler.

Bu ahbablıktan sonra iki şehzade sekiz yıl boyunca köye gelmezler. Sekiz yıl sonunda genç kıza postadan bir paket gelir. Genç kız babası ile birlikte bu paketi açar, görür ki büyük şehzadenin bir romanıdır. Bu kitapta şehzadelerin neden baykuşların kalbini çıkardıkları anlatılmaktadır. Romanın sonunda ise kitapta bir de ilave yapılır. Bu ilavede "...Kâmuran nerede? Sualine cevap gelmedi"⁷ şeklinde bir ilave vardır. Bu kitap okunduktan hemen sonra kapı dehşetle vurulur. Genç kız atkısını alıp kapıyı açmaya gider. Kapıda büyük şehzade olan Nezh Romans vardır. Atıyla genç kıza almaya gelmiştir. Onunla evlenmek isteyen Nezh düğün hazırlıklarını başlatmış ve Kâmuran'ı da almaya gelmiştir. Kâmuran genç şehzadenin arzusuna üzerine şehzadenin atına biner ve iki genç baba evinden ayrılırlar.

KÜÇÜK ÇOCUK:

On yaşında, sarışın, lâcivert gözlü, ince narin yapılı bir çocuktur. Birinci çocuk, bir şehir çocuğudur. Bu çocuk, Atalasa Çiftliğinin yüksek ziraat memurlarından birinin oğludur. Saf ve temiz bir çocuktur. Yazar ona ve diğer arkadaşına şehzade diye hitap eder.

On yaşındaki bu çocuk, her yaz tatilinde diğer arkadaşıyla birlikte köye tatile gelir. Bu tatillerde geceleri arkadaşı ile birlikte baykuş avına çıkarlar. Küçük çocuk, diğer çocuğa nazaran daha cesur ve taş kalpli görünür. "Baykuş kanat çırpışlarıyla yerlere yuvarlanırken önce o koşar, cebinde sakladığı küçük çakısını çıkarır ve parmakları titremeden henüz ölmemiş bulunan hayvanın göğsünü yarar ve kanlar

---

⁷ a.g.e. , s.18

içinde kalan parmaklarile baykuşun kalbini söker ve on iki yaşındaki mavişen delikanlıya uzatır...”⁸

Aradan üç yıl geçer, on yaşındaki bu çocuk on dört yaşına gelir. Bu üç yıl içinde iki çocuk da tatile gelmezler. Dördüncü yılın yaz ortalarına doğru çiftliğe gelirler. Bu üç yıl içinde her iki çocuk da uslanmış, akıllanmış gibi görünürler. Bu dönüşlerinin ardından iki oğlan ile baba-kız arasında bir yakınlık olur. Bazı geceler baba-kıza ziyarete gelirler, mehtaplı gecelerde yürüyüşe çıkarlar. Bazı geceler de Kâmuran'ın davetlisi olarak baba-kıza yemeğe giderler.

Aradan yıllar geçer ve bir daha küçük oğlan köye gelmez. Küçük oğlan hakkında hikâyede başka bir bilgi yoktur.

BÜYÜK ÇOCUK (NEZİH ROMANSI):

On iki yaşındaki Nezh, on yaşındaki küçük çocuk kadar zayıf ve güzel bir çocuktur. O da birinci çocuk gibi şehirlidir. Bu çocuk, Anadolu'dan gelen ve uzun seneler adanın ticaretini elinde tutan sayılı bir adamın üçüncü oğludur. Saf ve temiz bir çocuktur. Yazar ona ve diğer arkadaşına şehzade diye hitap eder. Büyük çocuğun bir başka lakabı da “Mavişen Çocuk”tur.

On iki yaşındaki bu çocuk, her yaz tatilinde diğer arkadaşıyla birlikte köye tatile gelir. Bu tatillerde geceleri arkadaşı ile birlikte baykuş avına çıkarlar. Küçük çocuğa nazaran daha duygulu görünür.

Aradan üç yıl geçer, on iki yaşındaki Nezh onaltı yaşına gelir. Bu üç yıl içinde iki çocuk da tatile gelmezler. Dördüncü yılın yaz ortalarına doğru çiftliğe gelirler. Bu üç yıl içinde her iki çocuk da uslanmış, akıllanmış gibi görünürler. Bu dönüşlerinin ardından iki oğlan ile baba-kız arasında bir yakınlık olur. Bazı geceler baba-kıza ziyarete gelirler, mehtaplı gecelerde yürüyüşe çıkarlar. Bazı geceler de Kamuran'ın davetlisi olarak baba-kıza yemeğe giderler. Bu yemeklerden birinde

---

⁸ a.g.e. , s.15

Nezih Kamuran'la konuşurken onun gibi iyi bir romancı olabilmeyi çok istediğini söyler.

Bu görüşmelerin ardından sekiz yıl geçer. Bu sekiz yıl boyunca ne küçük şehzade ne de büyük şehzade Nezih köye tatile gelmezler. Sekiz yıl sonra Nezih Kâmuran'a posta ile bir paket gönderir. Bu pakette Nezih Romans'a ait roman vardır. Bu romanda, Nezih küçükken neden baykuşları öldürdüğünü anlatır. Nezih bu romanın sonuna bir de ilâve ekler:

“Gece bütün korkunçluğu ile devam ediyordu. Çiftliğin ağaçları arasında mavişen bir delikanlı atına binmiş rüzgâr gibi ağaçlar arasında uçuyordu. Birden bire çiftliğin kapısı önünde durdu. Fırtınanın dehşeti içinde atından yere fırladı, yüzüne bir maske geçirdi ve bütün kuvveti ile haykırdı.

“Kâmuran nerede?”

Suaile cevap gelmedi.”⁹

Baba-kız bu ilâvenin de bulunduğu romanı bitirdikten hemen sonra evin kapısı çalar. Kâmuran kapıya gidip gelenin kim olduğuna bakar. Nezih, bir atın üzerine kapının önünde durmaktadır. Kâmuran kapıyı açtığında Nezih, düğün hazırlıklarının başladığını ve Kâmuran'ın gelin olarak bu hazırlıklara katılmasını söyler. Bu, dolaylı olarak bir evlenme teklifidir. Kâmuran, Nezih'in isteği üzerine atının arkasına oturur ve iki genç baba evinden ayrılırlar.

İHTİYAR BAHÇIVAN:

İhtiyar bir adamdır. Yazarın çiftliğinde bahçıvanlık yapar. Kendisi hakkında başka bir bilgi yoktur. Bu adam, tatillerde köye gelen iki oğlan çocuğu ile ahbaplık kurar. Bunun dışında ihtiyar bahçıvanla ilgili hiçbir açıklama ya da olay bu hikâyede mevcut değildir.

---

⁹ a.g.e., s.18

3.1.3. DEĞİRMENDEKİ DOMUZ

ÖZET:

Murat geçimini değirmencilikle sağlayan ellisini çoktan geçmiş bir duldur. Dokuz kere evlenmiş olan Murat'ın bütün karıları ölmüştür. Murat her ölen karısından sonra mutlaka değirmenini başka bir köye nakleder ve orada da yeniden evlenme sevdaları peşinde koşar. Son karısı öldükten sonra da yine başka bir köye taşınır. Fakat burada bir müddet bekar yaşar. Yalnız yattığı geceler Murat garip rüyalar görür; rüyasında bir domuz tarafından kovalanır, bir yılan tarafından ısırılır, uçurumlardan yuvarlanarak ölür; hem cennete hem de cehenneme gider. Murat rüyasında gördüğü domuzlardan korktuğu için evlenmek ister, çünkü evlendiğinde bütün kabuslarında kurtulur ve rahat uyku uyur. Bu yüzden bu kadar çok evlenmiştir.

Değirmende yalnız kaldığı gecelerde gördüğü rüyalardan sıkılan Murat sonunda yeniden evlenmeye karar verir. Fakat aklında herhangi biri yoktur. Murat yeni ve genç bir eşin hayaliyle yine yatağına uzanır. Aynı gece Murat'ın değirmeninin kapısı ısrarla çalınır. Murat önceleri kapıyı açmak istemezse de dışarıdakinin ısrarı üzerine dayanamayarak kapıyı açar. Genç bir oğlanla genç bir kız içeri girerler. Genç oğlan kızın kimsesiz olduğunu güzelliğine karşın bir kısmet bulamadığını ve köylülerin kızı değirmenciye vermeye karar verdiklerini söyler. Zaten yeniden evlenmenin hayalini kuran değirmenci bu teklifi hemen kabul eder. Ertesi günü kız istenir ve düğün hazırlıkları başlar. Düğün gecesi Murat gerdek odasına girdiğinde enteresan bir şey olur; Murat namaz kılariken karşısından bir domuz sürüsünün üzerine doğru geldiğini görür. Murat bunun üzerine “geliyorlar” feryatları ile domuzlardan kaçmaya başlar ve kaçarken de odanın penceresinden düşer ve ölür.

Hikâye bu şekilde sona erer.

ŞEKLÎ YAPI:

I. Bölüm: s/20-26

II. Bölüm: s/26-27

MESAJ:

Bu hikâyede, yalnız uyuyamayan ve yalnız kaldığında rüyasında domuzlar ve yılanlar tarafından kovalanan bir değirmencinin hikâyesi anlatılır. Dikkatimizi çeken, önceleri bir rüya olarak bu kovalanmaları yaşayan adamın sonuncu evliliğinde uykuda olmamasına karşın yine bir domuz sürüsü tarafından kovalandığı halisülasyonu görmesi ve domuzlardan kaçarken evin penceresinden düşerek ölmesidir. Bu hikâyeden çıkaracağımız mesaj, insanların korktukları şeylerin başlarına geldiğidir. İhtiyar değirmenci domuzlardan o kadar korkar ki onları gerçek hayatta da gördüğünü sanır ve bu korkusu ölümüne neden olur.

VAK'A:

- I. Metin Tabakası: Değirmenci Murat'ın bir köye taşınması. (s.20-21)
- II. Metin Tabakası: Murat'ın gördüğü garip rüyalar (s.21-22)
- III. Metin Tabakası: Murat'ın evine gelen davetsiz misafirler (s.23-26)
- IV. Metin Tabakası: Murat'ın düğünü ve ölümü (s.26-27)

I. Metin Tabakası: Birinci metin tabakası, birinci bölüm içinde olan yirminci ile yirmi birinci sayfalardaki kısımdır.

Bu kısımda Murat hakkında kısaca bilgi verilir ve neden bu yeni köye taşındığı anlatılır. İhtiyar değirmenci her ölen karısından sonra mutlaka değirmenini başka bir köye taşır ve orada yeni bir eş aramaya koyulur.

II. Metin Tabakası: İkinci metin tabakası, birinci bölümün içinde olan yirmi birinci ile yirmi ikinci sayfalardaki kısımdır.

Bu kısımda, Murat yalnız yattığı gecelerde rüyasında domuzlar tarafından kovalandığını¹⁰, yılanlar tarafından ısırıldığını¹¹ ve uçurumlardan yuvarlanarak ölür ve cennete ya da cehenneme gittiğini¹² görür. Bir kadınla uyuduğu sürece ise rüyasında hiçbir surette böyle rüyalar görmez.

III. Metin Tabakası: Üçüncü metin tabakası birinci bölümün içinde olan yirmi üçüncü ile yirmi altıncı sayfalar arasındaki kısımdır.

Bu kısımda, Murat'ın evlenmeye karar vermesinin ardından bir gece ansızın değirmendeki odasının kapısının çalınması ve genç bir kızla genç bir oğlanın Murat'a gelmesi anlatılır. Burada, Ferhat isimli genç köylülerin temsilcisi olarak gelir ve yanındaki genç kızın kimsesiz olmasından dolayı güzelliğine rağmen kısmet bulamadığını ve bunun için köylülerce genç kızı Murat'a vermeye karar verdiklerini söyler. Murat bu düşünceyi hemen kabul eder ve ertesi günün kızı istemeye gider.

IV. Metin Tabakası: Dördüncü metin tabakası ikinci bölümün yirmi altıncı ve yirmi yedinci sayfalarındaki kısımdır.

Murat, kızı istettikten sonra hemen düğün hazırlıklarına başlar ve ardından düğün yapılır. Murat düğün gecesini gerdek odasına girdiğinde gelenekler gereği namaz kılar. Fakat tam bu sırada, daha önceleri rüyalarına giren ve Murat'ı uykusundan eden domuz sürüsünün kendisine doğru koştuğunu görür. Domuzlardan çok korkan Murat bu halisülasyona kapılarak domuzlardan kaçmaya çalışır ve pencereden düşerek ölür.

BAKIŞ AÇISI:

Bu hikâye, tekil üçüncü şahıs tarafından anlatılan bir hikâyedir.

¹⁰ Hikmet Afif Mapolar, *Kahve Fincanındaki Aşk, (Değirmendeki Domuz)*, s.21

¹¹ a.g.e. , s.22

¹² a.g.e. , s.21

Yazar, bu hikâyeyi bir mesaj vermek amacıyla anlattığı için kendi istediği gibi hikâyeyi yönlendirmiş ve hikâyenin sonunda ironik olarak, aslî kahramanı çok korktuğu domuzlar yüzünden öldürtmüştür. Bu yüzden bu hikâyede yazarın subjektif olduğunu söyleyebiliriz.

ZAMAN:

Bu hikâyede belirli bir zaman dilimi yoktur. Hikâye içinde, saat, akşam, gece, yarın... v.s. gibi zaman dilimleri kullanılmasına rağmen hikâyenin ne kadar sürede yaşandığı hakkında bilgi verilmemiştir.

Hikâyede sosyal zamanla ilgili herhangi bir ipucu ya da bilgi olmamakla birlikte kozmik zaman olarak da sadece kış ayı geçer.

Roman içinde “akşam”, “gece”, “geç saat”, “ertesi gün”, “ertesi sabah”, “yarın” kelimeleri kullanılmıştır. Fakat bu zaman dilimlerine baktığımızda hikâyenin geçtiği sürenin ne kadar olduğunu öğrenemeyiz. Bu zaman dilimleri bize ipucu verecek açıklıkta değildir. Roman, bir hafta içinde de, bir ay içinde de, bir yıl içinde de geçmiş olabilir.

MEKÂN:

Değirmen (Mera): Değirmen hakkında hikâye içinde herhangi bir bilgi yoktur. Sadece ihtiyar değirmencinin bir değirmeni olduğunu ve her ölen karısının ardından bu değirmeni başka bir köye taşıdığını öğreniriz. Bunun dışında ihtiyar değirmenci bu değirmenin bulunduğu odada yatıp kalkmaktadır.

Köy: Değirmenci her ölen karısından sonra mekan değiştirir, son olarak da bir köye gelir. Fakat köyle ya da ismiyle ilgili herhangi bir bilgi verilmez. Sadece değirmencinin son evliliğini bu köyde yapması ve evlendiği gece ölümü açısından bu köy kayda değerdir.

ŞAHİS KADROSU:

DEĞİRMENCİ MURAT:

Murat, ellisini çoktan geçmiş, güneş yanığı tenli bir duldur. Kendisini hâlen genç görmekle birlikte artık yaşlı bir insandır. Dokuz kere evlenmiş olan Murat son evliliğinde gerdekten önce namaz kılarken, hayalinde domuzlar tarafından kovalanarak ölecektir.

Murat her ölen karısının ardından değirmenini alarak başka bir yere taşınır. Son olarak taşındığı köyde iyi iş yapmaya başlar. Bir süre yalnız yaşamak zorunda kalan Murat geceleri rüyasında domuzların ve kara yılanların saldırılarına uğrar, uçurumlardan düşerek ölür ve hem cennete hem de cehenneme gider.

Murat sırf rüyasındaki domuzdan kurtulmak için yeniden evlenmeye karar verir. Tam bu karar verdiği dönemde de karşısına genç ve taze bir gelin adayını çıkar. Babası belli olmayan bu kız tüm güzelliğine karşın kısmet bulamamış bir kızdır. Bu kız, köylüler tarafından Murat'a verilmesine karar verilir. Murat, bu haberi aldığı gün hemen ertesi günü bu kızı ister ve düğün hazırlıklarını başlatır.

Murat, evlendiği gece, gerdekten önce namaz kılarken hayalinde gördüğü bir domuz sürüsü tarafından kovalandığını sanacak ve pencereden atlayarak ölecektir.

DİLBİR:

Murat'ın sekizinci karısıdır. Dilber, badem gözlü, ay çehreli, bir yaprak gibi incecik dudaklı, bir mermer kadar beyaz tenli ve bir heykel kadar azametli göğüslü bir kadındır. Dilber de ölür, fakat ölümünden hiçbir surette bahsedilmez.

FERHAT:

Ferhat, köyün genç delikanlılarından. Uzun boylu, geniş omuzlu, kumral başlı fakat siyah saçlı bir gençtir:

“Uzun boyu üzerindeki geniş omuzları ve geniş omuzlarını destekliyen kumral bir baş ve bu kumral başın altında tunç bir kandil gibi yanan siyah saçları mehtap gecesinin renkleri ile dalgalanıyordu.”¹³

Genç kızı Murat’a götüren ve kızın köylüler tarafından kendisine verilmeye karar verildiği haberini ileten Ferhat’tır. Hikâye içinde genç kızdan kızkardeşim diye bahseder. İki gencin anneleri aynıdır, fakat genç kızın babasının kim olduğu bilinmez:

“Bu sır burada kalmalıdır ihtiyar değirmenci. Kız kardeşimi kabul ediyorsan, bize yarın Dünder efendiyi gönder. Bir görücüye cevap veririz.”¹⁴

Ferhat bir gece ansızın Murat’ın kapısını çalar ve yanında da genç bir kızı getirir. Burada Murat’a genç kızın durumunu ve köylülerin aldığı kararı anlatır. Ardından da bu kararı kabul ederse ertesi günü kızı gidip istemesini söyler. Bu surette zaten evlenmek isteyen Murat ertesi günü gidip genç kızı ister. Fakat Murat, gerdek gecesi gördüğü bir halisülasyondan dolayı pencereden düşerek ölür.

GENÇ KIZ:

Genç kız, altın ve dalgalı saçlı güzel bir kızdır.

Bir gece erkek kardeşinin zoru ile değirmenci Murat’ın evine gider ve ağabeyinin söylediklerini hüzünle dinler. Ağabeyi, genç kızın babasının kim olduğu bilinmediğinden ve bu güzelliğine rağmen kimsesizliği yüzünden kendisine talip çıkmadığından bahseder. Bunun ardından da köylülerin genç kızın adına kendisini değirmenci Murat’a vermeye karar verdiklerini ve adamın bu teklifi kabul etmesi halinde hemen ertesi günü genç kızı istemesini söyler. Değirmenci Murat’ın bu teklifi kabul etmesi üzerine genç kız ertesi günü istenir ve düğün hazırlıklarının ardından Murat’la evlenir. Evlendiği gece ise, Murat gerdeğe girmeden önce namaz

¹³ a.g.e. , s.25-26

¹⁴ a.g.e. , s.26

kıllarken aniden koşmaya ve “geliyorlar” feryatları ile kaçmaya başlar, hemen ardından da pencereden düşerek ölür. Genç kız evlenir evlenmez dul kalır.

3.1.4. AHTAPOT AVI

ÖZET:

Bir grup balıkçı her zamanki gibi bir akşam balık avına çıkarlar. Balık avlanması için sahile yakın kayalık bir yer seçilir ve balıkçıların içinden Hasano kamacını alarak kayalığa atlar. Orada bir ahtapot yakalar. O ahtapotu yakaladıktan kısa bir süre sonra birinci ahtapotun iki katı ağırlıkta bir başka ahtapot görür ve onu yakalamak için iki kez kamacını denize indirir. Ahtapot yaralanır, fakat kamaçtan kurtulur. Bunun üzerine Hasano yaralanan ahtapotu yakalamak için denize dalar ve ahtapotla boğuşmaya başlar. Bu sırada, mürekkep fişkırان ahtapotun mürekkebi Hasano’yu zehirler ve Hasano bir süre sonra denizin içinde boğulur.

Hasano’nun boğulmasından bir gün sonra muhtarın kızı Esmada ortadan kaybolur. Geniş çaplı araştırmalara rağmen genç kız bulunamaz. Bir gün dağ çobanlarından birisi Esmayı Hasano’nun öldüğü kıyıda Hasano’nun söylediğı “Deniz Kızı” türküsünü ağlayarak söylerken görür.

ŞEKLİ YAPI:

I. Bölüm: s/28-33

II. Bölüm: s/33

MESAJ:

Yazar burada bir hikâye anlatır ve hikâyenin sonunda birçok yaşanmış olayın zaman içerisinde nasıl unutulduğunu söyler.

Yazar bu hikâyede, açgözlü olmanın sonunun kötü biteceğini, “Ava giden avlanır” atasözünü anımsatarak okuyucuya anlatır.

VAK'A:

I. Metin Tabakası: Av için hazırlık. (s.28-29)

II. Metin Tabakası: Hasano'nun ahtapot avlaması ve ölümü (s.30-33)

III. Metin Tabakası: Esmâ'nın kaybolması. (s.33)

I. Metin Tabakası: Birinci metin tabakası, birinci bölüm içinde olan yirmi sekizinci ile otuz üçüncü sayfalar arasında olan kısımdır.

Bu kısımda balıkçıların denizde balık avına çıkmadan önce hazırlanmaları ve kendi aralarındaki sohbetleri anlatılır.

II. Metin Tabakası: İkinci metin tabakası, birinci bölüm içinde olan otuzuncu ile otuz üçüncü sayfalar arasındaki kısımdır.

Bu kısımda Hasano'nun ahtapot yakalamaya çalışması anlatılır. Hasano, ilk gördüğü ahtapotu yakalamayı başarır. Bu ahtapot yaklaşık beş kiloluk bir ahtaptur. Hasano, bu ahtapot ile nişan yüzüğünü yaptırabileceğini düşünür. Birinci ahtapotu yakaladıktan kısa bir süre sonra Hasano, ikinci ahtapotu görür. İkinci ahtapotu yakalamak için denize kamac indirir, fakat ahtapot sadece yaralanır. Hasano ahtapotun yakalanması için kamacı ikinci kez denize indirir, bu kez ahtapot yakalanır ve denizin dibine doğru inmeye kamactan kurtulmaya çalışır. Bu sırada anlaşılmayan bir nedenden dolayı ahtapot kamactan kurtulmayı başarır. Fakat yara aldığı için denizin içinde kıvrınmaktadır. Hasano yaklaşık on kilo ağırlıkta olduğuna inandığı ahtapotu kaçırmak istemediği için denize dalarak hayvanı almak ister, denize dalar, ahtapotla boğuşmaya başlar, fakat tam bu sırada ahtapot mürekkebinden Hasano'nun yüzüne mürekkep fışkırır ve Hasano'nun zehirlenmesine neden olur. Hasano bir süre daha ahtapotla boğuşur, fakat mürekkep nedeniyle denizin içinde gücünü yitirerek boğulur.

III. Metin Tabakası: Üçüncü metin tabakası, ikinci bölüm olan otuz üçüncü sayfası olan kısımdır.

Bu kısımda, Hasano'nun ölümünden sonra köyün muhtarının kızı Esmâ'nın kaybolması ve tüm aramalara rağmen bulunamaması anlatılır. Yalnız genç kız bir gün bir çoban tarafından Hasano'nun öldüğü kıyıda Hasano'nun dilinden düşmeyen Deniz Kızı türküsünü ağlayarak söylerken görülür.

BAKIŞ AÇISI:

Bu hikâye, üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılmıştır. Hikâyede, bir gün içinde geçen bir olay anlatılır. Bu hikâyede yazarın objektifliği ya da subjektifliği söz konusu değildir, çünkü yazar bu hikâyeyi kulaktan duyma bir şekilde anlatmıştır. Bize, duyduğu bir hikâyeyi paylaşmış gibi bir izlenim verir.

ZAMAN:

Bu hikâyede bir gece içinde yaşanan bir olay anlatılır.

Bu hikâyede, bir gece avlanmak için denize açılan bir grup avcı arasındaki Hasano'nun ahtapot avlamaya çalışırken ölümü anlatılır. Hikâye, Hasano'nun etrafında şekillenirse de, hikâyenin son paragrafında bir gün hikâyenin kahramanlarından Esmâ'nın deniz sahilinde bir çoban tarafından görülmesi de birkaç satırla anlatılır. Fakat Hasano'nun ölümünden ne kadar süre sonra genç kızın görüldüğü hakkında net bir zaman verilmez.

Sosyal zamana bakacak olursak hikâye içinde herhangi bir tarihî olaya rastlanmaz. Kozmik zamanda ise saat, akşam, ay, yıl, akşam ve gece zaman dilimleri olmakla beraber hikâye bir gün içine sığdırıldığı için hikâye içinde geçen bu zaman dilimleri hikâyenin zamanına etki etmez.

Bu hikâye bir gün içinde geçer.

MEKÂN:

Olaylar denizde geçtiği için bu hikâyede mekân yoktur. Sadece hikâye kahramanlarının bir kasabada yaşadıklarını ve balık avına çıkan balıkçıların bir kayalıkta avlandıklarını öğreniriz. Bunlar dışında hikâye içinde mekanlarla ilgili herhangi bir bilgi ya da açıklama yoktur.

Balık avı için yapılan hazırlıklar iskelede olur. Hazırlıklar yapıldıktan ve balıkçılar buluştuktan sonra balıkçılar hep birlikte denize açılırlar. Denizde bir süre ilerledikten sonra başka bir sahile gidilerek orada bir kayalıkta durulur ve Hasano orada ahtapot avına çıkar. Burada Hasano bir ahtapotu yakalamak için denize dalar fakat ahtapotun çıkardığı mürekkepten zehirlenir ve denizde boğularak ölür.

ŞAHIS KADROSU:

HASANOS (HASANO):

Hasano, bu hikâyenin aslı kahramanıdır. Yanık bir sesi olan Hasano balık avına çıktıkları gecelerde yanık sesiyle “Deniz Kızı” isimli bir türküyü söyler ve gizlice ağlar. Hasano, kalın ve kuvvetli bacağında daima kırmızı renkli bir mayo giyer. Bu kırmızı mayonun üzerinde kalın kıllı göğsü daima çıplaktır. Bu kara kıllar Hasano’nun göğsünü sarar. Uzun bacaklarındaki erkek kıllar da göğsündekiler kadar gür ve serttir. Hasano’nun tunç bir rengi vardır.

Hasano, balıkçılık yapan bir gençtir. Bir gece yine arkadaşları ile balık avına çıkarlar. O gece bir ahtapot vurur, biraz daha denizde yol aldıktan sonra ikinci ve çok daha büyük bir ahtapotla karşılaşır. Kamacıyla onu yaralar, fakat yakalayamaz. Bunun üzerine denize dalarak ahtapotu yakalamaya çalışır. Ahtapotla dövüşürken ahtapotun salgıladığı mürekkep yüzünden zehirlenen Hasano, bir süre sonra boğularak ölür.

OSMAN KAPTAN İLE HÜDAİ KAPTAN:

Osman ve Hüdai Kaptan'la ilgili açıklayıcı bilgiler birlikte verilmiştir. Çünkü her iki kahramanın da hayatı aynı şekilde geçmiştir:

“Birer cigara ateşliyerek küpeşteye yan geldiler. İkisi de ağır tiryakiydi. Hatta büyük fiçılarda gelen renga balıklarını soğanle karıştırarak salata yapıp şaraba, soğana diş basarlarken, aradabir cigara kâğıtlarında esrar çektikleri de olurdu.”¹⁵

“Her ikisinin de hayatları, çocukluklarındanberi denizlerde geçmişti. Mektep yüzü görmemişler, otuzdan sonra mahalle imamının metresede açtığı gece mektebine devam ederek adlarını yazmayı olsun, üç ay gibi bir zamanda güç belâ öğrenebilmişlerdi.”¹⁶

Hikâyede bu iki kahraman arasındaki fark balık avına aynı sandalla çıkmamaları ve Hüdai'nin, Hasano ile ayrı bir sandalda ava çıkmasıdır. Hüdai kaptanla ayrı ayrı sandallara binerler ve ikinci ahtapotu tuttuktan sonra diğer sandaldan epey uzaklaştıktan sonra ikinci ahtapotu görürler. Hasano ahtapotu kamacıyla yakalayamayınca hem Hasano hem de Hüdai Kaptan çok sinirlenirler. Hasano ahtapotu elleriyle yakalamak için denize dalar fakat bir süre sonra boğulmuş bir halde cesedi su yüzüne çıkar. Hüdai Kaptan bu manzara karşısında dehşete düşer.

ESMA :

Esmâ kasabanın muhtarının kızıdır. Hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Hikâyeden anladığımız kadarıyla Hasano ile Esmâ birbirlerini sevmekte ve evlenmeyi düşünmektedirler.

Hasano'nun ölümünden sonra Esmâ kaybolur ve tüm arama çalışmalarına rağmen bulunamaz. Sadece bir gün bir çoban tarafından Hasano'nun öldüğü kıyıda

¹⁵ Hikmet Afif Mapolar, *Kahve Fincanındaki Aşk, (Ahtapot Avi)*, s.28

¹⁶ a.g.e. , s.29

ađlayarak Hasano'nun dilinden dűşürmediđi Deniz Kızı isimli türküyü söylerken görülür.

KAKKARI:

İhtiyar bir balıkçıdır. Hakkında başka herhangi bir bilgi yoktur. Hikâye içinde de sadece ismi ve kendisinin de içinde olduğu bir iki cümle geçer.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. KİTAP HALİNDE BASILMIŞ TİYATROLARI

4.1. ALTIN ŞEHİR (Lefkoşa, 1945, 48 s.)

TİYATRONUN TANITIMI:

Tiyatro, 1945 yılında, Kıbrıs'ta, Ergenekon Kitap Kulübü tarafından, Lefkoşa'daki M. Fikri Matbaasında basılmıştır.

Dört perdeden meydana gelen "Altın Şehir" isimli millî piyes, Hikmet Afif Mapolar'ın dördüncü tiyatrosudur. Kitap olarak basılan bu roman, daha önce herhangi bir gazetede tefrikalar halinde yayınlanmamıştır.

ÖZETİ:

I. Perde:

Kartal Beyin kumandanlığındaki düşman ordusu, Aslan Beye elçi göndermek istemektedir. Aslan Bey bu teklifi kabul eder. Amacı, ordusunun gücünden bahsedip düşmanın gözünü korkutmaktır. Diğer taraftan bazı gizli güçler halkın mücadeleye etmesine engel olmaya çalışırlar.

Aslan Beyin amacı, Altın yayla ile sınırlı topraklarını genişletmektir. Ekimin gelmesini beklerken savaşa hazırdırlar, topraklarını genişletmek, zafer kazanmak hırsıyla doludur. Sonunda elçi gelir. Elçi, üç aydan beri süren savaş nedeniyle iki ordunun da zarar gördüğünü, toprakların Kartal Beye bırakılmasını ve savaşa son verilmesini ister. Aslan Bey ise, bu toprakların baba yadigârı olduğunu ve bu toprakları alana kadar savaşacaklarını söyler. Elçi gider, Aslan Bey ise savaş hazırlıklarını başlatır.

II. Perde:

Başarılı geçen ilk akından sonra Aslan, ordusuna olan güveni nedeniyle vazifesini bir müddet için Yağız'a devredip şehre iner. Fakat yorgun düşen ordu ikinci akında Kartal Beye mağlup olur. Askerlerin bazıları suçun Aslan Beyde olduğunu, orduyu yalnız bırakıp gitmemesi gerektiğini söylerken, bazıları da ordunun Aslan Beysiz de zafer kazanabileceğini, önemli olanın içteki kuvvet olduğunu savunur. Bu tartışma konusu bir süre sonra Aslan Beyin şehre gidiş nedenine çevrilir. Aslan Beyin şehre gidiş nedeninin bir kız olabileceği, bir kızı vatandan üstün tutmanın hatalı bir davranış olduğu konuşulur. Bu sırada Aslan, yanında bir ihtiyarla içeriye girer. Aslan çok sinirlidir. Aslan, kızını ordusunda savaşmak üzere vermediği için ihtiyar Ferhat ağanın bu tavrını hainlik olarak kabul eder ve Ferhat ağayı kırbaçlayarak öldürmek ister. Bu sırada, ihtiyarın kızı Maviş içeriye girer. Bu manzara karşısında çok sinirlenen Maviş, Aslan Beye çıkar. Aslan bey ile Maviş konuşurken, Aslan, bir gece baskınında Altın Yayla'yı Kartal Beye kaptırdığını, üstelik Maviş'in, Kartal Beyin nişanlısı olarak, savaşta onun ordusunun başında bulunduğunu öğrenir. Aslan, gerek Altın Yayla'yı kaybetmenin üzüntüsü, gerek ordusunun yenilgisi, gerekse Maviş'in düşman kumandanın nişanlısı olduğunu öğrenmesi üzerine cinnet geçirir. Tam bu anda dışarıdan nal sesleri duyulur. Herkes kimin geldiğini merak eder. İçeriye Kartal Bey girer. Aslan önce hiddetlenirse de Kartal Beyin geliş nedenini öğrenince kızgınlığı geçer.

Kartal, Dumlupınar'a, Kızılırmak'a ve Sakarya'ya düşman askerinin saldırdığını, esas düşmanın orada olduğunu ve oraya savaşa gitmek gerektiğini birkaç cümlede izah eder. Bu noktada Aslan Bey ile Kartal Bey arasındaki savaş son bulur ve bu iki bey asıl büyük savaş için güçlerini birleştirirler.

III. Perde:

Bu siper Sakarya siperlerinde geçmektedir. Aslan, bu savaşta birçok başarı elde eder. Maviş yaralanır. Savaş sürerken Mustafa Kemâl onların buldukları siperde gelir, siperi gezer, komutanlardan bilgi alır, gereken direktifleri verir. Bu

sırada Mustafa Kemâl'in Sakarya siperlerine geleceğini duyan Maviş, yaralı olmasına rağmen Kartal'ın yardımı ile Mustafa Kemal'in bulunduğu yere gelir. Burada, Sakarya siperinden ayrılarak Afyon ovasına doğru yol alan Mustafa Kemâl'i uzaktan da olsa görmeyi başarır. Aslan Bey, Mustafa Kemal'le kısa bir görüşme yaptığını, ondan, Sakarya'dan Anadolu ovalarına akın yapmaları için emir aldığını söyler. Maviş, bu akına katılamayacağı için çok üzülür. Maviş, yarası nedeniyle istirahat etmek zorundadır. Aslan Bey ile Kartal Bey ise İzmir ovasına doğru hareket ederler.

IV. Perde:

Bu bölümde yıllar geçmiş herkes yaşlanmıştır. Bir heykeltıraş Mustafa Kemal'in heykelini yapmaktadır. O çalışırken önce, yaşlanmış olan Aslan, daha sonra ise yıllar önce savaşmış diğer askerler sahneye girerler. Tüm bu insanlar derin bir özlem içinde Altın Şehri aramaktadırlar. Bu insanlar bir araya gelip şehre olan özlemlerini konuşurlarken oraya Maviş'in babası gelir ve Altın Şehrin yerini bulduğunu söyler, ardından da uzaktaki kaleyi gösterir. Kulenin üzerinde Ankara ve alt kısmında "Altın Şehir" yazmaktadır. Aslan, bu görüntü karşısında sevinç gözyaşları döker ve bu şekilde perde kapanır.

ŞEKLİ YAPI:

Altın Şehir isimli piyes kırk sekiz sayfadan müteşekkil bir tiyatro oyunudur. Eser, numaralandırılmış dört perdeden ibarettir. Bu perdeler ve sayfaları şöyledir:

I. Perde : s/ 1-11

II. Perde : s/ 12-24

III. Perde: s/ 25-37

IV. Perde: s/ 38-48

MESAJ:

Bu tiyatro oyununda, Kıbrıs'ta yaşayan iki beyin kendi aralarındaki savaşı ve daha sonra Türkiye'de başlayan bir savaş nedeniyle güçlerini birleştirmeleri anlatılır. Bu piyeste dikkatimizi çeken, önce kanlı ve çok çetin bir savaş yapan iki ordunun daha sonra Türkiye'deki Sakarya Savaşı nedeniyle kendi aralarındaki savaşa hemen son vererek, birlikte Türkiye'ye gitmeleridir. İki kanlı düşman savaşırken nasıl olur da başka bir savaş için birden bire dost olabilirler.

Bir yandan kendi aralarındaki savaşın yanlışlığı, diğer yandan Anavatan Türkiye'nin zor durumda kalışı Aslan Bey ile Kartal Beyin bir araya gelerek güçlerini birleştirmelerine neden olmuştur. Savaş sona erdikten yıllar sonra da iki gücün dostluğunun devam ettiğini ve bir daha kendi aralarında savaş yapmadıklarını görürüz.

Bu piyeste verilmek istenen ilk mesaj, aynı kanı taşıyan güçlerin kavga etmelerine karşın onları ilgilendiren başka bir savaş karşısında güçlerini birleştirerek dost olabilecekleridir. Verilmek istenen ikinci mesaj, savaşacağımız tarafın kendi kanımızdan olmaması gerektiğidir. Üçüncü ve esas mesaj ise, savaşırken bir çok kanın döküldüğü, ama yanlış düşmana karşı değil doğru düşmana karşı savaşılması gerektiğidir. Savaş ve zafer, düşmanımızı doğru seçtiğimiz zaman kutsal olur.

VAK'A:

- I. Metin Tabakası: Aslan Bey ile Kartal Bey arasındaki savaş (s.1-24)
- II. Metin Tabakası: Sakarya siperleri (s.25-37)
- III. Metin Tabakası: Heykeltraşın dükkânı (s.38-48)
- IV. Metin Tabakası: Altın Şehre özlem ve sonunda bu özlemin sona ermesi (s.38-48)

I. Metin Tabakası: Birinci metin tabakası, birinci perde içinde olan birinci ile yirmi dördüncü sayfalar arasındaki kısımdır.

Bu kısımda, Aslan Bey ile Kartal Bey arasındaki yayla savaşı anlatılmaktadır. Her iki bey de baba yadigârı olduğuna inandıkları Altın Yayla için savaşılmaktadırlar.

II. Metin Tabakası: İkinci metin tabakası, üçüncü perde olan yirmi beşinci sayfadan otuz yedinci sayfaya kadar olan kısımdır.

Bu kısımda, Aslan Bey ile Kartal Bey arasındaki savaş ortak bir savaşın çıkması ile son bulmuş ve her iki bey askerlerini alarak Sakarya siperlerine gitmişlerdir. Bu kısımda Maviş yaralanır, Aslan Bey birçok başarıya imza atar. Bundan sonra Mustafa Kemâl bu siper yerine ziyarete gelir, Aslan Beyle konuşur ve ona, Anadolu ovalarına akmasını ardından da İzmir’de buluşmalarını söyler.

III. Metin Tabakası: Üçüncü metin tabakası, dördüncü perde olan otuz sekizinci sayfadan kırk sekizinci sayfaya kadar olan kısımdır.

Bu kısımda, savaş yıllar önce bitmiştir. Bir heykeltraş Mustafa Kemâl’in heykelini yapmaktadır. O, bu heykeli bitirmeye çalışırken iki kişi sırayla gelirler ve bu heykel hakkında yorum yaparlar.

IV. Metin Tabakası: Dördüncü metin tabakası, yine dördüncü perde olan son perdenin otuz sekizinci sayfasından, perdenin ve oyunun sonu olan kırk sekizinci sayfasına kadar olan kısımdır.

Bu kısımda, yıllar önce Sakarya siperlerinde savaşmış tüm kahramanlar heykeltraşın atölyesinde toplanmıştır. Herkesin tek bir özlemi ve isteği vardır: Altın Şehri görmek. Onlar bu özlem içinde yanıp tutuşurken Maviş’in babası çıkagelir ve onlara Altın Şehri bulduğunu söyler. Ardında da uzaklarda görülen Altın Şehri gösterir. Aslan, Altın şehri görebilmenin saadeti içinde gözyaşlarına hâkim olamaz. Piyes bu şekilde sona erer.

BAKIŞ AÇISI:

Bu piyes, tekil üçüncü şahıs tarafından tahkiye edilmiş bir piyestir. Bu piyes, Aslan Bey, Kartal Bey ve Maviş etrafında şekillenir. Tabii buradaki aslî karakter Aslan Beydir. Eser boyunca, anlatma ve özetleme tekniklerinin kullanımında vak'a ile sıkı bir bağ söz konusudur. Piyeste, vak'adan kopuşlar olmamasına karşı geriye dönüşler mevcuttur.

Eserde, 1921 yılında geçen Sakarya Savaşı'na, Kıbrıs'tan katılan bir grup Kıbrıslı Türkün başından geçen olaylar anlatılır. Önceleri birbirine düşman ve savaş içinde olan iki grubun Sakarya Savaşı'nın çıkmasıyla güçlerini birleştirmeleri ve Sakarya Zaferine katkıları konu edilir.

Yazar, piyes içinde Mustafa Kemâl'den de bahsederek onu öven tabirler kullanır. Aslında bu düşünceler, oyundaki karakterlerin değil, yazarın düşünceleridir:

“Büyük bir Paşa, eşsiz bir kumandan. Asalet gözlerinden bir yağmur gibi akar. Yüzünde daima yanıp sönen bir nur, gözlerinde de bir güneş yanardı.”¹

Bunların yanısıra, piyeste, Mustafa Kemâl'in Afyon ovalarına, ardında da İzmir'e hareket ettiğini okuruz. Fakat o bölgelerdeki savaşın gelişmeleri ve sonuçları ile ilgili herhangi bir bilgi verilmez.

ZAMAN:

Bu piyesteki olaylar, yaklaşık olarak on yıllık bir süre içinde geçmiştir. İlk üç perde yaklaşık iki ay içinde geçer. Dördüncü perde ise aradan on yıl geçmiş ve herkes yaşlanmıştır.

Öncelikle piyeste, zaman dilimi dışında olan ama piyesi hazırlayıcı nitelikteki zaman dilimlerinden bahsedilir:

---

¹ Hikmet Afif Mapolar, *Altın Şehir*, s.25,26

“Bildiğiniz gibi üç aydan beri harp edegelen kuvvetlerimiz artık yıkılmış ve perişan olmuştur.”

“Bundan elli yıl evvel, bu topraklara göçmen olarak gelen pek az sayıdaki Şahin kabilesi gittikçe çoğalmaya ve bu topraklara yavaş yavaş yayılmaya başladılar...”²

Piyesin ilk üç perdesinin yaklaşık olarak iki ayda geçmesini şu ipuçlarından anlarız:

“Bir saate kadar emirleriniz yerine getirilecektir beyim.”³

“Çakın efe, geçen akşamki akında kullandığım silâhlarımı ve çizmelerimi bana getiriniz.”⁴

“Bir çeyrek saat sonra, kendi kanlarınız içinde can vereceksiniz.”⁵

“Bir haftadan beri siz meydanlarda yoktunuz.”⁶

“Bundan bir ay evvel kendisini Aslan bey gördüğünü söylüyordu.”⁷

Dördüncü perdede ise on yıl geçmiştir. Bunu, piyesteki kahramanlardan olan Maviş’ten öğreniriz. Zaten piyes de, bunu öğrendiğimiz zaman diliminde sona erer:

“Tam on yıldır sizi görmez olduk Aslan Bey.”⁸

Bu zaman dilimleri dışında piyeste mevsimler ya da diğer zaman dilimlerine pek rastlanmaz. Bunun nedeni, bu eserin bir tiyatro oyunu olması ve sahnede oynanacak şekilde yazılmış olmasıdır.

---

² a.g.e., s.8
³ a.g.e., s.10
⁴ a.g.e., s.10
⁵ a.g.e., s.19
⁶ a.g.e., s.21
⁷ a.g.e., s.27
⁸ a.g.e., s.46

Sonuç olarak diyebiliriz ki, “Altın Şehir” yaklaşık on yıllık bir süre içinde geçmiştir.

MEKÂN:

Bu piyes bir durumu değil, olayı anlattığı için, piyeste mekân ile ilgili ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır.

Oyun, *Altın Yayla* ve *Sakarya siperlerinde* geçmektedir. Bu eser, bir piyes olduğu için mekân doğal olarak sahnedir. Dört perdeden oluşan bu piyeste, ilk iki perdenin dekoru aynı, üçüncü perde ile dördüncü perdelerin dekorları ise farklıdır.

I. Perde ile II. Perdenin Dekor:

“Sahne: Dağ eteklerinde geniş bir yaylâ. Bu yaylâ “Altın yaylâ” ismiyle maruftur⁹. Sağ plândan yükselen tepeler “Boz tepe” ismiyle anılmaktadır. “Boz tepe”nin gerisinde silsile halinde uzayıp giden dağlar ve düzlük kısımlarında bir çok çadırlar görünmektedir.”¹⁰

İkinci perde de birinci perdenin aynısıdır.

III. Perdenin Dekor:

“Sahne: Sakarya siperleri etrafındaki bir yeri göstermektedir.”¹¹ Üçüncü perdenin eşyası, birinci perdedeki eşyadan meydana gelmiştir.

IV. Perdenin Dekor:

“Sahne: Bir heykeltraşın atelyesidir. Sağ ve soldan girişleri olan atelyenin ön kısmından bir cadde uzayıp gitmektedir. Atelyede muhtelif pozlarda yapılmış heykeller mevcuttur.”¹²

⁹ Maruf: Herkeseçe bilinen, tanınmış, meşhur, ünlü.

¹⁰ a.g.e., s.1

¹¹ a.g.e., s.25

ŞAHİS KADROSU:

Aslan: Aslan Bey, Elinde kırbacı ayağında çizmeleri, kırbacıyla durmadan çizmelerini döven bir adamdır. Bazı askerlerine göre o, “pak alınlı, güneş yüzlü, alnında bir altın perçem, heybetinde bir şehzadenin azameti olan bir adam”¹³dir.

Birinci perdede, Aslan kendisine gelen elçiyi kabul eder. Amacı, ordusunun gücünden bahsedip düşmanın gözünü korkutmaktır. Elçi gelir, Aslan’a Altın Yayla’nın Kartal Beye bırakılarak savaşa son verilmesinin gerekliliğinden bahseder. Aslan, bu yaylayı ele geçirene kadar savaştan vazgeçmeyeceğini söyleyerek elçiyi gönderir ve savaş hazırlıklarını başlatır. İkinci perdede, Aslan bey, yaptığı savaşta Altın Yayla’yı ele geçirir. Sonra da komutayı Yağız’a devrederek şehre iner. Aslan bir hafta şehirde kalır, bu sırada ordusu ani bir baskına uğrar ve Altın Yayla yine düşmanın eline geçer. Askerleri bu mağlubiyetten Aslan Beyi sorumlu tutmakta, ne olursa olsun ordusunun başından ayrılmaması gerektiğini düşünmektedir. Askerleri onun hakkında konuşurken Aslan, oraya gelir. Yanında bir ihtiyar bulunmaktadır. Aslan Bey, bu ihtiyarın kızını ordusunun başına ister, fakat ihtiyar bunu kabul etmez. Bunun üzerine Aslan, ihtiyarı kırbaçlayarak öldürmek ister. Bu sırada ihtiyarın kızı Maviş gelir ve onun babasını öldürmesine engel olur.

Aslan, Maviş’le konuşurken, onun düşmanı Kartal Beyin nişanlısı olduğunu öğrenir. Bunun şaşkınlığını yaşarken Kartal Bey çıkagelir. Fakat geliş amacı savaş değil, bir haber getirmektir. Türk askeri Anadolu’da, Sakarya siperlerinde düşmanla savaştaktadır. Kartal Bey bu savaşa katılmak üzere Sakarya’ya gidecektir. Tabii giderken Aslan Beyle olan düşmanlığına son verip onu da yanında götürmek ister. Bunu öğrenen Aslan Bey, düşmanlığa son verir ve Kartal Beyle Sakarya’ya doğru yol alır.

Üçüncü perdede, Kıbrıs Türk askeri Sakarya cephesindedir. Aslan Bey, Sakarya cephelerinde büyük başarılar kazanır:

---

¹² a.g.e., s.38

¹³ a.g.e., s.3

“Altın Yaylâ’daki mağlûbiyeti yüzünden kendisine dargınız ama, Sakarya’daki başarıları da tarih olacak birer hadîsedir.”¹⁴

Sakarya siperlerinde savaşırken Mustafa Kemâl buraya siperleri kontrola gelir. Kıbrıslı Türkler Mustafa Kemâl Paşa’yı görme şerefine erişirler. Mustafa Kemâl, Aslan Beye, Afyon’dan Anadolu ovalarına doğru gideceğini, Aslan Bey ile askerlerini de arkasından İzmir’de bekleyeceğini söyler.

Dördüncü perdede, aradan yıllar geçmiş ve Aslan yaşlanmıştır. Eline bohçasını ve Mustafa Kemâl Paşa için yaptığı Atatürk heykelini alır ve Altın Şehri bulmak üzere yola çıkar. Şehri alırken bir heykeltraşın dükkânı gözüne çarpar. Oradaki heykeltraş da Mustafa Kemâl’in heykelini yapmaktadır. Aslan, heykeltraşın heykelinde bir eksiklik farkeder; bu heykeltraşın savaş alanında savaşmamasından dolayı heykele ruh veremediğini söyler. Bu sırada yıllar önce aynı siperlerde savaştığı Kartal, Maviş, Yağız, Çakın ve Recep oraya gelirler. Herkes Altın Şehri aramaktadır. Sonunda Maviş’in babası oraya gelir, Altın Şehri bulduğunu söyleyerek uzaklardaki kaleyi gösterir. Kalenin üzerinde “Altın Şehir” yazmaktadır. Aslan bu tablo karşısında mutluluk gözyaşlarına engel olamaz ve Altın Şehri görebilmenin büyük sevinci ile ağlar. Son perde bu şekilde kapanır ve oyun biter.

Kartal: Altın Yaylâ’yı elinde tutan Kartal Bey, savaş sırasında karşı tarafa bir elçi gönderir, iki tarafından da yorgun olduğundan söz eder ve düşmanın, Altın Yaylâ’dan ayrılarak savaşa son vermelerini ister. Aslan Bey, Kartal Beyin teklifini reddeder. Bunun üzerine iki kuvvet savaşa devam ederler. Aslan Bey savaşı kazanır ve Altın Yaylâ’yı ele geçirir. Bu zaferin ardından da yardımcısına orduyu bırakarak şehre iner. Bu arada Kartal Bey ani bir gece baskını düzenler ve Altın Yaylâ’yı geri alır.

Bir gün Kartal Paşa, Sakarya’da savaş çıktığını öğrenir. Bu nedenle buradaki beylik savaşını bir kenara iterek esas büyük savaşa gitmeye karar verir ve bu kararını Aslan Beye de bildirmek üzere onun bulunduğu yere gider. Aslan’a bu kararını

¹⁴ a.g.e. s.26

bildirir ve onunla gitmesini teklif eder. Aslan bu teklifi hemen kabul eder. Ardından Sakarya'ya gitmek için hazırlıkları başlatırlar.

Sakarya'ya gidilir. Savaş sırasında Kartal'ın nişanlısı Maviş yaralanır. Bu sırada Mustafa Kemâl'in Sakarya siperlerini dolaştığı haberi çıkar. Bunun üzerine Kartal yaralı nişanlısını bir kağına koyarak Mustafa Kemâl'in gezdiği siperlere gider. Onu Afyon'a doğru yol aldığı sırada, uzakta da olsa görmeyi başarırlar. Aslan Beyden, İzmir ovalarında bulunmak üzere sözleştiklerini öğrenir. Maviş de savaşa gelmek ister, fakat yaralı olduğu için o savaş alanına götürülmez.

Son perde olan dördüncü perdede, Kartal oyunun sonunda doğru sahneye çıkar. Yıllar önce savaşta savaşmış Kıbrıslı Türk askerlerin tümü bir heykeltraşın atölyesinde dirler. Hepsinin de tek bir amacı vardır; Altın Şehri görmek. Onlar atölyede bu özlemlerini dile getirirlerken Maviş'in babası çıkagelir ve Altın Şehri bulduğunu söyleyerek uzaklardaki kaleyi gösterir. Aslan, bu manzara karşısında sevinç gözyaşları döker ve oyun bu şekilde sona erer.

Maviş: Maviş, Kartal Beyin nişanlısıdır. Kartal'ın tabiriyle altın bir bebek gibidir. Maviş, Kartal'ın ordusunun başında savaşan bir askerdir. Aslan Bey, Maviş'i ordusuna katmak ister, fakat Maviş'in, düşmanı Kartal Beyin nişanlısı olduğunu öğrenir. Bu sırada Kartal Bey yanlarına gelerek Sakarya'daki savaşın haberini verir. Herkes aralarındaki savaşı sona erdirerek Sakarya'daki savaşa gitmeye karar verirler; giderler de. Maviş bu savaşta yaralanır. İstirahatta iken Mustafa Kemâl'in Sakarya siperlerine geldiğini öğrenir, onu görmek arzusu ile yanıp tutuşur. Bunu gören Kartal, Maviş'i bir kağı ile Sakarya siperlerine götürür. Orada uzaktan da olsa Mustafa Kemâl'i görmeyi başarır. Daha sonra Kartal ile Aslan İzmir'e savaşa doğru yol alırlar. Maviş de bu savaşa katılmayı çok ister, fakat yaralı olduğu için bu isteğini gerçekleştiremez.

Son perdede aradan on yıl geçmiştir. Maviş savaştan beş yıl sonra tamamen iyileşir. Bu arada Kartal ile evlenir. Yıllar sonra, Sakarya'da savaşmış tüm Kıbrıslı Türk askerler bir heykeltraşın atölyesinde buluşurlar. Hepsi de Altın Şehri

armaktadırlar. Sonunda Maviş'in babası atölyeye gelir ve Altın Şehri bulduğunu söyleyerek uzaklardaki Altın Şehrin kale kapısını gösterir. Oyun, Aslan'ın Altın Şehri görmesinin getirdiği sevinç gözyaşları ile sona erer.

Yağız, Recep ve Çakın: Yağız, Recep ve Çakın, Aslan Beyin yardımcılarıdır. Özellikle Yağız, Aslan Bey şehre inerken ordusunu bırakabileceği bir kişidir. Bu kişiler hakkında çok fazla bilgi yoktur. Sadece Aslan Beyi onaylayıcı ve destekleyici şeyler söylerler. Bunun dışında, bu bölümde Aslan Bey, Atlın Yaylâ'ya inerken ordusunu Yağız'a bırakması ve bir gece baskınında ordunun yenilgiye uğrayarak, düşmanın Altın Yaylâ'yı geri alması konusunda konuşmaları yer almaktadır. Bu durumda Yağız, Recep ve Çakın bir yandan bu mağlubiyetlerini Aslan Bey'e nasıl anlatacaklarını düşünürler, diğer yandan da Aslan beyin bir hafta boyunca ordunun başına gelmemesinin nedenlerini tartışırlar. Bu sırada Aslan Bey gayet sinirli bir şekilde yanında bir ihtiyarla içeriye girer. İhtiyarın Maviş isimli kızını ordusuna katmak isteyen Aslan, ihtiyardan olumsuz bir yanıt alınca hiddetlenir ve ihtiyarı öldürmeye kalkışır. Aslan Bey ihtiyarı kırbaçlamaya başladığı vakit Maviş içeriye girer ve Aslan'a engel olur. Bu sırada düşman tarafının komutanı Kartal Bey gelir ve Sakarya'da savaşın başladığını, oraya gideceğini söyler ve kendilerine katılmalarını ister. Aslan Bey kızgınlığını ve düşmanlığını unutarak bu teklifi kabul eder. Bu teklifi kabul eden sadece Aslan Bey değildir, Yağız, Recep ve Çakın da bunu gönül arzusuyla kabul ederler. Hazırlıklar yapılır ve Sakarya'ya gidilir. Orada zaferler kazanılır.

Son perdede, aradan on yıl geçmiş ve herkes yaşlanmıştır. Yağız, Recep ve Çakın Altın Şehri aramaktadırlar. Bu sırada bir heykeltraşın dükkânına giderler. Orada Kartal, Maviş ve Aslan da bulunmaktadır. Herkes, Altın Şehre olan özlemini dile getirirken Maviş'in babası içeriye girer ve Altın Şehri bulduğunu söyleyerek, uzaklardaki Altın Şehir kalesini gösterir. Herkes Altın Şehri görebilmenin mutluluğunu yaşarken Aslan da mutluluk gözyaşları döker. Oyun bu şekilde sona erer.

Elçi: Elçi piyesin ilk perdesinde karşımıza çıkar. Kartal beyin elçisi olarak Aslan beyin huzuruna gider ve Kartal'ın sözlerini Aslan'a iletir. Aslan'dan aldığı olumsuz yanıtla da oradan ayrılarak Kartal beye gitmek üzere oradan ayrılır.

Bundan sonra elçiden hiç bahsedilmez.

İhtiyar: Altmışını geçmiş bir ihtiyar olan Ferhat Ağa, Maviş'in babasıdır. Aslan Bey, Ferhat Ağadan kızı Maviş'i ordusunun başında görev almak üzere ister, fakat ihtiyar onun bu teklifini reddeder. Bunu bir hainlik olarak kabul eden Aslan, ihtiyarı kırbaçlayarak öldürmek ister. Bu sırada ihtiyarın kızı Maviş oraya gelir ve babasını kırbaçlanarak ölmekten kurtarır.

Bundan sonra, piyesin son perdesinde karşımıza çıkan ihtiyar Altın Şehri bulur ve şehri arayan herkese Altın Şehri, yani Ankara'yı gösterme şerefine nail olur. Roman zaten ihtiyarın Altın şehri göstermesi ve bu görüntü karşısında Aslan'ın sevinç gözyaşları dökmesi ile sona erer.

Heykeltraş: Heykeltraş hakkında piyeste herhangi bir bilgi yoktur. Tek bildiğimiz, genç bir insan olduğu ve bu genç sanatçının üç yıl boyunca Mustafa Kemâl'in heykelini yapmak için emekle çalıştığıdır.

Üç yılın sonunda heykelindeki son rütuşları yapmaktadır. Heykeltraş, bu heykelin tek eksiğinin bir kalp olduğunun farkındadır. O, heykelin son rütuşlarını yapmaya çalışırken atölyesine ardı ardına iki misafir gelir. Bunlardan birisi halktan olan yaşlı bir insandır. Bu insan heykeli beğenmez. O atölyeden gittikten sonra, başka bir ihtiyar gelir atölyeye. O da heykeli beğenmez. Ama beğenmemesinin nedeni, genç heykeltraşın Mustafa Kemâl'i görmediği için onun ruhunu taşınamaması, Anadolu'da savaşıp kan dökmediği için heykele Ata'nın ve Anadolu'nun ruhunu verememesidir. Bu ihtiyar, dağarcığında bir heykel taşımakta ve bu heykelin ruh taşıyan gerçek bir sanat eseri olduğunu düşünmektedir. Heykeltraş bu heykeli görür ve gerçekten başarılı bir çalışma olduğuna kanaat getirir. Bu heykelin taşıdığı ruhu

farkeden heykeltraş Aslan Beyi gözyaşları içinde saygıyla tebrik eder. (Bundan sonra heykeltraşla ilgili herhangi bir bilgi yoktur. Zaten birkaç sayfa sonra piyes sona erer.)

Efeler: Efelerle ilgili piyeste hiçbir bilgi yoktur. Zaten efeler, piyesin belli yerlerinde ortaya çıkarak onaylayıcı sözler söylemişlerdir:

“Şehitlik... Şehitlik...”¹⁵, “Hürriyet!”¹⁶, “Yaşa Türk kızı!”¹⁷, “”Hazırdır beyim.”¹⁸, “Akdeniz köpüklerine... Akdeniz köpüklerine...”¹⁹

Bunun dışında efelerin piyeste başka bir görevleri yoktur.

Mustafa Kemâl: Bu piyeste görüntü olarak olmasa da Mustafa Kemal bir karakter olarak yer almaktadır. Tiyatro oyununun üçüncü perdesinde Mustafa Kemâl'den bahsedilir. Yağız, Recep ve Çakın, Sakarya siperlerindeyken Mustafa Kemâl'in büyüklüğünden ve gücünden bahsederler:

Recep: “- Afyon'dan Dumlupınar'a bir yıldırım gibi akacağı söylemiş. Etrafında sayısız Bozkurtlar varmış. Ayakları bir rayın akışını ve gözleri de bir yıldırımın çakışını anırmış. Gök gözlerinde daima kendini Allah'la müsavi tutan bir noktanın bulunduğunu söyleyenler de varmış. Başı gökte, bulutlarda gibi konuşmuş.

Yağız: -Abduş'u Sakarya'ya gömdüğüm gün Onu ben de gördüm. Bir yer Tanrısına benziyordu. Abduş'un mezarına O da toprak attı. Şahadet getirdi. Gözleri yanıp, tutuştu. Fakat ağladığını görmedik. Büyük bir Paşa, eşsiz bir kumandan. Asalet gözlerinden bir yağmur gibi akardı. Yüzünde daima yanıp sönen bir nur, gözlerinde bir güneş yanardı.

---

¹⁵ a.g.e., s.27

¹⁶ a.g.e., s.28

¹⁷ a.g.e., s.35

¹⁸ a.g.e., s.36

¹⁹ a.g.e., s.37

Çakın: -Dün sabahki hücumu O idare etmiş. Kafası bir Bozkurdu andırıyormuş. Emirlerinde adeta bir nida seziliyor, kırbacını şaklatıyor ve kendi kemiklerini dövüyormuş. Nasıl bir kızıl demire, çelik bir örs kıvılcımlar saçarak inerde; O da düşmanlarına böyle iniyormuş.

...

Recep: - Fakat, hiç güldüğü görülmemiş. Daima dik kaşları üzerinde, dalga gibi bir alev uzayıp gidermiş.”²⁰

Mustafa Kemâl, Aslan, Kartal ve askerleri Sakarya siperlerinde savaşırken oraya ziyarete gider. Aslan Beyle konuşur. Bir yaveriyle tüm Türkiye’yi dolaşarak durumlar hakkında bilgi almaktadır. Aslan’la konuştuğundan sonra, Aslan’a, Afyon’dan Anadolu ovalarına geçeceğini, onu ve askerlerini İzmir’de bekleyeceğini söyler. Daha sonra da yaveriyle birlikte Afyon’a doğru hareket eder.

---

²⁰ a.g.e., s.25,26

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. KİTAP HALİNDE BASILMIŞ EFSANELERİ

5.1. KIBRIS EFSANELERİ (Lefkoşa, 1997, 101 s.)

KİTABIN TANITIMI:

1997 yılında neşredilmiş olan bu kitap, Hikmet Afif Mapolar öldükten sonra Harid Fedai tarafından neşredilmiştir. Hikmet Afif Mapolar'ın oğlu Regü Mapolar, babasına ait olan ve içinde on iki tane efsane olan bir dosyayı Harid Fedai'ye verir. Harid Fedai, dosyada bulunan efsanelere, Halkın Sesi (1-7 Ekim, 1961) gazetesi ile tek sayı çıkan Yasemin (Nisan 1986) ve Kültür (Temmuz, Ağustos 1986) dergilerindekileri de ekleyerek efsanelerin sayısını on beşe çıkarır. Dosyanın içindeki efsanelerden ise sadece bir tanesi -Baladi Yokuşu Cinayeti- tefrika edilmiştir (Kıbrıs Postası, 12.8.1985-22.8.1985)¹.

Kıbrıs Efsaneleri kitabı, Lefkoşa'da, Galeri Kültür yayınları tarafından çıkarılmış olan bir kitaptır.

Mapolar'ın kendi adıyla yayımlanmış olan bu kitap, Mapolar'ın tek efsane kitabıdır.

ŞEKLİ YAPI:

“Kıbrıs Efsaneleri” isimli efsane kitabı yüz iki sayfadan müteşekkil bir kitaptır. Eser, on beş efsaneden ibarettir. Bu efsaneler ve sayfaları şöyledir:

- 1- Karakız: s/ 23-26
- 2- Baladi Yokuşu Cinayeti: s/ 27-46
- 3- Sarnıç Kızlarının Ölümü: s/ 47-50

¹ Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs Efsaneleri*, s.11

- 4- Gâvur Kayaların Gözyaşları: s/ 51-54
- 5- Akkavuk Dede: s/ 55-58
- 6- Öğünç Yenge: s/ 59-62
- 7- Beyaz Atlı Süvari: s/ 63-66
- 8- Yedi Genç ve Yüzbirinci Oda: s/ 67-70
- 9- Kuş Denizinin Kızları: s/ 71-74
- 10- Al Kilse'nin Kanları: s/ 75-78
- 11- Yılan Adası: s/ 79-82
- 12- Püsküllü'ye Ateş Yakmak: s/ 83-86
- 13- Kanlı Karanfiller: s/ 87-90
- 14- Kırk Merdiven Mahzeni: s/ 91-94
- 15- Yedi Mağaranın Yedi Çobanı: s/ 95-101

EFSA NELERİN ÖZETLERİ:

5.1.1.KARAKIZ

Kral ve kraliçenin yönetimi dönemlerinde kraliçe kuleye yardımcı olmaları için kara kızları almaktadır. Julian da bunlardan biridir. Yalnız kraliçe, esmer teninden dolayı Julian'ın güzelliğini farketmez. Julian ise güzel bir kız olmasına rağmen beyaz olmayı çok istemektedir. Julian bir gece sahile iner ve orada denize girer. Dalgalar vücuduna vurdukça beyazlaştığını farkederek ve kendini denize bırakır, çıktığında bembeyazdır. Öyle ki sevgilisi bile Julien'i tanımaz.

Bir gün kraliçe bir işi için Julian'ı ister, fakat kimse onu bulamaz. Onun yerine sarışın, mavi gözlü bir kız bulur. Julian, başından geçenleri anlatmasına rağmen kimse ona inanmaz. Bunun üzerine Julian, kraliçenin büyücüsüne gider. Büyücü büyüler yapar, fakat hiçbir şey olmaz. Sonunda şeytanı çağırır. Şeytan, kara kızın yedi yıl beklemesi gerektiğini söyler. Fakat Karakız umutsuzluk içinde olan karakız bir süre sonra deniz kenarına giderek kendini dalgalara bırakır. Sabaha kadar

dalgalarla boğuşan Karakız bir türlü eski haline dönmez. Sonunda kara kız denize dalar ve kaybolur.

5.1.2. BALADI YOKUŞU CİNAYETİ

Hilarion kalesinde kral ile kraliçenin bulunduğu dönemlerde, papazların emirlerine göre, genç kızların kanlarını kilisedeki beyaz mermerde akıtma görevleri vardır. O dönemde, bu düşünceye karşı gelen bir grup Temp süvarisi halkı iknaya çalışır. Süvariler, genç kızların kanlarını kiliseye değil doğaya akıtmalarını isterler, kızlar da bunu kabul ederler. Genç kızlar, kanlarını kilisenin beyaz mermeri yerine temp süvarileriyle ak kilisede akıtırlar. O zamandan sonra “Ak Kilise”ye “Al Kilise” denir. Yine öyle öykülenir ki, “Al Kilise” bu olaydan sonra kızıl olmakla kalmaz, mavi deniz bile renk değiştirerek “Al Deniz” olur.

Sarnıçtaki Epi Kızı:

Temp kilisesi bu olay karşısında ayağa kalkar. Papazlar kraliçeye şikâyete giderler, fakat oradaki nedimeleri ve subaylarıyla gönül eğlendirmekte olan kraliçe, papazları görmezlikten gelerek eğlencesine devam eder. Papazlar, şaşkınlık içinde konuşmadan geriye, kiliseye dönerler.

Bu sırada uzaklardan bir kaval sesi işitilir. Bu, öldüğü sanılan Çoban Odka'nın kavalının sesidir. Aslında Odka ölmemiştir, sadece papazlar tarafından kutsal odaların beyaz mermerleri için damızlık gibi kullanılmakta, genç kızların kanlarını beyaz mermerde akıtması amacıyla tutulmaktadır. Kraliçenin kızı Şanu, Odka'yı sevmektedir. Şanu, öldüğü sanılan Odka'yı kaçırmayı başarır. Odka, Şanu ile kaçmasına rağmen gerçekte Fofu isimli bir kızı sevmektedir.

Kraliçe Kızını Zorluyor:

Kraliçe bir gün kızıyla otururken, kızına, onun büyüdüğünü ve kilisenin kutsal mermerlerinde kan dökme zamanının geldiğini farkeder ve bu durumu kızına

açıklar. Fakat Şanu kiliseye gitmeyeceğini, çünkü koklanmış bir gül olduğunu söyler. Annesinin ısrarları üzerine de bu kişinin Çoban Odka olduğunu açıklar.

Kilisenin Son Kurbanı:

Kalaycı Kuro'nun kızı Babu'nun yaşı artık kilisenin beyaz mermerlerine kanını dökerek yaşa gelmiştir. Babu, kendince kutsal saydığı bu görevi yerine getirmek üzere hazırlanır ve babasıyla birlikte at arabasıyla kilisenin yolunu tutarlar. Bu sırada, birisi at arabasını süren babanın üzerine atılarak onu yere düşürür ve arabayı hızla kiliseye doğru sürer. Bu kişi, Çoban Odka'dır.

Kilise Kundaklanıyordu:

Temp süvarileri, süregelen kanunu bozmuştur. Genç kızlar artık kanlarını kilisenin beyaz mermerlerinde akıtmamaktadır. Papazlar bu durumdan çok korkarlar. Rahip Odon umudunu henüz yitirmemiştir, çaba gösterildiği takdirde her şeyin düzeleceğini düşünür. Bunları düşünürken uzaklardan gelen kaval sesini duyar. Bu Odka'nın kavalının sesidir. Bu sesi duyan Rahip Odon, Odka'nın hâlâ hayatta olduğunu anlar. Ona göre, Odka'nın öldürülmesi halinde Temp eski sessizliğine ve rahatına kavuşacaktır. Rahip bunları düşünürken bir anda etrafını bir hortum sarıverdi. Rahip bu hortumdan kurtulamayarak büyükçe bir deliğin içine kayar. Bu delikte bulunan bir yılan Rahib'i zehirler ve Rahip orada ölür.

Bu sırada, aynı saatlerde kilise de kundaklanmaktadır. Kilisenin bazı bölümünde yangınlar başlatılmak istenir, fakat bu yangınlar papazlar tarafından durdurulur, beyaz mermerler yıkılır. Diğer taraftan Rahib'in bir türlü kiliseye gelmemesi papazları meraklandırmaktadır. Haber kısa sürede etrafa yayılır. Rahip kaybolmuştur. Herkes Rahib'in ortadan kayboluşuna bir hikâye anlatır, fakat kimsenin aklına Rahib'in yılanlar tarafından öldürüldüğü gelmez. Gerçek, günler sonra Rahib'in, yılan deliklerinin çukurlarında bulunması ile ortaya çıkar.

Kutsal Topraklar, Al Kayalar, Al Deniz:

Papazlar dinî inancı öne sürerek ve fuhşun önlendiğini düşünerek, genç kızların evlenmeden önce kanlarını kilisede, kutsal odada bulunan beyaz mermer akıtmalarını emredegelmışlerdir. Fakat yazar buna inanmaz. Yazara göre bu, yanlış bir düşüncedir. Yazara göre fuhuş daha kiliseden başlamaktadır.

Temp süvarileri ve gençlerden sonra bu kez de kutsal odanın mermer altlarında bulunan yılanlar başkaldırmaya başlar. Yılanlar bu odadan çıkarak önce kiliseye, daha sonra da tarlalara yayılırlar. Bir yandan yılanların savaşı, diğer yandan papazların kendi aralarındaki savaş kilisenin kutsallığını silmeye başlar. Papazlar durumu krala bildirirlerse de kral bunu umursamaz ve sadece kiliseye “Papazlar artık bekâretle oynamasınlar. Mermerlere kan içirmesinler. İnsanlar isyan etmek üzeredir.”² haberini gönderir.

Büyük Yangın ve İdamlar:

Kraliçe bir gün krala bir doğu akını yapılacağını ve bu akına Şanu'nun da Çoban Odka ile katılacağını söyler. Kral şaşırır. Odka'nın öldüğünü zannetmektedir. Bu sırada kentten de uzun uzun alevler gelir. Büyük mağaranın büyük kilisesi yanmaktadır. Halk bu ayaklanmayı kiliseye değil papazlara karşı yapmaktadır. İsyane papazlar ne de kralın askerleri tarafından durdurulabilir. Birçok kişi ölür. Bu olaydan sonra, Odka'nın da kavalı susar.

Akşama doğru Odka ile Şanu, Templi askerler tarafından yakalanırlar ve balta ile başları kesilmek sûretiyle idam edilirler³. Şanu'nun son sözü “Yılanların raksına koşunuz ey insanlar”⁴ olur. Kilise yangınından sonra yılanlar dans ederek tarlalara yayılırlar ve dansları iki gün boyunca sürer. Daha sonra gökyüzünden iki büyük yıldız düşer, bu sırada Odka ile Şanu'nun cesetleri ortadan kaybolur. Söylentiye

² a.g.e., s.39

³ Odka ile Şanu'nun öldürülmesi, Baladi Yokuşu cinayetidir.

⁴ a.g.e., s.43

göre, Odka ile Şanu'nun cesetleri yıldızlar tarafından kaçırılır. Yine söylentilere göre, öldürülenler Odka ile Şanu değildir.

Dolunayda Kaval Sesleri:

Temp kenti saatlerce sarsılır, fakat bu bilinen bir deprem değildir. Odka'nın kavalının sesinin yarattığı bir manevî sarsıntıdır.

Yukarıda anlatılanlar gibi daha birçok rivayet vardır. Bir rivayete göre, Odka ile Şanu evlenemezler. Çünkü Şanu aslında Odka'nın kızı, kraliçenin ise kocasıdır.

Bir başka rivayet ise, Temp şehrine, Templos'a ve Zeytinlik'e gelen bazı "muhacir kuşlar"la ilgilidir. Bu kuşlar normal kuşlar gibi değildirler. Bir kişi bu muhacir kuşlar için şöyle bir olay hikâye eder:

"Işıklarla birlikte mezarlara yaklaştım. Gün ağarırken, mezarların yavaş yavaş açıldığını gördüm. Muhacir kuşlar oraya koşular ve oradan mezarların içerisine yumurtlayarak, çığlık çığlığa uçup gittiler. Gözlerimle gördüm. Kulaklarımla işittim."⁵

5.1.3. SARNIÇ KIZLARININ ÖLÜMÜ

Yüzbirevler Kalesi'nde tutsak kız ve erkekler vardır. Bu kızların ve erkeklerin yılda sadece bir gün izin günleri olur ve bu günlerde şölenler yapılır. Yine o izin günlerinden birinde, şölen başladığı vakit, oraya uğursuz olarak bilinen iki kör çift gelir. Onların kardeş mi karı-koca mı oldukları bilinmez. Onlar hakkında tek bilinen, hiç kimseyle konuşmadıkları ve sürekli ağladıklarıdır. Fakat şölen yerine geldiklerinde ilk kez güldükleri ve konuştukları görülür. Bunun üzerine, Sarnıç kızları ve erkekleri onları da şölene katarlar. Şölen sırasında bu iki çift soyunmaya gerek duymadan sulara atarlar. Sarnıç kızları ve erkekleri onları kurtarmak için denizin derinliklerine dalmalarına rağmen izlerini bulamazlar.

⁵ a.g.e., s.46

5.1.4. GÂVUR KAYALARIN GÖZYAŞLARI

Afrodit'in Pellapis⁶ yakınındaki kayalıklarda doğduğu söylenir. Afrodit, bu kayalıkların bulunduğu sahillere akarak "Gâvur Taşı" diye bilinen deniz sahiline konaklar. "Gâvur Kayaları" yasak aşklara tapınak olmuş bir yer olarak bilinir.

Aşklar ve sevişmeler o zamanlar papazların iznine bağlıdır. İzinsiz davranışlarda bulunanlar cezalandırılır; ya tapınaktan atılır ya afaroz edilir ya da yaşam hakları ellerinden alınır. Söylentiye göre, "Gâvur kayaları"nda şölenler yapılır ve bu şölenlerde on sekizlik genç kızlar taze kanlarını bu kayalıklara akıtırlar.

Bir gece yine bu şölen yapılırken yeryüzüne bir göktaşı düşer. "Gâvur Kayaları"nı paramparça eder. Bu felâkette birçok kişi ölür. Gâvur kayaları birçok insana mezar olur. Bu olaydan sonra bir yasa çıkarılır ve "Bekâret Şölenleri" yasaklanır.

Bu facia gününün her yıldönümünde gökten bir ateş düştüğünü, karanlığın aydınlandığı ve kayaların gözyaşlarıyla hıçkırığını öyküleyenler var.

5.1.5. AKKAVUK DEDE

Girne'nin Yazıcızade Mescidi ötesinde, büyük bir kavak ağacının altında Akkavuk Dedeye ait bir mezarın olduğu söylenir. Akkavuk Dede, Sadık Paşa ve Cafer Paşa gibi ünlü ve kahraman bir denizcidir. Rivayete göre, Akkavuk Dede, sağında Sadık Paşa, solunda Cafer Paşa ve ortada kendisi kızıl bir atın üzerinde kasabayı dolaşır. Akkavuk Dedenin hikâyesi şöyledir:

Bir yaz günü Girne kalesi için savaş yapılırken Sadık Paşa şehit düşer, komutayı Cafer Paşa üstlenir ve kaleyi ele geçirir, fakat o da ölür. Bunun üzerine, komutayı Akkavuk Dede alır. Beklenmedik bir saldırı ile karşı karşıya kalan Akkavuk Dede düşmandan kurtulmak için bir kavak ağacının üzerine sığınır ve dallar arasında

⁶ Bellapais

gizlenerek geceyi bekler. Akkavuk, gece olduğunda dümandan çok daha kolay korunacağına inanır, fakat gece olduğunda ağaca konan bir baykuş Akkavuk Dedeyi ele verir. Düşmanlar Akkavuk Dedeyi ağaçtan indirmeye çalışırlar ama başarılı olamazlar. Bunun üzerine ağacı yakarlar, fakat Akkavuk Dede ağacın yanmasına rağmen ağaçtan inmez ve esrarengiz bir şekilde ortadan kaybolur.

Akkavuk Dede kaybolduktan sonra yer sarsıntıları olmaya başlar, kayalar paramparça olur, düşmanlar gördükleri bu manzara karşısında korkuya kapılırlar ve sonunda bu korkudan ölürlər.

Daha sonra Akkavuk Dedenin cesedi kavak ağacının köklerinin yanında bulunur. Kavak ağacı ise bir gecede yeniden yeşerir, dal budak salıp göklere doğru uzanır.

Yıllar geçer, ölümsüz Akkavuk Dede hakkında bir sürü hikâyeler, efsaneler anlatılır. Bunlardan biri, üç atının öyküsüdür.

Öyküye göre, iki beyaz, bir kızıl atlı suvari bulutlu gecelerde aysız ve yıldızsız gecelerde görünür. Kızıl ata Akkavuk Dede biner, kasabayı dolaşır, çoğu kez kimsesiz evlere inerler, bu kimsesiz evlerdeki insanlara evrenin nimetlerinden bırakırlar.

Yine bir gece gök yarılır gibi olur. Yıldızlar Akkavuk Dedenin mezarına uzanır. Mezar aydınlanır, karanlıklar ışığa döner ve gece ortasında gün başlar. Bu zaman diliminde yağmurlar yağar ve Girne bereketlenir. O günlerde de balıkçılar denizden bir ahtapot kız yakalarlar. Ahtapot kız karaya vardığında yürüyerek Akkavuk Dedenin mezarına gider ve mezara yatarak hıçkırıklara boğulur, ardından da ortadan kaybolur. Ahtapot kız o günden sonra bir daha görünmez. Yalnız Potuğun Pembesi olarak bilinen Pembe Nine ısrarla ahtapot kızı gördüğünü iddia eder. Bu olaylarla ilgili bir başka hikâyeye de, bir kadının ahtapot gibi bir çocuk dünyaya getirmesi ve bu çocuğun Akkavuk Dedenin neslinden olduğuna inanılmasıdır.

5.1.6.ÖĞÜNÇ YENGE

Kraliçe kalesinin baş dilberi olan Öğünç yengeye bu ismi sarayın cariyeleri takmıştır. Söylentilere göre, kraliçe kralı bu kadınla paylaşmaktadır.

Kraliçe bir gün Öğünç yengeni huzuruna çağırır ve Öğünç'e "Karakız"⁷ hikâyesini sorar. Öğünç, kraliçeye, tırnaklanarak esmerleşmesi gerektiğini, çünkü çok beyaz olduğunu ve sonunun Karakız gibi kötü olabileceğini söyler. Aslında Öğünç yenge, kraliçenin güzelliğini kıskanmaktadır. Bu nedenle "Karakız" hikâyesini öne sürerek kraliçeyi tırnaklamak ve güzelliğine gölge düşürmek istemektedir. Kraliçe, büyücü Sahu'yu getirtmesine rağmen büyücüye değil Öğünç yengenin sözlerine inanır.

Kraliçe, bir gece deniz mahzenine iner, soyunur, çırlıçıplak kalır. Ardından da bir kez kendi etini tırnaklar. Bu ona hem acı hem de garip bir zevk verir. Bu sırada mahzende bulunan Öğünç yengeni farkeder. Ondan kendisini tırnaklamasını garip bir hazla ister. Öğünç yenge, önce bu teklifi reddeder görünür ama daha sonra kıskançlığın verdiği hırsıyla kraliçenin üzerine atılır ve onu tırnaklamaya başlar. Önceleri haz alan kraliçe biraz sonra haz yerine acı duymaya başlar, sonunda ise acılara dayanamayarak ölür. Öğünç, dehlizin kapısını açar, kraliçenin cansız vücudu Akdenizin maviliklerine doğru süzülüp ak köpükler arasında kaybolur.

Dalgalar bir gün kumsala kraliçenin esmer cesedini bırakır. Turnalar ve kırlangıçlar çalışarak kumsalda bir türbe yaparlar ve kraliçenin cesedini bu türbenin ortasına çekerek üzerine otları çalı serperler, ardından da kraliçeyi sonsuzluğa bırakırlar.

5.1.7.BEYAZ ATLI SUVARİ

Bu efsanede savaş amacıyla deniz seferine çıkan Sadık Paşanın askerleriyle Girne Kalesine girmeleri ve kale fethedilirken Sadık Paşanın Girne Kalesi kapısında

⁷ Kıbrıs Efsanelerindeki ilk efsane olan Karakız'dan burada da bahsedilmektedir. Hatta kraliçenin ölümüne neden olacak olan Karakız hikâyesidir.

şehit oluşu anlatılır. Girne kalesine girerken şehit olan Sadık Paşa, askerleri tarafından kalenin girişine gömülür. Sadık Paşanın yerine de yardımcısı Cafer geçer. Cafer, başarıları nedeniyle kısa bir süre sonra Paşalığa yükselir.

Gerek Sadık Paşa, gerekse Cafer Paşa, Girne'de ölmezliğe erişmiş üç kişi arasında kabul edilir. Üçüncü kişi ise Akkavuk Dededir.

Rivayete göre, Sadık Paşa beyaz sûvarisi ile geceleri gezintiye çıkar ve uyumakta olan Türk askerlerini uyandırarak onların ceza almalarını ya da görevlerinden atılmalarını engeller. Yabancı askerleri ise uyandırmayarak görevlerinden uzaklaştırılmalarına göz yumar. Yine başka bir rivayete göre, bir gece teftişe gelen bir İngiliz komutan kale kapısındaki toprak yığınının görür, bu yığına ayağıyla vurarak buranın neden böyle pis olduğunu sorar. Türk askeri, bu yığının Sadık Paşanın mezarı olduğunu söyler, fakat komutan bunu ciddiye almayarak yığının en kısa zamanda temizlenmesini ister.

O gece komutanın mezara vurduğu ayağı kurur. Eve doktor getirir, fakat ayağının iyileşmesi için bir çare bulunamaz. Günlerce yataktan çıkmayan, sızılarından kurtulamayan komutanın yatağına bir gece ak sakallı bir ihtiyar gelir. Ak sakallı dede, komutana, ayağının iyileşmesi için bir tek yolu olduğunu, Sadık Paşanın mezarına dokunmamasını söyler ve komutanın şaşkın bakışları arasında ortadan kaybolur.

Ertesi gün, Sadık Paşanın mezarı düzeltilir ve yeniden yaptırılır. Sonra askerî bir merasimle İngiliz komutan, Sadık Paşayı selâmlar.

5.1.8.YEDİ GENÇ VE YÜZBİRİNCİ ODA:

Bir gün yedi genç Beşparmak Dağlarına çıkarak Akdenizi ve Torosları görmek ister. Fakat dağa çıktıklarında umduklarını bulamazlar ve geri dönerler. Dönüş yolunda kayaları kendine yuva yapmış bir ihtiyarla karşılaşırlar. Bu ihtiyar

onlara Yüzbirevler'deki yüz birinci odadan bahseder. Yedi genç buna çok şaşırır, çünkü kimse yüz birinci evden haberdar değildir.

İhtiyar adam, yüz birinci odada altın ve mücevher olduğunu, bu odaya kendisinin de girmeye çalıştığını anlatır. Bunun üzerine yedi genç, göğün yerle birleşeceği, karanlıktan ışığa döneceği günü beklemeye başlarlar. Günler geçer, fakat hiçbir şey olmaz. Yedi gencin umudu umutsuzluğa dönüşür. Derken bir akşam, yeri, göğü inleyen garipsi sesler duyulmaya başlar. Yanlarına bir ışık düşer ve yüz birinci oda önlerine açılır. Yedi genç, bu odaya girerler ama karşılarında bir oda değil, bir saray bulurlar. Saraydaki altınları ve mücevheratı toplamaya başlarlar. Tam bu sırada odanın içine bir karanlık çöker ve yüz birinci oda sulara gömülür. Yedi genç bu gömülen odada bir kadın tarafından tutsak edilirler. Kadının söylediklerine göre, gençlerin tutsaklıkları yedi yıl sürecektir.

Yıllar karanlıklar arasında geçip gider. Bir gün, gün doğuverir. Yedi genç, mücevherata ve altınlara bakmadan odadan fırlarlar. Güneş önce denizi, sonra tepeleri yalar, ardından da yedi genci sarar. Yedi genç, dalın ağacından koparcasına sallanır ve bir anda çarpan güneşle yere yuvarlanır.

Yıllar geçer, yedi genç güneşin onları çarptığı yerde yedi tane tümseğe dönüşür.

5.1.9.KUŞ DENİZİNİN KIZLARI:

Girne kuşatmasında Hz. Ömer'in komuta ettiği tekne dalgalara kapılır ve Girne'den altı mil uzaktaki bir koyun⁸ kayalıklarına çarparak batar. Köylüler, bir sabah batan gemiyi ve cesetleri kumlara atılmış Hz. Ömer'i ile arkadaşlarını bulurlar. Köylüler bu ölen kişilere bir mâbed dikerler ve mâbedin adını da "Hz. Ömer Mâbedi" koyarlar.

⁸ Bu koya "Hz. Ömer Koyu" denir. Bu koya, "Kuş Denizi" de denmektedir.

Rivayete göre, Hz. Ömer ve arkadaşlarının dalgalara kapılarak ölmelerinin nedeni, deniz yolculuğu esnasında kuşların saldırılarına uğrayarak rotalarını şaşımalarıdır. Bu sırada beklenmedik bir rüzgâr çıkar, rotalarını şaşırılmış olan Hz. Ömer ile arkadaşları rüzgârın neden olduğu dalgalara karşı koyamazlar ve yenik düşerler.

Bu mâbed ile ilgili çeşitli rivayetler söylenir. Bu rivayetlerden biri, kızının kör gözlerinin görmesini isteyen bir adamın kör kızını “Kuş Denizi Koyu”na getirerek buraya yüz sürdürmek istemesi ve karaya indiklerinde kuşların kızını kaçırmalarıdır. Kuşlar, bu genç kızı kaçırmadıklarını, sadece onu mutluluğa terkettiklerini söylerler. Yaşlı adam ise kuşların sözüne inanmaz. Bunun üzerine kuşlar, yaşlı adama, önünde bulunan dağı tırmanarak kızını görebileceğini söylerler. Yaşlı adam denileni yapar. Dağı tırmandıktan sonra kızını doğada masal kahramanı gibi yaşadığını görür. Genç kız, babasına, çok mutlu olduğunu, evlendiğini, kuş denizinin kızlarının kendisinin cariyeleri olduğunu ve kendisine bir saray yaptıklarını söyler.

Efsane, genç kızın mutluluğunu dile getirmesi ve kuş denizinin kızlarının saygı duruşları ile sona erer.

5.1.10.AL KİLİSENİN KANLARI:

Al Kilise önceleri küçük bir kulübe imiş.

Rivayete göre, bu kulübede bir anne, bir baba ve bir de küçük kızları yaşar. Bu aile geçimini balıkçılıkla kazanır. Aile, balık avlamak için sandalla denize açıldığı bir gün fırtına çıkar ve anne bu fırtınada kaybolur. Bu olaydan sonra genç kız denize küser.

Günlerden bir gün al yeveli bir at kızın yanına gelir ve onu bir anne şefkatiyle okşar, genç kız bir an annesi tarafından okşandığını hisseder. Zaten atın yeveleri

annesinin kızıl saçlarına benzemektedir. Bu büyüünün bozulmasını istemeyen genç kız, al yeleli at olayını babasından gizler. Bu at ona sadece bir kez görünür.

Genç kız, yine odundan döndüğü bir akşam kulübenin önünde bembeyaz bir tayla karşılaşır. Bu tay da tıpkı kızıl at gibi genç kıza yanaşır.

Kız, bir akşam dayanamaz ve babasına al yeleli atla beyaz taydan bahseder. Bunu duyan baba ağlamaya başlar ve kızına kızıl (al) atın, annesi, beyaz tayın ise kardeşi olduğunu söyler. Annenin öldükten sonra, doğa tarafından al yeleli bir at olarak hayata geri gönderildiğini anlatır.

Yine bir gece, baba-kızın anneyi kaybettikleri günkü gibi bir fırtına çıkar. Bu fırtına esnasında kulübede yangın çıkar ve baba-kız yanarak ölür.

Yıllar geçer, o yörenin insanları kulübenin yerine bir tapınak kurarlar ve buraya “Ak Kilise” adını koyarlar. Bazıları bu kiliseye “Al Kilise” de demektedir.

5.1.11.YILAN ADASI⁹:

Yılan Adası, “Aşk Adası”, “Küskünler Adası” gibi isimlerle anılır. Bu ada, Girne’nin batısında, küçük bir adadır. Bu adaya “Yılanlı Ada” denmesinin nedeni ise şöyle anlatılır¹⁰:

Kral, ihtiyar bir balıkçının karısını sevmektedir. Bir akşam, bilinmeyen bir nedenden dolayı Kral balıkçının peşine düşer. Balıkçı ise kimseyi yanına yaklaştırmaz, karısını ve kızını da alarak bir sandalla denize açılır. Bunun üzerine kral ihtiyar balıkçının peşine düşer. Atıyla denize giren kral, atı ölene kadar balıkçıyı takip eder. Bu takip sırasında kral güçlü bir dalganın tokadını yer ve geri dönmek zorunda kalır. İhtiyar balıkçı, karısı ve küçük kızlarından ise bir daha haber alınamaz. Kral, bir süre sonra balıkçının karısını geçmişte bırakıp yeni aşkların peşine düşer.

⁹ Hikmet Afif Mapolar’ın “Beyaz Gül” isimli romanında da Yılan Adasından söz edilir, fakat romanla bu efsanenin konuları birbiri ile benzememektedir.

¹⁰ Yazar bu efsaneyi anlatırken, bu adaya ilgili pek çok öykü olduğunu, fakat en çok öykü gibi destanlaştırılanın ihtiyar balıkçı ile kızının öyküsü olduğunu söyler.

Yıllar geçer, bir gece minnacık bir adada bir ışık görünür. Kral bu ışığı görünce balıkçının karısını hatırlar ve en azından kadının kızını bulur ümidiyle ertesi günü yanına aldığı güçlü bir kaç adamla adaya gider. Akşama kadar adada kalırlar, fakat hiç kimseyi bulamazlar. Gece, adadan ayrılacakları sırada denizde bir ışık belirir, sonra kara bir bulut adayı sarar ve oradaki insanları yutar. Ardından da minnacık ada bir gemi gibi sulara gömülür. Bu olaydan sonra adadaki insanlar, denizdeki balıklar ve yılanlar ölür. Ölü kokusu yüzünden o yöredeki insanlar aylarca minicik adanın bulunduğu kumsaldan geçemezler. Diğer taraftan kaybolan Kral, aylar sonra bir yılanın karnından çıkarılır. Minnacık ada yeniden denizin üstüne yükselir. Kral, kayalıklar üstünde kazılan bir koğuk mezara gömülür. Bu olaydan sonra minnacık adaya “Yılan Adası” denir.

Ada, rivayete göre, bu olaydan dolayı “Yılanlı Ada”¹¹ olarak bilinmektedir.

5.1.12.PÜSKÜLLÜ'YE ATEŞ YAKMAK:

Belirli günlerde erkekler, çirkin kızları kaçırmak ve güzel kızları çağırmak için denize ateş yakarlar. Genç kızlar da erkeklerin ateş yaktıkları yere gelirler. Bu bir şölen olarak kabul edilir. Fakat bu güzel ve genç kızların başında Püsküllü isimli bir kadın vardır. Püsküllü, belâlı bir kadındır. Bazı kızları denize karşı yakarak öldürür, bundan da pişmanlık duymaz. Püsküllü'nün bir başka renklisi¹² vardır. Püsküllü onu da yakar ve küllerini avuçlayarak yüzüne sürer, ardından da denize atlar ve geri dönmek istemez. Püsküllü denize gömülüp öleceği sırada balıkçılar tarafından kurtarılır. Püsküllü, başak tenlisinin ölümünden sonra kendisine gelemeyiz.

Genç kızlar ve erkekler, Püsküllü'nün kendisini öldürmesine engel olmak için kadını bir mahzene kapatırlar. Bu olaylardan sonra kızlar ateş yaktıklarında erkekler, erkekler ateş yaktıklarında ise kızlar gelmez olurlar. Bir uğursuzluk baş gösterir. Kızlar ve erkekler, duygusuzlaşır, hırçınlaşır. İçlerinden birisi, bunun nedeninin, Püsküllü'nün mahzene kapatılması olduğunu söyler. Bunun üzerine bu uğursuzluğa

¹¹ Buraya hem “Yılan Adası” hem de “Yılanlı Ada” denmektedir. Bu mekân Mapolar'ın “Beyaz Gül” isimli romanında da kullanılmıştır.

¹² Bu başak tenli bir kızıdır. Püsküllü diğer kızları yaktığı gibi başak tenli kızı da yakar.

son vermek için Püsküllü'yü mahzenden çıkarırlar ve onun ateş yakmasını isterler. Püsküllü, başak tenlisinin geleceğini umarak ateş yakmayı kabul eder. Bunun üzerine, genç kızlar ve erkekler “İn Kayaları”nın önüne gidilir ve denizin hemen yanında ateş yakılır. Ateş yandıktan bir süre sonra başak tenlinin yanık sesi duyulur. Püsküllü ise denize doğru yürür. Gençler onu engellemeye çalışırlarsa da başarılı olamazlar. Püsküllü denizin yanına gittiği anda deniz büyür ve bir toz bulutu yükselir. Püsküllü bu ak bulut içinde kaybolur.

Efsanenin sonunda denilir ki, “Püsküllü” bahçeleri deniziyle, dalgasıyla, İn Kayalarıyla yaşam savaşı sürer ama arpalar, buğdaylar yetişen bereketli topraklarda güller ve çiçekler bir daha açmaz.

5.1.13.KANLI KARANFİLLER:

Kraliçe, yırtıcı kuşlara âşık hırslı bir kadındır.

Kraliçe, kralın kaledeki kızlara, özellikle başnedimeye hakim olmasından büyük bir kıskançlık duymaktadır. Bir gün bu kıskançlığı kraliçeyi intihara yöneltirse de kraliçe kurtarılır. Haftalarca yataklarda yatar. Kral ise yeni aşklar peşinde, kraliçeyi umursamaz bile. Bir an başnedimeyi kaleden uzaklaştırmayı düşünürse de ona karşı hissettikleri buna engel olur ve kral başnedimeyi kraliçeye tercih eder.

Kraliçe iyileşip ayağa kalktığı anda kendisini tümünden kuşlara verir, özellikle “Topal Güvercin”e. Kaleye yırtıcı kuşlar getiren kraliçe, bazı günler kuşları aç bırakarak onları birbirleriyle dövüştürür.

Kral ile başnedime sarnıca inip çıplak yıkandıkları bir gece, kraliçe onları görür. Yine kıskançlık krizine tutularak üç gündür aç bıraktığı yırtıcı kuşları üzerlerine salar. Kral ve başnedime kuşların saldırılarından kurtulamayarak ölürler. Topal Güvercin görevin yerine getirilmesi üzerine kraliçesinin yanına uçar. Kraliçe, bu olayın hemen ardından kaleden atlar, topal güvercin onu tutmaya çalışır, fakat başaramaz, kraliçe ölür.

Bugün, “Yüzbirevler Kalesi”nin sarp kayalıkları üstünde “Kırmızı Karanfiller”in açtığı ve bu kanlı rengin, kraliçenin kanları olduğu anlatılır.

5.1.14.KIRK MERDİVEN MAHZENİ:

Kırk merdiven kapısının kapanıp, Yüzbirevler’le olan bağlantısının kesilmesine neden olduğu söylenen efsane şöyledir:

Rivayete göre, kral bir gece, Yüzbirevler Kalesi ile Girne Kalesi arasında bir yeraltı bağlantısı olarak bulunan “Kırk Merdivenli Mahzen”de kızlarla gönül eğlendirirken içkiyi kaçıır ve sızar. Bunu öğrenen kraliçe kızgınlık içinde kralın bulunduğu yere gelir. Kıskançlığın verdiği hırsıyla kralı öldürmeye çalışır, fakat tam bu sırada bilinmeyen bir el kraliçeyi tutar ve kadını etkisiz hâle getirir. Bir yılan gibi toprakta sürünen kraliçe, tırnaklarıyla toprağı kazımaya başlar, bu sırada onun kralı öldürmesine engel olan adam yanmaya başlar. Kraliçe toprağa her tırnak vuruşunda sular kesilir, kayalar erimeye başlar ve insanlar kuru birer dal gibi yanar. Eriyen kayaların ateşinde kral ve nedimeler de bir anda kül olur. Bu yangında tek bir kişi ayakta kalır, o da ateş fişkırarak duvarlara sürünerek kör olan kraliçedir. Kraliçe bu yangından hiç yara almadan kurtulur.

Kör olan kraliçenin dinlenmesi için nedimleri onu “Yılan Adası”na götürür. Kraliçe, bir süre sonra adamlarına emir verir, krala büyük bir cenaze töreni düzenlenecek, “Kırk Merdivenli Mahzen” ise yıkılarak yeraltı dünyası ortadan kaldırılacaktır.

Kral büyük bir şölenle gömülür. Kraliçe bu şölenin hemen ardından kör olmanın umutsuzluğu içinde, evrene küs, doğaya küs bir yaşam sürmektense ölmeyi tercih eder. Uzandığı yatağından yavaşça doğrulur, el yordamıyla denize açılan pencereyi bulur, çırılçıplak bir vaziyette yılanlara çağrı yapar ve yılanların gelmesini bekler. Tan yeri ağarırken bir çığlık duyulur, nedimeler kraliçenin odasına koşarlar, orada kraliçenin ölü bedeni ile karşılaşırlar.

Kraliçe, büyük bir törenin ardından kralın yanındaki Karakaya'ya gömülür ve son sözleri unutulmayarak "Kırk Merdiven Mahzeni" kapatılır ve mahzenin Yüzbirevler'le olan bağlantısı kesilir.

5.1.15.YEDİ MAĞARANIN YEDİ ÇOBANI:

Lâmbus¹³ şehri Türkler tarafından fethedildiğinde kırk gün kırk gece şölen yapılır. Şölende Türk askerleri yorgunluklarını buradaki kızların göğüslerinde atarlar. Bir gün Türkler oradan ayrılıp gider, kızlar ise arkalarından gözyaşı dökerler. Yine günlerden bir gün çanlar çalınır ve Türklerin tekrar geldiği haberi verilir. Genç kızlar, bu kez Türkleri bırakmak niyetinde değildirler. Türk askerlerinin kaçmasını önlemek için atlarını öldürürler, sandalları ise denize bırakırlar. Türk askerler, Lâmbus'da esir düşerler. Yedi gün, yedi ay derken zaman akıp geçti. Bir gece şölen yapılırken kale sarsılmaya başlar, genç kızlar bunun nedenini bilmektedirler. Biraz sonra şölen yerine yedi çoban kaval çalarak girerler, bir kız da gelerek ortada danseder. Bir süre bu olay devam eder, sonra kaval sesi susar ve yedi çoban Yüzbirevler'in bulunduğu mağaralara girerler. Türk askerleri bu çobanların arkasından gitmek ister, ancak kızlar onlara izin vermez. Yedi yiğit bunun üzerine yedi yıl bekleyerek çobanların arkasından gitmeye karar verirler. Yıllar birbirini kovarlar ve yedi yıl geçer, yedinci yılın dolduğu gece yine yedi çoban gökten düşerek kaval çalmaya başlarlar, o kız yine gelip danseder ve ardından yedi yıl önceki gibi çobanlar mağaralara giderler. Bunun üzerine yedi yiğit koşarak çobanlara yetişir ve yedi çoban girmeden yedi yiğit mağaraya girer. Yedi çoban hikâyesini bilen gençler içerideki altınların hiçbirine dokunmamaya karar verirler. Öyle de yaparlar, tek bir altına bile dokunmazlar. Onların altınlara dokunmamaları düzeni bir anda bozmuştur, denizden gök gürültüleri gelir. Bir saat içinde Lâmbus şehri, bütün insanlarıyla denize gömülür. Lâmbus sulara gömülürken, Yüzbirevler Kalesi'nden bir ses yükselir, bu ses ne iniltiye ne de çığlığa benzer. Uzaktan uzağa bir kaval sesi işitilir. Bu kaval sesinin yıllarca duyulduğu söylenir.

¹³ Lâmbus, efsaneye göre Girne ile Lâpta arasında kurulmuş, çok eski devirlere ait bir şehirdir. Bu şehir sonradan batmış ve denizin altında kalmıştır.

KIBRIS EFSANELERİ KİTABINDAKİ EFSANELERİN ORTAK ÖZELLİKLERİ VE BİRBİRLERİYLE İLİŞKİLERİ

Kıbrıs efsaneleri kitabında toplam on beş adet efsane bulunmaktadır. Bu efsanelerin en belirgin ortak özellikleri hepsinde de mekân olarak Girne'nin geçiyor olması, bazı kahramanların diğer efsanelerde de kullanılması ve bir çok efsanede “yedi” rakamının kullanılmasıdır.

Efsanelere bakıldığında efsanedeki mekânların bazıları Bellapais'te, bazıları Gâvur Kayalarda, bazıları ise Girne Kalesinde geçmektedir, fakat burada dikkatimizi çeken birinci nokta, mekânların tümünün Girne'deki mekânlarda geçmesidir.

Efsanelerde dikkat çeken ikinci nokta, bazı kahramanların birden çok efsanede geçmesidir.

Kral ve kraliçe kahramanları kitaptaki on beş efsanenin altısında vardır¹⁴.

2. Kitabın ilk efsanesi olan “Karakız”, altıncı efsane olan “Öğünç Yenge”de, kraliçenin ölümüne neden olacak bir isim konumunda geçer.

3. “Akkavuk Dede”, beşinci efsanede konu olarak yer alırken, yedinci efsanede de ismi geçer.

4 Yine beşinci efsanede isimleri geçen Sadık Paşa'yı ve Cafer'i, yedinci efsanede de görürüz.

Karakterlerin ve Girne'nin yanı sıra efsanelerde “Al Kilise”¹⁵ iki efsanede, “Yüzbirevler”¹⁶ ise dört efsanede geçmektedir.

¹⁴ “Karakız”, “Baladi Yokuşu Cinayeti”, “Öğünç Yenge”, “Yılan Adası”, “Kanlı Karanfiller”, “Kırk Merdiven Mahzeni”

¹⁵ “Baladi Yokuşu Cinayeti”, “Al Kilise'nin Kanları”

¹⁶ “Sarıç Kızlarının Ölümü”, “Yedi Genç ve Yüzbirinci Oda”, “Kanlı Karanfiller”, “Kırk Merdiven Mahzeni”

Mekânlar ve kahramanlar dışında Türk efsane motifi olarak kabul edilen formülistik sayı kabul edilen “yedi” rakamının da üç efsanede¹⁷ geçtiğini görürüz.

Bu efsaneler için şunu söyleyebiliriz: “Kıbrıs Efsaneleri”, hem mekân hem de kahramanlar açısından birbiriyle bağlantılı olan efsanelerdir.

KIBRIS EFSANELERİ KİTABINDAKİ EFSANE MOTİFLERİ

Harid Fedai, Thompson Kataloğuna göre yaptığı “Türk Destan Motiflerinin Kıbrıs Türk Efsanelerindeki Yansımaları” isimli çalışmasında, Hikmet Afif Mapolar’ın dört efsanesinin Türk destanlarındaki motiflerle örtüştüğünü tespit etmiştir¹⁸.

Bu saptamalara göre, “Akkavuk Dede”, “Beyaz Atlı Süvari”, “Kuş Denizinin Kızları” ve “Püsküllü’ye Ateş Yakmak” efsanelerinde bazı Türk destanı motiflerine rastlanmıştır. Bunlar şöyledir:

A- AKKAVUK DEDE:

Akkavuk Dedede Türk destanlarında kullanılan “sihirli hayvan”, “sihirli ışık”, “olağanüstü insanlar” ve “olağanüstü hadîseler” motifleri saptanmıştır.

1. Ahtapot Kız

“Ve işte günlerde balıkçılar Girne denizlerinde bir Ahtapot Kız yakalamışlar.”¹⁹

¹⁷ “Karakız” (yedi yıl), “Yedi Genç ve Yüzbirinci Oda” (yedi genç, yedi yıl, yedi tane tümsek), “Yedi Mağaranın Yedi Çobanı” (yedi mağara, yedi çoban, yedi yiğit, yedi yıl)

¹⁸ Harid Fedai’nin Bildiriler kitabındaki tespitlerinden ve Kıbrıs Efsanesi kitabındaki metinlerden faydalanılarak bu saptamalar yazılmıştır.

¹⁹ a.g.e., s.57

2. Akkavuk Dedenin kızıl atını denizde sürmesi:

“Potuğun Pembesi, bir kez Akkavuk Dedeyi atını denize sürerken ve onun peşisıra iki atının daha kayık gibi dalgaların üstünde akıp gittiğini görür gibi olduğunu inatla söyler, durur.”²⁰

3. Sihirli Işık

“Işık döküldü üstlerine, karalardan, denizlerden, göklerden yağmur gibi akan bir ışık ve sildi onları. Birer birer yerlere serdi.”²¹

“Mezara ışık düştüğü geceler, bir mezar taşının yerinden çıktığını, göğe doğru bulutlara sarılarak gözden uzaklaştığını, bir süre mezarın taşsız kaldığını söyleyenler var.”²²

4. Olağanüstü İnsanlar

“Üç atının öyküsünü de sürdürmüş insanlar... İki beyaz atlı, bir kızıl atlı.”²³

5. Olağanüstü Hadiseler

“Bir kez Akkavuk Dede’yi, atını denize sürerken ve onun peşi sıra iki atının daha kayık gibi dalgaların üstünde akıp gittiğini görür gibi olduğunu inatla söyler durur. Bir kez de bir kadının çığlık çığığa bir çocuk dünyaya getirdiği ve çocuğun tıpkı ahtapota benzediği ve bu Ahtapot çocuğun Akkavuk Dedenin zürriyeti²⁴ olduğu iddia edilir.”²⁵

²⁰ a.g.e., s.57

²¹ a.g.e., s.56

²² a.g.e., s.56

²³ a.g.e., s.57

²⁴ Zürriyet: Nesil, soy.

²⁵ a.g.e., s.57

B- BEYAZ ATLI SÜVARİ:

Bu efsanede, “tekrar dirilme” ve “kerametler” motifleri saptanmıştır.

1. Tekrar Dirilme

“Askerler Sadık Paşa’yı, bu büyük kumandanlarını şehit düştüğü yere gömdüler.”²⁶ ... “Ölmezliğe ermiş üç süvari yaşıyordu Girne’de. Beyaz atlı Sadık Paşa, Al atlı Cafer Paşa, Boz Atlı Akkavuk Dede. Beyaz atını sürüp geçti Sadık Paşa.”²⁷

2. Kerametler²⁸ :

Sadık Paşa’nın mezarını tekmeleyen İngiliz kumandanın ayağının kuruması.²⁹

C- KUŞ DENİZİNİN KIZLARI:

Bu efsanede, “Sihirli Işık”, “Sihirli Hayvanlar” ve “Formülistik Sayılar (3,5,7)” motifleri saptanmıştır.

1. Sihirli Işık

“Batış gecesinin her döneminde, gökten mi, denizden mi, belirsiz bir yerden bir ışık düşer, bu ışık bir hızda büyür, Hz. Ömer mâbedini sarar ve aydınlatırdı şehitler.”³⁰

2. Sihirli Hayvanlar

“Kartala benzeyen, insana benzeyen kuşların da bu toplama çalışmalarına katıldıkları ve gagalarıyla kayalar üstünde mezarlar kazdıkları öykülenir.”³¹

²⁶ a.g.e., s.64

²⁷ a.g.e., s.65

²⁸ Keramet: Allah’ın velî kullarının gösterdikleri olağanüstü haller.

²⁹ a.g.e., s.65

³⁰ a.g.e., s.71

3. Formülistik Sayılar (3,5,7)

“Bazan üç mezar, bazan beş ve bazan da yedi mezar olmuşlar...”³²

D- PÜSKÜLLÜ’YE ATEŞ YAKMAK:

Bu efsanede, “Gelenek”, ve “Olağanüstü Hadîseler” motifleri saptanmıştır.

1. Gelenek

“Belirli günlerde olurdu ateş yakmak. Hep denize karşı yanardı ateşler.”³³

2. Olağanüstü Hadîseler

“Akbulut içinde kayboldu Püsküllü.”³⁴

Harid Fedai’nin bu saptamaları dışında, kitaptaki üç efsanede de formülistik sayılar kullanıldığını görürüz:

a. “Karakız”:

“Akdeniz meltemi mavi denizi yedi yılda bir köpük köpük dalgalandırır.”³⁵

b. “Yedi Genç ve Yüzbirinci Oda”:

“Yedi genç de bu niyetle çıkmıştı Beşparmak’lara.”³⁶

“Yedi yıl güneşi görmeden yaşayacaksınız.”³⁷

“Rüzgâr öptü. Yedi tümseği öptü, yaladı.”³⁸

³¹ a.g.e., s.72

³² a.g.e., s.72

³³ a.g.e., s.83

³⁴ a.g.e., s.86

³⁵ a.g.e., s.26

³⁶ a.g.e., s.66

³⁷ a.g.e., s.69

c. “Yedi Mağaranın Yedi Çobanı”:

“Yedi gün, yedi gece, onlara cehennem gibi geldi, yedi yıl yedi asır oldu.”³⁹

“Bir rüzgâr, bir uğultu halinde yedi defa inledi dağ.”⁴⁰

“Yedi çoban gökten düşercesine kalabalığın içine dağıldı.”⁴¹

“Yedi çobanın yerine yedi yiğidim, mağaralara girmek için tekrar davrandılar.”

“Bir, bir daha, ardısıra yedi gök gürlemesi işitildi.”

---

38 a.g.e., s.69
39 a.g.e., s.97
40 a.g.e., s.98
41 a.g.e., s.98

SONUÇ

Hikmet Afif Mapolar'ın Kıbrıs Türk Edebiyatındaki yerinin tespit edilmesi, yazarın yaşadığı dönemin politik durumu, yazın alanındaki üretimsizlik ve belirli bir okuyucu kimliği dahi edinememiş bir halk topluluğunun varlığının da dikkate alınmasıyla mümkün olabilir. Zîra, bir toplum içerisinde yazar kimliğini taşımak, toplumun, sosyal, kültürel ve siyasî yaşayışıyla örtüşmektedir.

Hikmet Afif Mapolar, Türkiye gazetelerini ilk kez Kıbrıs'a getiren ve ilk basın örgütünü kuran kişidir. Çıkarılmış olduğu iki adet gazete, dört adet dergi (iki tanesini başka arkadaşlarıyla birlikte basmıştır), yazmış olduğu yüzlerce makale ve açtığı kitabevi (Kitap Sarayı) ile de Kıbrıs Türk basınına gözle görülür bir katkısı olmuştur. Türkiye gazetelerinin Kıbrıs'a getirilmesi, Kıbrıs insanı için dünyaya açılan bir pencere olması açısından çok ciddi bir önem taşımaktadır. Zîra, Kıbrıs'taki siyasî durum da göz önüne alındığında, dünyadan izole edilmiş ve kendi içsel politik çatışmaları arasında sıkışmış, yazın kültürünün gelişmemişliği bir yana, okuma olgusunun dahi oluşturulamadığı bir mekândan söz ediyoruz. Böyle bir mekân içerisinde, edebiyat alanında eser üretmek ve gazeteler aracılığıyla da okuyucularla buluşmak, o dönem için önemli bir oluşumdur. Buna rağmen, Mapolar, edebiyatın farklı dallarında gezinerek şiir, tiyatro, öykü ve roman dallarında, miktar olarak önemli sayılacak sayıda eserler yazmıştır. Yazarın çalışmalarına baktığımızda, Kıbrıs Türk Edebiyatına on sekiz adet roman kazandırdığını görürüz. Bunun yanında, dört adet tiyatro oyunu, üç adet öykü kitabı, birkaç şiir ve iki adet de anı kitabı yazmıştır.

Elbette ki, eserlerin miktarındaki fazlalık bir yazarın kalitesinin göstergesi değildir. Bunu özellikle Türk Edebiyatının muntazam geniş yelpazesi içinde değerlendirmek ve mukayese etmek, Mapolar'ın çok iyi bir romancı ya da yazar kimliğini almasına engel olacaktır. Ancak, Kıbrıs Türk Edebiyatı, yeni yeni uyanmaya, gelişmeye başlayan, küçük bir toplumun edebiyatıdır. Yukarıda değindiğimiz önemli unsurları göz önüne aldığımızda, Mapolar'ın yazın için sarfettiği emek ve yazma gayreti takdire şayandır. Bu nedenle, zaten yeni bir oluşum

olan Kıbrıs Türk Edebiyatı içinde, Mapolar, yeni yeni filizlenen bir ağacın ilk tomurcuklarından sayılarak, kendine özgü kimliğiyle yerini alacaktır.

Hikmet Afif, oldukça sade ve akıcı bir dil kullanmış ve üslûbundaki bu sadelik ve akıcılığı, günümüzdeki okuyucunun da kolayca anlayabileceği bir yazının oluşmasına neden olmuştur. Mapolar, geniş hayal gücünün yanı sıra, Kıbrıs'a özgü tarihî ve mitolojik motifleri de kullanarak kendine has, özgün bir yazı stili ve içeriği yaratmıştır. Diğer bir deyişle, Kıbrıs'ta oldukça zengin tarihî ve mitolojik motifleri, gerçekte yaşamış olan insanlarla birleştirmiş ve ortaya hayal gücü ile gerçeğin harmanlandığı Mapolar'a özgü bir üslûp ve tarz çıkmıştır. Bu nedenledir ki, efsanevî motifleri kullanmasına rağmen, Mapolar'ın eserlerinde gerçekçilik akımının yansımalarını da buluruz. Zira eserleri, Kıbrıs insanının yaşayışına ve sosyal hayatına da ayna olmuş; romanları aracılığıyla, döneminin yaşantılarını, tarihini, mekânını, konuşma tarzını ve deyim-atasözlerini bize aksettirmiştir.

Sonuç olarak, Hikmet Afif Mapolar, kısır kalmış Kıbrıs Türk romanı için bir mihenk taşı görevi görmüş, gazeteciliği ile Kıbrıs Türk basınına adını kazınmış, şiirleri ile sade şiirin ilk örneklerini vermiş, tiyatro oyunları, romanları ve hikâyeleri ile Kıbrıs Türk kültürüne ve tarihimize bir nevî ışık tutmuştur. Yukarıda bahsedilen Kıbrıs'ın tarihî, sosyal, politik ve kültürel oluşumları da göz önünde tutarak, Hikmet Afif Mapolar'ın Kıbrıs Türk Edebiyatında kendine özgü yerini aldığını söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

I- Yazarın Eserleri

Gökmen, Muzaffer. *Kasırga*, Ergenekon Kitap Kulübü, M. Fikri Matbaası, Lefkoşa, 1939.

—., *Son Çıldırış*, H. Cahit Kitabevi, Birlik Basımevi, Lefkoşa, 1939.

—., *Kahve Fincanındaki Aşk*, Ergenekon Kitap Kulübü, Lefkoşa, 1943.

—., *Kök Nal*, Çardak Yayınları, Bozkurt Basımevi, Lefkoşa, 1953.

—., *Üçümüz*, Çardak Yayınları, Bozkurt Basımevi, Lefkoşa, 1956.

—., *Beyaz Gül*, Çardak Yayınları, Halkın Sesi Matbaası, Lefkoşa, 1962.

—., *Altın Şehir*, Ergenekon Kitap Kulübü, M. Fikri Matbaası, Lefkoşa, 1945.

—., *Kıbrıs Efsaneleri*, Harid Fedai, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1997.

—., *40 Yılın Anıları I; Kıbrıs Güncesi*, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, 2002

—., *40 Yılın Anıları II; Kıbrıs Güncesi*, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, 2002

II- Faydalanılan Eserler

(Bugünü ve Yarını), HD Yayıncılık Matbaacılık Tanıtım Şti., 1997.

An, Ahmet. *Kıbrıs Türk Liderliğinin Oluşması*, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, Ankara, 2001.

Bahadır, Mehmet. *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin Doğuşu*, Fatih Yayınevi,

Bozkurt İsmail. *KKTC'de Siyasî Partiler*, Avrupa Birliği Kıskaçında Kıbrıs Meselesi

Fedai, Harid. *Kıbrıs Türk Edebiyatı*, Türkiye Dışı Türk Edebiyatları Antolojisi 9, Batı

Fedai, Harid. *Kıbrıs Türk Kültürü Bildiriler -1-*, Özyurt Matbaası, Ankara,2002.

İsmail, Sabahattin. *Kıbrıs Türk Basınında İz Bırakanlar*, KKTC Milli Eğitim ve Kâzım; Mapolar, Hikmet Afif; Otan, Emine; Umar, Semih Sait; Kulübü, Lefkoşa, 1943.

Kültür Bakanlığı Yayınları, Lefkoşa, 1988.

Lefkoşa. Ocak Dergisi. Nisan 1946.

Serdar, Gülgün. *Kıbrıs Türk Edebiyatı*, Türk Dünyası El Kitabı, Ankara, 1992.

Serter, Vehbi Zeki. *Kıbrıs Tarihi*, Lefkoşa, 1971.

Taşkent, Hikmet; Balman, Urkiye Mine; Ebeoğlu, Nazif Süleyman; Işınay, Reşat

Tolgay, Ahmet. *Fırtına ve Şafak*, KTMD Yayını:8, 1998.

Trakya ve Kıbrıs Türk Edebiyatı, Ankara, 1997.

Vakit Gazetesi. 1939.

Yaşın, Mehmet. *Kıbrıslı Türk Şiiri Antolojisi*, İstanbul 1994.

Yaşın, Özker. *Nevzat ve Ben*, Yeşilada Yayınları, 1997.

Yermen, Celalettin; Yeşilada, İsmail Hakkı. *Çığ*, Ergenekon Kitap

Makaleler

Çardak Dergisi. Ekim 1955.

Hürriyet Gazetesi. 1967.

İnkılâp Gazetesi. 1945.

Gökçeoğlu. Hikmet Afif Mapolar'la Röportajı, 1988.

Güneyyeli, Dervişe. Regü ve İmren Mapolar'la Röportajı, 26.05.2003.

Memleket Gazetesi. 1953.

Ocak Dergisi. 1945-1946.

Yetiş, Prof. Dr.Kâzım. *Kıbrıs Türkleri Edebiyatı*, Prof. Dr. Sadık Tural Armağarı,
Ankara, 2002, 2.117-127

İstiklâl Gazetesi. 28.10.1949-28.10.1950.

Devrim Gazetesi. 29.07.1963-09.12.1963.

Kıbrıs Postası Gazetesi. 25.10.1982-21.07.1988.

Kıbrıs Gazetesi. 06.03.2002.

Elektronik Kaynaklar

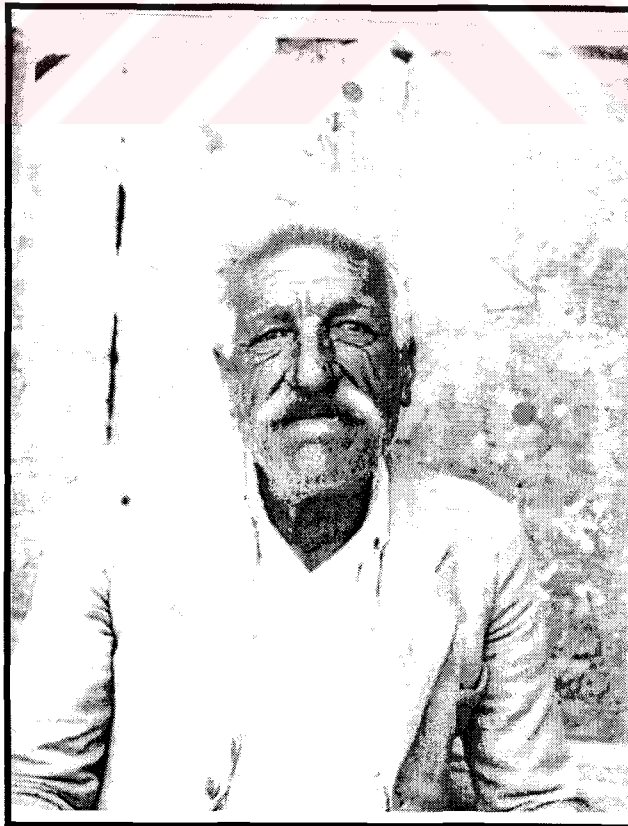
<http://www.kibris.gen.tr/turkce/federe/kurulusu.html>

FOTOĞRAFLAR

No.	218304		C.N. FATMA	S.N. HALIL
Code			Father C.N. HALIL	S.N. BORUJU
			Nationality BRIT. SUB.	Race TURK MUSLIM
			Birthplace NICOSIA TOWN	Date of Birth 86
			Occupation HOUSE WIFE	
			Address 24 LALELIDJAMI ABDI CHAVUSH N/SIA	
Interviewing clerk or agent's signature, seal and date of issue <i>[Signature]</i> Registration I. O. Agent Nicosia District 11/6 AUG 1986			R.O. or A.R.O.'s signature, seal and date of issue <i>[Signature]</i> Asst. Registration Officer Nicosia - Kyrenia 11/6 AUG 86	

↓
Government of CYPRUS
Identity Card.

1.

2.

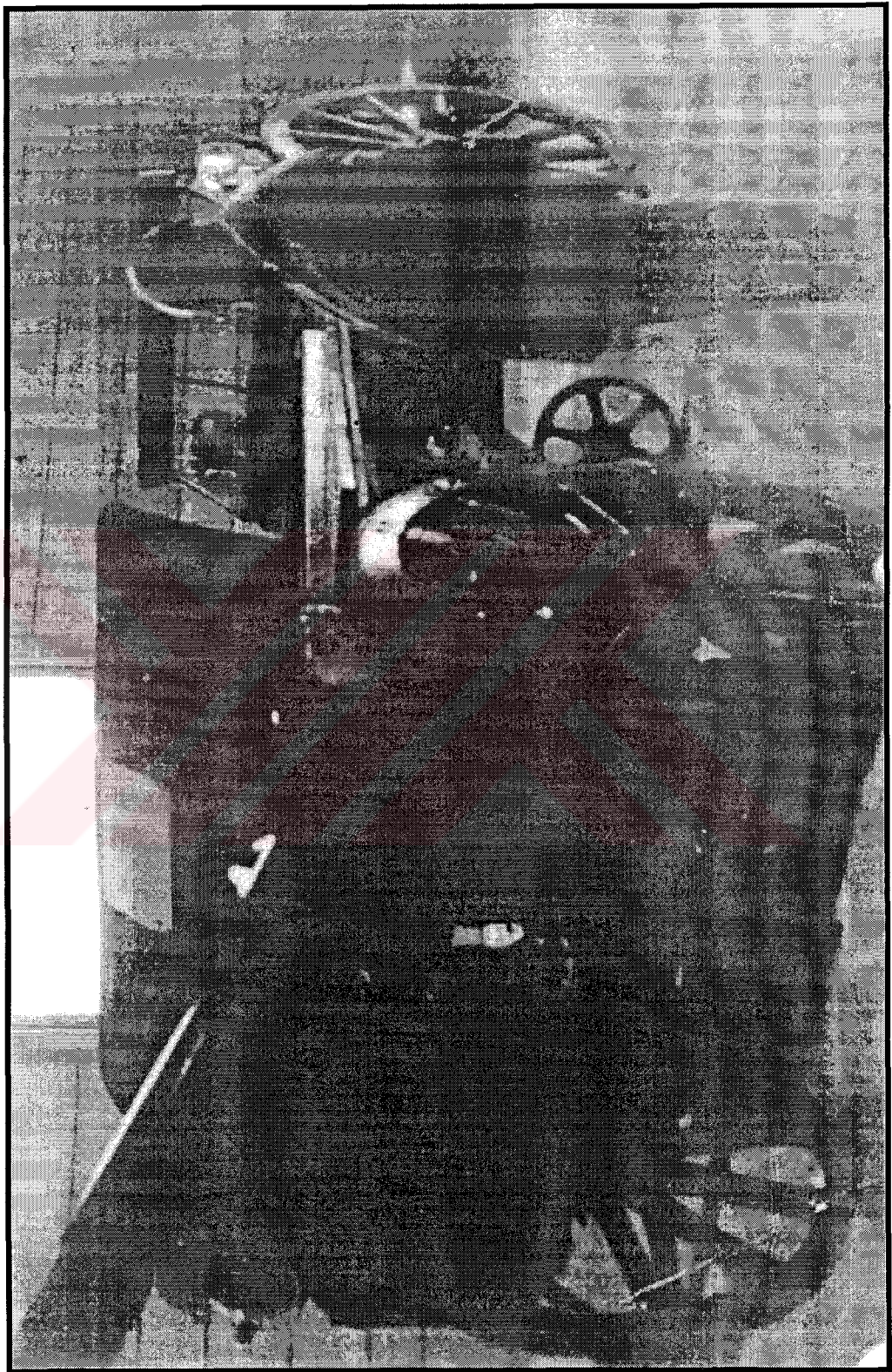

3.

4.

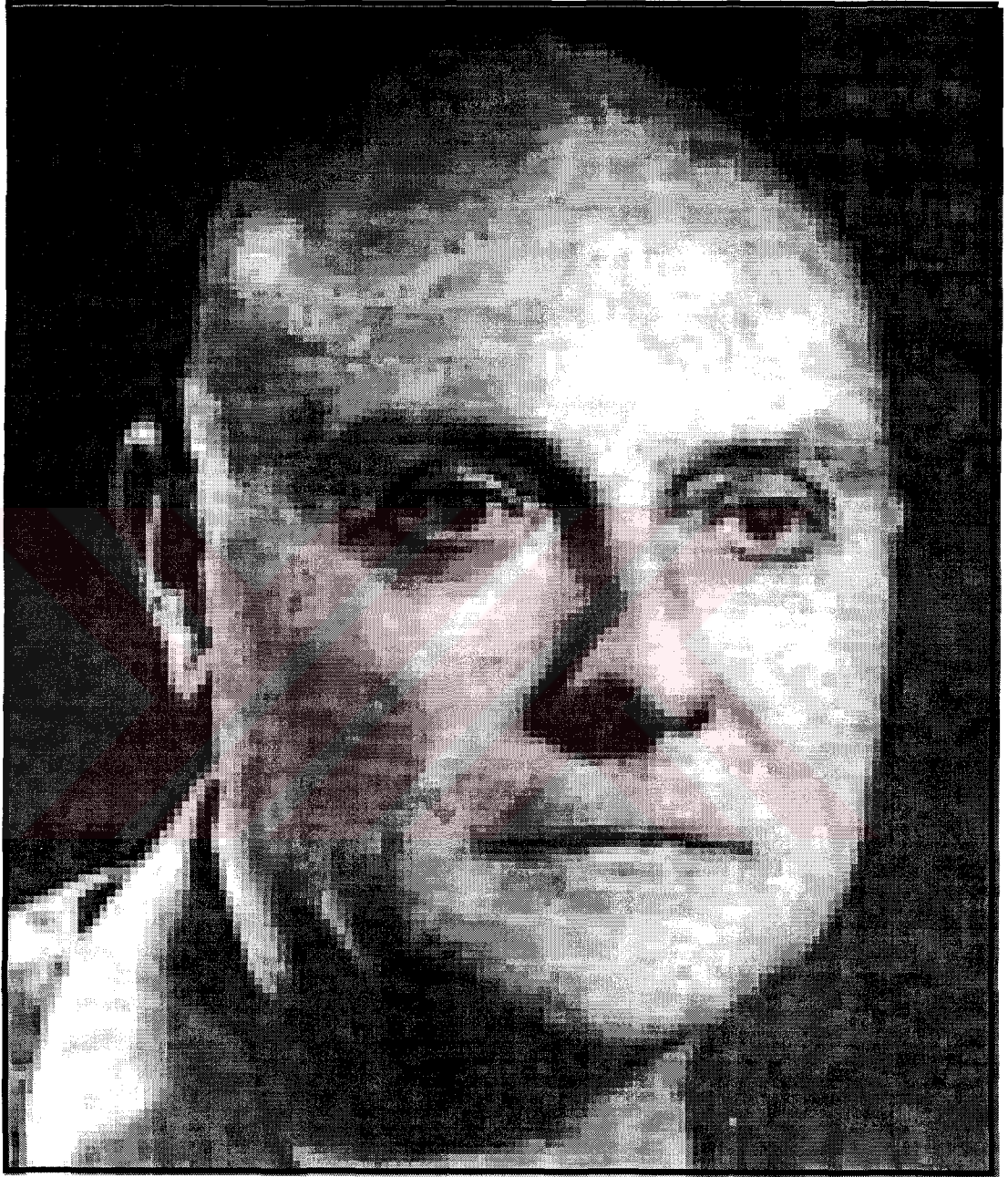

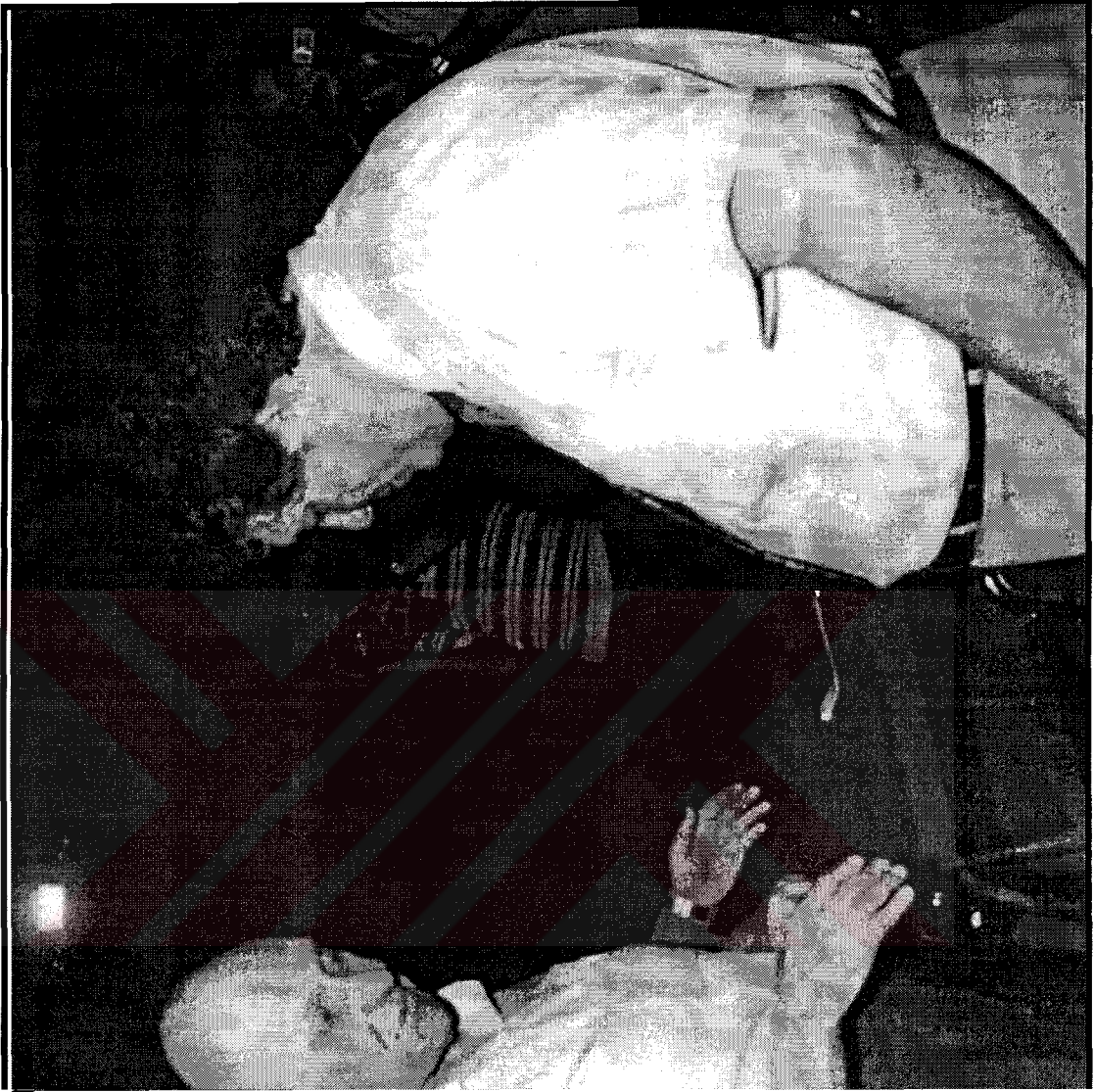
5.

6.

7.

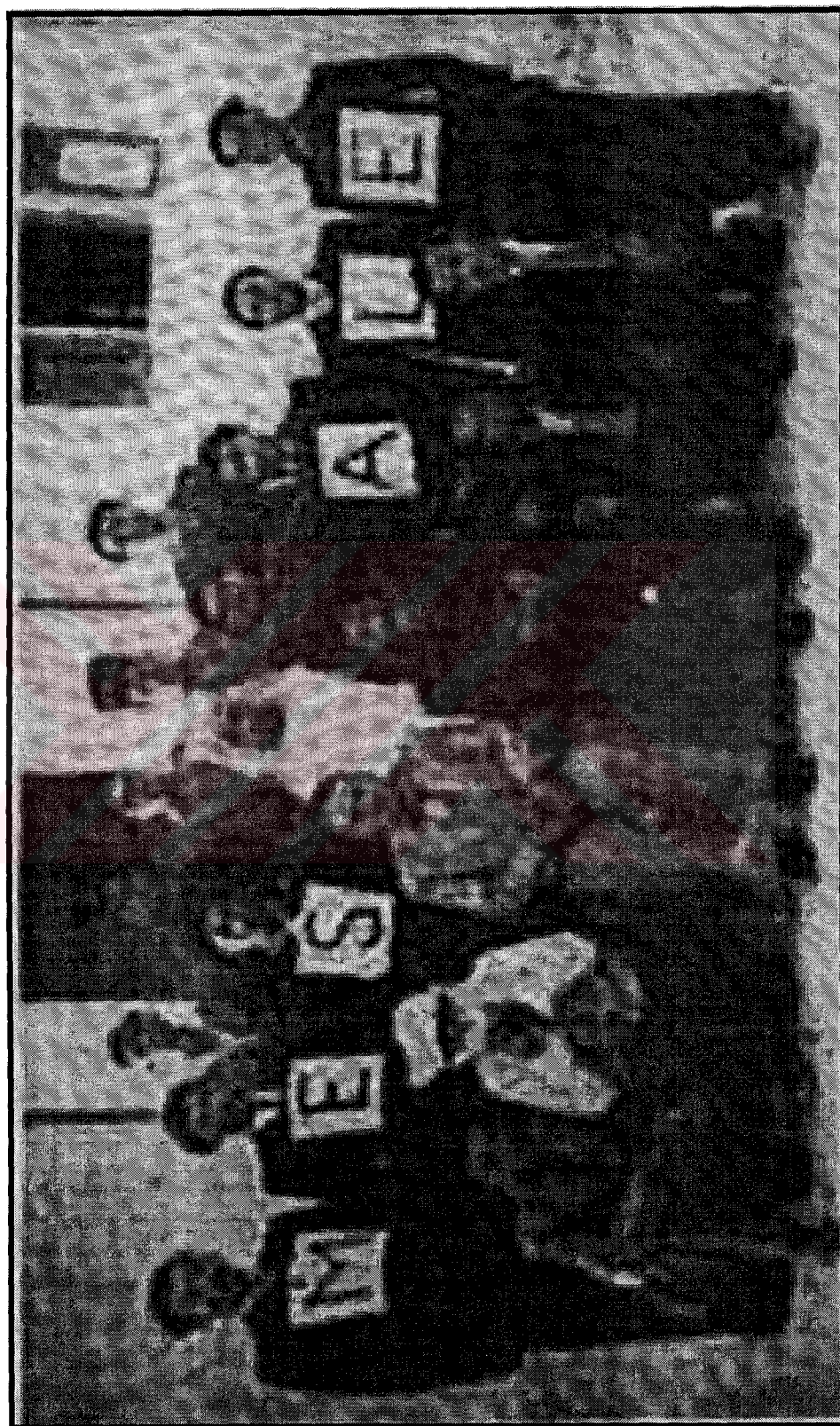
9.

13.

- Fotoğraf 1** : Hikmet Afif Mapolar'ın annesi
- Fotoğraf 2** : Hikmet Afif Mapolar'ın babası
- Fotoğraf 3** : Hikmet Afif Mapolar
- Fotoğraf 4** : Hikmet Afif Mapolar
- Fotoğraf 5** : Hikmet Afif Mapolar'ın Atatürk'ün arabası önünde çektiği fotoğraf
- Fotoğraf 6** : Hikmet Afif Mapolar ile eşi Leman Hanım
- Fotoğraf 7** : Hikmet Afif Mapolar
- Fotoğraf 8** : Hikmet Afif Mapolar, 1985 yılında Turizm Bakanı olan İsmail Bozkurt'tan basın ödülü alırken çekilen fotoğraf
- Fotoğraf 9** : Hikmet Afif Mapolar
- Fotoğraf 10** : Hikmet Afif Mapolar'ın mezarı
- Fotoğraf 11** : Hikmet Afif Mapolar'ın küçük oğlu Regü Mapolar ile kızı İmren Mapolar
- Fotoğraf 12** : Hikmet Afif Mapolar'ın yazılarını yazdığı daktilosu
- Fotoğraf 13** : Hikmet Afif Mapolar ve Meş'ale oyununu oynayan tiyatro ekibi

EKLER

CERTIFICATE FOR THE PUPILS OF MOSLEM ELEMENTARY SCHOOLS IN CYPRUS. (Form Ed. 197.)

COLONY OF CYPRUS.
EDUCATION OFFICE.

KIBRIS MÜSTEMLEKESİ
MAARİF DAİRESİ

Kıbrıs Müstemlekesinin İslâm İlk Mektepleri Birinci Devre Sınıflarını ikmal eden talebeye mahsus şahadetnamedir.

Kıbrıs Müstemlekesinde *Girne Kazasında Erkek*
mektebi talebesinden *Muzaffer ef Halil ef*
1929-1930 ders senesi esnasında İlk Mekteplerin Birinci Devresinde okutulmuş :

Kuran
Din Deraleri
Kıvâat
İmlâ
Talevîr
Kasâid
Yazı
Hayat Bilgisi
Hesap-Hendese

Parik
Coğrafya
Tabiât Tetkiki
Eğya ve Ziraat Dersleri
Yurt-Bilgisi
Resim ve El-İşleri
Fzber
Musikî
Jinnastik

Derslerinden imtihan edilerek kazandığı malûmatın kâfi derecede görülmüş olduğu tasdik olunur.

İslâm Mektepleri Müfettişi

L. Hakkı

Mumâileyh İlk Mektep Birinci Devre tahsilini ikmal eylediğinden imtihan edilmeksizin İlk Mektep İkinci Devreye kaydolunmak üzere işbu şahadetname verildi.

Maarif Müdürü

LEFKOŞA *31 Mayıs* 1930

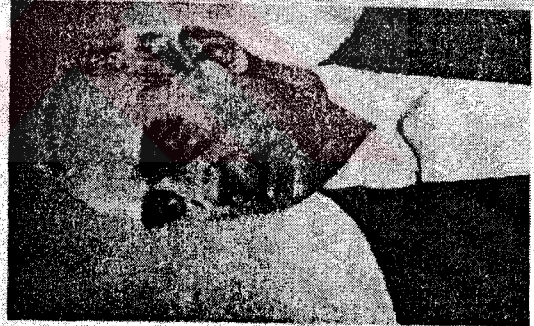
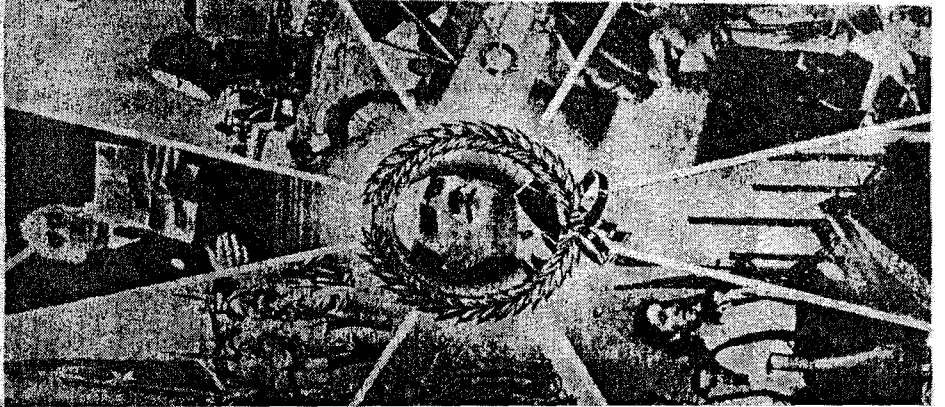
2.

3.

OCAK

AYLIK FİKİR VE SANAT DERGİSİ

SAYI 10. CİLT I. EKİM 1946

Kıbrıs'ta 4 lîş Kr. Türkiye'de 25 Kr.

OCAK

AYLIK FİKİR VE SANAT DERGİSİ

Harp esnasında Kıbrıs, harbin kazanılması için elinden gelen herşeyi yapmıştır. Adada ilerlemiş bir durumda bulunan ipekçilik sanayinde hemen hemen kız işçiler kullanılmaktadır. Bu resimde, ipekçilik sanayinde işli- yen kızları görüyorsunuz.

SAYI : 7

Cilt : 1

HAZİRAN 1946

Türkiyede : 20 Kr.

Kıbrıs'ta : 4 lîş Kr.

4.

5.

Çardak

FIKİR VE SANAT DERGİSİ

Picasso: "İKİ ÇIPLAK"

Ekim 1954

Kabrista: 1 Şilin

SAYI: 12

6.

Çardak

FIKİR VE SANAT DERGİSİ

DANSI"

YIL: 2

Türkiyede: 50 Kuruş

SAYI: 8

Kabrista: 1 Şilin

7.

381

MEMLEKET

HERŞEYİN ÖSTÖNDE MEMLEKET

PAZARTESİ
19
Şubat 1961
Sayı: 1 No: 61
Fahri İzzetçiler

Yeni Adana
KURUMSAL YERLEŞİM
Müdürlüğü
Adana İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi
Adana

Yeni Adana
KURUMSAL YERLEŞİM
Müdürlüğü
Adana İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi
Adana

Yunanistan'dan Evvel Kıbrıs Eski Sahibi Türkiye İstiy- din Camal Erkin, Türkiye'nin Kıbrıs velesine dair Siyasal Kalamıyacağını belirtti.

İşleri

Kararlılık

Yunanistan'dan Evvel Kıbrıs Eski Sahibi Türkiye İstiydin Camal Erkin, Türkiye'nin Kıbrıs velesine dair Siyasal Kalamıyacağını belirtti. İşleri Kararlılık

İşleri Kararlılık

Avram Kamuran Kıbrıs Memleketi

Avram Kamuran Kıbrıs Memleketi

Türkiyedeki

Temas ve Konferanslar

Türkiyedeki Temas ve Konferanslar

Mafettanın

Siyasi Takvim

Mafettanın Siyasi Takvim

Türkiye Gençliği İmtih

Türkiye Gençliği İmtih

YENİ ROMANIMIZ

Günah Cenneti

Güzel olmanın yarattığı tehlikele i, bitmez tükenmez ıztırap sahnelerinin heyecanını, aşkın temizliğini ve sonsuz üzüntü...

Hikmet Afif Mapolar'ın

sehis bir ifade ile manzu
ms eçirdiği, yeni roma
nında okumaya
hazırız...

Günah Cenneti

Afreddit'in adasında doğan
büyük bir aşkın hikâyesidir. «Modern Venus» diye üti
sselen bir Türk kızının aşk ve heyecan dolu roma
nidir. Gözyaşlarımız arasında onu okumaya başlıyoruz.

9 Temmuz Pazar günü başlıyoruz

Yeni Tefrikamız

AŞK VADİSİ

Büyük bir alâka ile
takip edildiğine inan-
duğumuz "MERMER KA-
DİN", isimli romanımız-
dan sonra; şimdi de
"MERMER KADIN",
kadar cazip, alâkalı
yeni bir Aşk ve Heye-
can romanı taktim ede-
ceğiz.

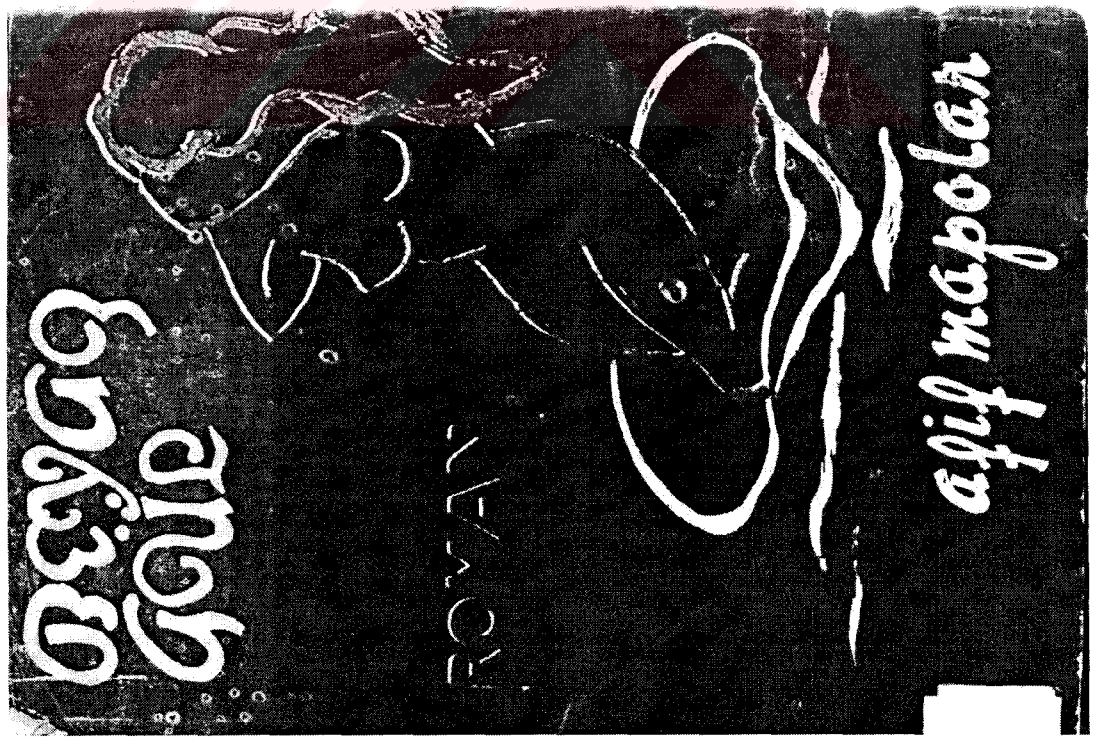
AŞK VADİSİ

Adlı bu romanımız
da sizi "Mermer Ka-
din" kadar saracaktır.
HİKMET AFİF MA-
POLAR'ın büyük bir
itina ile hazırladığı
yeni romanımız, kadın ruhunda aşkın yarattığı
korkunç fırtınaları tasvir eden nefis bir eserdir.
İnce duygulu hassas bir kızın, kalp buhranları
içindeki hayat mücadelesini, aşkını, duygulu ma-
cerasını yudum yudum içeceksiniz.

BİRKAÇ GÜNE KADAR BAŞLIYORUZ

12.

Çardak Yayınları

11.

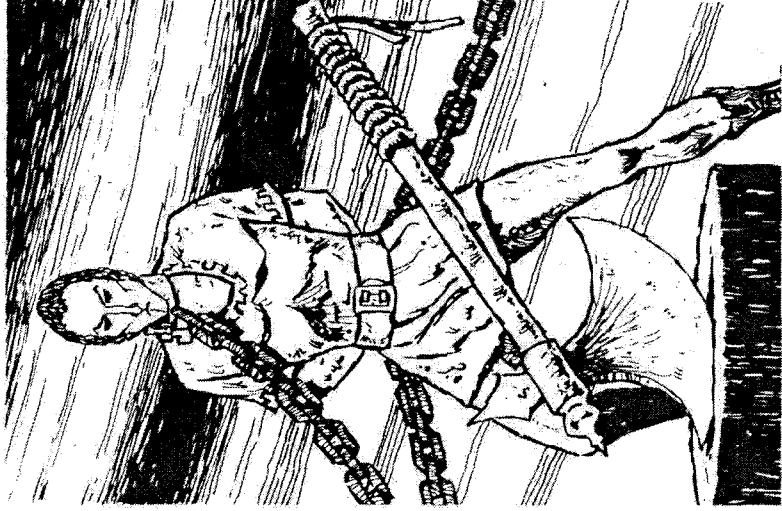
HİKMET AFİF MAPOLAR
40 YILIN ANILARI 1

KIBRIS GÜNCESESİ

14.

KIBRIS GÜNCESESİ

Hikmet Afif Mapolar

GALERİ KÜLTÜR YAYINLARI

13.

GALERİ KÜLTÜR YAYINLARI

- Ek 1** : Hikmet Afif Mapolar'ın 1929-1930 ders yılı karnesi
- Ek 2** : Ocak dergisinin kapağı, 15 Aralık 1945, Sayı:1
- Ek 3** : Ocak dergisinin kapağı, 1 Ocak 1946, Sayı:2
- Ek 4** : Ocak dergisinin kapağı, Haziran 1946, Sayı:7
- Ek 5** : Ocak dergisinin kapağı, Ekim 1946, Sayı:10
- Ek 6** : Çardak dergisinin kapağı, Yıl:2, sayı:8
- Ek 7** : Çardak dergisinin kapağı, Ekim 1954, sayı:12
- Ek 8** : Memleket gazetesi, 19 Şubat 1951, sayfa:1
- Ek 9** : İsiklâl gazetesi, "Aşk Vadisi" tefrika romanının reklâmı, 4 Şubat 1950, sayfa:2
- Ek 10** : İsiklâl gazetesi, "Günah Cenneti" tefrika romanının reklâmı, 7 Temmuz 1950, sayfa:1
- Ek 11** : "Üçümüz" romanının kapağı
- Ek 12** : "Beyaz Gül" romanının kapağı
- Ek 13** : "Kıbrıs Efsaneleri" kitabının kapağı
- Ek 14** : "Kıbrıs Güncesi 1" anı kitabının kapağı